· KANNADA EDITION

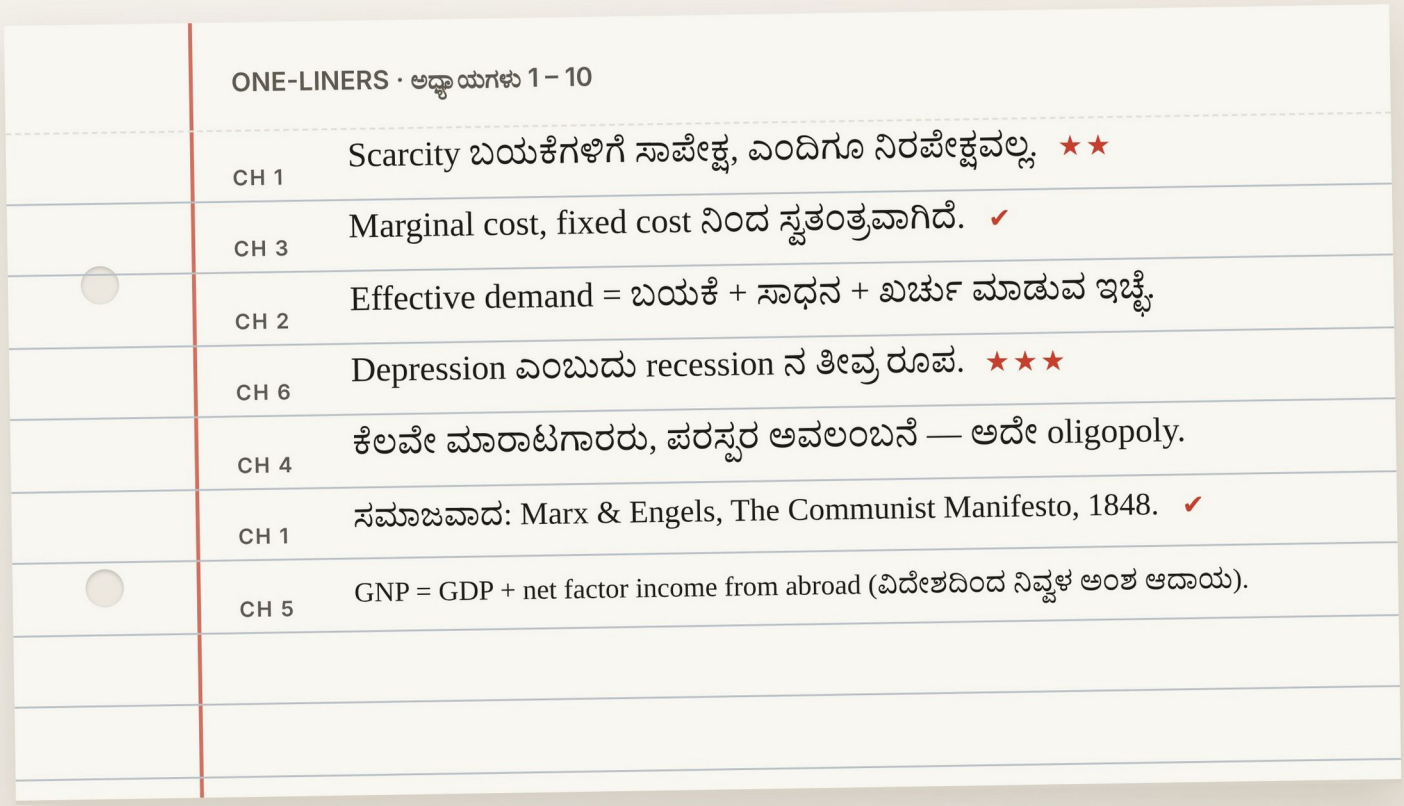
CA FOUNDATION · PAPER 4

Business Economics

ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿ

Scanner Revision Pointers

ಪ್ರತಿಯೊಂದು Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು **ICAI Study Material (July 2026)** ಗೆ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ — ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸುವ ಒಂದು ಸಾಲಿನೊಂದಿಗೆ.

10 ಅಧ್ಯಾಯಗಳು

2,495 SCANNER ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

1,211 ONE-LINERS

Shuchita Prakashan PVT. LTD.

ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ ಟಿಪ್ಪಣಿ (Introductory Note)

Business Economics ಅನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ objective questions ಮೂಲಕವೇ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ICAI ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಮರಳುತ್ತದೆ — ಒಮ್ಮೆ ಹಿಂದಿನ ಪರೀಕ್ಷಾ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ನಂತರ RTP ಯಲ್ಲಿ, ನಂತರ MTP ಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿ ಬಾರಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇರೆ ಪದಗಳಲ್ಲಿ. ಈ ಕಿರುಪುಸ್ತಕ ಆ ಗಮನಿಕೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. CA Foundation Paper 4 ರ Shuchita Scanner ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುವ ICAI Study Material ನ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ವರೆಗೆ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಒಂದೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಫಲಿತಾಂಶ: 2,495 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು — ಹಿಂದಿನ ಪರೀಕ್ಷಾ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, RTPs, MTPs ಮತ್ತು Shuchita Model Questions — 1,211 one-liners ಆಗಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಗೊಂಡಿವೆ, ಮತ್ತು ಅವು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಾಂದ್ರಗೊಂಡು 694 revision pointers ಆಗಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು one-liner ICAI Study Material (July 2026) ನ ಪದಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಯ key ಮತ್ತು Study Material ನಡುವೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, one-liner Study Material ನ ನಿಲುವನ್ನೇ ಕಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners. ವಿಷಯವಾರು, Scanner ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪ್ರತಿ ಸಾಲು ಇವುಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ:

- **ಉಲ್ಲೇಖ (Ref)** — ಸಾಲಿನ ವಿಳಾಸ, Topic.Row (ಉದಾಹರಣೆಗೆ 1.2.9 ಎಂದರೆ ವಿಷಯ 1.2 ರ ಒಂಬತ್ತನೇ ಸಾಲು);
- **One-liner** — ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುವ ಸಂಗತಿ, Study Material ನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ;
- **Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ** — ಅದು ಉತ್ತರಿಸುವ Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು (MQ = Model Question; '+' ಎಂದರೆ ಬೇರೊಂದು ವಿಷಯದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ);
- **ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ** — ICAI ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರೀಕ್ಷೆ, RTP ಮತ್ತು MTP;
- **SM ಮೂಲ** — Study Material ನ ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ಪುಟ.

ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet). ಅದೇ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ pointers ಆಗಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಲಾಗಿದೆ; ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ICAI ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಕೇಳಿದೆ ಎಂಬುದರ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅದರ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ ಮರಳಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಿರುಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸುವುದು

1. ಮೊದಲು Study Material ನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಓದಿ; ಈ ಕಿರುಪುಸ್ತಕ ಪುನರಾವರ್ತನೆಗಾಗಿ, ಮೊದಲ ಬಾರಿಯ ಕಲಿಕೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ.
2. ಭಾಗ B ಯಿಂದ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಮಾಡಿ. ಯಾವುದಾದರೂ pointer ತಕ್ಷಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಪೂರ್ಣ one-liner ಓದಿ, ಮತ್ತು ಅದರ ಎದುರು ನೀಡಿರುವ Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ.
3. ಕೊನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದ ★★★ ಮತ್ತು ★★ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಓದಿ — ICAI ಕೇಳಿರುವುದರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ಇದೆ.
4. 'ವಿಷಯ ... ನೋಡಿ' (See Topic) ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಬೂದು ಬಣ್ಣದ ಓರೆ ಅಕ್ಷರಗಳ (grey italics) ಸಾಲುಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೇರೊಂದು ವಿಷಯದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ one-liner ಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತವೆ; Scanner ನಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಅದರ ಉತ್ತರ ಬೇರೆಡೆ ಇದೆ.

ರೂಢಿಗಳು (Conventions)

PYQ	ICAI ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದ ಪ್ರಶ್ನೆ (ತಿಂಗಳು ಮತ್ತು ವರ್ಷ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ)
RTP / MTP	ICAI Revision Test Paper / Mock Test Paper (S1, S2 = ಸರಣಿ)
MQ / Model Q (ಮಾದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆ)	Study Material ನ ಒಂದು ವಿಭಾಗದ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಿದ Shuchita Model Question
★★★ ★★ ★	ICAI 6 ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಕೇಳಿದೆ · 3 – 5 ಬಾರಿ · ಒಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಬಾರಿ

MQ (ಮಹತ್ವ)	ಇದುವರೆಗೆ Model Questions ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ
SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (Not in SM)	ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ, ಆದರೆ Study Material ನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ; one-liner ICAI key ಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ

ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಸಂಖ್ಯಾಕ್ರಮ. ಈ ಕಿರುಪುಸ್ತಕ Scanner ನ ಅಧ್ಯಾಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ. July 2026 Study Material ನಲ್ಲಿ National Income ನಿರ್ಧಾರ (Determination of National Income) ಅಧ್ಯಾಯ 6 ಮತ್ತು Business Cycles ಅಧ್ಯಾಯ 5; ಇಲ್ಲಿ ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಯ 5 ಮತ್ತು 6, ಮತ್ತು ಅವುಗಳ Study Material ಪುಟ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು Study Material ನದೇ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು (6.x ಮತ್ತು 5.x) ಹೊಂದಿವೆ.

ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಒಂದು ನೋಟದಲ್ಲಿ

ಅಧ್ಯಾಯ	ಅಧ್ಯಾಯದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ	ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು	One-liners	Pointers	★★★ ಪಾಲು
1	Business Economics ನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ (Nature and Scope of Business Economics)	170	67	50	56%
2	Demand ಮತ್ತು Supply ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Demand and Supply)	345	165	93	57%
3	Production ಮತ್ತು Cost ನ ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Production and Cost)	248	107	66	56%
4	ವಿವಿಧ markets ನಲ್ಲಿ price ನಿರ್ಧಾರ (Price Determination in Different Markets)	376	128	102	54%
5	National Income ನಿರ್ಧಾರ (Determination of National Income)	270	133	74	28%
6	Business Cycles	191	58	40	74%
7	ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಣಕಾಸು (Public Finance)	259	174	86	17%
8	ಹಣದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ (Money Market)	201	101	53	43%
9	ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ (International Trade)	257	165	85	22%
10	ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Indian Economy)	178	113	45	43%
	ಒಟ್ಟು	**2,495**	**1,211**	**694**	

Prof. Arun Kumar
ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು (Editor-in-Chief), Shuchita Prakashan Pvt. Ltd.
ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2026

ವಿಷಯಸೂಚಿ

ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ ಟಿಪ್ಪಣಿ (Introductory Note) 1

ಅಧ್ಯಾಯ 1 Business Economics ನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ (Nature and Scope of Business Economics) 8

ಘಟಕ 1: ಪರಿಚಯ (Introduction) 8

ವಿಷಯ 1.0 ಪರಿಚಯ (Introduction) 8
ವಿಷಯ 1.1 Business Economics ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು (Definitions of Business Economics) 9
ವಿಷಯ 1.2 Business Economics ನ ಸ್ವರೂಪ (Nature of Business Economics) 10
ವಿಷಯ 1.3 Business Economics ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ (Scope of Business Economics) 12
ವಿಷಯ 1.4 Economics ಮತ್ತು Business Economics ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ (Difference between Economics and Business Economics) 13

ಘಟಕ 2: ಒಂದು economy ಯ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು price mechanism ನ ಪಾತ್ರ (Basic Problems of an Economy and Role of Price Mechanism) 14

ವಿಷಯ 2.0 ಒಂದು economy ಯ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು (Basic Problems of an Economy) 14
ವಿಷಯ 2.1 Capitalist Economy 15
ವಿಷಯ 2.2 Socialist Economy 17
ವಿಷಯ 2.3 The Mixed Economy 19

ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet) 20

ಅಧ್ಯಾಯ 2 Demand ಮತ್ತು Supply ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Demand and Supply) 24

ಘಟಕ 1: Law of Demand and Elasticity of Demand 24

ವಿಷಯ 1.0 Demand ನ ಅರ್ಥ (Meaning of Demand) 24
ವಿಷಯ 1.1 Demand ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಂಶಗಳು (What Determines Demand) 25
ವಿಷಯ 1.2 The Demand Function 27
ವಿಷಯ 1.3 Law of Demand 29
ವಿಷಯ 1.4 Expansion and Contraction of Demand 31
ವಿಷಯ 1.5 Elasticity of Demand 33
ವಿಷಯ 1.6 Income Elasticity of Demand 37
ವಿಷಯ 1.7 Cross-Price Elasticity of Demand 37
ವಿಷಯ 1.8 Advertisement Elasticity 39

ಘಟಕ 2: ಗ್ರಾಹಕ ವರ್ತನೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Consumer Behaviour) 39

ವಿಷಯ 2.0 ಮಾನವ ಬಯಕೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ (Nature of Human Wants) 39
ವಿಷಯ 2.1 ಬಯಕೆಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ (Classification of Wants) 40
ವಿಷಯ 2.2 TU ಮತ್ತು MU ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ (Relationship between TU & MU) 40
ವಿಷಯ 2.3 Law of Diminishing Marginal Utility 41
ವಿಷಯ 2.4 Consumer Surplus 42
ವಿಷಯ 2.5 Indifference Curve ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (Indifference Curve Analysis) 43

ಘಟಕ 3: Supply 46

ವಿಷಯ 3.0 ಪರಿಚಯ (Introduction) 46
ವಿಷಯ 3.1 Supply ಯ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು (Determinants of Supply) 46
ವಿಷಯ 3.2 Law of Supply 47
ವಿಷಯ 3.3 Supply curve ಮೇಲಿನ ಚಲನೆಗಳು — quantity supplied ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ ಅಥವಾ ಇಳಿಕೆ (Movements on Supply Curve-increase or decrease in the quantity supplied) 47
ವಿಷಯ 3.4 Supply curve ನಲ್ಲಿ shifts — supply ಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ ಅಥವಾ ಇಳಿಕೆ (Shifts in Supply Curve-increase or decrease in supply) 48
ವಿಷಯ 3.5 Elasticity of Supply 48
ವಿಷಯ 3.6 Equilibrium Price 50

ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet) 52

ಅಧ್ಯಾಯ 3 Production ಮತ್ತು Cost ನ ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Production and Cost) 58

ಘಟಕ 1: Production ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Production) 58

ವಿಷಯ 1.0 Production ನ ಅರ್ಥ (Meaning of Production) 58

ವಿಷಯ 1.1 Factors of Production....59
ವಿಷಯ 1.2 Production Function....62
ವಿಷಯ 1.3 Production ಅತ್ಯುತ್ತಮೀಕರಣ (Production Optimisation)....65
ಘಟಕ 2: Cost ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Cost)....66
ವಿಷಯ 2.0 Cost ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು (Cost Concepts)....66
ವಿಷಯ 2.1 Cost Function....69
ವಿಷಯ 2.2 Short Run Total Cost....70
ವಿಷಯ 2.3 Long Run Average Cost Curve....72
ವಿಷಯ 2.4 Economies & Diseconomies of Scale....73
ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)....75

ಅಧ್ಯಾಯ 4 ವಿವಿಧ markets ನಲ್ಲಿ price ನಿರ್ಧಾರ (Price Determination in Different Markets)....80
ಘಟಕ 1: Market ನ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವಿಧಗಳು (Meaning and Types of Markets)....80
ವಿಷಯ 1.0 Market ನ ಅರ್ಥ (Meaning of Market)....80
ವಿಷಯ 1.1 Market structures ನ ವಿಧಗಳು (Types of Market Structures)....83
ವಿಷಯ 1.2 Total Revenue, Average Revenue ಮತ್ತು Marginal Revenue ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು (Concepts of Total Revenue, Average Revenue and Marginal Revenue)....84
ಘಟಕ 2: Prices ನ ನಿರ್ಧಾರ (Determination of Prices)....86
ವಿಷಯ 2.0 ಪರಿಚಯ (Introduction)....86
ವಿಷಯ 2.1 Prices ನ ನಿರ್ಧಾರ — ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ನೋಟ (Determination of Prices - A General View)....87
ವಿಷಯ 2.2 Demand ಮತ್ತು Supply ಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು (Changes in Demand and Supply)....87
ವಿಷಯ 2.3 Demand ಮತ್ತು Supply ಯಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು (Simultaneous Changes in Demand and Supply)....88
ಘಟಕ 3: ವಿವಿಧ market forms ನಲ್ಲಿ price ಮತ್ತು output ನಿರ್ಧಾರ (Price-Output Determination under Different Market Forms)...90
ವಿಷಯ 3.0 Perfect Competition....90
ವಿಷಯ 3.1 Monopoly....93
ವಿಷಯ 3.2 Imperfect Competition-Monopolistic Competition....97
ವಿಷಯ 3.3 Oligopoly....99
ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)....103

ಅಧ್ಯಾಯ 5 National Income ನಿರ್ಧಾರ (Determination of National Income)....109
ಘಟಕ 1: National Income Accounting....109
ವಿಷಯ 1.1 National Income Accounting....109
ವಿಷಯ 1.2 National Income ಅಂದಾಜುಗಳ ಉಪಯುಕ್ತತೆ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವ (Usefulness and Significance of National Income Estimates). .109
ವಿಷಯ 1.3 National Income ನ ವಿವಿಧ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು (Different Concepts of National Income)....110
ವಿಷಯ 1.4 ಭಾರತದಲ್ಲಿ National Income ಮಾಪನ (Measurement of National Income in India)....115
ವಿಷಯ 1.5 ಭಾರತದಲ್ಲಿ Regional Accounts ವ್ಯವಸ್ಥೆ (The System of Regional Accounts in India)....119
ವಿಷಯ 1.6 GDP ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ (GDP and Welfare)....119
ವಿಷಯ 1.7 National Income ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ಮಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳು (Limitations and Challenges of National Income Computation) 120
ಘಟಕ 2: National Income ನಿರ್ಧಾರ ಕುರಿತ Keynesian ಸಿದ್ಧಾಂತ (The Keynesian Theory of Determination of National Income). .121
ವಿಷಯ 2.1 ಪೀಠಿಕೆ (Introduction)....121
ವಿಷಯ 2.2 ಸರಳ Two-Sector Model ನಲ್ಲಿ circular flow (Circular flow in a Simple Two-Sector Model)....122
ವಿಷಯ 2.3 ಮೂಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮತ್ತು functions (Basic Concepts and Functions)....123
ವಿಷಯ 2.4 National Income ನಿರ್ಧಾರದ Two-Sector Model (The Two-Sector Model of National Income Determination)....125
ವಿಷಯ 2.5 The Investment Multiplier....126
ವಿಷಯ 2.6 ಸಮತೋಲನ ಆದಾಯದ ನಿರ್ಧಾರ: ಮೂರು ವಲಯಗಳ ಮಾದರಿ (Determination of Equilibrium Income: Three Sector Model) 128
ವಿಷಯ 2.7 ಸಮತೋಲನ ಆದಾಯದ ನಿರ್ಧಾರ: ನಾಲ್ಕು ವಲಯಗಳ ಮಾದರಿ (Determination of Equilibrium Income: Four Sector Model) 128
ವಿಷಯ 2.8 ಉಪಸಂಹಾರ (Conclusion)....129
ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)....130

ಅಧ್ಯಾಯ 6 Business Cycles..... 135

Business Cycles..... 135

ವಿಷಯ 6.0 ಪರಿಚಯ (Introduction)..... 135

ವಿಷಯ 6.1 Business Cycle ನ ಹಂತಗಳು (Phase of Business Cycle)..... 136

ವಿಷಯ 6.2 Business Cycle ನ ಲಕ್ಷಣಗಳು (Features of Business Cycle)..... 141

ವಿಷಯ 6.3 Business Cycles ನ ಕಾರಣಗಳು (Causes of Business Cycles)..... 143

ವಿಷಯ 6.4 ವ್ಯಾಪಾರ ನಿರ್ಧಾರಗಳಲ್ಲಿ Business Cycles ನ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ (Relevance of Business Cycles in Business Decision Making)..... 145

ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)..... 147

ಅಧ್ಯಾಯ 7 ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಣಕಾಸು (Public Finance)..... 150

ಘಟಕ 1: Fiscal functions: ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ನೋಟ, ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು (Fiscal Functions: An Overview, Centre and State Finance)..... 150

ವಿಷಯ 1.2 ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರ (The Role of Government in an Economic System)..... 150

ವಿಷಯ 1.3 ಹಂಚಿಕೆ ಕಾರ್ಯ (The Allocation Function)..... 151

ವಿಷಯ 1.4 ಮರುಹಂಚಿಕೆ ಕಾರ್ಯ (The Redistribution Function)..... 151

ವಿಷಯ 1.5 ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಕಾರ್ಯ (Stabilization Function)..... 153

ಘಟಕ 2: Market failure ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು Government Intervention (Market Failure/Government Intervention to Correct Market Failure)..... 156

ವಿಷಯ 2.1 ಪೀಠಿಕೆ (Introduction)..... 156

ವಿಷಯ 2.2 Market failure ನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ (The Concept of Market Failure)..... 157

ವಿಷಯ 2.3 Markets ಏಕೆ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತವೆ (Why Do Market Fail)..... 157

ವಿಷಯ 2.4 Public Goods..... 158

ವಿಷಯ 2.5 ಅಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿ (Incomplete Information)..... 159

ವಿಷಯ 2.6 Market power ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸಲು Government Intervention (Government Intervention to Minimize Market Power)..... 161

ವಿಷಯ 2.7 Externalities ಸರಿಪಡಿಸಲು Government Intervention (Government Intervention to Correct Externalities)..... 161

ವಿಷಯ 2.8 Government Intervention in The Case of Merit Goods..... 162

ವಿಷಯ 2.12 Information failure ಸರಿಪಡಿಸಲು Government Intervention (Government Intervention for Correcting Information Failure) 163

ಘಟಕ 3: Budget ತಯಾರಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ — revenue ಮೂಲಗಳು, expenditure management ಮತ್ತು public debt ನಿರ್ವಹಣೆ (The Process of Budget Making: Sources of Revenue, Expenditure Management and Management of Public Debt)..... 163

ವಿಷಯ 3.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)..... 163

ವಿಷಯ 3.2 Budget ತಯಾರಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ (The Process of Budget Making)..... 165

ವಿಷಯ 3.3 Revenue ಮೂಲಗಳು (Sources of Revenue)..... 167

ವಿಷಯ 3.4 Public Expenditure Management..... 168

ವಿಷಯ 3.5 Public Debt Management..... 170

ಘಟಕ 4: Fiscal Policy..... 173

ವಿಷಯ 4.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)..... 173

ವಿಷಯ 4.2 Fiscal Policy ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು (Objectives of Fiscal Policy)..... 174

ವಿಷಯ 4.3 Fiscal Policy ಯ ವಿಧಗಳು (Types of Fiscal Policy)..... 175

ವಿಷಯ 4.4 Fiscal Policy ಯ ಸಾಧನಗಳು (The Instruments of Fiscal Policy)..... 177

ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)..... 179

ಅಧ್ಯಾಯ 8 ಹಣದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ (Money Market)..... 185

ಘಟಕ 1: Money Demand ಪರಿಕಲ್ಪನೆ — ಪ್ರಮುಖ theories (The Concept of Money Demand: Important Theories)..... 185

ವಿಷಯ 1.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)..... 185

ವಿಷಯ 1.2 Money ಗೆ Demand (The Demand for Money)..... 186

ವಿಷಯ 1.3 Demand for Money ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು (Theories of Demand for Money)..... 186

ವಿಷಯ 1.4 Demand for Money ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ Post-Keynesian ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು (Post-Keynesian Developments in the Theory of Demand for Money)..... 189

ವಿಷಯ 1.5 ಉಪಸಂಹಾರ (Conclusion)..... 191

ಘಟಕ 2: Money Supply ಪರಿಕಲ್ಪನೆ (The Concept of Money Supply)..... 192

ವಿಷಯ 2.1 ಪೀಠಿಕೆ (Introduction)..... 192

ವಿಷಯ 2.2 Money Supply ಅಳೆಯುವುದರ ತಾರ್ಕಿಕತೆ (Rationale of Measuring Money Supply)....192
ವಿಷಯ 2.3 Money Supply ನ ಮೂಲಗಳು (The Sources of Money Supply)....193
ವಿಷಯ 2.4 Money Supply ನ ಮಾಪನ (Measurement of Money Supply)....194
ವಿಷಯ 2.5 Money Supply ನ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು (Determinants of Money Supply)....195
ವಿಷಯ 2.6 Money Multiplier ಪರಿಕಲ್ಪನೆ (The Concept of Money Multiplier)....196
ವಿಷಯ 2.7 Supply of Money ಗೆ Money Multiplier ವಿಧಾನ (The Money Multiplier Approach to Supply of Money)....196
ವಿಷಯ 2.8 Monetary Policy ಮತ್ತು Money Supply....197
ವಿಷಯ 2.9 Money Supply ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರಿ ವೆಚ್ಚದ ಪರಿಣಾಮ (Effect of Government Expenditure on Money Supply)....197

ಘಟಕ 3: Monetary Policy....198

ವಿಷಯ 3.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)....198
ವಿಷಯ 3.2 Monetary Policy ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ (Monetary Policy Defined)....198
ವಿಷಯ 3.3 The Monetary Policy Framework....199
ವಿಷಯ 3.4 Monetary Policy ನಿರ್ಧಾರಗಳ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ರಚನೆ (The Organisational Structure for Monetary Policy Decisions)....202
ವಿಷಯ 3.5 ಉಪಸಂಹಾರ (Conclusion)....202

ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)....204

ಅಧ್ಯಾಯ 9 ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ (International Trade)....208

ಘಟಕ 1: ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು (Theories of International Trade)....208

ವಿಷಯ 1.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)....208
ವಿಷಯ 1.2 ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು (Important Theories of International Trade)....209

ಘಟಕ 2: Trade Policy ಯ ಸಾಧನಗಳು (The Instruments of Trade Policy)....211

ವಿಷಯ 2.1 ಪೀಠಿಕೆ (Introduction)....211
ವಿಷಯ 2.2 Tariffs....212
ವಿಷಯ 2.3 Non-Tariff Measures (NTMs)....214
ವಿಷಯ 2.4 Export ಸಂಬಂಧಿತ ಕ್ರಮಗಳು (Export-Related Measures)....216

ಘಟಕ 3: ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾತುಕತೆಗಳು (Trade Negotiations)....217

ವಿಷಯ 3.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)....217
ವಿಷಯ 3.2 Regional Trade Agreements (RTAs) ನ ವರ್ಗೀಕರಣ (Taxonomy of RTAs)....217
ವಿಷಯ 3.3 The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)....218
ವಿಷಯ 3.4 Uruguay Round ಮತ್ತು WTO ಸ್ಥಾಪನೆ (The Uruguay Round and the Establishment of WTO)....219
ವಿಷಯ 3.5 The World Trade Organisation (WTO)....220
ವಿಷಯ 3.6 The Doha Round....223
ವಿಷಯ 3.7 G 20 Economies — ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವುದು (Facilitating Trade)....224

ಘಟಕ 4: Exchange Rate ಮತ್ತು ಅದರ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು (Exchange Rate and its Economic Effects)....224

ವಿಷಯ 4.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)....224
ವಿಷಯ 4.2 The Exchange Rate....225
ವಿಷಯ 4.3 The Exchange Rate Regimes....225
ವಿಷಯ 4.4 Nominal versus Real Exchange Rates....227
ವಿಷಯ 4.5 The Foreign Exchange Market....227
ವಿಷಯ 4.6 Nominal Exchange Rate ನ ನಿರ್ಧಾರ (Determination of Nominal Exchange Rate)....229
ವಿಷಯ 4.7 Exchange Rates ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು (Changes in Exchange Rates)....230
ವಿಷಯ 4.8 Devaluation Vs Depreciation....230
ವಿಷಯ 4.9 Exchange Rate ಏರಿಳಿತಗಳು ದೇಶೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀರುವ ಪರಿಣಾಮ (Impacts of Exchange Rate Fluctuation on Domestic Economy)....231

ಘಟಕ 5: ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಂಡವಾಳ ಚಲನೆಗಳು (International Capital Movements)....232

ವಿಷಯ 5.2 Foreign Capital ನ ವಿಧಗಳು (Type of Foreign Capital)....232
ವಿಷಯ 5.3 Foreign Direct Investment (FDI)....233
ವಿಷಯ 5.4 Foreign Portfolio Investment (FPI)....234
ವಿಷಯ 5.5 Foreign Direct Investment ಗೆ ಕಾರಣಗಳು (Reason for Foreign Direct Investment)....235
ವಿಷಯ 5.6 Modes of Foreign Direct Investment (FDI)....236
ವಿಷಯ 5.7 Foreign Direct Investment ನ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು (Benefits of Foreign Direct Investment)....237

ವಿಷಯ 5.8 Foreign Direct Investment ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಭಾವ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು (Potential Problems Associated with Foreign Direct Investment)....237
ವಿಷಯ 5.9 ಭಾರತದಲ್ಲಿ Foreign Direct Investment (FDI)....238
ವಿಷಯ 5.10 ಭಾರತೀಯ ಕಂಪನಿಗಳ Overseas Direct Investment (Overseas Direct Investment by Indian Companies)....239
ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)....240

ಅಧ್ಯಾಯ 10 ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Indian Economy)....246
ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Indian Economy)....246
ವಿಷಯ 10.1 ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಸ್ಥಿತಿ: ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಅವಧಿ (Status of Indian Economy: Pre Independence Period (1850-1947))....246
ವಿಷಯ 10.2 ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆ: ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ (Indian Economy: Post Independence (1947-1991))....247
ವಿಷಯ 10.4 ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು (The Economic Reforms of 1991)....249
ವಿಷಯ 10.5 ಸುಧಾರಣೋತ್ತರ GDP ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರಗಳು (GDP Growth Rates Post 1991 Reforms)....255
ವಿಷಯ 10.6 NITI Aayog: ಭಾರತದ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಒಂದು ದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆ (NITI Aayog: A Bold Step for Transforming India)....255
ವಿಷಯ 10.7 ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸ್ಥಿತಿ: ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಅವಲೋಕನ (The current state of the Indian Economy: A brief overview)..257
ವಿಷಯ 10.8 ಉಪಸಂಹಾರ (Conclusion)....262
ಭಾಗ B — ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)....263

ಅಧ್ಯಾಯ 1

Business Economics ನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ (Nature and Scope of Business Economics)

170 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · 67 one-liners · 50 revision pointers

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners

ಘಟಕ 1: ಪರಿಚಯ (Introduction)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 1, ಘಟಕ 1, ಪುಟಗಳು 1.2 – 1.15

ವಿಷಯ 1.0 ಪರಿಚಯ (Introduction)

17 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 11 · RTP – · MTP 12

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.0.1	Adam Smith ಅವರ 'An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations' (1776), ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ 'The Wealth of Nations', Economics ನ ಮೊದಲ ಆಧುನಿಕ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.	Q1, Q4, Q7 (+ 1.2 Q12)	PYQ 2018-May, 2019-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2023-Dec; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	1.0.1, p. 1.2
1.0.2	'Economics' ಎಂಬ ಪದ 'household' (ಮನೆವಾರ್ತೆ) ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿರುವ ಗ್ರೀಕ್ ಪದ 'Oikonomia' ದಿಂದ ಬಂದಿದೆ; 19ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಇದನ್ನು 'Political Economy' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.	Q8	PYQ 2023-Dec	1.0.1, p. 1.2
1.0.3	Economics ನ ವಿಷಯವಸ್ತುವನ್ನು ಎರಡು ಮೂಲಭೂತ ಸತ್ಯಗಳು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ: ಮಾನವನ ಬಯಕೆಗಳು (wants) ಅಪರಿಮಿತ, ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಸಾಧನಗಳು ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ವಿರಳ (relatively scarce) — ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೂರೈಸಲಾಗದು.	Q2, Q12, Q16	PYQ 2018-Nov; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	1.0.1, p. 1.3
1.0.4	Economics ನಲ್ಲಿ scarcity ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಪೇಕ್ಷ (relative) — ಸಮಾಜದ ಬಯಕೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ — ಎಂದಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣ (absolute) ಅಲ್ಲ; economic goods ವಿರಳ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಸಾಲದು.	Q3, Q6 (+ 1.3 Q2)	PYQ 2019-May, 2019-Nov, 2021-Jan	1.0.1, p. 1.3
1.0.5	ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ scarcity ಯೇ ಎಲ್ಲ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಮೂಲ.	Q5, Q9	PYQ 2020-Nov, 2022-Dec, 2023-Dec	1.0.1, p. 1.3 ಮತ್ತು ರೇಖಾಚಿತ್ರ (diagram) p. 1.5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.0.6	ಅಪರಿಮಿತ ಗುರಿಗಳು (unlimited ends) ಮತ್ತು ಸೀಮಿತ ಸಾಧನಗಳು (limited means) ಒಟ್ಟಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು (problem of choice) ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತವೆ; ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲೂ (ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವುದಾಗಲಿ, university ಗೆ ಹೋಗುವುದಾಗಲಿ) ಒಂದು trade-off ಇರುತ್ತದೆ.	Q13, Q17	MTP 2025-Aug S2, 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	1.0.1, p. 1.3
1.0.7	Rational decision-making ಎಂದರೆ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿ, ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು (ಗರಿಷ್ಠ ಸಾಧ್ಯ) ತೃಪ್ತಿ ನೀಡುವ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು.	Q11	MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	1.0.1, p. 1.3
1.0.8	Business ಒಂದು ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ (economic activity) — inputs (land, labour, capital, entrepreneurship) ಅನ್ನು output ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ net value added ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು; charitable dispensary ಯಂತಹ NPOs ಸಹ 'social benefit' ಗಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತವೆ.	Q15	MTP 2026-Apr S2	1.0.0, p. 1.2
1.0.9	Business Economics ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಲು ನೆರವಾಗುವಂತೆ economic theory ಮತ್ತು decision science ನ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ; ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಯಲ್ಲಿ (under uncertainty) ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು management ಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು quantitative ಸಾಧನಗಳನ್ನು (ಉದಾ. break-even analysis) ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.	Q10, Q14	MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S1	1.0.2, p. 1.7

ವಿಷಯ 1.1 Business Economics ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು (Definitions of Business Economics)

6 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 6 · RTP – · MTP –

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.1	Joel Dean ಅವರು Business Economics ಅನ್ನು business policies ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ (formulation of business policies) economic analysis ನ ಬಳಕೆ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದರು.	Q1	PYQ 2018-May	1.1, p. 1.7
1.1.2	Business Economics ಅನ್ನು Managerial Economics ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ; ಇದು economic theory ಮತ್ತು business practice ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ತುಂಬುವ Applied Economics; ಮತ್ತು ಇದು ಮೂಲತಃ Micro Economics ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ.	Q2, Q5	PYQ 2018-Nov, 2024-Sep	1.0.2 and 1.1, p. 1.7; 1.2, p. 1.9
1.1.3	Applied Economics ಆಗಿ, Business Economics ಆಯ್ದ quantitative techniques ಬಳಸುತ್ತದೆ: linear programming, regression analysis, capital budgeting, break-even analysis ಮತ್ತು cost analysis.	Q3 (+ 1.3 Q4)	PYQ 2019-May, 2021-Jul	1.1, p. 1.7

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.4	ಒಂದು economy ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರಲು ಎರಡು ಸತ್ಯಗಳೇ ಕಾರಣ: ಮಾನವನ ಬಯಕೆಗಳು ಅಪರಿಮಿತ ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು (ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ) ವಿರಳ.	Q4, Q6	PYQ 2021-Jan, 2025-May	1.0.1, p. 1.3; Summary, p. 1.14

ವಿಷಯ 1.2 Business Economics ನ ಸ್ವರೂಪ (Nature of Business Economics)

51 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 49 · RTP 4 · MTP 16

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.1	Economics ಅನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ — Micro Economics ಮತ್ತು Macro Economics; Managerial Economics, Economics ನ ಒಂದು ಶಾಖೆ, ಆದರೆ 'family structure' **ಅಲ್ಲ**.	Q1, Q24	PYQ 2018-Nov, 2023-Jun	1.2, p. 1.8
1.2.2	Micro Economics ಎಂದರೆ ಒಂದು economic system ನೊಳಗಿನ ವಿವಿಧ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ (consumers, firms, resource owners) ವರ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಯನ — ಪ್ರತ್ಯೇಕ units ತಮ್ಮ ವಿರಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಂಚುತ್ತವೆ ಮತ್ತು goods, services ಹಾಗೂ resources ನ prices ಹೇಗೆ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತವೆ. (ಇದನ್ನು 'price theory' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.)	Q7, Q9, Q13, Q20, Q47, Q49	PYQ 2019-Nov, 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2022-Jun; RTP 2025-Sep, 2026-Jan	1.2, p. 1.8 ('price theory' ಎಂಬ ಪದ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)
1.2.3	Micro Economics ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ವಿಷಯಗಳು: product pricing; consumer behaviour; factor pricing; ಜನರ ಒಂದು ವರ್ಗದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ; firms ನ ವರ್ತನೆ; ಮತ್ತು industry ಯ ಸ್ಥಳನಿರ್ಧಾರ (location of industry). Firm ಮಟ್ಟದ ವಿಷಯಗಳು — staff ಅಗತ್ಯಗಳು, product pricing, outlet ನ ಸ್ಥಳ, ಒಂದು industry ಯ wages, demand forecasting, cost ಮತ್ತು inventory analysis — ಎಲ್ಲವೂ Micro.	Q16, Q17, Q25, Q36, Q37, Q39, Q41, Q45	PYQ 2021-Dec (×4), 2023-Jun, 2024-Sep, 2025-May, 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S1	1.2, p. 1.8
1.2.4	Macro Economics ಇಡೀ economy ಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತದೆ — ದೊಡ್ಡ ಆರ್ಥಿಕ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು (aggregates) (ಆದ್ದರಿಂದ 'aggregate economics'): national income ಮತ್ತು output; general price level ಮತ್ತು interest rates; balance of trade ಮತ್ತು balance of payments; ಹಣದ ಬಾಹ್ಯ ಮೌಲ್ಯ (external value of currency); ಒಟ್ಟಾರೆ savings ಮತ್ತು investment; employment ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು economic growth. Consumer behaviour ಮತ್ತು firms ನ ವರ್ತನೆ Macro **ಅಲ್ಲ**.	Q6, Q11, Q14, Q18, Q23, Q28, Q35, Q40, Q43	PYQ 2019-May, 2019-Nov, 2021-Jan (×2), 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Dec, 2024-Jun, 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-May; RTP 2026-Jan; MTP 2025-May S2	1.2, pp. 1.8 – 1.9

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.5	Business Economics ಮೂಲತಃ Micro Economics ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ, ಆದರೆ Macro analysis ನ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ firm ಶೂನ್ಯದಲ್ಲಿ (vacuum) ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ — general price level, ಆದಾಯ ಮತ್ತು employment ಮಟ್ಟಗಳು, ತೆರಿಗೆ (taxation), interest ಮತ್ತು exchange rates ಎಲ್ಲವೂ ಅದರ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ.	Q2, Q46	PYQ 2018-Nov; MTP 2025-Aug S2	1.2, pp. 1.9 – 1.10
1.2.6	Business Economics ನ ಸ್ವರೂಪ (ಎಂಟು ಅಂಶಗಳು): ಇದು ಒಂದು Science; Micro Economics ಆಧಾರಿತ; Macro analysis ನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಇದು ಒಂದು Art; theory of markets and private enterprise ಬಳಸುತ್ತದೆ; ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ Pragmatic; ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ Interdisciplinary; ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ Normative. 'Abstract and purely theoretical' ಎಂಬುದು ಇದರ ವಿವರಣೆ **ಅಲ್ಲ**.	Q3, Q4, Q34, Q44, Q46	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2025-Jan; MTP 2025-Apr S1 (×2), 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2025-Aug S2	1.2, pp. 1.9 – 1.10
1.2.7	Business Economics interdisciplinary (ಅಂತರಶಿಸ್ತೀಯ) — ಇದು Mathematics, Operations Research, Management Theory, Accounting, Marketing, Finance, Statistics ಮತ್ತು Econometrics ನಿಂದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.	Q3, Q4, Q44	PYQ 2018-Nov, 2019-May; MTP 2025-Apr S1 (×2), 2025-May S2, 2025-Aug S1	1.2, p. 1.10
1.2.8	ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ Pragmatic: Micro Economics ಅಮೂರ್ತ (abstract) ಮತ್ತು ಕೇವಲ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ, ಅವಾಸ್ತವಿಕ assumptions ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ; ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ Business Economics ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ firms ಎದುರಿಸುವ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತದೆ.	Q10, Q15, Q22, Q26, Q27, Q34	PYQ 2020-Nov (×2), 2021-Jul, 2022-Jun, 2023-Dec, 2024-Jun, 2025-Jan	1.2, p. 1.10
1.2.9	Positive economics cause-and-effect ಅನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ, 'what is' (ಏನಿದೆ) ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದರಲ್ಲಿ value judgement ಇರುವುದಿಲ್ಲ; Normative economics ನಲ್ಲಿ value judgements ಇರುತ್ತವೆ, ಇದು prescriptive, 'what should be / ought to be' (ಏನಾಗಬೇಕು) ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣದ (welfare) ಪರಿಗಣನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ incidence ಮತ್ತು incentives ಮೇಲಿನ ಪರಿಣಾಮ positive; 'fairness' normative.	Q5, Q8, Q19, Q21, Q29, Q31, Q32, Q42, Q51	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Dec, 2022-Jun, 2024-Jun, 2025-Jan, 2026-Jan; RTP 2025-May; MTP 2024-Aug S2, 2024-Aug, 2025-Apr S1, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	1.2, p. 1.10
1.2.10	Business Economics ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ normative (prescriptive) — policy formulation, decision-making ಮತ್ತು planning ನಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ — ಆದರೆ ಇದು normative ಮತ್ತು positive theory ಎರಡರ ಮೂಲಾಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುತ್ತದೆ, ಒತ್ತು normative ಮೇಲೆ.	Q30, Q50	PYQ 2024-Jun; MTP 2026-Apr S1	1.2, pp. 1.10 – 1.11

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.11	Business Economics, Economics ನ applied ಶಾಖೆ (ಇದರ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲ), ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ, ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ business entity ಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ decision-making ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ, ಮತ್ತು demand, supply ಮತ್ತು profit ನಂತಹ micro ಮಟ್ಟದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ.	Q38	PYQ 2024-Jun, 2025-May	1.4 table, p. 1.13
1.2.12	Inflation ಕಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ (total spending) ಒಟ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ (total output) ಸರಿಹೊಂದಿದಾಗ, ಮತ್ತು labour resources ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ Macro-economic stability ಇರುತ್ತದೆ.	Q33	MTP 2024-Aug	SM ಅಧ್ಯಾಯ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
1.2.13	Economics ನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು exchange value (value in exchange), value in use ಅಲ್ಲ.	Q48	MTP 2025-Dec S1	SM ಅಧ್ಯಾಯ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
1.2.14	*ವಿಷಯ 1.0 ನೋಡಿ: 'The Wealth of Nations' — Adam Smith.*	Q12	PYQ 2021-Jul	1.0.1, p. 1.2 (1.0 Q7 ರ ನಕಲು)

ವಿಷಯ 1.3 Business Economics ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ (Scope of Business Economics)

9 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 7 · RTP – · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.1	Economic theory ಯನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಗಗಳ business issues ಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ: internal ಅಥವಾ operational issues (Micro Economics ನಿಂದ ಪರಿಹಾರ) ಮತ್ತು external ಅಥವಾ environmental issues (Macro Economics ನಿಂದ ಪರಿಹಾರ).	Q9	PYQ 2026-Sep	1.3, p. 1.11
1.3.2	Internal issues ಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ Micro theories: Demand analysis and forecasting; Production and cost analysis; Inventory management; Market structure and pricing policies; Resource allocation; Theory of capital and investment decisions (capital budgeting); Profit analysis; Risk and uncertainty analysis. Accounting standards ಮತ್ತು 'cost standards' ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ **ಬರುವುದಿಲ್ಲ**.	Q1, Q3, Q5, Q7	PYQ 2019-Nov, 2021-Jul, 2021-Dec; MTP 2025-May S2, 2026-Apr S1	1.3, pp. 1.11 – 1.12

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.3	ಪ್ರಮುಖ macro-economic (external) ಅಂಶಗಳು: economic system ನ ಪ್ರಕಾರ; business cycle ನ ಹಂತ; national income, employment, prices, saving ಮತ್ತು investment ನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು; ಸರ್ಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳು; central banks, financial sector ಮತ್ತು capital market ನ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆ; ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳು (trade unions, cooperatives); ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸರ. ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ management ಗೆ **ಯಾವುದೇ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲ**; ಇವುಗಳ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸಲು ಅದು ತನ್ನ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು (fine-tune).	Q6, Q8	PYQ 2026-Sep; MTP 2025-Dec S1	1.3, pp. 1.12 – 1.13
1.3.4	*ವಿಷಯ 1.1 ನೋಡಿ: Applied Economics ನ quantitative techniques — 'economic analysis' ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ techniques ಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು **ಅಲ್ಲ**.*	Q4	PYQ 2021-Jul	1.1, p. 1.7
1.3.5	*ವಿಷಯ 1.0 ನೋಡಿ: Economics ನಲ್ಲಿ scarcity ಸಾಪೇಕ್ಷ (relative), ಸಂಪೂರ್ಣ (absolute) ಅಲ್ಲ.*	Q2	PYQ 2019-Nov	1.0.1, p. 1.3

ವಿಷಯ 1.4 Economics ಮತ್ತು Business Economics ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ (Difference between Economics and Business Economics)

1 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.1	Economics ನ scarcity definition, Lionel Robbins ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ (Scanner/MTP ನಲ್ಲಿ 'Robinson' ಎಂದು ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ — Editorial Note 1 ನೋಡಿ). SM ಅಧ್ಯಾಯ 1 ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಯಾರ ಹೆಸರಿಗೂ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.	Q1	MTP 2025-Aug S1	SM ಅಧ್ಯಾಯ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ
1.4.2	Economics vs Business Economics — Economics ತತ್ವಗಳನ್ನು (principles) ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ, micro ಮತ್ತು macro ಎರಡೂ, positive ಮತ್ತು normative ಎರಡೂ, ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ, ಉತ್ಪಾದನೆಯಿಂದ ಬಳಕೆಯವರೆಗಿನ (production to consumption) ಎಲ್ಲ theories ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು Business Economics ಇದರ applied ಶಾಖೆ; Business Economics ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ, ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ micro, ಕೇವಲ normative, ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೀಮಿತ, profit theory ಮತ್ತು micro ವಿಷಯಗಳಿಗೆ (demand, supply, profit) ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ, business ಸಮಸ್ಯೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕೇತರ ಅಂಶಗಳೆರಡನ್ನೂ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅನ್ವಯಿಸಿದಾಗ ಇದರ ಕೆಲವು assumptions ಅಮಾನ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.	(+ 1.2 Q38)	PYQ 2024-Jun, 2025-May	1.4 table, pp. 1.13 – 1.14

ಘಟಕ 2: ಒಂದು economy ಯ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು price mechanism ನ ಪಾತ್ರ (Basic Problems of an Economy and Role of Price Mechanism)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 1, ಘಟಕ 2, ಪುಟಗಳು 1.16 – 1.27

ವಿಷಯ 2.0 ಒಂದು economy ಯ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು (Basic Problems of an Economy)

16 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 16 · RTP 1 · MTP 4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.0.1	ಕೇಂದ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ (central economic problem) ಎಂದರೆ ಬಯಕೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ scarcity; ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಸೀಮಿತ **ಮತ್ತು** ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಬಳಕೆಗಳು (alternative uses) ಇರುವುದರಿಂದ ಇದು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ — ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಬಳಕೆ ಇದ್ದರೆ, ಯಾವ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯೂ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.	Q3, Q5	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun, 2023-Jun	2.0, p. 1.16
2.0.2	ಕೇಂದ್ರ ಸಮಸ್ಯೆ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲಭೂತ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾಗಿ ವಿಭಜನೆಯಾಗುತ್ತದೆ: What to produce? (ಏನನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕು?) How to produce? (ಹೇಗೆ ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕು?) For whom to produce? (ಯಾರಿಗಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕು?) What provisions are to be made for economic growth? (economic growth ಗಾಗಿ ಯಾವ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು?) ('Where' ಮತ್ತು 'When' to produce, ಹಾಗೂ FDI ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೇ ಎಂಬುದು — ಇವು ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು **ಅಲ್ಲ**.)	Q2, Q4, Q10, Q12	PYQ 2021-Jul, 2022-Dec (×2), 2023-Dec, 2025-Jan, 2026-May	2.0, pp. 1.16 – 1.17
2.0.3	'What to produce' ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ — ಯಾವ goods ಮತ್ತು services ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಎಷ್ಟು units (guns vs butter; capital goods vs consumer goods); market economy ಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು market demand ಮತ್ತು profit signals ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಸುತ್ತವೆ.	Q8, Q15	PYQ 2023-Dec; MTP 2026-Apr S1	2.0 (i), p. 1.17; 2.1.0, p. 1.20
2.0.4	Capital goods ನ (ಯಂತ್ರಗಳು, ಉಪಕರಣಗಳು, ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳು) ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಭವಿಷ್ಯದ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.	Q6	PYQ 2019-Nov, 2023-Dec; MTP 2025-Aug S1	2.0 (i) and (iv), pp. 1.17 – 1.18
2.0.5	'How to produce' ಎಂದರೆ technique ನ ಆಯ್ಕೆ — labour-intensive ಅಥವಾ capital-intensive — ಇದು factors ನ ಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸಾಪೇಕ್ಷ prices ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; capital ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಅಗ್ಗವಿರುವಲ್ಲಿ (capital-surplus economy) capital-intensive technique, labour ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಅಗ್ಗವಿರುವಲ್ಲಿ labour-intensive technique ಆಯ್ಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.	Q7, Q11, Q14	PYQ 2023-Dec; RTP 2025-Jan; MTP 2026-Apr S1	2.0 (ii), p. 1.17; 2.1.0, p. 1.20

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.0.6	'For whom to produce' ಒಟ್ಟು output ನಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಿಗಬೇಕು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ — national cake ನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಜನರ ಪಾಲು (ಉದಾ. ಶ್ರೀಮಂತರಿಗಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕೇ ಅಥವಾ ಬಡವರಿಗಾಗಿ).	Q4	PYQ 2022-Dec	2.0 (iii), pp. 1.17 – 1.18
2.0.7	'Provision for economic growth' ಎಂದರೆ ಭವಿಷ್ಯದ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು saving ಮತ್ತು investment — ಪ್ರಸ್ತುತ consumption ನ ಎಷ್ಟು ತ್ಯಾಗ — ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು; ಎಲ್ಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ consumption ಗೆ ಬಳಸಿದರೆ ಜೀವನಮಟ್ಟ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿ (stagnant) ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q16	PYQ 2026-Sep	2.0 (iv), p. 1.18
2.0.8	Economic system ಎಂದರೆ ಒಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ goods ಮತ್ತು services ನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ವಿತರಣೆಗಾಗಿ ಇರುವ ಏರ್ಪಾಡುಗಳ (arrangements/devices) ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ; ಉತ್ಪಾದನೆ, ವಿನಿಮಯ, ವಿತರಣೆಯ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ economies ಅನ್ನು capitalist, socialist ಮತ್ತು mixed ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q9	PYQ 2024-Sep	2.0, p. 1.18
2.0.9	ಸಾಪೇಕ್ಷ ಲಾಭದಾಯಕತೆ (relative profitability) ಬದಲಾದಾಗ (ಉದಾ. EV ಲಾಭ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಾಹನಗಳ ಲಾಭವನ್ನು ಮೀರಿದಾಗ), price mechanism ಉತ್ಪಾದಕರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭದಾಯಕ good ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತದೆ.	Q13	MTP 2026-Apr S1	2.1.0, p. 1.20
2.0.10	*ವಿಷಯ 1.0/1.1 ನೋಡಿ: Business Economics, economic theory ಯನ್ನು business practice ನೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸುತ್ತದೆ.*	Q1	PYQ 2018-Nov	1.0.2, p. 1.7 (ಘಟಕ 2 ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ)

ವಿಷಯ 2.1 Capitalist Economy

28 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 30 · RTP 1 · MTP 4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.1	Capitalism — ಆಧುನಿಕ ಜಾಗತಿಕ economy ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ system — ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳು (means of production) profit ಗಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ; ಇದನ್ನು free market (free) economy ಅಥವಾ laissez-faire economy ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ (laissez-faire = ಕನಿಷ್ಠ government ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ). ಉದಾಹರಣೆಗಳು: USA, UK, Hong Kong, South Korea (ಯಾವುದೂ ಸಂಪೂರ್ಣ capitalist ಅಲ್ಲ).	Q7, Q11, Q18, Q23	PYQ (CPT) 2016-Dec, 2019-Nov, 2020-Nov, 2021-Jan, 2023-Jun, 2026-Jan	2.1, pp. 1.18 – 1.19

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.2	Capitalist economy ಯ ಏಳು ಲಕ್ಷಣಗಳು: private property ಹಕ್ಕು (right to private property); freedom of enterprise; ಆರ್ಥಿಕ ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ (freedom of economic choice); profit motive (ಚಾಲಕ ಶಕ್ತಿ); consumer sovereignty; competition; government ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು. 'Collective ownership' ಮತ್ತು 'absence of consumer choice' ಇದರ ಲಕ್ಷಣಗಳು **ಅಲ್ಲ**.	Q2, Q10, Q22, Q26, Q28	PYQ 2018-Nov, 2021-Jan, 2025-Sep, 2026-Sep; MTP 2025-May S2	2.1, p. 1.19
2.1.3	Competition, capitalist economy ಯ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ — ಇದು buyers ಮತ್ತು sellers ನಲ್ಲಿನ ಅತ್ಯುತ್ತಮವನ್ನು ಹೊರತರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ದಕ್ಷ ಬಳಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.	Q12	PYQ 2021-Dec	2.1, p. 1.19
2.1.4	Consumer sovereignty (consumer is king) ಎಂದರೆ ಯಾವ goods ಮತ್ತು services ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ buyers ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ — ಇದು capitalist / laissez-faire economy ಯ ಲಕ್ಷಣ.	Q8, Q16, Q21, Q25	PYQ 2019-Nov, 2022-Dec, 2025-Jan, 2026-May; RTP 2026-May	2.1, p. 1.19
2.1.5	Capitalist economy ಯಲ್ಲಿ **ಯಾವುದೇ central planning authority ಇರುವುದಿಲ್ಲ**; ಇದು what, how ಮತ್ತು for whom to produce ಅನ್ನು ನಿರ್ವೈಯಕ್ತಿಕ price mechanism (demand ಮತ್ತು supply ಎಂಬ market forces) ಮೂಲಕ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ — ಇದು self-regulating, 'invisible hand' ನಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನ price.	Q1, Q4, Q6, Q14, Q17, Q19, Q20	PYQ 2018-May, 2018-Nov, 2019-May, 2019-Nov, 2022-Dec, 2023-Jun, 2023-Dec, 2024-Sep	2.1 and 2.1.0, pp. 1.19 – 1.20
2.1.6	Capitalism ನಲ್ಲಿ 'how to produce' ಅನ್ನು cost minimisation ಮತ್ತು profit maximisation ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ — ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವ technique ಅನ್ನು ಉದ್ಯಮಿ (entrepreneur) ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.	Q27	MTP 2026-Apr S1	2.1.0, p. 1.20
2.1.7	Capitalism ನ ಗುಣಗಳು (merits): price mechanism ಮೂಲಕ self-regulating; private property ಮತ್ತು profit motive ದಕ್ಷತೆ ಹಾಗೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುತ್ತವೆ; ವೇಗದ growth; ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ optimum allocation; ಹೆಚ್ಚಿನ operative efficiency; ದಕ್ಷ ಆರ್ಥಿಕ ನಿರ್ಧಾರಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ; consumers ಗೆ ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ; innovation ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ; ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣೆ; ಉಪಕ್ರಮಕ್ಕೆ (initiative) ಪ್ರತಿಫಲ; ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಚೌಕಟ್ಟು; enterprise ಮತ್ತು risk-taking ಗೆ ಉತ್ತೇಜನ.	Q5, Q15 (+ 2.2 Q20)	PYQ 2019-May, 2021-Jan, 2022-Dec, 2025-May	2.1.1, p. 1.21

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.8	Capitalism ನ ದೋಷಗಳು (demerits): ಅಪಾರ ಅಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯ ('haves' ಮತ್ತು 'have-nots'); ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಿಂತ property rights ಗೆ ಆದ್ಯತೆ; ಮಾನವ ಕಲ್ಯಾಣದ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ; labour ನ ಶೋಷಣೆ; consumer sovereignty ಒಂದು ಮಿಥ್ಯೆಯಾಗುತ್ತದೆ; luxury goods ಕಡೆಗೆ ತಪ್ಪು ಹಂಚಿಕೆ ಮತ್ತು merit goods ಕಡಿಮೆ; ಅಸ್ಥಿರತೆ (over-production, depression, unemployment); advertising ಮೇಲೆ ಅಪವ್ಯಯ; monopolies; ಪರಿಸರ ನಾಶ.	Q3, Q9, Q13, Q24	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Dec, 2026-Jan; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	2.1.2, pp. 1.21 – 1.22

ವಿಷಯ 2.2 Socialist Economy

28 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 24 · RTP – · MTP 8

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.1	Socialist economy ಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು Karl Marx ಮತ್ತು Frederick Engels 1848 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'The Communist Manifesto' ದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು.	Q1, Q7, Q9, Q13, Q15, Q27	PYQ 2018-May, 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Dec, 2023-Dec; MTP 2026-Apr S2	2.2, p. 1.22
2.2.2	Socialist economy ಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಭೌತಿಕ ಸಾಧನಗಳು (factories, capital, mines) State ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಇಡೀ ಸಮುದಾಯದ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ; ಇದನ್ನು Command Economy ಅಥವಾ Centrally Planned Economy ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ; ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು central planning authority ಯ ಆದೇಶಗಳ (commands) ಮೂಲಕ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆಯ ಗುರಿ ಇಡೀ ಸಮುದಾಯದ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವುದು — ಕೇಂದ್ರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು planning ಮೂಲಕ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ.	Q3, Q4, Q5, Q6, Q8, Q10, Q17, Q19	PYQ 2019-May, 2020-Nov (×2), 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Jun, 2024-Sep, 2025-May	2.2, pp. 1.22 – 1.23
2.2.3	Socialism ನ ಲಕ್ಷಣಗಳು: collective ownership (ಸಣ್ಣ ಹೊಲಗಳು, ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರ firms ಹೊರತುಪಡಿಸಿ); central planning authority ಯಿಂದ economic planning; consumer choice ಇಲ್ಲದಿರುವುದು; ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಸಮಾನ ಆದಾಯ ವಿತರಣೆ; price mechanism ನ ಕನಿಷ್ಠ ಪಾತ್ರ; competition ಇಲ್ಲದಿರುವುದು (State ಏಕೈಕ ಉದ್ಯಮಿ).	Q28	PYQ 2026-Sep	2.2, p. 1.23
2.2.4	Consumer choice ಇಲ್ಲದಿರುವುದು: ಹಸಿವಿನಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಖಾತರಿ, ಆದರೆ ಆಯ್ದ, planned production ನಿಂದ consumers' sovereignty ನಿರ್ಬಂಧಿತ; ಕೆಲಸದ ಹಕ್ಕು (right to work) ಖಾತರಿ, ಆದರೆ ಉದ್ಯೋಗದ (occupation) ಆಯ್ಕೆ ನಿರ್ಬಂಧಿತ, ಏಕೆಂದರೆ ಅದನ್ನು central planning authority ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.	Q21, Q23, Q25	PYQ 2019-May, 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-May; MTP 2026-Apr S1	2.2, p. 1.23

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.5	Socialism ನಲ್ಲಿ price mechanism ಗೆ ಕೇವಲ ದ್ವಿತೀಯ (secondary — ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಬಲ) ಪಾತ್ರ; prices 'administered prices' — ಇವುಗಳನ್ನು demand ಮತ್ತು supply **ಅಲ್ಲ**, ಬದಲಿಗೆ ಒಂದು ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, central planning authority (government), ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.	Q24, Q26	MTP 2026-Apr S1, 2026-Apr S2	2.2, pp. 1.23 – 1.24
2.2.6	ಹಿಂದಿನ USSR (1917–1990) socialist economy ಯ ಉದಾಹರಣೆ; ಇಂದು ಯಾವ ದೇಶವೂ ಸಂಪೂರ್ಣ socialist ಅಲ್ಲ — China, Vietnam, Cuba ಮತ್ತು North Korea ಅನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q16	MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	2.2, p. 1.24
2.2.7	Socialism ನ ಗುಣಗಳು (merits): ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಆದಾಯದ ನ್ಯಾಯಯುತ ವಿತರಣೆ; ತ್ವರಿತ ಮತ್ತು ಸಮತೋಲಿತ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ; ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಉತ್ತಮ ಬಳಕೆ, advertising ಮೇಲೆ ಅಪವ್ಯಯವಿಲ್ಲ; unemployment ಕನಿಷ್ಠ ಮತ್ತು business fluctuations ನಿವಾರಣೆ; ಸಹಕಾರ ಮನೋಭಾವ, ವರ್ಗ ಸಂಘರ್ಷವಿಲ್ಲ; ಕೆಲಸದ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ಜೀವನಮಟ್ಟ; ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ; ಸಮಗ್ರ social security. (Profits ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆ **ಆಗದಿರುವುದು** socialism ಗೆ ವಿರುದ್ಧ.)	Q2, Q14, Q18 (+ 2.3 Q9)	PYQ 2019-May, 2023-Jun, 2023-Dec; MTP 2025-Jan S2	2.2.0, p. 1.24
2.2.8	Socialism ನ ದೋಷಗಳು (demerits): bureaucracy ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ — ಇದರಿಂದ ಅದಕ್ಷತೆ, ವಿಳಂಬ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, red-tapism ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಪಾತ (favouritism); ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ಬಂಧ; private property ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮಕ್ಕೆ profit incentive ಇಲ್ಲ; administered prices ಗೆ cost ಆಧಾರವಿಲ್ಲ; ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗದ State monopolies; ಸೀಮಿತ consumer choice; ವೈಯಕ್ತಿಕ efficiency ಗೆ ಪ್ರತಿಫಲವಿಲ್ಲ; ತೀವ್ರ socialism ಅಪ್ರಾಯೋಗಿಕ.	Q11, Q12, Q22	PYQ 2022-Jun, 2022-Dec, 2026-Jan	2.2.1, pp. 1.24 – 1.25
2.2.9	*ವಿಷಯ 2.1 ನೋಡಿ: 'collective ownership' capitalist economy ಯ ಗುಣ (ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣ) **ಅಲ್ಲ**.*	Q20	PYQ 2025-May	2.1.1, p. 1.21

ವಿಷಯ 2.3 The Mixed Economy

14 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 14 · RTP – · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.1	Mixed economy ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆಗಾಗಿ markets ಮತ್ತು governments ಎರಡನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತದೆ; ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು economy ಎರಡನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ mixed — ಭಾರತ ಒಂದು mixed economy. ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಬಳಕೆ consumers, firms **ಮತ್ತು** government ನ ನಿರ್ಧಾರಗಳ ಫಲವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.	Q2, Q8, Q10, Q13	PYQ 2018-Nov, 2022-Dec, 2026-May; MTP 2024-Dec S1	2.3, p. 1.25
2.3.2	Mixed economy ಯ ಮೊದಲ ಲಕ್ಷಣ private ಮತ್ತು public sectors ನ ಸಹಬಾಳ್ವೆ; ಇದರಲ್ಲಿ industry ಯ ಮೂರು sectors ಇರುತ್ತವೆ — private, public ಮತ್ತು combined (joint) sector.	Q1, Q4, Q5, Q6, Q11	PYQ 2018-May, 2021-Jan (×2), 2021-Dec, 2025-Sep; MTP 2025-Aug S1	2.3.0, pp. 1.25 – 1.26
2.3.3	Mixed economy ಯ ಗುಣಗಳು — ಇದು ಎರಡೂ systems ನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ: ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು private property (ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಪ್ರೇರಣೆ); price mechanism ಮತ್ತು competition; consumer sovereignty ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ; innovation ಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ; enterprise ಮತ್ತು risk-taking ಗೆ ಉತ್ತೇಜನ; planning ಮತ್ತು ತ್ವರಿತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ; ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿ; ನಿಯಂತ್ರಣದ (regulation) ಮೂಲಕ cut-throat competition ತಡೆಗಟ್ಟುವಿಕೆ.	Q12, Q14	PYQ 2024-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-May S2	2.3.0, p. 1.26
2.3.4	Mixed economy ಯಾವಾಗಲೂ capitalism ಮತ್ತು socialism ನಡುವಿನ 'golden path' **ಅಲ್ಲ** — ಇದರ ದೋಷಗಳು: ಅತಿಯಾದ State ನಿಯಂತ್ರಣಗಳು, planning ನ ದುರ್ಬಲ ಅನುಷ್ಠಾನ, ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆ, ಅದಕ್ಷತೆ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ವಿಳಂಬ, public sector ನ ಕಳಪೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆ, ಎರಡು sectors ನಡುವೆ ಸಮತೋಲನ ಸಾಧಿಸುವ ಕಷ್ಟ, ಮತ್ತು private sector ನ ಅಸಮಾನುಪಾತದ ಬೆಳವಣಿಗೆ.	Q7	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun	2.3.0, pp. 1.26 – 1.27
2.3.5	Mixed economy ಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು cost–benefit analysis ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ (ICAI ನ keyed answer; ಈ ಪದಗುಚ್ಛ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ).	Q3	PYQ 2020-Nov	SM ಅಧ್ಯಾಯ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)
2.3.6	*ವಿಷಯ 2.2 ನೋಡಿ: centrally planned (socialist) economy ಯಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆ ಕನಿಷ್ಠ.*	Q9	PYQ 2023-Dec	2.2.0, p. 1.24

ಭಾಗ B — ಅಧ್ಯಾಯ 1 One-liner ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)

ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ, Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು SM ಪುಟ ಇರುವ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲು 'ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ' ಮೇಲೆ click ಮಾಡಿ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ICAI ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸುಮಾರು 56% ಅನ್ನು ★★★ ಸಾಲುಗಳೇ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಘಟಕ 1 — ಪರಿಚಯ (Introduction)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Economics ← ಗ್ರೀಕ್ 'Oikonomia' = household (ಮನೆವಾರ್ತೆ); ಹಿಂದೆ Political Economy ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.	★	1.0.2
2	**'The Wealth of Nations' (1776), Adam Smith — Economics ನ ಮೊದಲ ಆಧುನಿಕ ಕೃತಿ.**	★★★	1.0.1
3	ಅಪರಿಮಿತ ಬಯಕೆಗಳು + ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ವಿರಳ ಸಾಧನಗಳು = Economics ನ ವಿಷಯವಸ್ತು.	★★	1.0.3, 1.1.4
4	Scarcity ಬಯಕೆಗಳಿಗೆ ಸಾಪೇಕ್ಷ (relative), ಎಂದಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಲ್ಲ.	★★	1.0.4
5	**Scarcity → ಎಲ್ಲ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು; ಅಪರಿಮಿತ ಗುರಿಗಳು + ಸೀಮಿತ ಸಾಧನಗಳು → ಆಯ್ಕೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ; ಪ್ರತಿ ಆಯ್ಕೆಯೂ ಒಂದು trade-off.**	★★★	1.0.5, 1.0.6
6	Rational choice = ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ತೃಪ್ತಿ ನೀಡುವ ಪರ್ಯಾಯ.	★	1.0.7
7	Business = net value added ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ; NPOs ನ ಗುರಿ social benefit.	★	1.0.8
8	Business Economics = Managerial Economics = Applied Economics; economic theory ಯನ್ನು business practice ನೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸುತ್ತದೆ; ಮೂಲತಃ Micro.	★★	1.0.9, 1.1.2
9	Joel Dean: business policies ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ economic analysis ನ ಬಳಕೆ.	★	1.1.1
10	Quantitative techniques (ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕ ತಂತ್ರಗಳು): linear programming, regression, capital budgeting, break-even, cost analysis.	★	1.1.3
11	Economics = Micro + Macro (ಎರಡು ಭಾಗಗಳು).	★	1.2.1
12	**Micro = ಪ್ರತ್ಯೇಕ units ನ (consumers, firms) ವರ್ತನೆ; 'price theory'.**	★★★	1.2.2
13	**Micro ಪಟ್ಟಿ: product pricing, consumer behaviour, factor pricing, ಜನರ ಒಂದು ವರ್ಗದ ಸ್ಥಿತಿ, firms ನ ವರ್ತನೆ, industry ಯ ಸ್ಥಳನಿರ್ಧಾರ.**	★★★	1.2.3
14	**Macro ಪಟ್ಟಿ: national income/output, general price level ಮತ್ತು interest rates, BoT ಮತ್ತು BoP, ಹಣದ ಬಾಹ್ಯ ಮೌಲ್ಯ, ಒಟ್ಟಾರೆ savings ಮತ್ತು investment, employment ಮತ್ತು growth.**	★★★	1.2.4
15	**ಸ್ವರೂಪ (8 ಅಂಶಗಳು): Science · Micro ಆಧಾರಿತ · Macro ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ · Art · theory of markets ಮತ್ತು private enterprise · Pragmatic · Interdisciplinary · Normative.**	★★★	1.2.5, 1.2.6, 1.2.7
16	**Pragmatic: Micro ಅಮೂರ್ತ, ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ, ಅವಾಸ್ತವಿಕ assumptions; BE ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತದೆ.**	★★★	1.2.8

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
17	**Positive = 'what is', cause–effect, value judgement ಇಲ್ಲ; Normative = 'what ought to be', value judgement, prescriptive, welfare.**	★★★	1.2.9
18	**ತೆರಿಗೆ: incidence ಮತ್ತು incentive effect = positive; fairness = normative.**	★★★	1.2.9
19	BE ಎರಡನ್ನೂ ಸಂಯೋಜಿಸುತ್ತದೆ, ಒತ್ತು normative ಮೇಲೆ (Nature ಪಠ್ಯ) — ಆದರೆ Economics-vs-BE ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ 'only normative'.	★★	1.2.10, 1.4.2
20	ವ್ಯಾಪ್ತಿ (Scope): internal/operational issues → Micro; external/environmental issues → Macro.	★	1.3.1
21	Micro scope ಪಟ್ಟಿ: demand analysis ಮತ್ತು forecasting, production ಮತ್ತು cost, inventory, market structure ಮತ್ತು pricing, resource allocation, capital ಮತ್ತು investment, profit, risk ಮತ್ತು uncertainty. Accounting standards ಅಲ್ಲ.	★★	1.3.2
22	Macro ಅಂಶಗಳು: economic system, business cycle, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು, ಸರ್ಕಾರಿ ನೀತಿಗಳು, central bank/financial sector, ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸರ — ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ management ಗೆ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲ.	★	1.3.3
23	BE, Economics ನ applied ಶಾಖೆ; ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿ; micro ಮಟ್ಟದ ವಿಷಯಗಳು; business entity ಯಲ್ಲಿ decision-making.	★	1.2.11, 1.4.2

ಘಟಕ 2 — ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು price mechanism (Basic Problems and Price Mechanism)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	ಕೇಂದ್ರ ಸಮಸ್ಯೆ = ಬಯಕೆಗಳಿಗೆ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ scarcity; ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಸೀಮಿತ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯ ಬಳಕೆಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ.	★★	2.0.1
2	**ನಾಲ್ಕು ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು: What · How · For whom · What provision for growth (Where / When ಅಲ್ಲ).**	★★★	2.0.2
3	What to produce = ಯಾವ goods + ಎಷ್ಟು; guns vs butter; capital vs consumer goods.	★	2.0.3
4	ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು capital goods → ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ.	★★	2.0.4
5	How to produce = labour- vs capital-intensive technique, factor ಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸಾಪೇಕ್ಷ prices ಆಧರಿಸಿ ನಿರ್ಧಾರ.	★★	2.0.5
6	Growth provision = ಎಷ್ಟು saving ಮತ್ತು investment (ಪ್ರಸ್ತುತ consumption ನ ತ್ಯಾಗ).	★	2.0.7
7	Economic system = ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ವಿತರಣೆಯ ಏರ್ಪಾಡುಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ; ಮೂರು ವಿಧಗಳು: capitalist, socialist, mixed.	★	2.0.8
8	**Capitalist = free market = laissez-faire: ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳು profit ಗಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿ; USA, UK, Hong Kong, S. Korea.**	★★★	2.1.1

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
9	Capitalist ಲಕ್ಷಣಗಳು (7): private property · freedom of enterprise · ಆರ್ಥಿಕ ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ · profit motive · consumer sovereignty · competition · government ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಇಲ್ಲ.	★★	2.1.2
10	Competition = capitalism ನ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ.	★	2.1.3
11	Consumer sovereignty: ಏನನ್ನು, ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕು ಎಂದು buyers ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.	★★	2.1.4
12	**Capitalism ಕೇಂದ್ರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು price mechanism (demand ಮತ್ತು supply) ಮೂಲಕ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ; central planning authority ಇಲ್ಲ; invisible hand; self-regulating.**	★★★	2.1.5, 2.0.9
13	Capitalist 'how' = cost-minimising technique; 'for whom' = ಖರೀದಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ (ಆದಾಯ) ಇರುವವರು.	★	2.1.6, 2.0.6
14	Capitalist ಗುಣಗಳು: self-regulating, ದಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆ, ವೇಗದ growth, optimum allocation, ಹೆಚ್ಚಿನ operative efficiency, ದಕ್ಷ ಆರ್ಥಿಕ ನಿರ್ಧಾರಗಳು, innovation, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, enterprise ಮತ್ತು risk-taking.	★★	2.1.7
15	**Capitalist ದೋಷಗಳು: ಅಸಮಾನತೆ, ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಿಂತ property rights, ಕಲ್ಯಾಣದ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ, labour ಶೋಷಣೆ, sovereignty ಒಂದು ಮಿಥ್ಯೆ, luxury goods ಕಡೆಗೆ ಒಲವು, ಅಸ್ಥಿರತೆ, advertising ಅಪವ್ಯಯ, monopolies, ಪರಿಸರ.**	★★★	2.1.8
16	**Socialism: Karl Marx ಮತ್ತು Frederick Engels, 'The Communist Manifesto', 1848.**	★★★	2.2.1
17	**Socialist = Command = Centrally Planned economy; ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳ ಒಡೆಯ State; ಗುರಿ = ಸಮುದಾಯದ ಕಲ್ಯಾಣ; planning ಮೂಲಕ ಪರಿಹಾರ.**	★★★	2.2.2
18	Socialist ಲಕ್ಷಣಗಳು: collective ownership · economic planning · consumer choice ಇಲ್ಲದಿರುವುದು · ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಸಮಾನ ಆದಾಯ · price mechanism ನ ಕನಿಷ್ಠ ಪಾತ್ರ (administered prices) · competition ಇಲ್ಲದಿರುವುದು.	★	2.2.3
19	ಹಸಿವಿನಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಖಾತರಿ, ಆದರೆ consumer sovereignty ನಿರ್ಬಂಧಿತ; ಕೆಲಸದ ಹಕ್ಕು ಖಾತರಿ, ಆದರೆ ಉದ್ಯೋಗದ ಆಯ್ಕೆ ನಿರ್ಬಂಧಿತ.	★★	2.2.4
20	Administered prices = central planning authority / government ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ, demand ಮತ್ತು supply ಅಲ್ಲ.	★	2.2.5
21	USSR 1917–1990; ಇಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ socialist ದೇಶ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ (China, Vietnam, Cuba, North Korea ಉಲ್ಲೇಖಿತ).	★★	2.2.6
22	Socialist ಗುಣಗಳು: ನ್ಯಾಯಯುತ ವಿತರಣೆ, ತ್ವರಿತ ಮತ್ತು ಸಮತೋಲಿತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಅಪವ್ಯಯವಿಲ್ಲ, unemployment/fluctuations ಇಲ್ಲ, ಸಹಕಾರ, ಕೆಲಸದ ಹಕ್ಕು, ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ, social security.	★★	2.2.7
23	Socialist ದೋಷಗಳು: bureaucracy → ಅದಕ್ಷತೆ, ವಿಳಂಬ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, red-tapism; ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲ, private property ಇಲ್ಲ, profit incentive ಇಲ್ಲ, cost ಆಧಾರವಿಲ್ಲ, State monopolies, ಸೀಮಿತ ಆಯ್ಕೆ, efficiency ಗೆ ಪ್ರತಿಫಲವಿಲ್ಲ.	★★	2.2.8

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
24	Mixed economy: markets ಮತ್ತು government ಎರಡೂ; ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಾಸ್ತವ economy mixed; ಭಾರತ.	★★	2.3.1
25	**Mixed economy ಯ ಮೊದಲ ಲಕ್ಷಣ: private ಮತ್ತು public sectors ನ ಸಹಬಾಳ್ವೆ; ಮೂರು sectors — private, public, combined (joint).**	★★★	2.3.2
26	Mixed ಗುಣಗಳು: ಎರಡರ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅಂಶಗಳು — private property ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆ, price mechanism ಮತ್ತು competition, consumer sovereignty, innovation, enterprise ಮತ್ತು risk, planning, ಸಮಾನತೆ, cut-throat competition ನ ನಿಯಂತ್ರಣ.	★★	2.3.3
27	Mixed economy ಯಾವಾಗಲೂ 'golden path' ಅಲ್ಲ; ದೋಷಗಳು: ಅತಿಯಾದ ನಿಯಂತ್ರಣಗಳು, ದುರ್ಬಲ planning, ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ವಿಳಂಬ, sectors ನಡುವೆ ಸಮತೋಲನ ಕಷ್ಟ.	★	2.3.4

ಅಧ್ಯಾಯ 2

Demand ಮತ್ತು Supply ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Demand and Supply)

345 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · 165 one-liners · 93 revision pointers

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners

ಘಟಕ 1: Law of Demand and Elasticity of Demand

SM ಅಧ್ಯಾಯ 2, ಘಟಕ 1, ಪುಟಗಳು 2.1 – 2.49

ವಿಷಯ 1.0 Demand ನ ಅರ್ಥ (Meaning of Demand)

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP – · MTP 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.0.1	ಖರೀದಿದಾರರು ತಮ್ಮ products ಅನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು business firms ಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು — ಯಾವುದೇ business firm ಗೆ theory of demand (ಮತ್ತು supply) ನ ಆಳವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ; ಆದ್ದರಿಂದ ಯಶಸ್ವಿ firms ತಮ್ಮ products ನ demand ಅನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತವೆ.	Q4	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	ಘಟಕದ ಪರಿಚಯ (Unit introduction), p. 2.3
1.0.2	'Demand' ಎಂದರೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ prices ನಲ್ಲಿ ಖರೀದಿದಾರರು ಖರೀದಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವ ಒಂದು good ಅಥವಾ service ನ ಪ್ರಮಾಣ; Economics ನಲ್ಲಿ ಇದು ಖರೀದಿಸುವ ಬಯಕೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದು (ಬಯಕೆ ಅದರ ಒಂದು ಅಂಶ ಮಾತ್ರ), ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಬಯಕೆ (desire), ಅಗತ್ಯ (need), ಆಯ್ಕೆ (choice), ಆದ್ಯತೆ (preference) ಅಥವಾ order ಗೆ ಸಮಾನವಲ್ಲ.	Q5	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	1.0, pp. 2.3 – 2.4
1.0.3	Effective demand ಮೂರು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ: (i) ಬಯಕೆ (desire), (ii) ಖರೀದಿಸುವ ಸಾಧನ (means to purchase) ಮತ್ತು (iii) ಆ ಖರೀದಿಗೆ ಆ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಇಚ್ಛೆ (willingness); ಬಯಕೆಗೆ purchasing power (ಪಾವತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ) ಮತ್ತು ಪಾವತಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯ ಬೆಂಬಲ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು demand ಆಗುವುದಿಲ್ಲ — 'unlimited wants' ಇದರ ಅಂಶವಲ್ಲ. ಆರ್ಥಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ effective demand ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.	Q2, Q3, Q6, Q7	PYQ 2021-Jan, 2021-Dec; MTP 2026-Apr S1 (×2)	1.0, p. 2.4; Summary, p. 2.47
1.0.4	*ವಿಷಯ 1.1 ನೋಡಿ: ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಬಯಸುವ ಶ್ರೀಮಂತರು conspicuous consumption ಗಾಗಿ ಬಳಸುವ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯ goods = Veblen effect.*	Q1	PYQ 2018-May	1.1 (iv), p. 2.7

ವಿಷಯ 1.1 Demand ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಂಶಗಳು (What Determines Demand)

32 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 21 · RTP 1 · MTP 14

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.1	Demand ನ ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು (determinants): ಸರಕಿನ price; ಸಂಬಂಧಿತ ಸರಕುಗಳ prices (prices of related commodities); ಗ್ರಾಹಕನ disposable income; ಖರೀದಿದಾರರ tastes and preferences; ಗ್ರಾಹಕರ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳು (expectations); ಮತ್ತು ಇತರ ಅಂಶಗಳು — ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ವಯೋಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ (age distribution), national income ನ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅದರ ಹಂಚಿಕೆ, consumer-credit ಸೌಲಭ್ಯ ಮತ್ತು interest rates, ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಗಳು ಮತ್ತು ನಿಯಮಗಳು. Cost of production ಎಂಬುದು supply ಯ ನಿರ್ಧಾರಕ, demand ನದ್ದಲ್ಲ.	Q2, Q18	PYQ 2019-May; MTP 2025-Jan S2	1.1, pp. 2.4 – 2.9
1.1.2	Ceteris paribus ಎಂದರೆ 'other things being equal' (ಇತರ ಅಂಶಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಾಗ): ceteris paribus, ಒಂದು ಸರಕಿನ demand ಅದರ ಸ್ವಂತ price ಗೆ ವಿಲೋಮವಾಗಿ (inversely) ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ (income effect ಮತ್ತು substitution effect ಕಾರಣದಿಂದ).	Q16	PYQ 2025-Jan	1.1 (i), p. 2.4
1.1.3	ಸಂಬಂಧಿತ ಸರಕುಗಳು (related commodities) ಎರಡು ವಿಧ: (i) complementary goods ಮತ್ತು (ii) competing goods ಅಥವಾ substitutes.	Q30	MTP 2025-Aug S2	1.1 (ii), p. 2.4
1.1.4	Complementary goods ಅನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಖರೀದಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ — ಚಹಾ ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆ, automobile ಮತ್ತು petrol, ಪೆನ್ ಮತ್ತು ಶಾಯಿ, computers ಮತ್ತು computer software. ಒಂದರ price ಏರಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದರ demand ಇಳಿಯುತ್ತದೆ: ಒಂದು good ನ demand ಮತ್ತು ಅದರ complement ನ price ನಡುವೆ ವಿಲೋಮ (inverse) ಸಂಬಂಧವಿದೆ. (Scooter ಮತ್ತು petrol ಗೆ MTP ಬಳಸಿದ 'joint demand' SM ನ ಪದಪ್ರಯೋಗವಲ್ಲ.)	Q5, Q19, Q27, Q28, Q31	PYQ 2021-Jul, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-May S2, 2025-Dec S1	1.1 (ii), pp. 2.4 – 2.5
1.1.5	Substitutes (competing goods) ಒಂದೇ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಒಂದರ ಬದಲು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದು — ಚಹಾ ಮತ್ತು ಕಾಫಿ, ink pen ಮತ್ತು ball pen, toothpaste ನ brands. ಒಂದು product ನ demand ಮತ್ತು ಅದರ substitute ನ price ನಡುವೆ ನೇರ (direct, positive) ಸಂಬಂಧವಿದೆ: ಚಹಾದ price ಇಳಿದರೆ ಜನರು ಹೆಚ್ಚು ಚಹಾ ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಕಾಫಿ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ; ಒಂದು good ನ price ಏರಿದರೆ ಅದರ substitute ನ demand ಏರುತ್ತದೆ.	Q3, Q4, Q9, Q20	PYQ 2019-May, 2020-Nov; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	1.1 (ii), p. 2.5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.6	ಗ್ರಾಹಕರ disposable income ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ normal goods ಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ demand ಇರುತ್ತದೆ (ಮನೆಯ ಪೀಠೋಪಕರಣ, ಉಡುಪು, automobiles, consumer durables); income ಇಳಿದಾಗ ಅವುಗಳ demand ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q26	PYQ 2025-Sep	1.1 (iii), p. 2.5
1.1.7	Inferior goods: quantity demanded income ನ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಏರುತ್ತದೆ, ಆ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮೀರಿ money income ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q22	PYQ 2025-May	1.1 (iii), p. 2.6
1.1.8	Demonstration effect — James Duesenberry ರೂಪಿಸಿದ ಪದ — ಇತರರ consumption behaviour ಅನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವ ಜನರ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ (ನೆರೆಯವರ ಬಳಿ ಇದೆ ಎಂದು ಹೊಸ cell phone ಖರೀದಿಸುವುದು).	Q8 (+ 1.2 Q5)	PYQ 2021-Dec, 2023-Jun	1.1 (iv), p. 2.6
1.1.9	Bandwagon effect ಎಂದರೆ ಇತರರೂ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸರಕಿನ demand ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು — fashionable ಆಗಿರುವ ಅಥವಾ ಇತರರಂತೆ ಇರುವ ಬಯಕೆ; ಉದಾ. ಅನೇಕರು share market ನ ಲಾಭ-ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಇತರರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.	Q14, Q15, Q24, Q32	PYQ 2025-Jan, 2025-May, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1	1.1 (iv), p. 2.7
1.1.10	Snob effect ಎಂದರೆ ಇತರರೂ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಒಂದು consumers' good ನ demand ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು — ವಿಶಿಷ್ಟರಾಗಿರುವ ಮತ್ತು 'common herd' (ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಸಮೂಹ) ನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡುವ ಬಯಕೆ; ಒಂದು product ಸಾಮಾನ್ಯವಾದಾಗ ಕೆಲವರು ಅದರ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ (ಶ್ರೀಮಂತ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಧರಿಸಿರುವ ಉಡುಪನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಹೆಚ್ಚು ದುಬಾರಿಯಾದುದನ್ನು ಖರೀದಿಸುವುದು). Snob effect ಇತರರ consumption ನ function; Veblen effect price ನ function.	Q6, Q10, Q21 (+ 1.2 Q4)	PYQ 2021-Jul (×2), 2022-Dec, 2024-Sep; RTP 2025-Jan; MTP 2025-Aug S1	1.1 (iv), p. 2.7
1.1.11	Veblen effect (Thorstein Veblen ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ): ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಬಯಸುವ ಶ್ರೀಮಂತರು conspicuous consumption ನ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಳಸುವ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯ goods — ಉದಾ. ದುಬಾರಿ ಕಾರುಗಳು ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳು.	Q7, Q23 (+ 1.0 Q1)	PYQ 2018-May, 2021-Jul (×2), 2025-May	1.1 (iv), p. 2.7
1.1.12	ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ವಯೋಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ (age distribution of population): ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನರು ಹಿರಿಯ ವಯೋಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ ವೃದ್ಧರ ಆರೈಕೆ ಸೇವೆಗಳು (geriatric care), ಕನ್ನಡಕಗಳು ಮತ್ತು ಊರುಗೋಲುಗಳಿಗೆ demand ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ, ಮಕ್ಕಳ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ demand ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.	Q25	PYQ 2025-Sep	1.1 (b), p. 2.8

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.13	Consumer equilibrium: ಪ್ರತಿ ರೂಪಾಯಿಗೆ marginal utility ಸಮಾನವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ (MUx/Px = MUy/Py) ಗ್ರಾಹಕ ತನ್ನ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ; indifference-curve analysis ನಲ್ಲಿ budget line IC ಗೆ tangent ಆಗಿರುವಲ್ಲಿ — ಎರಡೂ ಷರತ್ತುಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ.	Q1	PYQ 2019-May; MTP 2025-May S2	1.3.4 (2), p. 2.15 (tangency condition: SM ಘಟಕ 2)
1.1.14	*ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: price ಇಳಿಕೆಯಿಂದ ಒಂದು ಸರಕು ಇತರ ಸರಕುಗಳಿಗಿಂತ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಅಗ್ಗವಾಗಿ ಅದರ demand ಏರಿದರೆ, ಅದು substitution effect.*	Q11	MTP 2024-Dec S1	1.3.4 (1)(a), p. 2.14
1.1.15	*ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: demand curve ನ slope = −ΔP/ΔQ (ಲಂಬ ಅಕ್ಷದ ಮೇಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ ÷ ಸಮತಲ ಅಕ್ಷದ ಮೇಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ); negative ಚಿಹ್ನೆ law of demand ಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆ.*	Q17	PYQ 2025-Jan	1.3.1, p. 2.12
1.1.16	*ವಿಷಯ 1.4 ನೋಡಿ: demand ನಲ್ಲಿ shift ಗೆ ಕಾರಣ non-price factors ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು (income, tastes, prices of related goods ಇತ್ಯಾದಿ).*	Q12	MTP 2024-Dec S1	1.4.1, pp. 2.19 – 2.20
1.1.17	*ವಿಷಯ 1.4 ನೋಡಿ: demand curve ಮೇಲಿನ movement ಗೆ ಕಾರಣ ಆ good ನ ಸ್ವಂತ price ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾತ್ರ; ಆದ್ದರಿಂದ price elasticity of demand curve ಮೇಲಿನ movement ಅನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತದೆ; income ಮತ್ತು cross elasticities shifts ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ.*	Q13	MTP 2024-Dec S1	1.4.2, p. 2.21; 1.5.1, p. 2.23
1.1.18	Deficiency of effective demand ಎಂಬುದು unemployment ಗೆ Keynesian ಕಾರಣ; MTP ಇದನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶದಲ್ಲಿ (developing country) unemployment ನ ಕಾರಣವೆಂದು key ಮಾಡಿದೆ — ಇದು ಈ SM ಘಟಕದ ಹೊರಗಿನದು ಮತ್ತು ಸಂಶಯಾಸ್ಪದ (Editorial Note ನೋಡಿ).	Q29	MTP 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 1.2 The Demand Function

14 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 6 · RTP – · MTP 9

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.1	Demand function ಒಂದು product ನ demand (dependent variable) ಮತ್ತು ಅದರ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳ (independent variables) ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಮೀಕರಣ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ: Qx = f(Px, Y, Pr) — ಸ್ವಂತ price, money income ಮತ್ತು prices of related goods; ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಅಂಶಗಳು ಅಪ್ರಸ್ತುತ ಅಥವಾ ಸ್ಥಿರ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ goods ನ prices ನಿರ್ಧಾರಕವಲ್ಲ.	Q2	PYQ 2021-Jan	1.2, p. 2.9

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.2	Q = k/P ರೂಪದ demand function (ಉದಾ. Qx = 1,500/Px) P × Q ಅನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿಡುತ್ತದೆ — ಒಂದು rectangular hyperbola — ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲೂ elasticity ಒಂದಕ್ಕೆ ಸಮ ($8 ರಿಂದ $2 ಕ್ಕೆ ಇಳಿದರೂ Ep = 1).	Q7	MTP 2024-Dec S1	1.5.5, p. 2.30
1.2.3	*ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: demand curve ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು price effect (substitution + income effects), diminishing marginal utility, ಹೊಸ ಗ್ರಾಹಕರ ಆಗಮನ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಬಳಕೆಗಳು.*	Q1	PYQ 2021-Jan	1.3.4, pp. 2.14 – 2.16
1.2.4	*ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: market demand ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿ price ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕುಟುಂಬಗಳು (households) ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕರು demand ಮಾಡುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ.*	Q12	MTP 2025-May S2	1.3.2, pp. 2.12 – 2.13
1.2.5	*ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: conspicuous goods ಮತ್ತು conspicuous necessities (TV sets, refrigerators, air-conditioners) law of demand ಗೆ exceptions; negative income effect substitution effect ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ law ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.*	Q3, Q13, Q14	PYQ 2021-Jan; MTP 2025-May S2 (×2)	1.3.4 – 1.3.5, pp. 2.15 – 2.17
1.2.6	*ವಿಷಯ 1.1 ನೋಡಿ: snob effect = ಇತರರೂ ಆ good ಬಳಸುವುದರಿಂದ demand ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; 'demonstration effect' ಪದವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದವರು James Duesenberry.*	Q4, Q5	PYQ 2022-Dec, 2023-Jun	1.1 (iv), pp. 2.6 – 2.7
1.2.7	Labour ನ ಸ್ವಂತ wage rate ಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಇರುವ labour ನ demand direct demand; ಅದೇ labour ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ನೆರವಾಗುವ goods ನ (ಉದಾ. electronic goods) price ನಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ demand derived demand.	Q6	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
1.2.8	*ವಿಷಯ 1.5 ನೋಡಿ: arc elasticity demand curve ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಬಿಂದುಗಳ ನಡುವಿನ ಸ್ಪಂದನಶೀಲತೆಯನ್ನು (responsiveness) ಅಳೆಯುತ್ತದೆ; ದರ ಕಡಿತದ ನಂತರ air travel ಮೇಲಿನ ವೆಚ್ಚ ಏರಿದರೆ demand price elastic (total outlay method).*	Q8, Q9, Q11	MTP 2024-Dec S1 (×2), 2025-Jan S2	1.5.4, p. 2.28; 1.5.6, pp. 2.32 – 2.33
1.2.9	*ವಿಷಯ 1.7 ನೋಡಿ: A ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ B ಯ cross-price elasticity = B ಯ demand ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ ÷ A ಯ price ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ = 30% ÷ 20% = +1.5 (positive: substitutes).*	Q10	PYQ 2025-Jan	1.7, p. 2.43; Illustration 7, p. 2.45

ವಿಷಯ 1.3 Law of Demand

34 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 21 · RTP 4 · MTP 15

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.1	Prof. Alfred Marshall law of demand ಅನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದರು (ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿಧಾನ — traditional approach): 'the amount demanded increases with a fall in price and diminishes with a rise in price' (price ಇಳಿದಾಗ demand ಮಾಡುವ ಪ್ರಮಾಣ ಏರುತ್ತದೆ, price ಏರಿದಾಗ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ). Marshall ಕೆಳಮುಖ slope ಅನ್ನು diminishing marginal utility ಯಿಂದ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ; Hicks ಮತ್ತು Allen ಇದನ್ನು income effect ಮತ್ತು substitution effect ನಿಂದ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.	Q30, Q31	RTP 2025-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.3, p. 2.10; 1.3.4, pp. 2.14 – 2.15; Summary, p. 2.48
1.3.2	Law of demand: ಇತರ ಅಂಶಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಒಂದು good ನ price ಏರಿದರೆ quantity demanded ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ವಿಪರ್ಯಯವಾಗಿ — ceteris paribus, price ಮತ್ತು quantity demanded ನಡುವೆ ವಿಲೋಮ (inverse) ಸಂಬಂಧ. ಇದು price ಮತ್ತು quantity demanded ಅನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ; normal goods ನಲ್ಲಿ price ಏರಿಕೆ demand ಇಳಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.	Q2, Q4, Q6, Q12	PYQ 2018-Nov (×2), 2019-Nov, 2022-Jun	1.3, p. 2.10
1.3.3	Market demand ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿ price ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಕಾಲಘಟಕಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಖರೀದಿದಾರರು ಖರೀದಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ — ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ್ರಾಹಕರ quantities demanded ಅನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ; market demand curve ಎಂಬುದು individual demand curves ನ horizontal (lateral) summation.	(+ 1.2 Q12)	MTP 2025-May S2	1.3.2 – 1.3.3, pp. 2.12 – 2.14
1.3.4	Price effect (ಒಂದು good ನ price ಬದಲಾದಾಗ ಅದರ ಖರೀದಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆ) = substitution effect + income effect.	Q14	PYQ 2023-Jun	1.3.4 (1), p. 2.14
1.3.5	Substitution effect: relative price ಬದಲಾದಾಗ demand ನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆ — price ಇಳಿಕೆ ಆ ಸರಕನ್ನು ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಅಗ್ಗವಾಗಿಸುತ್ತದೆ, ಗ್ರಾಹಕರು ಈಗ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ದುಬಾರಿಯಾದ ಸರಕುಗಳ ಬದಲು ಇದನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು 'the total demand for the commodity whose price has fallen increases' (price ಇಳಿದ ಸರಕಿನ ಒಟ್ಟು demand ಏರುತ್ತದೆ). Price ಇಳಿದಾಗ ಇದು ಯಾವಾಗಲೂ positive; ಆದ್ದರಿಂದ real income ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದರೆ demand curve ಯಾವಾಗಲೂ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q23, Q32, Q33 (+ 1.1 Q11)	RTP 2025-Jan; MTP 2024-Dec S1, 2025-Dec S1 (×2)	1.3.4 (1)(a), pp. 2.14 – 2.15
1.3.6	Substitution effect ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವುದು (a) goods ಹೆಚ್ಚು ನಿಕಟ substitutes ಆಗಿದ್ದಾಗ, (b) substitute ಗೆ ಬದಲಾಯಿಸುವ ವೆಚ್ಚ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಾಗ ಮತ್ತು (c) ಬದಲಾಯಿಸುವ ಅನಾನುಕೂಲ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಾಗ.	Q22	RTP 2024-Sep, 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Aug S2	1.3.4 (1)(a), p. 2.15

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.7	Income effect: price ಇಳಿದಾಗ real income (purchasing power) ಹೆಚ್ಚುವುದರಿಂದ demand ನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಏರಿಕೆ — ಇದು normal good ನ demand ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.	(+ 1.4 Q3)	PYQ 2022-Dec	1.3.4 (1)(b), p. 2.15
1.3.8	Inferior goods ನಲ್ಲಿ income effect substitution effect ಗೆ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ: substitution effect income effect ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ price ಇಳಿಕೆಯಿಂದ demand ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ; negative income effect substitution effect ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಲ್ಲಿ law of demand ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾಗುತ್ತದೆ (Giffen paradox).	Q8, Q29, Q34 (+ 1.2 Q13)	PYQ 2021-Dec; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	1.3.4 (1)(b), p. 2.15; 1.3.5 (ii), p. 2.16
1.3.9	Law ನ ತಾರ್ಕಿಕತೆ (rationale — demand curve ಏಕೆ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ): (1) price effect — substitution + income effects; (2) utility ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವ ವರ್ತನೆ — diminishing marginal utility; (3) ಕಡಿಮೆ prices ನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಗ್ರಾಹಕರ ಆಗಮನ; (4) ವಿವಿಧ ಬಳಕೆಗಳು (ಉದಾ. ವಿದ್ಯುತ್ — electricity).	(+ 1.2 Q1)	PYQ 2021-Jan	1.3.4, pp. 2.14 – 2.16
1.3.10	Law of demand ಗೆ exceptions: conspicuous goods; Giffen goods; conspicuous necessities; prices ಕುರಿತ ಭವಿಷ್ಯದ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳು; ಅಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಅತಾರ್ಕಿಕ ವರ್ತನೆ; ಅತ್ಯಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ (necessaries) demand; speculative goods. Normal goods, 'white goods', substitute goods, income ಮತ್ತು price exceptions **ಅಲ್ಲ**.	Q11, Q15, Q16, Q19, Q28 (+ 1.2 Q3)	PYQ 2021-Jan, 2022-Jun, 2023-Jun, 2023-Dec; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S1	1.3.5, pp. 2.16 – 2.17; Summary, p. 2.48
1.3.11	Conspicuous goods — ಶ್ರೀಮಂತರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಂಪತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು status symbols ಆಗಿ ಬಳಸುವ prestige value ಅಥವಾ snob appeal ಇರುವ ವಸ್ತುಗಳು (ಉದಾ. ವಜ್ರಗಳು) — price ಏರಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕವಾಗುತ್ತವೆ: Veblen ಅವರ 'Conspicuous Consumption' ಸಿದ್ಧಾಂತ (Veblen ಅಥವಾ prestige-goods effect), ಆದ್ದರಿಂದ demand curve ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಏರುತ್ತದೆ.	Q10, Q18, Q26	PYQ 2022-Jun, 2024-Jun, 2026-May	1.3.5 (i), p. 2.16
1.3.12	Giffen goods (Sir Robert Giffen — ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಾರ್ಮಿಕರು bread ನ price ಏರಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು bread ಖರೀದಿಸಿದರು) price ಮತ್ತು demand ನಡುವೆ ನೇರ (direct) ಸಂಬಂಧ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ demand curve ಬಲಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಏರುತ್ತದೆ; ಇವು ನಿಕಟ substitutes ಇಲ್ಲದ, ಗ್ರಾಹಕನ budget ನಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದ inferior goods (bajra ನಂತಹ ಒರಟು ಧಾನ್ಯಗಳು, ಕಡಿಮೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಅಕ್ಕಿ). ಎಲ್ಲ Giffen goods ಗಳೂ inferior goods, ಆದರೆ ಎಲ್ಲ inferior goods ಗಳೂ Giffen goods ಅಲ್ಲ.	Q7, Q13, Q17, Q24	PYQ 2021-Jul, 2023-Jun, 2023-Dec, 2025-Sep; MTP 2025-May S2	1.3.5 (ii), p. 2.16

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.13	Inferior ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, income ಏರಿದಂತೆ Giffen good ನ demand ಇಳಿಯುತ್ತದೆ — ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ income–quantity (Engel) curve negative slope ಹೊಂದಿದೆ (Engel curve ಸ್ವತಃ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ).	Q3, Q9	PYQ 2018-Nov, 2021-Dec; MTP 2025-Apr S1	1.1 (iii), p. 2.6; 1.3.5 (ii), p. 2.16 (Engel curve SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)
1.3.14	Conspicuous necessities: ತಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪಿನ demonstration effect ನಿಂದ TV sets, refrigerators ಮತ್ತು air-conditioners ನಂತಹ goods ಜೀವನದ ಅಗತ್ಯಗಳಾಗುತ್ತವೆ — ಅವುಗಳ prices ಏರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರೂ demand ಇಳಿಯುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ (ಮೇಲ್ಮುಖ demand curve).	Q25 (+ 1.2 Q14)	PYQ 2026-May; MTP 2025-May S2	1.3.5 (iii), p. 2.17
1.3.15	*ವಿಷಯ 1.4 ನೋಡಿ: normal goods ನಲ್ಲಿ income ಏರಿಕೆಯಿಂದ demand ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ (ಬಲಕ್ಕೆ shift) ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ — market price ಇಳಿಕೆ curve ಮೇಲಿನ movement ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.*	Q1	PYQ 2018-May	1.4.1, p. 2.20
1.3.16	Law of demand ಪ್ರಕಾರ price ಮತ್ತು quantity demanded ವಿಲೋಮವಾಗಿ (inversely) ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ (ನೇರವಾಗಿ ಅಲ್ಲ); supply cost of production ಗೆ ವಿಲೋಮವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ (theory of supply, SM ಘಟಕ 3).	Q5	PYQ 2019-May	1.3, p. 2.10; supply: SM ಅಧ್ಯಾಯ 2, ಘಟಕ 3
1.3.17	*ವಿಷಯ 1.5 ನೋಡಿ: ಸಮತಲ (perfectly elastic) demand curve perfectly competitive market ನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲಿ firm price-taker.*	Q20	MTP 2024-Aug	1.5.5, pp. 2.30 – 2.31
1.3.18	Average revenue = total revenue ÷ quantity = price, ಆದ್ದರಿಂದ firm ನ AR curve ಅದರ demand curve.	Q21	MTP 2024-Aug	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
1.3.19	*ವಿಷಯ 1.5 ನೋಡಿ: demand elastic ಆಗಿರುವಲ್ಲಿ (ed > 1) ಮಾತ್ರ ಭಾರೀ tax consumption ಅನ್ನು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ; inelastic demand ಇರುವ goods ಮೇಲೆ tax ಹಾಕಿ ಸರ್ಕಾರಗಳು revenue ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತವೆ.*	Q27	MTP 2025-Apr S1	1.5.5, p. 2.30; 1.5.8, p. 2.37

ವಿಷಯ 1.4 Expansion and Contraction of Demand

12 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 7 · RTP – · MTP 7

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.1	Expansion (extension) of demand: price ಇಳಿದ ಕಾರಣ quantity demanded ಏರುತ್ತದೆ — ಅದೇ demand curve ಮೇಲೆ ಕೆಳಮುಖ movement (ಸೇಬು: price ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, ಗ್ರಾಹಕ ಹೆಚ್ಚು ಖರೀದಿಸುತ್ತಾನೆ). Contraction of demand: price ಏರಿದ ಕಾರಣ quantity demanded ಇಳಿಯುತ್ತದೆ — ಅದೇ curve ಮೇಲೆ ಮೇಲ್ಮುಖ movement.	Q1, Q2, Q12 (+ 1.5 Q9)	PYQ 2018-Nov, 2020-Nov, 2022-Jun; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1, 2026-Apr S1	1.4, p. 2.18; Summary, p. 2.48

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.2	*ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: ಗ್ರಾಹಕನ real income ಹೆಚ್ಚಳದಿಂದ demand ನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆ income effect.*	Q3	PYQ 2022-Dec	1.3.4 (1)(b), p. 2.15
1.4.3	Increase ಮತ್ತು decrease in demand ಗೆ ಕಾರಣ non-price factors: ಪ್ರತಿ price ನಲ್ಲೂ quantity demanded ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ curve ಅನ್ನು ಬಲಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತದೆ (increase in demand); ಅದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ curve ಅನ್ನು ಎಡಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತದೆ (decrease in demand). Income ಏರಿಕೆ curve ಅನ್ನು ಬಲಕ್ಕೆ, income ಇಳಿಕೆ ಎಡಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತದೆ (normal goods).	Q4, Q6 (+ 1.1 Q12, 1.3 Q1)	PYQ 2018-May, 2023-Jun, 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1	1.4.1, pp. 2.18 – 2.20
1.4.4	ಎಡಕ್ಕೆ shift (decrease in demand): income ಇಳಿಕೆ (normal goods) ಅಥವಾ income ಏರಿಕೆ (inferior goods); substitute ನ price ಇಳಿಕೆ; complement ನ price ಏರಿಕೆ; ಖರೀದಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ; tastes ಆ good ಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗುವುದು; ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ price ಇಳಿಯುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ; consumption ಅನ್ನು ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುವ ಸರ್ಕಾರಿ ನಿಯಮಗಳು. ವಿರುದ್ಧ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಬಲಕ್ಕೆ shift ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ.	Q7 (+ 1.5 Q44)	PYQ 2025-May, 2026-Jan	1.4.1 table, pp. 2.20 – 2.21
1.4.5	Demand curve ಮೇಲಿನ movement = quantity demanded ನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಆ good ನ ಸ್ವಂತ price ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾತ್ರ; demand curve ನ shift = demand ನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ income, tastes, ಇತರ goods ನ prices ಇತ್ಯಾದಿ. Good ನ ಸ್ವಂತ price ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ ಅದರ demand curve ಅನ್ನು shift ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.	Q5, Q11 (+ 1.1 Q13)	PYQ 2023-Jun; MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S2	1.4.2, pp. 2.21 – 2.22
1.4.6	Comforts ಎಂಬುವು necessities ಮತ್ತು luxuries ನಡುವೆ ಇರುತ್ತವೆ.	Q8	MTP 2025-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
1.4.7	*ವಿಷಯ 1.5 ನೋಡಿ: electricity ಗೆ ಪರ್ಯಾಯ (ಬಹು) ಬಳಕೆಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಅದರ demand elastic — ಬಳಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದಷ್ಟೂ price elasticity ಹೆಚ್ಚು.*	Q9	MTP 2025-Apr S1	1.5.8 (4), p. 2.36; 1.3.4 (4), p. 2.16
1.4.8	*ವಿಷಯ 1.6 ನೋಡಿ: negative income elasticity = inferior good — income ಇಳಿದಂತೆ ಖರೀದಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣ ಏರುತ್ತದೆ.*	Q10	MTP 2025-Apr S1	1.6, pp. 2.39 – 2.40

ವಿಷಯ 1.5 Elasticity of Demand

67 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 53 · RTP 2 · MTP 26

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.5.1	Price elasticity of demand (PED) = quantity demanded ನಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ಬದಲಾವಣೆ ÷ ಸ್ವಂತ price ನಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ಬದಲಾವಣೆ, ಇತರ ಅಂಶಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಾಗ; price ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ 1% ಬದಲಾವಣೆಗೆ quantity ಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ % ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಇದು ನೀಡುತ್ತದೆ — ಆದ್ದರಿಂದ Ep = −3 ಎಂದರೆ price ನಲ್ಲಿ 1% ಇಳಿಕೆ quantity ಯನ್ನು 3% ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಅಥವಾ 1% ಏರಿಕೆ ಅದನ್ನು 3% ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ; Ep = 1 ಆದಾಗ quantity ಯಲ್ಲಿ 15% ಬದಲಾವಣೆ price ನಲ್ಲಿ 15% ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ; 25% ÷ 22% = 1.14 elastic.	Q26, Q28, Q36	PYQ 2022-Dec, 2023-Dec (×2); MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	1.5, p. 2.23; 1.5.1, pp. 2.23 – 2.24
1.5.2	Two-point formula: Ep = (ΔQ/ΔP) × (P/Q), ಇಲ್ಲಿ P ಮತ್ತು Q **ಮೂಲ** (original) price ಮತ್ತು quantity; negative ಚಿಹ್ನೆ law of demand ಅನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ರೂಢಿಯಂತೆ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು (magnitude) ಮಾತ್ರ ಓದಲಾಗುತ್ತದೆ (₹40→₹50, 25→20 units: −0.8; ₹10→₹6, 10→20 units: −2.5; ₹50→₹60, 25→15 units: −2.0).	Q24, Q56, Q67	PYQ 2023-Jun, 2026-May, 2026-Sep	1.5.1, p. 2.24; Illustration 1, p. 2.25
1.5.3	ನೀಡಿದ Ep ಯಿಂದ ಹೊಸ quantity: ΔQ = Ep × Q × (ΔP/P) ಮೂಲ ಆಧಾರದ (original base) ಮೇಲೆ, price ಗೆ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ (₹200→₹120, Ep 2, Q 60: ΔQ 48 → 108; ₹5→₹3, Ep 2.5, Q 20 → 40; ₹200→₹150, Ep 2.5, 25 kg → 40.625 kg; ₹10→₹15, Ep 1.25, 120 units → 45; ₹300→₹180, Ep 1, Q 90 → 126). % ರೂಪದಲ್ಲಿ: Ep 1.25 ಇರುವಾಗ 25% price ಇಳಿಕೆ (₹80→₹60) demand ಅನ್ನು 31.25% ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ; Ep −1 ಇರುವಾಗ 20% ಇಳಿಕೆ Q ಅನ್ನು 20% ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ (= 120 units, ಆದ್ದರಿಂದ 600 → 720).	Q4, Q11, Q15, Q30, Q52, Q55, Q65	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jul, 2024-Jun, 2026-Jan, 2026-May, 2026-Sep	ಉದಾಹರಣೆಗಳು (Illustrations) 3 – 4, pp. 2.25 – 2.26
1.5.4	ನೀಡಿದ Ep ಯಿಂದ ಹೊಸ price: %ΔP = %ΔQ ÷ Ep, ಮೂಲ price ಗೆ quantity ಗೆ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಿ (₹6 ನಲ್ಲಿ 100 → 80 units, Ep −3: %ΔQ −20%, %ΔP +6.67%, ಹೊಸ price ₹6.40).	Q45	PYQ 2025-May; MTP 2025-Aug S1	Illustration 5, p. 2.26
1.5.5	Point elasticity ಎಂದರೆ demand curve ಮೇಲಿನ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿನ price elasticity; price ಬದಲಾವಣೆ ಅತ್ಯಲ್ಪ (infinitesimal — small) ಆಗಿರುವಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ: Ep = −(dq/dp) × (p/q) — ಆ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿನ price–quantity ಅನುಪಾತ ಮತ್ತು demand line ನ slope ನ reciprocal ಇವುಗಳ ಗುಣಲಬ್ಧ (ಉದಾ. ಒಂದು ಕಾರಿನ price ನಲ್ಲಿ ₹100 ಕಡಿತ).	Q22, Q49, Q63	PYQ 2022-Dec, 2026-Jan; MTP 2026-Apr S2	1.5.2, pp. 2.26 – 2.27

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.5.6	Linear demand function Q = a − bP ಗೆ dQ/dP = −b: Q = 1,000 − 50P, P = ₹10 ಆದಾಗ Q = 500 ಮತ್ತು Ep = −50 × 10/500 = −1.	Q42	PYQ 2024-Sep	1.3.3, p. 2.14; 1.5.2, p. 2.26
1.5.7	Geometric method: ನೇರ ರೇಖೆಯ demand curve tT ಮೇಲೆ R ನಲ್ಲಿ elasticity = ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗ (lower segment) ÷ ಮೇಲಿನ ಭಾಗ (upper segment) (RT/Rt); slope ಸ್ಥಿರ, ಆದರೆ ಪ್ರತಿ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲೂ elasticity ಬೇರೆ — ಮಧ್ಯಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ 1, ಅದರ ಮೇಲೆ > 1, ಅದರ ಕೆಳಗೆ < 1, price-axis ತುದಿಯಲ್ಲಿ (t) infinity ಮತ್ತು quantity-axis ತುದಿಯಲ್ಲಿ (T) zero; T ಯಿಂದ t ಕಡೆಗೆ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿದಂತೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.	Q1, Q6, Q7	PYQ 2018-May, 2019-May (×2)	1.5.3, pp. 2.27 – 2.28
1.5.8	Price ಮತ್ತು quantity ಬದಲಾವಣೆಗಳು discrete ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡವಾಗಿದ್ದಾಗ arc elasticity ಎರಡು ಬಿಂದುಗಳ (ಎರಡು prices) ನಡುವಿನ arc ಮೇಲೆ elasticity ಅನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತದೆ; ಆಧಾರ (base) ಆಯ್ಕೆಯ ಗೊಂದಲ ತಪ್ಪಿಸಲು mid-point method ಎರಡು prices ಮತ್ತು quantities ನ ಸರಾಸರಿಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ: Ep = (Q2 − Q1)/(Q2 + Q1) × (P2 + P1)/(P2 − P1), minus ಚಿಹ್ನೆ ಕೈಬಿಟ್ಟು.	Q2, Q10, Q25, Q51 (+ 1.2 Q8, 1.2 Q11)	PYQ 2018-May, 2020-Nov, 2023-Jun, 2026-Jan; RTP 2026-May; MTP 2024-Dec S1, 2025-Jan S2	1.5.4, pp. 2.28 – 2.29
1.5.9	Arc numericals: LED TV ₹60,000→₹50,000, 1,500→2,000 = 500/3,500 × 1,10,000/10,000 = 1.57; movie ₹120→₹200, 300→200 = 0.8; cable TV ₹300→₹400, 30,000→20,000 = 1.4; P ₹15→₹20, Q 50→75 = 1.4; ₹20→₹22, 300→200 = absolute value ನಲ್ಲಿ 4.2 (keyed −4.2).	Q23, Q27, Q29, Q53, Q62	PYQ 2023-Jun, 2023-Dec, 2024-Jun, 2026-May; MTP 2026-Apr S1	1.5.4, p. 2.29
1.5.10	Price elasticity ಯ ಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಕ ಮೌಲ್ಯ zero ಮತ್ತು infinity ನಡುವೆ ಏನಾದರೂ ಆಗಿರಬಹುದು (Table 4): 0 perfectly inelastic; 0 ಮತ್ತು 1 ನಡುವೆ inelastic; 1 unit elasticity (demand curve ಒಂದು rectangular hyperbola); 1 ಮತ್ತು infinity ನಡುವೆ elastic; infinity perfectly elastic. (ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ, ಚಿಹ್ನೆ ಸಹಿತ, ಇದು minus infinity ಯಿಂದ zero ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ.)	Q17	PYQ 2021-Dec	1.5.5, pp. 2.30 – 2.32; 1.5.1, p. 2.24
1.5.11	Ep = 0 — perfectly (completely) inelastic: price ಬದಲಾದಾಗ quantity demanded ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ (ಪ್ರತಿ price ನಲ್ಲೂ 52 aeroplanes); demand curve ಲಂಬವಾಗಿರುತ್ತದೆ (vertical).	Q18, Q37, Q60	PYQ 2021-Dec; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	1.5.5, p. 2.30; Table 4, p. 2.31

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.5.12	Ep > 1 — elastic: quantity demanded ನಲ್ಲಿನ % ಬದಲಾವಣೆ price ನಲ್ಲಿನ % ಬದಲಾವಣೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು (ಸಾಕಷ್ಟು ಚಪ್ಪಟೆಯಾದ curve), ಆದ್ದರಿಂದ price ಏರಿಕೆ quantity ಯಲ್ಲಿ ಅನುಪಾತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಇಳಿಕೆ ತರುತ್ತದೆ; Ep < 1 — inelastic: quantity ಯಲ್ಲಿನ % ಬದಲಾವಣೆ price ನಲ್ಲಿನ % ಬದಲಾವಣೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ (ಸಾಕಷ್ಟು ಕಡಿದಾದ curve).	Q20, Q31, Q32, Q48	PYQ 2022-Jun, 2025-Sep; MTP 2024-Aug (×2), 2025-Aug S2	1.5.5, p. 2.30; Table 4, pp. 2.31 – 2.32
1.5.13	Ep = ∞ — perfectly (infinitely) elastic: demand curve price ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮತಲವಾಗಿದ್ದು (horizontal) ಲಂಬ ಅಕ್ಷವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ; ಆ price ನಲ್ಲಿ ಖರೀದಿದಾರರು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾದರೂ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ price ನಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ — perfectly competitive market ನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.	Q13, Q54 (+ 1.3 Q20)	PYQ 2021-Jan, 2026-May; MTP 2024-Aug	1.5.5, pp. 2.30 – 2.31
1.5.14	Curve ನ ಆಕಾರದಿಂದ elasticity ಓದಿ: ಲಂಬ (vertical) = 0; ಸಮತಲ (horizontal) = ∞; rectangular hyperbola = 1; ಸಾಕಷ್ಟು ಚಪ್ಪಟೆ = > 1; ಸಾಕಷ್ಟು ಕಡಿದು = < 1.	Q64	PYQ 2026-Sep	1.5.5, p. 2.30 (Fig. 8)
1.5.15	Total revenue = price × ಮಾರಾಟವಾದ quantity — demand curve ಮೇಲಿನ ಒಂದು ಬಿಂದುವಿನ ಕೆಳಗಿನ ಆಯತ (ವಿಸ್ತೀರ್ಣ OP1RQ1).	Q40	MTP 2024-Aug	1.5.7, p. 2.34
1.5.16	Total outlay method (Table 5): elastic — price ಏರಿಕೆ TR ಅನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ, price ಇಳಿಕೆ TR ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ; unitary — TR ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; inelastic — price ಏರಿಕೆ TR ಅನ್ನು (ಗ್ರಾಹಕರ ವೆಚ್ಚ) ಏರಿಸುತ್ತದೆ, price ಇಳಿಕೆ ಅದನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ price ಜೊತೆ TR ಏರಿದರೆ → inelastic (0 < e < 1); TR ಬದಲಾಗದಿದ್ದರೆ → unitary; ದರ ಕಡಿತದ ನಂತರ ವೆಚ್ಚ ಏರಿದರೆ → elastic. ಮಿತಿ (drawback): demand elastic ಅಥವಾ inelastic ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಇದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ, ನಿಖರ coefficient ಅನ್ನು ಅಲ್ಲ.	Q38, Q39, Q46, Q50, Q59, Q66 (+ 1.2 Q9)	PYQ 2023-Dec, 2024-Sep, 2025-May, 2026-Jan, 2026-Sep; MTP 2024-Aug (×2), 2024-Dec S1, 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	1.5.6 – 1.5.7, pp. 2.32 – 2.35
1.5.17	Price elasticity ಯ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು: substitutes ನ ಲಭ್ಯತೆ (ನಿಕಟ substitutes → ಅತಿ elastic); ಗ್ರಾಹಕನ budget ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ (income ನ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲು ವೆಚ್ಚವಾದಷ್ಟೂ elasticity ಹೆಚ್ಚು); ಅಗತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ (luxuries elastic, necessities inelastic); ಬಳಕೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ (ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಗಳು → ಹೆಚ್ಚು elastic); ಕಾಲಾವಧಿ (ದೀರ್ಘ → ಹೆಚ್ಚು elastic); ಗ್ರಾಹಕರ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು; tied demand; price range (ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ → inelastic, ಮಧ್ಯಮ → elastic); ಸಣ್ಣ complementary ವಸ್ತುಗಳು.	Q12, Q47, Q58, Q61 (+ 1.4 Q9)	PYQ 2021-Jan, 2025-May; MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2025-Aug S2	1.5.8, pp. 2.35 – 2.37

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.5.18	ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ಸರಕಿನ ಅಭ್ಯಾಸಬದ್ಧ ಬಳಕೆದಾರನಾಗಿದ್ದರೆ (habitual consumer), ಅದರ price ಎಷ್ಟೇ ಬದಲಾದರೂ ಅದರ demand inelastic.	Q8, Q21	PYQ 2019-Nov, 2022-Jun	1.5.8 (6), p. 2.37
1.5.19	Necessities (ಉಪ್ಪು, ಶಾಲಾ ಸಮವಸ್ತ್ರ, ಔಷಧಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು) ಗೆ inelastic demand ಇರುತ್ತದೆ — prices ಏರಿದರೂ ಗ್ರಾಹಕರು ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಖರೀದಿಸುತ್ತಾರೆ (lockdown ಸಮಯದ ತರಕಾರಿಗಳು); ಆಭರಣಗಳಂತಹ luxuries ಅತಿ elastic.	Q16, Q19, Q33, Q34	PYQ 2021-Jul, 2021-Dec; MTP 2024-Aug (×2), 2025-Dec S1 (×2)	1.5.8 (2) – (3), p. 2.36; 1.5.5, p. 2.32
1.5.20	Tax incidence: demand ಹೆಚ್ಚು elastic ಆದಷ್ಟೂ tax ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲನ್ನು ಮಾರಾಟಗಾರ ಹೊರುತ್ತಾನೆ; tax ಹೊರೆ ಹೇಗೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು inelastic demand ಇರುವ goods ಮೇಲೆ (alcohol, tobacco) indirect taxes ಏಕೆ ಏರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು price elasticity ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.	Q57 (+ 1.6 Q15)	RTP 2025-May; MTP 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ RTP); ಹೋಲಿಸಿ 1.5.8, p. 2.37
1.5.21	*ವಿಷಯ 1.4 ನೋಡಿ: ₹120 → ₹90 ಆದಾಗ ಖರೀದಿ 1 kg ಯಿಂದ 2 kg ಗೆ ಏರಿದರೆ ಅದು expansion of demand; ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ price ಇಳಿಯುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ demand curve ಅನ್ನು ಎಡಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತದೆ.*	Q9, Q44	PYQ 2020-Nov, 2025-May	1.4, p. 2.18; 1.4.1 table, p. 2.21
1.5.22	*ವಿಷಯ 1.6 ನೋಡಿ: ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ income elasticity luxury good ಅನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.*	Q41	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.6, p. 2.40
1.5.23	*ವಿಷಯ 1.7 ನೋಡಿ: coffee ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ tea ಯ cross elasticity = (ΔQx/ΔPy) × (Py/Qx) = 3/10 × 25/5 = +1.5 (ಮತ್ತು 5/10 × 30/10 = +1.5) — positive, ಆದ್ದರಿಂದ substitutes.*	Q14, Q43	PYQ 2021-Jan, 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.7, p. 2.44; Illustration 9, p. 2.46
1.5.24	Cardinal (utility) approach law of equi-marginal utility ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ; indifference curves ಬಲಕ್ಕೆ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತವೆ, origin ಗೆ convex ಆಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಛೇದಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾವ ಅಕ್ಷವನ್ನೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ.	Q3, Q5	PYQ 2018-May, 2019-May	SM ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ) — SM ಅಧ್ಯಾಯ 2, ಘಟಕ 2
1.5.25	Investment multiplier = 1/(1 − MPC); C = 10 + 0.6Y ಆದಾಗ k = 2.5, ಆದ್ದರಿಂದ investment ನಲ್ಲಿ ₹100 crore ಏರಿಕೆ income ಅನ್ನು ₹250 crore ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.	Q35	MTP 2024-Aug	SM ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP) — National Income ಅಧ್ಯಾಯ

ವಿಷಯ 1.6 Income Elasticity of Demand

15 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 11 · RTP – · MTP 4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.6.1	Income elasticity of demand = quantity demanded ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ ÷ income ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ = (ΔQ/ΔY) × (Y/Q) — ಗ್ರಾಹಕರ income ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ quantity demanded ನ ಸ್ಪಂದನಶೀಲತೆ (30% ÷ 20% = 1.5; 30% ÷ 15% = 2; ₹3,000→₹3,600 ಆದಾಗ 25→30 CDs = 20% ÷ 20% = 1.00).	Q6, Q8, Q10, Q12	PYQ 2022-Dec, 2023-Jun, 2023-Dec; MTP 2024-Aug	1.6, p. 2.38
1.6.2	Positive income elasticity → normal good. Ei > 1 → luxury good (income ಏರಿದಂತೆ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ; Scanner 'superior' ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ); 0 < Ei < 1 → ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸುವ normal good (ಗೋಧಿ 0.5, ಆಹಾರ, ಔಷಧಗಳು); Ei = 1 → ಅದರ ಮೇಲೆ ವೆಚ್ಚವಾಗುವ income ನ ಪ್ರಮಾಣ ಬದಲಾಗದೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q3, Q7, Q11, Q13 (+ 1.5 Q41)	PYQ 2019-Nov, 2022-Dec, 2024-Sep, 2026-May; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	1.6, pp. 2.38 – 2.40
1.6.3	Negative income elasticity → inferior good: income ಏರಿದಂತೆ demand ಇಳಿಯುತ್ತದೆ (ಗ್ರಾಹಕರು ಉತ್ತಮ substitutes ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ) ಮತ್ತು income ಇಳಿದಂತೆ ಏರುತ್ತದೆ — ಉದಾ. bajra (−0.4), used cars; Giffen goods ಸಹ inferior ಆಗಿರುವುದರಿಂದ income ಮತ್ತು demand ನಡುವೆ ವಿಲೋಮ ಸಂಬಂಧ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.	Q1, Q2, Q4, Q5, Q9 (+ 1.4 Q10)	PYQ 2018-May, 2019-May, 2021-Jan, 2021-Jul, 2023-Jun; MTP 2025-Apr S1	1.6, pp. 2.39 – 2.40; 1.3.5 (ii), p. 2.16
1.6.4	Income elasticity short run ಮತ್ತು long run ನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ — ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ goods ಗೆ ಇದು long run ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು.	Q14	MTP 2025-Aug S2	1.6, p. 2.41
1.6.5	*ವಿಷಯ 1.5 ನೋಡಿ: tax ಹೊರೆ ಹೇಗೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು price elasticity (income elasticity ಅಲ್ಲ).*	Q15	MTP 2026-Apr S1	1.5.8, p. 2.37

ವಿಷಯ 1.7 Cross-Price Elasticity of Demand

19 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 13 · RTP – · MTP 9

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.7.1	Cross demand: ಇತರ ಅಂಶಗಳು (income ಮತ್ತು ಅದರ ಸ್ವಂತ price) ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಸಂಬಂಧಿತ ವಸ್ತುವಿನ ವಿವಿಧ prices ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರಕಿನ ಖರೀದಿಸಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳು; substitutes ಗೆ cross-demand curve ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ (positively) ಏರುತ್ತದೆ — coffee ಯ price ಏರಿಕೆ tea ಯ demand ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.	Q16	MTP 2025-Aug S2	1.7.1 (a), p. 2.42

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.7.2	Complementary goods (bread ಮತ್ತು butter, car ಮತ್ತು petrol, electricity ಮತ್ತು electrical gadgets, solar panels ಮತ್ತು batteries, ಚಹಾ ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆ) ಒಂದರ price ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದರ demand ನಡುವೆ ವಿಲೋಮ ಸಂಬಂಧ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ; blazer ಮತ್ತು jacket substitutes, complements ಅಲ್ಲ.	Q14	PYQ 2026-May	1.7.1 (b), p. 2.43
1.7.3	Cross-price elasticity Ec = X ನ quantity demanded ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ ÷ Y ಯ price ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ = (ΔQx/ΔPy) × (Py/Qx); ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ (2% ÷ 8% = +0.25; 5% ÷ 25% = 0.2; 5% ÷ 20% = 0.25; 8% ÷ 25% = 0.32; 15% ÷ 10% = +1.5; coffee ₹500→₹450 ಆದಾಗ sugar 10→15 kg: 50% ÷ −10% = −5).	Q2, Q3, Q4, Q9, Q10, Q13 (+ 1.5 Q14, 1.5 Q43)	PYQ 2021-Jan, 2021-Jul, 2022-Jun, 2022-Dec, 2024-Jun, 2024-Sep, 2026-May; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2 (×2), 2025-Dec S1	1.7, pp. 2.43 – 2.44; ಉದಾಹರಣೆಗಳು (Illustrations) 7 – 10, pp. 2.45 – 2.46
1.7.4	Substitutes: cross elasticity positive — Y ಯ price ಏರಿಕೆ X ನ demand ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ (ಬೇಳೆಕಾಳುಗಳು ದುಬಾರಿ → ಹೆಚ್ಚು ಹಸಿರು ತರಕಾರಿಗಳು); ಮೌಲ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾದಷ್ಟೂ substitute ಹೆಚ್ಚು ನಿಕಟ: perfect substitutes → infinite; close substitutes → positive ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡದು; ನಿಕಟವಲ್ಲದವು → positive ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕದು.	Q1, Q5, Q6, Q8, Q18, Q19	PYQ 2018-May, 2022-Dec, 2023-Jun (×2); MTP 2026-Apr S1, 2026-Apr S2	1.7, p. 2.44
1.7.5	ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ goods: cross elasticity zero.	Q7, Q12	PYQ 2023-Jun, 2026-Jan	1.7, p. 2.44
1.7.6	Complements: cross elasticity negative — ಒಂದರ price ಏರಿಕೆ ಇನ್ನೊಂದರ quantity ಯನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಖರೀದಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಏರುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; zero ಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಕಡಿಮೆ → weak complements; negative ಮತ್ತು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು → strong complements. (ಪ್ರಬಲ income effect ನಿಂದಲೂ negative cross elasticity ಉಂಟಾಗಬಹುದು.)	Q11, Q15, Q17	PYQ 2025-May; MTP 2025-Aug S1 (×2), 2025-Dec S1	1.7, pp. 2.44 – 2.45
1.7.7	Cross elasticity ಯಿಂದ demand ಅನ್ನು ಅಂದಾಜಿಸಲು: Qx ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ = Ec × Py ಯಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ (−0.8 × 20% = −16%; −1.20 × 25% = −30%).	(+ 1.8 Q7)	PYQ 2026-Sep	Illustration 8, p. 2.45

ವಿಷಯ 1.8 Advertisement Elasticity

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 6 · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.8.1	Advertisement (promotional) elasticity of demand ಎಂಬುದು firm ನ advertising ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು good ನ demand ನ ಸ್ಪಂದನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತದೆ — ಹೊಸ ಮಾರಾಟ ತರುವಲ್ಲಿ advertisement campaign ನ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವ: Ea = quantity demanded ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ ÷ advertising expenditure ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ = (ΔQd/Qd) ÷ (ΔA/A).	Q6	MTP 2026-Apr S1	1.8, pp. 2.46 – 2.47
1.8.2	Advertising elasticity of demand ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ positive ಮತ್ತು zero ಮತ್ತು infinity ನಡುವೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಅದರ ಮೌಲ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾದಷ್ಟೂ advertisement ಗೆ demand ನ ಸ್ಪಂದನಶೀಲತೆ ಹೆಚ್ಚು.	Q1	PYQ 2022-Jun	1.8, pp. 2.46 – 2.47
1.8.3	Ea numericals: 5% ÷ 25% = 0.2 (ಅನುಪಾತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ); ₹2 lakh → ₹3 lakh (50%), ಮಾರಾಟ 10 → 20 lakh units (100%) = 2; 60% ÷ 20% = 3; 40% ÷ 20% = 2 — Ea > 1 ಎಂದರೆ advertisement expenditure ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದರದಲ್ಲಿ demand ಏರುತ್ತದೆ.	Q2, Q3, Q4, Q5	PYQ 2022-Jun, 2022-Dec, 2024-Sep, 2025-Sep	1.8 table, p. 2.47
1.8.4	*ವಿಷಯ 1.7 ನೋಡಿ: A ಯ demand ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ = cross elasticity × B ಯ price ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ = −1.20 × 25% = −30% (negative: complements).*	Q7	PYQ 2026-Sep	Illustration 8, p. 2.45

ಘಟಕ 2: ಗ್ರಾಹಕ ವರ್ತನೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Consumer Behaviour)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 2, ಘಟಕ 2, ಪುಟಗಳು 2.50 – 2.73

ವಿಷಯ 2.0 ಮಾನವ ಬಯಕೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ (Nature of Human Wants)

1 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.0.1	Utility ಎಂದರೆ ಒಂದು ಸರಕಿನ ಬಯಕೆ-ಪೂರೈಸುವ ಶಕ್ತಿ (want-satisfying power — ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ತೃಪ್ತಿ). ಇದು ನಿರಪೇಕ್ಷವಲ್ಲ, ಸಾಪೇಕ್ಷ (relative), ಮತ್ತು ಜನರ ಮಾನಸಿಕ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ (subjective) ಪರಿಕಲ್ಪನೆ: ಬಯಕೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಸಾಪೇಕ್ಷ, ಕಾಲ, ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ utility ಕೂಡ. Utility ಒಂದು ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ (psychological) ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಉಪಯುಕ್ತತೆಗಿಂತ (usefulness) ಭಿನ್ನ, ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ (moral or ethical values) ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ.	Q1 (+ 2.1 Q3)	PYQ 2025-Jan; MTP 2024-Aug	2.0, pp. 2.50 – 2.51; Summary, p. 2.72

ವಿಷಯ 2.1 ಬಯಕೆಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ (Classification of Wants)

4 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.1	ಬಯಕೆಗಳನ್ನು (wants) necessaries, comforts ಮತ್ತು luxuries ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. Comforts, necessaries ಮತ್ತು luxuries ನಡುವೆ ಬರುತ್ತವೆ: ಅವು necessaries ಗಿಂತ (ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುವಂಥವು) ಕಡಿಮೆ ತುರ್ತಿನವು (less urgent), ಜೀವನವನ್ನು ಆರಾಮದಾಯಕ ಮತ್ತು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಸುತ್ತವೆ; ಆದರೆ luxuries ಅನಗತ್ಯ (superfluous) ಮತ್ತು ದುಬಾರಿ. ಈ ವರ್ಗೀಕರಣ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದುದಲ್ಲ (rigid ಅಲ್ಲ) — ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ comfort ಅಥವಾ luxury ಆಗಿರುವುದು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ necessity ಆಗಿರಬಹುದು.	Q4	MTP 2025-Aug S1	2.1, pp. 2.51 – 2.52
2.1.2	*ವಿಷಯ 2.0 ನೋಡಿ: utility ಎಂದರೆ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಬಯಕೆ-ತಣಿಸುವ ಶಕ್ತಿ (want-satisfying power) — ಇದು ಸಾಪೇಕ್ಷ (relative), ನಿರಪೇಕ್ಷ (absolute) ಅಲ್ಲ, ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ (subjective).*	Q3	PYQ 2025-Jan	2.0, p. 2.50; Summary, p. 2.72
2.1.3	*ವಿಷಯ 2.2 ನೋಡಿ: MU = TUn − TUn−1 (830 − 750 = 80; 960 − 930 = 30).*	Q1, Q2	PYQ 2021-Jul (×2)	2.0, p. 2.51; 2.2, p. 2.53

ವಿಷಯ 2.2 TU ಮತ್ತು MU ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ (Relationship between TU & MU)

12 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 9 · RTP – · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.1	TU ಎಂದರೆ ಸೇವಿಸಿದ ಎಲ್ಲ units ನಿಂದ ದೊರೆಯುವ utilities ನ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ (TU = ∑MU); MU ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಒಂದು unit ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ utility — total utility ಗೆ ಆಗುವ ಸೇರ್ಪಡೆ: MU = TUn − TUn−1 (ಅಥವಾ ΔTU/ΔN). ಮೊದಲ unit ನಲ್ಲಿ TU = MU, ಆದ್ದರಿಂದ TU2 = TU1 + MU2 (200 + 180 = 380) ಮತ್ತು MU3 = TU3 − TU2 (480 − 380 = 100).	Q1, Q2, Q3, Q7 (+ 2.1 Q1, 2.1 Q2)	PYQ 2018-Nov (×3), 2021-Jul (×2), 2023-Dec	2.0, p. 2.51; 2.2, p. 2.53
2.2.2	TU ಕ್ಷೀಣಿಸುವ ದರದಲ್ಲಿ (decreasing rate) ಏರುತ್ತಿರುವಾಗ MU ಇಳಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ; TU ಗರಿಷ್ಠವಾಗಿರುವಾಗ (ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಾಗ) — ಅಂದರೆ ತೃಪ್ತಿಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯ ಬಿಂದು (point of satiation) — MU ಶೂನ್ಯ; TU ಇಳಿಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ MU ಋಣಾತ್ಮಕವಾಗುತ್ತದೆ.	Q4, Q6, Q10, Q11	PYQ 2019-May, 2021-Dec, 2025-May; MTP 2025-May S2	2.2, p. 2.53
2.2.3	Total utility ಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರಾಗಿ 'Total satiety' ಎಂಬುದು ICAI ಯ keyed answer; SM ಇಂತಹ ಯಾವ ಪದವನ್ನೂ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ (TU ಕೇವಲ marginal utilities ನ ಮೊತ್ತ, MU = 0 ಆದಾಗ ಗರಿಷ್ಠ).	Q5	PYQ 2019-Nov	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.4	ಒಂದೇ ಸರಕು ಇರುವಾಗ, ಸರಕಿನ MU ಅದರ price ಗೆ ಸಮವಾದಾಗ ಗ್ರಾಹಕ equilibrium ನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ; MU ಅನ್ನು utils ನಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ್ದು money ಯ MU (MUm) ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, Price = MUx ÷ MUm (50 ÷ 10 = ₹5).	Q12	MTP 2025-Apr S1	2.4, p. 2.55 (MUx ÷ MUm ರೂಪ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)
2.2.5	*ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ: consumer surplus = ಗ್ರಾಹಕ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವ ಮೊತ್ತ − ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಮೊತ್ತ (Marshall ನ 'excess of the price …'); price ಏರಿದರೆ ಅದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಇಳಿದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.*	Q8, Q9	PYQ 2025-Jan; MTP 2024-Dec S1	2.4, pp. 2.55, 2.57

ವಿಷಯ 2.3 Law of Diminishing Marginal Utility

17 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 11 · RTP 2 · MTP 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.1	Law of diminishing marginal utility: ಗ್ರಾಹಕ ಒಂದು ಸರಕಿನ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು units ಸೇವಿಸಿದಂತೆ, ಪ್ರತಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿ unit ನಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ತೃಪ್ತಿ ಇಳಿಯುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ — ಇಳಿಯುವುದು MU, TU ಅಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎರಡನೇ ಲೋಟ ನಿಂಬೆ ಪಾನಕ (lemonade) ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ತೃಪ್ತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಮೊದಲ unit ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಏಕ ಬಯಕೆಯೂ ತಣಿಸಬಹುದಾದುದು (satiable) ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಮೇಲೆ ಈ ನಿಯಮ ನಿಂತಿದೆ.	Q2, Q15	PYQ 2021-Jan; RTP 2026-Jan	2.3, p. 2.53; Summary, p. 2.72
2.3.2	Utility ಯನ್ನು utils ನಲ್ಲಿ (utility ಯ ಏಕಮಾನ) ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ; marginal utility analysis cardinal ಆಗಿದೆ (Marshall ನ approach).	Q4	PYQ 2021-Dec	2.3, p. 2.54; 2.5, p. 2.59
2.3.3	ನಿಯಮದ ಊಹೆಗಳು (assumptions): units ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರಬೇಕು (identical) ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕನ ಅಭ್ಯಾಸ, ಅಭಿರುಚಿ, ನಡವಳಿಕೆ (treatment) ಹಾಗೂ ಆದಾಯ ಬದಲಾಗದೆ ಇರಬೇಕು; units ಪ್ರಮಾಣಿತವಾಗಿರಬೇಕು (standard — ಒಂದರ ನಂತರ ಒಂದು ಚಮಚದಷ್ಟು ಅಲ್ಲ); ಸಮಯದ ಅಂತರ (time gap) ಇರಬಾರದು — ಸೇವನೆ ನಿರಂತರವಾಗಿರಬೇಕು (continuous); ಇದು gold ಅಥವಾ cash ಗೆ ಅನ್ವಯಿಸದಿರಬಹುದು; substitutes ಮತ್ತು complements, utility curve ನ ಆಕಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ. Cardinal ಆಗಿರುವುದರಿಂದ MU analysis, ordinal measurability ಯನ್ನು **ಊಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ**, ಮತ್ತು 'income changing frequently' ಒಂದು ಊಹೆ ಅಲ್ಲ.	Q6, Q16	PYQ 2022-Dec; MTP 2026-Apr S1	2.3, p. 2.54; 2.5, p. 2.59
2.3.4	*ವಿಷಯ 2.2 ನೋಡಿ: MUn = TUn − TUn−1 (108 − 100 = 8); MU = 0 ಆದಾಗ TU ಗರಿಷ್ಠ; TU = MU ಆಗುವುದು ಮೊದಲ unit ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ (TU1 = 25 = 25 − 0).*	Q5, Q7, Q8, Q17	PYQ 2022-Dec, 2023-Jun, 2023-Dec, 2026-Sep	2.0, p. 2.51; 2.2, p. 2.53

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.5	*ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ: consumer surplus ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು law of diminishing marginal utility ಯಿಂದ ವ್ಯುತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ (ಅದನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ) — ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅಲ್ಲ; ಸರಕಿನ price ಇಳಿದಾಗ consumer surplus ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.*	Q3, Q9, Q10	PYQ 2021-Dec, 2024-Sep; RTP 2024-Sep	2.4, pp. 2.55, 2.57
2.3.6	*ವಿಷಯ 2.5 ನೋಡಿ: consumer equilibrium ನಲ್ಲಿ MUx/Px = MUy/Py ಮತ್ತು MRSxy = Px/Py, ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯ್ದ bundle ನಲ್ಲಿ budget line ಗಿಂತ ಕಡಿದಾದ (steeper) IC equilibrium ಅಲ್ಲ; budget line ನ slope = X-axis ಸರಕಿನ price ÷ Y-axis ಸರಕಿನ price (X ಮೇಲೆ Pepsi, Y ಮೇಲೆ Nachos: PP/PN); ಎತ್ತರದ IC (IC3) ಹೆಚ್ಚಿನ ತೃಪ್ತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.*	Q1, Q11, Q12, Q13	PYQ 2018-Nov, 2025-Jan; MTP 2024-Dec S1 (×2), 2025-Apr S1	2.5.2, p. 2.62; 2.5.5, p. 2.69; 2.5.6, p. 2.71
2.3.7	Giffen good ಒಂದು inferior good — ಆದಾಯ ಏರಿದಂತೆ ಅದರ quantity demanded ಇಳಿಯುತ್ತದೆ — ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ Engel curve (income–quantity) ಋಣಾತ್ಮಕ slope ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.	Q14	MTP 2025-Jan S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 2.4 Consumer Surplus

16 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 13 · RTP 2 · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.1	Consumer surplus ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು Alfred Marshall ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು; ಅವರು ಅದನ್ನು 'excess of the price which a consumer would be willing to pay rather than go without a thing over that which he actually does pay' ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ consumer surplus = ಗ್ರಾಹಕ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವ ಮೊತ್ತ − ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಮೊತ್ತ: ಒಂದು ಸರಕನ್ನು ಖರೀದಿಸುವುದರಿಂದ ಖರೀದಿದಾರನಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ನಿವ್ವಳ ಲಾಭ (net gain).	Q5, Q7, Q13 (+ 2.2 Q8, 2.2 Q9, 3.4 Q5)	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun, 2025-Jan, 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S1	2.4, pp. 2.54 – 2.55; Summary, p. 2.72
2.4.2	ಲೆಕ್ಕಗಳು (numericals): CS = ಗ್ರಾಹಕ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವ ಗರಿಷ್ಠ ಮೊತ್ತ − ನಿಜವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ price; ಇಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ price ಎಲ್ಲ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು (discounts) ಕಳೆದ ನಂತರದ್ದು (₹11,000 − 20% = ₹8,800 − ₹300 cash discount = ₹8,500; CS = ₹12,000 − ₹8,500 = ₹3,500; ₹60,000 − ₹55,000 = ₹5,000).	Q4, Q8	PYQ 2020-Nov, 2024-Jun	2.4, p. 2.55
2.4.3	Consumer surplus, law of diminishing marginal utility ಯಿಂದ ವ್ಯುತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ: MU, price ಗೆ ಸಮವಾಗುವವರೆಗೆ ಗ್ರಾಹಕ ಖರೀದಿಸುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ units ಗೂ price ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ (margin) unit ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಪ್ರತಿ unit ನಲ್ಲೂ ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ utility (surplus) ದೊರೆಯುತ್ತದೆ; ಆ ಅಂಚಿನ unit ನಲ್ಲಿ consumer surplus ಶೂನ್ಯ.	Q1, Q3, Q6 (+ 2.3 Q3, 2.3 Q10)	PYQ 2018-May, 2019-May, 2021-Dec (×2); RTP 2024-Sep	2.4, pp. 2.55 – 2.56

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.4	Consumer surplus, demand curve ಗೆ ನಿಕಟವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ; demand curve ಖರೀದಿದಾರರು ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವುದನ್ನು (willingness to pay) ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ; ಚಿತ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಅದು demand curve ನ ಕೆಳಗೆ ಮತ್ತು price line ನ ಮೇಲೆ ಇರುವ ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರದ ಪ್ರದೇಶ.	Q12, Q16	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep	2.4, pp. 2.56 – 2.57
2.4.5	ಸರಕಿನ price ಏರಿದರೆ consumer surplus ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ; price ಇಳಿದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ (ಹೆಚ್ಚಿನ price → ಕಡಿಮೆ surplus).	Q15 (+ 2.2 Q8, 2.3 Q9)	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S2	2.4, p. 2.57; Summary, p. 2.72
2.4.6	ಮಿತಿಗಳು (limitations): consumer surplus ಅನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ಅಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ (ಬೇರೆ ಬೇರೆ units ನ MUs ಅಳೆಯುವುದು ಕಷ್ಟ); necessaries ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನಂತ (infinite); substitutes ಲಭ್ಯತೆಯಿಂದ ಅದು ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗುತ್ತದೆ; prestige goods (ವಜ್ರಗಳು) ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ; money ಯ MU ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು utility ಯನ್ನು money ಯಲ್ಲಿ ಅಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಬಹುದು.	Q2, Q14	PYQ 2018-Nov; RTP 2025-May	2.4.2, p. 2.59
2.4.7	*ವಿಷಯ 2.5 ನೋಡಿ: ಪರಸ್ಪರ ಛೇದಿಸುವ ICs ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಅಸಂಬದ್ಧ (logically absurd) ('highest-satisfaction' ಬಿಂದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ); IC analysis, consumer preferences ಆಧರಿಸಿದ ordinal approach; perfect substitutes ನೇರ ರೇಖೆಯ (straight-line) IC ನೀಡುತ್ತವೆ.*	Q9, Q10, Q11	PYQ 2024-Sep (×2); RTP 2024-Sep	2.5, p. 2.59; 2.5.4, pp. 2.65 – 2.66

ವಿಷಯ 2.5 Indifference Curve ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (Indifference Curve Analysis)

43 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 30 · RTP – · MTP 19

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.1	Ordinal utility approach ಗ್ರಾಹಕ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು indifference curve ಅನ್ನು ಬಳಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು consumer preferences ಆಧರಿಸಿದೆ: ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಶ್ರೇಣೀಕರಿಸಬಹುದು (rank) (utility ಯನ್ನು ಕೇವಲ ordinal ಆಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು) — ಇದು Marshall ನ cardinal approach ಗಿಂತ ಭಿನ್ನ. SM ನಲ್ಲಿರುವ ordinal analysis, J.R. Hicks ಮತ್ತು R.G.D. Allen ಅವರದು.	Q10, Q12, Q36 (+ 2.4 Q10)	PYQ 2021-Jul, 2021-Dec, 2024-Sep; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	2.5, p. 2.59; 2.5.0, p. 2.60; 2.5.1, p. 2.60
2.5.2	'More is better' (non-satiation) ಊಹೆ: bundle A ಯಲ್ಲಿ bundle B ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸರಕುಗಳಿದ್ದರೆ A ಗೆ ಆದ್ಯತೆ — ಅಂದರೆ preferences, monotonic: ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಸರಕು ಹೆಚ್ಚು, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ.	Q25	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	2.5.0 (iv), p. 2.60 ('monotonic' ಎಂಬ ಪದ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.3	Indifference curve, ಗ್ರಾಹಕನಿಗೆ ಒಂದೇ (ಸಮಾನ) ತೃಪ್ತಿ ನೀಡುವ ಎರಡು ಸರಕುಗಳ ಎಲ್ಲ ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು (combinations) ತೋರಿಸುತ್ತದೆ — ಇದು iso-utility curve. ಇದು ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ಸರಕನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ, ತೃಪ್ತಿ ಒಂದೇ ಆಗಿರಲು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.	Q7, Q17, Q19	PYQ 2019-Nov, 2022-Dec, 2023-Dec; MTP 2025-May S2	2.5.1, p. 2.60; 2.5.4 (i), pp. 2.64 – 2.65
2.5.4	MRS ಎಂದರೆ, ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಗ್ರಾಹಕ X ಮತ್ತು Y ಸರಕುಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವ ದರ: MRSxy = ΔY/ΔX, ಅಂದರೆ X ನ ಒಂದು unit ಲಾಭದಿಂದ ನಿಖರವಾಗಿ ಸರಿದೂಗುವ Y ನಷ್ಟದ ಪ್ರಮಾಣ, = MUx/MUy = IC ಯ slope. ಹೆಚ್ಚು X ತೆಗೆದುಕೊಂಡಂತೆ MRS ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತದೆ (ಪ್ರತಿ ಬಯಕೆಯೂ satiable; ಸರಕುಗಳು imperfect substitutes), ಇದರಿಂದ IC convex ಆಗುತ್ತದೆ.	Q4, Q11, Q28, Q37	PYQ 2018-Nov, 2021-Dec, 2025-May; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	2.5.3, pp. 2.62 – 2.64
2.5.5	ICs ನ ಲಕ್ಷಣಗಳು (properties): (i) ಬಲಕ್ಕೆ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತವೆ; (ii) ಯಾವಾಗಲೂ origin ಕಡೆಗೆ convex; (iii) ಪರಸ್ಪರ ಎಂದಿಗೂ ಛೇದಿಸುವುದಿಲ್ಲ (ಅಥವಾ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ) — ಛೇದನ ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಅಸಂಬದ್ಧ, ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಸಮಾನವೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ; (iv) ಎತ್ತರದ IC (origin ನಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ದೂರ) ಹೆಚ್ಚಿನ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ; (v) ಯಾವ axis ಅನ್ನೂ ಎಂದಿಗೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. Concave, ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಏರುವ, ಛೇದಿಸುವ ಅಥವಾ axis ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ ICs ಲಕ್ಷಣಗಳು **ಅಲ್ಲ**.	Q3, Q14, Q32, Q33, Q43 (+ 2.3 Q13, 2.4 Q9)	PYQ 2018-Nov, 2021-Dec, 2024-Sep, 2025-Jan, 2026-Jan, 2026-May, 2026-Sep	2.5.2, p. 2.61; 2.5.4, pp. 2.64 – 2.67
2.5.6	ಎರಡು ಅತಿರೇಕಗಳು (extremes): perfect substitutes ಸ್ಥಿರ MRS ಇರುವ ನೇರ, ಸಮಾನಾಂತರ ICs ನೀಡುತ್ತವೆ; perfect complements (ಎಡ ಮತ್ತು ಬಲ ಕಾಲಿನ ಶೂ, ಸ್ಥಿರ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುವವು) ಲಂಬಕೋನದ ತಿರುವು (right-angle bend) ಇರುವ ಎರಡು ನೇರ ರೇಖೆಗಳ IC ನೀಡುತ್ತವೆ — L-shaped (MRS ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ, undefined).	Q1, Q8, Q15, Q16, Q18, Q27 (+ 2.4 Q11)	PYQ 2018-May, 2020-Nov, 2022-Jun (×2), 2023-Jun; RTP 2024-Sep; MTP 2025-Jan S2	2.5.4 (ii), p. 2.65
2.5.7	Budget line (price line), ಗ್ರಾಹಕ ತನ್ನ ನೀಡಲಾದ ಹಣದ ಆದಾಯವನ್ನು (money income) ನೀಡಲಾದ prices ನಲ್ಲಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ಖರೀದಿಸಬಹುದಾದ ಎರಡು ಸರಕುಗಳ ಎಲ್ಲ ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ (PxQx + PyQy = B). ಅದರ ಒಳಗೆ/ಕೆಳಗೆ ಇರುವ ಬಿಂದು (K) ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚವನ್ನು (underspending) ತೋರಿಸುತ್ತದೆ — ಎಲ್ಲ ಆದಾಯ ವೆಚ್ಚವಾಗಿಲ್ಲ; ಅದರ ಹೊರಗೆ/ಮೇಲೆ ಇರುವ ಬಿಂದು (H) ಗ್ರಾಹಕನ ಕೈಗೆಟುಕದ್ದು (unattainable).	Q6, Q20, Q22, Q26	PYQ 2019-Nov, 2023-Dec, 2024-Jun; MTP 2024-Aug	2.5.5, pp. 2.67 – 2.69

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.8	ಒಂದು axis ಮೇಲಿನ budget line intercept = ಆದಾಯ ÷ ಆ ಸರಕಿನ price, ಆದ್ದರಿಂದ price = ಆದಾಯ ÷ intercept (₹750 ÷ 25 = ₹30; ₹750 ÷ 50 = ₹15).	Q21	PYQ 2024-Jun	2.5.5, pp. 2.67 – 2.68 (Table 9)
2.5.9	Budget line ನ slope ಎರಡು ಸರಕುಗಳ ಸಾಪೇಕ್ಷ prices ನಿಂದ (relative prices) — price ratio Px/Py — ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕ ಒಂದು ಸರಕನ್ನು ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ದರವನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತದೆ; relative price ಎಂದರೆ ಒಂದು money price ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದರ ಅನುಪಾತ.	Q31, Q38 (+ 2.3 Q11)	PYQ 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	2.5.5, p. 2.69
2.5.10	ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸರಕುಗಳ price ಬದಲಾದಾಗ (ಆದಾಯ ಸ್ಥಿರ), nominal income ಬದಲಾದಾಗ (relative prices ಸ್ಥಿರ), ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಬದಲಾದಾಗ budget line shift ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದಾಯದ ಬದಲಾವಣೆ ಸಮಾನಾಂತರ shift ನೀಡುತ್ತದೆ; ಕೇವಲ ಒಂದು ಸರಕಿನ price ಏರಿದರೆ line ಆ ಸರಕಿನ axis ಮೇಲೆ ಒಳಮುಖವಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತದೆ (rotate; ಇನ್ನೊಂದು intercept ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ), ಗ್ರಾಹಕನನ್ನು ಕೆಳಗಿನ IC ಗೆ ತರುತ್ತದೆ; ಎರಡೂ prices ಒಂದೇ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಬದಲಾದರೆ slope ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q9, Q13, Q35, Q40, Q41	PYQ 2020-Nov, 2021-Dec; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S2 (×2)	2.5.5, p. 2.69 (rotation/parallel ವಿವರ ವ್ಯುತ್ಪನ್ನ — derived)
2.5.11	Consumer equilibrium (optimal choice) ಎಂದರೆ budget line ಮೇಲಿನ, ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಅತಿ ಎತ್ತರದ IC ಮೇಲೆ ಇರುವ ಬಿಂದು — ಅಲ್ಲಿ price line, IC ಗೆ tangent ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ IC ಯ slope = price line ನ slope: MRSxy = MUx/MUy = Px/Py. ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಗೆ (constraints) ಒಳಪಟ್ಟು — ನೀಡಲಾದ prices ಮತ್ತು ಸೀಮಿತ money income — ಗ್ರಾಹಕ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.	Q2, Q29, Q39, Q42 (+ 2.3 Q12)	PYQ 2018-Nov, 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-May S2, 2025-Dec S1	2.5.5, p. 2.67; 2.5.6, pp. 2.70 – 2.71
2.5.12	ಸಮಾನವಾಗಿ, equilibrium ನಲ್ಲಿ MUx/Px = MUy/Py (= MUz/Pz): ಎಲ್ಲ ಸರಕುಗಳಿಗೂ ಪ್ರತಿ ರೂಪಾಯಿಗೆ marginal utility ಸಮ.	Q30 (+ 2.3 Q1)	PYQ 2018-Nov, 2025-Sep	2.5.6, p. 2.71; Summary, p. 2.73
2.5.13	IC analysis, utility analysis ಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ: ಅದು utility ಯ measurability ಯನ್ನು ಕೈಬಿಡುತ್ತದೆ; ಒಂದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತದೆ; money ಯ ಸ್ಥಿರ MU ಅನ್ನು ಊಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು income effect ಅನ್ನು substitution effect ನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ.	Q34	MTP 2025-Aug S1	2.5.6, p. 2.71
2.5.14	Price ಇಳಿಕೆಯ substitution effect (ceteris paribus) ಎಂದರೆ ಅದೇ IC ಮೇಲೆ (utility ಸ್ಥಿರ) ಈಗ ಅಗ್ಗವಾದ ಸರಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಕೆಳಮುಖ ಚಲನೆ.	Q23	MTP 2024-Aug, 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.15	Inferior goods ಗೆ ಋಣಾತ್ಮಕ income effect ಮತ್ತು ಋಣಾತ್ಮಕ income elasticity ಇರುತ್ತದೆ (ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ/maize: −0.30): ಆದಾಯ ಏರಿದಂತೆ demand ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q5, Q24	PYQ 2019-May (×2); MTP 2024-Aug	SM ಘಟಕ 2 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ PYQ; income elasticity, SM ಅಧ್ಯಾಯ 2 ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿದೆ)

ಘಟಕ 3: Supply

SM ಅಧ್ಯಾಯ 2, ಘಟಕ 3, ಪುಟಗಳು 2.74 – 2.90

ವಿಷಯ 3.0 ಪರಿಚಯ (Introduction)

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP – · MTP –

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.0.1	Supply (quantity supplied) ಎಂದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ prices ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು market ಗೆ ಒದಗಿಸಲು (ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಯೋಜಿಸುವ) ಸಿದ್ಧರಿರುವ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥರಿರುವ ಸರಕು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಮಾಣ — ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿದ್ದು, ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾರಾಟವಾದದ್ದಲ್ಲ.	Q1	PYQ 2019-Nov	3.0, pp. 2.74 – 2.75
3.0.2	Supply ಒಂದು flow: ಅದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಗೆ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ — ದಿನಕ್ಕೆ, ವಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವರ್ಷಕ್ಕೆ 'so much'.	Q2	PYQ 2018-May, 2019-Nov, 2021-Jan	3.0 (iii), p. 2.75

ವಿಷಯ 3.1 Supply ಯ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು (Determinants of Supply)

1 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.1	Supply ಯ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು (determinants): ಸರಕಿನ price; ಸಂಬಂಧಿತ ಸರಕುಗಳ prices; factors of production ನ prices (input costs); technology ಯ ಸ್ಥಿತಿ; ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿ (taxes, subsidies); competition ನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮದ ಗಾತ್ರ; expectations; ಮಾರಾಟಗಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ; ಇತರ ಅಂಶಗಳು (ಹವಾಮಾನ, ಮುಷ್ಕರಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ). Consumer preferences, demand ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ, supply ಯನ್ನಲ್ಲ.	Q1	MTP 2024-Aug	3.1, pp. 2.75 – 2.76

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.2	ಸಂಬಂಧಿತ ಸರಕುಗಳ prices: Y ನ price ಏರಿದರೆ ಉತ್ಪಾದಕರು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು Y ಕಡೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು X ನ quantity supplied ಇಳಿಯುತ್ತದೆ (ಗೋಧಿಯ (wheat) price ಏರಿಕೆ → ಭೂಮಿ ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳದಿಂದ (corn) ದೂರ ವರ್ಗಾವಣೆ). ಆದ್ದರಿಂದ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ substitutes ಆಗಿರುವ ಸರಕುಗಳಲ್ಲಿ, ಒಂದರ ಹೆಚ್ಚಿನ demand ಇನ್ನೊಂದರ supply ಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.	(+ 3.5 Q18)	MTP 2025-Jan S2	3.1 (ii), p. 2.75

ವಿಷಯ 3.2 Law of Supply

4 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP 1 · MTP –

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.2.1	Law of supply: ಇತರ ಅಂಶಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಸರಕಿನ price ಏರಿದಂತೆ quantity supplied ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಮತ್ತು price ಇಳಿದಂತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ — quantity supplied ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ ಸರಕಿನ ಸ್ವಂತ price ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು.	Q2	PYQ 2018-Nov	3.2, p. 2.77; Summary, p. 2.89
3.2.2	Ceteris paribus, ಹೆಚ್ಚಿನ price ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ, ಆದ್ದರಿಂದ supply ಮಾಡಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ; short run ನಲ್ಲಿ supply price ಏರಿಕೆ ಉತ್ಪಾದಕನ ಲಾಭವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.	Q1	PYQ 2018-May	3.1 (i), p. 2.75; 3.2, p. 2.77
3.2.3	Supply curve, ಇತರ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು (input prices, technology, ಹವಾಮಾನ) ಸ್ಥಿರವಾಗಿಟ್ಟು ಪ್ರತಿ price ನಲ್ಲಿನ quantity supplied ಅನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ; ಅದರ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬದಲಾಗುವುದು ಸರಕಿನ ಸ್ವಂತ price ಮಾತ್ರ.	Q4	RTP 2024-Sep	3.2, p. 2.78
3.2.4	*ವಿಷಯ 3.4 ನೋಡಿ: supply curve ಬಲಕ್ಕೆ shift ಆಗುವುದು supply ಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ (increase in supply).*	Q3	PYQ 2021-Jan	3.4, p. 2.79

ವಿಷಯ 3.3 Supply curve ಮೇಲಿನ ಚಲನೆಗಳು — quantity supplied ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ ಅಥವಾ ಇಳಿಕೆ (Movements on Supply Curve-increase or decrease in the quantity supplied)

1 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP –

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.3.1	ಸರಕಿನ ಸ್ವಂತ price ಏರಿಕೆ supply ಯ expansion ಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ (supply curve ಮೇಲೆ ಮೇಲ್ಮುಖ ಚಲನೆ); price ಇಳಿಕೆ supply ಯ contraction ಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ (ಕೆಳಮುಖ ಚಲನೆ).	Q1	PYQ 2019-May	3.3, p. 2.79

ವಿಷಯ 3.4 Supply curve ನಲ್ಲಿ shifts — supply ಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ ಅಥವಾ ಇಳಿಕೆ (Shifts in Supply Curve-increase or decrease in supply)

8 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP – · MTP 4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.4.1	ಸರಕಿನ ಸ್ವಂತ price ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಅಂಶದ ಬದಲಾವಣೆ supply curve ಅನ್ನು shift ಮಾಡುತ್ತದೆ: ಬಲಕ್ಕೆ shift ಎಂದರೆ supply ಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ (ಪ್ರತಿ price ನಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಒದಗಿಸುವಿಕೆ); ಎಡಕ್ಕೆ shift ಎಂದರೆ supply ಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ. Expansion ಮತ್ತು contraction, curve ಉದ್ದಕ್ಕಿನ ಚಲನೆಗಳು, shifts ಅಲ್ಲ.	Q1, Q2, Q8 (+ 3.2 Q3)	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2023-Jun, 2026-Sep	3.4, pp. 2.79 – 2.80
3.4.2	ಹೊಸ firms ಪ್ರವೇಶ (ಹೊಸ supplier) industry supply curve ಅನ್ನು ಬಲಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಸರಕಿನ ಮೇಲಿನ tax ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ wage costs, ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಅದನ್ನು ಎಡಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತವೆ; ಸರಕಿನ ಸ್ವಂತ price ಏರಿಕೆ ಅದರ ಉದ್ದಕ್ಕಿನ ಚಲನೆ.	Q7	MTP 2026-Apr S2	3.1 (iii), (v), (viii), pp. 2.75 – 2.76
3.4.3	*ವಿಷಯ 3.5 ನೋಡಿ: Es = (Δq/Δp) × (p/q) — SM ಉದಾಹರಣೆ 500/100 × 2,000/2,500 = 4; %ΔP = %ΔQ ÷ Es = 20% ÷ 1.25 = 16%, ಆದ್ದರಿಂದ ಹೊಸ price ₹11.60.*	Q3, Q4	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Aug	3.5, pp. 2.80 – 2.81
3.4.4	*ವಿಷಯ 3.6 ನೋಡಿ: supply ಹೆಚ್ಚಿ demand ಕಡಿಮೆಯಾದಾಗ equilibrium price ಖಚಿತವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; quantity ಯ ಬದಲಾವಣೆ ಅನಿಶ್ಚಿತ.*	Q6	MTP 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
3.4.5	ಘಟಕ 2, ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ: consumer surplus ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು Alfred Marshall ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು.	Q5	MTP 2026-Apr S1	2.4, p. 2.54

ವಿಷಯ 3.5 Elasticity of Supply

24 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 22 · RTP – · MTP 8

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.1	Elasticity of supply ಎಂದರೆ price ಬದಲಾವಣೆಗೆ quantity supplied ನ ಸ್ಪಂದನಶೀಲತೆ (responsiveness): Es = quantity supplied ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ ÷ price ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ = (Δq/Δp) × (p/q), ಇಲ್ಲಿ p ಮತ್ತು q ಮೂಲ (original) ಮೌಲ್ಯಗಳು. Price ಮತ್ತು quantity supplied ಒಟ್ಟಿಗೆ ಚಲಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಧನಾತ್ಮಕ. ಮರುಜೋಡಿಸಿದಾಗ: %ΔQs = Es × %ΔP (5 × 15% = 75%) ಮತ್ತು %ΔP = %ΔQs ÷ Es.	Q1, Q5, Q9, Q13, Q14, Q15 (+ 3.4 Q3, 3.4 Q4)	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2022-Jun, 2023-Jun, 2023-Dec, 2024-Sep, 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1	3.5, pp. 2.80 – 2.81

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.2	Supply elasticity ಅನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ: point elasticity (supply curve ನ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು arc elasticity (ಎರಡು ಬಿಂದುಗಳ ನಡುವೆ). 'Inelasticity' ಮತ್ತು 'perfect elasticity' ಮಟ್ಟಗಳು (degrees), ಮಾಪನದ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲ.	Q8, Q22	PYQ 2022-Jun, 2026-Jan	3.5.1, p. 2.84; Summary, p. 2.89
3.5.3	Point elasticity: Es = (dq/dp) × (p/q), ಇಲ್ಲಿ dq/dp ಎಂದರೆ supply function ನಲ್ಲಿ p ಯ coefficient — ಮೊದಲು ನೀಡಿದ p ಯಲ್ಲಿ q ಕಂಡುಹಿಡಿಯಿರಿ (Q = 20p − 200 ನಲ್ಲಿ p = 30: 20 × 30/400 = 1.5; q = 120 + 6p ನಲ್ಲಿ p = 10: 6 × 10/180 = 1/3).	Q7, Q17	PYQ 2021-Dec, 2025-Jan; MTP 2025-Aug S2	3.5.1, pp. 2.84 – 2.85
3.5.4	Arc elasticity (ಎರಡು prices ನಡುವೆ): Es = (Q2 − Q1)/(Q2 + Q1) × (P2 + P1)/(P2 − P1) (50/350 × 210/10 = 3).	Q20	PYQ 2025-May	3.5.1, p. 2.85
3.5.5	Perfectly inelastic supply: Es = 0 — price ಎಷ್ಟೇ ಇರಲಿ quantity supplied ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; supply curve ಲಂಬವಾಗಿರುತ್ತದೆ (vertical — Y-axis ಗೆ ಸಮಾನಾಂತರ). Economy ಗೆ ಭೂಮಿಯ (land) ಒಟ್ಟು supply ಇದರ ಪ್ರಮಾಣಿತ ಉದಾಹರಣೆ: demand ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಅದು ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.	Q2, Q3, Q10, Q21	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2019-Nov, 2022-Jun, 2026-Jan; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	3.5.0 (i), p. 2.81 (land ಉದಾಹರಣೆ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)
3.5.6	ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ elastic supply: 0 < Es < 1 (%ΔQ < %ΔP); ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು elastic supply: 1 < Es < ∞ — ಸಣ್ಣ price ಬದಲಾವಣೆಗೆ quantity ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ; unit-elastic: Es = 1 (%ΔQ = %ΔP), ಇದು ವಿಭಜನಾ ರೇಖೆ. Origin ಮೂಲಕ ಹಾದುಹೋಗುವ ನೇರ ರೇಖೆಯ supply curve, ಅದರ ಕೋನ ಏನೇ ಇರಲಿ, Es = 1 ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.	Q6, Q23	PYQ 2020-Nov; MTP 2025-Aug S2, 2025-Dec S1	3.5.0 (ii) – (iv), pp. 2.82 – 2.83 (origin ಮೂಲಕ ಹಾದುಹೋಗುವ ರೇಖೆಯ ನಿಯಮ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)
3.5.7	Perfectly elastic supply: Es = ∞ — supply curve ಸಮತಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ (horizontal — X-axis ಗೆ ಸಮಾನಾಂತರ); ಕಡಿಮೆ price ನಲ್ಲಿ ಏನೂ supply ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆ price ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ supply ಆಗುತ್ತದೆ.	Q11, Q16, Q24	PYQ 2022-Dec, 2025-Jan, 2026-Sep	3.5.0 (v), p. 2.83

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.8	Output ನೊಂದಿಗೆ ವೆಚ್ಚ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಏರಿದಾಗ, ಉತ್ಪಾದನೆ ಸಂಕೀರ್ಣ ಅಥವಾ ನಿಧಾನವಾಗಿದ್ದಾಗ (aircraft), ಅವಧಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದಾಗ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ, inputs ಅಥವಾ ಕುಶಲ ಕಾರ್ಮಿಕರು ವಿರಳವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಅಥವಾ ಸರಕನ್ನು ಮೌಲ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ supply ಕಡಿಮೆ elastic ಆಗಿರುತ್ತದೆ — ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊಟ್ಟೆಯಂತಹ perishables ಮತ್ತು ಪ್ರವಾಸಿಗರ ದಟ್ಟಣೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ hotel ಕೊಠಡಿಗಳ supply inelastic (Es < 1). ದೀರ್ಘ ಅವಧಿ, ಅನೇಕ ಉತ್ಪಾದಕರು, ಕಡಿಮೆ entry barriers, ಬಿಡುವಿನ (spare) ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಸುಲಭ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಮತ್ತು factors ನ ಸುಲಭ ಪರ್ಯಾಯೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಚಲನಶೀಲತೆ (mobility) ಇದ್ದಾಗ ಅದು ಹೆಚ್ಚು elastic.	Q4, Q12, Q19	PYQ 2019-May, 2023-Jun; MTP 2025-Jan S2	3.5.2, pp. 2.85 – 2.86
3.5.9	*ವಿಷಯ 3.1 ನೋಡಿ: ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ substitutes ಆಗಿರುವ ಸರಕುಗಳಲ್ಲಿ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳದ (corn) demand ಏರಿಕೆ ಗೋಧಿಯಿಂದ (wheat) inputs ಅನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಗೋಧಿಯ supply ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.*	Q18	MTP 2025-Jan S2	3.1 (ii), p. 2.75

ವಿಷಯ 3.6 Equilibrium Price

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP – · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.6.1	Demand ಮತ್ತು supply ಗಳ ಛೇದನದಿಂದ equilibrium price ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ: quantity demanded, quantity supplied ಗೆ ಸಮ; ಮಾರಾಟವಾಗದ ದಾಸ್ತಾನು ಇಲ್ಲ, excess demand ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು market equilibrium ಅಥವಾ market clearing price ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲೆ excess supply, price ಅನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಇದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಳಗೆ excess demand ಅದನ್ನು ಮೇಲೆ ತಳ್ಳುತ್ತದೆ.	Q3	PYQ 2023-Dec	3.6, p. 2.87
3.6.2	Algebraic equilibrium: Qd = Qs ಎಂದು ಇಟ್ಟು P ಗೆ, ನಂತರ Q ಗೆ ಬಿಡಿಸಿ (12 − 2P = 3 + P → P = 3, Q = 6).	Q5	MTP 2025-Apr S1, 2025-Dec S1	3.6, p. 2.87
3.6.3	Producer surplus ಎಂದರೆ ಒಂದು unit ಅನ್ನು ಅದರ ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾರುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪಾದಕರಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಲಾಭ; ಉತ್ಪಾದಕ supply ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವ ಕನಿಷ್ಠ price ಗಿಂತ market price ಹೆಚ್ಚಿದ್ದಾಗ ಅದು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ — supply curve ನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು price line ನ ಕೆಳಗೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶ.	Q2	PYQ 2022-Dec	3.6.1, p. 2.88

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.6.4	Demand ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ supply ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ, equilibrium price ಖಚಿತವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ (ಎರಡೂ shifts ಅದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತಳ್ಳುತ್ತವೆ), ಆದರೆ quantity ಮೇಲಿನ ಪರಿಣಾಮ ಅನಿಶ್ಚಿತ (shifts, quantity ಯನ್ನು ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತವೆ).	Q4 (+ 3.4 Q6)	PYQ 2026-Jan; MTP 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)
3.6.5	Short-run price ಅನ್ನು market price ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ (ICAI ಯ keyed answer). SM, equilibrium price ಅನ್ನು 'market equilibrium' ಅಥವಾ 'market clearing price' ಎನ್ನುತ್ತದೆ, short-run price ಎಂದಲ್ಲ.	Q1	PYQ 2018-May	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)

ಭಾಗ B — ಅಧ್ಯಾಯ 2 One-liner ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)

ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ, Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು SM ಪುಟ ಇರುವ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲು 'ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ' ಮೇಲೆ click ಮಾಡಿ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ICAI ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸುಮಾರು 57% ಅನ್ನು ★★★ ಸಾಲುಗಳೇ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಘಟಕ 1 — Law of Demand and Elasticity of Demand

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Business firms ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ demand ಅನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬೇಕು.	★	1.0.1
2	Demand = ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ prices ನಲ್ಲಿ ಖರೀದಿದಾರರು ಖರೀದಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥರಿರುವ ಪ್ರಮಾಣ — ಕೇವಲ ಬಯಕೆಗಿಂತ (desire) ಹೆಚ್ಚು.	★	1.0.2
3	Effective demand = ಬಯಕೆ (desire) + ಖರೀದಿಸುವ ಸಾಧನ (means) + ಅವನ್ನು ಬಳಸುವ ಇಚ್ಛೆ (unlimited wants ಒಂದು ಅಂಶವಲ್ಲ).	★★	1.0.3, 1.1.18
4	ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು: ಸ್ವಂತ price, ಸಂಬಂಧಿತ ಸರಕುಗಳ prices, disposable income, ಅಭಿರುಚಿಗಳು (tastes), expectations, ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ವಯೋರಚನೆ, national income ಮತ್ತು ಅದರ ಹಂಚಿಕೆ, credit ಮತ್ತು ಬಡ್ಡಿ, ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿ — cost of production ಅಲ್ಲ.	★★	1.1.1, 1.1.12
5	Ceteris paribus = ಇತರ ಅಂಶಗಳು ಸಮವಾಗಿರುವಾಗ (other things being equal).	★	1.1.2
6	ಸಂಬಂಧಿತ ಸರಕುಗಳು: ಎರಡು ವಿಧ — complements ಮತ್ತು substitutes.	★	1.1.3
7	Complements (ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇವಿಸುವವು — car & petrol, computer & software): demand ಮತ್ತು complement ನ price = ವಿಲೋಮ (inverse) ಸಂಬಂಧ.	★★	1.1.4
8	Substitutes (ಬದಲಿಗೆ ಬಳಸುವವು — ಚಹಾ & ಕಾಫಿ): demand ಮತ್ತು substitute ನ price = ನೇರ (direct) ಸಂಬಂಧ.	★★	1.1.5
9	Normal goods: ಆದಾಯದೊಂದಿಗೆ demand ಏರುತ್ತದೆ; inferior goods: ಒಂದು ಮಟ್ಟದ ಆದಾಯದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ demand ಏರುತ್ತದೆ, ನಂತರ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	★	1.1.6, 1.1.7
10	Demonstration effect — James Duesenberry — ಇತರರ ಉಪಭೋಗವನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವುದು.	★★	1.1.8, 1.2.6
11	Bandwagon: ಇತರರು ಖರೀದಿಸುವುದರಿಂದ demand ಏರುತ್ತದೆ (share-market ಹಿಂಬಾಲಕರು).	★★	1.1.9
12	**Snob: ಇತರರು ಖರೀದಿಸುವುದರಿಂದ demand ಇಳಿಯುತ್ತದೆ (ವಿಶಿಷ್ಟತೆ/exclusivity; ಇತರರ ಉಪಭೋಗದ function).**	★★★	1.1.10
13	Veblen: ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಬಯಸುವ ಶ್ರೀಮಂತರು, conspicuous consumption; price ನ function.	★★	1.1.11, 1.0.4
14	Demand function Qx = f(Px, Y, Pr); ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಸರಕುಗಳ prices ಹೊರಗಿಡಲಾಗಿದೆ.	★	1.2.1
15	Q = k/P ಒಂದು rectangular hyperbola → ಪ್ರತಿ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲೂ Ep = 1.	★	1.2.2
16	**Law of demand (Marshall): price–quantity ವಿಲೋಮ ಸಂಬಂಧ, ceteris paribus.**	★★★	1.3.1, 1.3.2, 1.3.16

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
17	Demand curve ನ slope = −ΔP/ΔQ.	★	1.1.15
18	Market demand = ವೈಯಕ್ತಿಕ demands ನ ಸಮತಲ ಮೊತ್ತ (horizontal summation).	★	1.3.3, 1.2.4
19	Price effect = substitution effect + income effect (Hicks & Allen); Marshall → diminishing marginal utility ಆಧಾರ.	★★	1.3.4, 1.3.1
20	**Substitution effect: ಸಾಪೇಕ್ಷ price ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪಂದನೆ; price ಇಳಿದಾಗ ಯಾವಾಗಲೂ ಧನಾತ್ಮಕ; ಹತ್ತಿರದ substitutes, ಕಡಿಮೆ switching cost ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಅನಾನುಕೂಲ ಇದ್ದಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಬಲವಾದುದು.**	★★★	1.3.5, 1.3.6, 1.1.14
21	Income effect = real income ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ demand ನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆ.	★	1.3.7, 1.4.2
22	Inferior goods: income effect, substitution effect ಗೆ ವಿರುದ್ಧ; ಋಣಾತ್ಮಕ IE > SE → ನಿಯಮ ಉಲ್ಲಂಘನೆ (Giffen paradox).	★★	1.3.8
23	Demand ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಯಲು ಕಾರಣಗಳು: price effect, diminishing MU, ಹೊಸ ಗ್ರಾಹಕರು, ವಿವಿಧ ಬಳಕೆಗಳು.	★	1.3.9, 1.2.3
24	**ಅಪವಾದಗಳು (exceptions): conspicuous goods, Giffen goods, conspicuous necessities, price expectations, ಅಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿ / ಅತಾರ್ಕಿಕತೆ (irrationality), necessaries, speculative goods.**	★★★	1.3.10, 1.2.5
25	Conspicuous (prestige) goods: Veblen effect → ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಏರುವ demand curve.	★★	1.3.11
26	**Giffen: inferior, ಹತ್ತಿರದ substitutes ಇಲ್ಲ, budget ನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪಾಲು, ಮೇಲ್ಮುಖ curve (ಸಜ್ಜೆ — bajra); ಎಲ್ಲ Giffen goods inferior, ಆದರೆ ಇದರ ವಿಲೋಮ ಸತ್ಯವಲ್ಲ.**	★★★	1.3.12, 1.3.13
27	Conspicuous necessities: TV, refrigerator, AC — prices ಏರಿದರೂ demand ಇಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.	★	1.3.14
28	**Expansion = price ಇಳಿಕೆ → ಹೆಚ್ಚು quantity demanded (ಕೆಳಮುಖ ಚಲನೆ); contraction = price ಏರಿಕೆ → ಕಡಿಮೆ quantity demanded (ಮೇಲ್ಮುಖ ಚಲನೆ).**	★★★	1.4.1
29	Price ಅಲ್ಲದ ಅಂಶಗಳು curve ಅನ್ನು shift ಮಾಡುತ್ತವೆ: ಬಲಕ್ಕೆ = demand ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ (increase in demand), ಎಡಕ್ಕೆ = demand ನಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ (decrease in demand).	★★	1.4.3, 1.3.15, 1.1.16
30	ಎಡಕ್ಕೆ shift: complement ನ price ಏರಿಕೆ, substitute ನ price ಇಳಿಕೆ, price ಇಳಿಯುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ, ಕಡಿಮೆ ಖರೀದಿದಾರರು, ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ (normal goods).	★	1.4.4
31	Curve ಉದ್ದಕ್ಕಿನ ಚಲನೆ = quantity demanded ನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ (ಸ್ವಂತ price); shift = demand ನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ (ಇತರ ಅಂಶಗಳು).	★★	1.4.5, 1.1.17
32	Elasticity = Q ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ ÷ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕದಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ; ಕೇವಲ 'elasticity' = price elasticity.	★★	1.5.1
33	PED = (ΔQ/ΔP) × (P/Q) ಮೂಲ (original) base ಮೇಲೆ; ಚಿಹ್ನೆ ಋಣಾತ್ಮಕ, ಗಾತ್ರವನ್ನು (magnitude) ಓದಿ.	★★	1.5.2
34	**ಹೊಸ Q: ΔQ = Ep × Q × ΔP/P; ಹೊಸ P: %ΔP = %ΔQ ÷ Ep.**	★★★	1.5.3, 1.5.4

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
35	Point elasticity: ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ (infinitesimal) ಬದಲಾವಣೆ; −(dq/dp) × (p/q) = price–quantity ratio × slope ನ reciprocal; Q = a − bP → dQ/dP = −b.	★★	1.5.5, 1.5.6
36	Linear curve: ಕೆಳಗಿನ ÷ ಮೇಲಿನ segment; ಮಧ್ಯಬಿಂದು 1, price-axis ತುದಿ ∞, quantity-axis ತುದಿ 0.	★★	1.5.7
37	**Arc: ಎರಡು ಬಿಂದುಗಳು, ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, ಸರಾಸರಿ base — (Q2−Q1)/(Q2+Q1) × (P2+P1)/(P2−P1), ಚಿಹ್ನೆ ಕೈಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ.**	★★★	1.5.8, 1.5.9, 1.2.8
38	**0 ರಿಂದ ∞ ವರೆಗಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳು: 0 ಲಂಬ (vertical); < 1 ಕಡಿದಾದ (steep); 1 rectangular hyperbola; > 1 ಚಪ್ಪಟೆ (flat).**	★★★	1.5.10, 1.5.11, 1.5.12, 1.5.14
39	Ep = ∞: price ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮತಲ (horizontal), ಲಂಬ axis ಅನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ — perfect competition.	★★	1.5.13, 1.3.17
40	**TR = P × Q; elastic: price ಏರಿಕೆ → TR ಇಳಿಕೆ; unitary: TR ಅದೇ; inelastic: price ಏರಿಕೆ → TR ಏರಿಕೆ.**	★★★	1.5.15, 1.5.16
41	**PED ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು: substitutes, budget ನಲ್ಲಿ ಪಾಲು (ದೊಡ್ಡ ಪಾಲು → ಹೆಚ್ಚು elastic), luxury vs necessity, ಬಳಕೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಸಮಯ, ಅಭ್ಯಾಸಗಳು, tied demand, price range, ಸಣ್ಣ complements.**	★★★	1.5.17, 1.4.7
42	**ಅಭ್ಯಾಸದ ಉಪಭೋಗ ಮತ್ತು necessities (ಉಪ್ಪು, ಔಷಧ, ತರಕಾರಿಗಳು) → inelastic; ಆಭರಣಗಳು → elastic.**	★★★	1.5.18, 1.5.19
43	ಹೆಚ್ಚು elastic demand → tax ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾರ ಮಾರಾಟಗಾರನ ಮೇಲೆ; ಆದಾಯಕ್ಕಾಗಿ (revenue) ಸರ್ಕಾರಗಳು inelastic ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ tax ಹಾಕುತ್ತವೆ; ed > 1 ಆದರೆ ಮಾತ್ರ ಭಾರಿ taxes ಉಪಭೋಗವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುತ್ತವೆ.	★★	1.5.20, 1.3.19, 1.6.5
44	Income elasticity = Q ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ ÷ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ.	★★	1.6.1
45	**Ei > 1 ಆದರೆ luxury; 0 < Ei < 1 ಆದರೆ necessity (normal); Ei < 0 ಆದರೆ inferior.**	★★★	1.6.2, 1.6.3, 1.4.8, 1.5.22
46	Income elasticity, short run ಮತ್ತು long run ನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ (long run ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು).	★	1.6.4
47	Cross demand: substitutes ಗೆ cross-demand curve ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಏರುತ್ತದೆ.	★	1.7.1
48	**Ec = Qx ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ ÷ Py ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ — ಚಿಹ್ನೆ (sign) ಮುಖ್ಯ.**	★★★	1.7.3, 1.5.23, 1.2.9
49	**Substitutes: Ec ಧನಾತ್ಮಕ (perfect substitutes ∞); ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಸರಕುಗಳು: 0.**	★★★	1.7.4, 1.7.5
50	Complements: Ec ಋಣಾತ್ಮಕ (0 ಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ = ದುರ್ಬಲ; ತುಂಬಾ ಋಣಾತ್ಮಕ = ಬಲವಾದ); blazer & jacket, complements ಅಲ್ಲ.	★★	1.7.6, 1.7.2
51	ಮುನ್ಸೂಚನೆ: Qx ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ = Ec × Py ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ.	★	1.7.7, 1.8.4
52	**Advertisement elasticity = Qd ನಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ ÷ ad ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ % ಬದಲಾವಣೆ; ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಧನಾತ್ಮಕ, 0 ರಿಂದ ∞; > 1 = ad ವೆಚ್ಚಕ್ಕಿಂತ ವೇಗವಾಗಿ demand ಏರುತ್ತದೆ.**	★★★	1.8.1, 1.8.2, 1.8.3

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
53	**ಈ ಘಟಕದ ಹೊರಗೆ:** consumer equilibrium, IC properties, cardinal approach (**ಘಟಕ** 2); supply **ಮತ್ತು** cost (**ಘಟಕ** 3); AR = demand curve (**ಅಧ್ಯಾಯ** 4); multiplier (National Income); direct vs derived demand; comforts.	★★★	1.1.13, 1.5.24, 1.3.18, 1.5.25, 1.2.7, 1.4.6

ಘಟಕ 2 — ಗ್ರಾಹಕ ವರ್ತನೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Consumer Behaviour)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Utility = ಬಯಕೆ-ತಣಿಸುವ ಶಕ್ತಿ (want-satisfying power); ಸಾಪೇಕ್ಷ, ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ — ವ್ಯಕ್ತಿ, ಸಮಯ, ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.	★	2.0.1
2	ಬಯಕೆಗಳು (wants): necessaries · comforts · luxuries; comforts, necessaries ಮತ್ತು luxuries ನಡುವೆ ಬರುತ್ತವೆ.	★	2.1.1
3	**TU = ∑MU; MU = TUn − TUn−1 = TU ಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆ; ಮೊದಲ unit ನಲ್ಲಿ TU = MU.**	★★★	2.2.1, 2.3.4
4	MU ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದು +ve → TU ಕ್ಷೀಣಿಸುವ ದರದಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತದೆ; MU = 0 → TU ಗರಿಷ್ಠ (satiation); MU −ve → TU ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	★★	2.2.2
5	Law of DMU: ಪ್ರತಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿ unit ಕಡಿಮೆ ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ; ಇಳಿಯುವುದು MU (TU ಅಲ್ಲ); ಮೊದಲ unit ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ನೀಡುತ್ತದೆ; ಪ್ರತಿ ಬಯಕೆಯೂ satiable.	★	2.3.1
6	Utility ಯನ್ನು utils ನಲ್ಲಿ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ; MU analysis cardinal.	★	2.3.2
7	DMU ಊಹೆಗಳು: ಒಂದೇ ತೆರನಾದ standard units · ಅಭ್ಯಾಸ, ಅಭಿರುಚಿ, ಆದಾಯ ಬದಲಾಗದು · ನಿರಂತರ ಸೇವನೆ · gold/cash ಗೆ ಅಲ್ಲ.	★	2.3.3
8	**Consumer surplus (Marshall) = ಗ್ರಾಹಕ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವುದು − ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ ಕೊಡುವುದು (ಎಲ್ಲ discounts ಕಳೆದು).**	★★★	2.4.1, 2.4.2
9	**CS, law of DMU ಯಿಂದ ವ್ಯುತ್ಪನ್ನ; MU = price ಆಗುವವರೆಗೆ ಖರೀದಿ; ಅಂಚಿನ (marginal) unit ನಲ್ಲಿ surplus ಶೂನ್ಯ.**	★★★	2.4.3, 2.3.5, 2.2.4
10	CS ↔ demand curve; demand curve ನ ಕೆಳಗೆ ಮತ್ತು price line ನ ಮೇಲೆ ಇರುವ ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರದ ಪ್ರದೇಶ.	★	2.4.4
11	Price ↑ ಆದರೆ → CS ↓; price ↓ ಆದರೆ → CS ↑.	★★	2.4.5
12	CS ಮಿತಿಗಳು: ನಿಖರವಾಗಿ ಅಳೆಯಲಾಗದು · necessaries ಗೆ ಅನಂತ · substitutes ನಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತ.	★	2.4.6
13	IC analysis = preferences ಆಧರಿಸಿದ ordinal approach; Hicks & Allen.	★★	2.5.1
14	'More is better' (non-satiation) ಊಹೆ = monotonic preferences.	★	2.5.2
15	IC = ಸಮಾನ ತೃಪ್ತಿ ನೀಡುವ ಸಂಯೋಜನೆಗಳು (iso-utility); ಬಲಕ್ಕೆ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	★★	2.5.3
16	MRS = ತೃಪ್ತಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಂತೆ X ಅನ್ನು Y ಗೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುವ ದರ = ΔY/ΔX = MUx/MUy; ಕ್ಷೀಣಿಸುವ MRS → convex IC.	★★	2.5.4

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
17	**IC ಲಕ್ಷಣಗಳು: ಕೆಳಮುಖ slope · convex · ಎಂದಿಗೂ ಛೇದಿಸವು · ಎತ್ತರದ IC = ಉತ್ತಮ · axes ಅನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸದು.**	★★★	2.5.5
18	**Perfect substitutes → ನೇರ ರೇಖೆ; perfect complements → L-shaped (ಲಂಬಕೋನದ ತಿರುವು).**	★★★	2.5.6
19	Budget line = price line; ಒಳಗೆ (K) = underspending; ಹೊರಗೆ (H) = ಕೈಗೆಟುಕದ್ದು (unattainable).	★★	2.5.7
20	Intercept = ಆದಾಯ ÷ price; slope = Px/Py (relative prices).	★★	2.5.8, 2.5.9
21	Budget line shifts: ಆದಾಯ ಬದಲಾವಣೆ → ಸಮಾನಾಂತರ (parallel); ಒಂದು price ಬದಲಾವಣೆ → ಆ axis ಮೇಲೆ rotation (price ಏರಿದರೆ ಕೆಳಗಿನ IC).	★★	2.5.10
22	**Equilibrium: price line ಅತಿ ಎತ್ತರದ IC ಗೆ tangent; MRSxy = MUx/MUy = Px/Py; MUx/Px = MUy/Py.**	★★★	2.5.11, 2.5.12
23	IC ಶ್ರೇಷ್ಠ: measurability ಬೇಕಿಲ್ಲ · ಹಲವು ಸರಕುಗಳು · money ಯ ಸ್ಥಿರ MU ಊಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ · income ಮತ್ತು substitution effects ಬೇರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ.	★	2.5.13
24	**SM ನ ಹೊರಗೆ: substitution effect = ಅದೇ IC ಮೇಲಿನ ಚಲನೆ; inferior goods → ಋಣಾತ್ಮಕ income effect; Giffen ನ Engel curve ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.**	★★★	2.5.14, 2.5.15, 2.3.7

ಘಟಕ 3 — Supply

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Supply = ಒಂದು ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ prices ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು ಒದಗಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥರಿರುವ ಪ್ರಮಾಣ; ಒದಗಿಸಿದ್ದು, ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾರಾಟವಾದದ್ದಲ್ಲ; ಒಂದು flow.	★★	3.0.1, 3.0.2
2	ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು: ಸ್ವಂತ price · ಸಂಬಂಧಿತ ಸರಕುಗಳು · factor prices · technology · ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿ · competition · expectations · ಮಾರಾಟಗಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ (consumer preferences ಅಲ್ಲ).	★	3.1.1
3	Y ನ price ↑ → X ನ quantity supplied ↓ (ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ substitutes).	★	3.1.2, 3.5.9
4	Law of supply: ನೇರ price–quantity ಸಂಬಂಧ, ceteris paribus; ಹೆಚ್ಚಿನ price = ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ.	★	3.2.1, 3.2.2
5	Supply curve ಸ್ವಂತ price ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿಡುತ್ತದೆ.	★	3.2.3
6	ಸ್ವಂತ price ಬದಲಾವಣೆ = ಚಲನೆ (movement): expansion (price ↑) / contraction (price ↓).	★	3.3.1
7	ಇತರ ಅಂಶ = shift: ಬಲಕ್ಕೆ = ಹೆಚ್ಚಳ (increase), ಎಡಕ್ಕೆ = ಇಳಿಕೆ (decrease); ಹೊಸ firms → ಬಲಕ್ಕೆ; tax, wage costs → ಎಡಕ್ಕೆ.	★★	3.4.1, 3.4.2, 3.2.4
8	**Es = %ΔQs ÷ %ΔP = (Δq/Δp) × (p/q), ಮೂಲ p ಮತ್ತು q; ಧನಾತ್ಮಕ.**	★★★	3.5.1, 3.4.3

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
9	**ಮಾಪನ: point Es = (dq/dp) × (p/q); arc Es = (Q2 − Q1)/(Q2 + Q1) × (P2 + P1)/(P2 − P1).**	★★★	3.5.2, 3.5.3, 3.5.4
10	**Es = 0 → ಲಂಬ (vertical — Y-axis ಗೆ ಸಮಾನಾಂತರ), ಉದಾ. land; Es = ∞ → ಸಮತಲ (horizontal — X-axis ಗೆ ಸಮಾನಾಂತರ).**	★★★	3.5.5, 3.5.7
11	0 < Es < 1 ಕಡಿಮೆ elastic · Es > 1 ಹೆಚ್ಚು elastic · Es = 1 unit (origin ಮೂಲಕ ಹಾದುಹೋಗುವ ರೇಖೆ).	★★	3.5.6
12	Es ಕಡಿಮೆ: ಏರುತ್ತಿರುವ ವೆಚ್ಚ, ಸಂಕೀರ್ಣ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿ, ಬಿಡುವಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇಲ್ಲ, ವಿರಳ inputs, ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗದ ಸರಕುಗಳು.	★★	3.5.8
13	Equilibrium: Qd = Qs; market clearing price; Qd = Qs ಅನ್ನು ಬೀಜಗಣಿತೀಯವಾಗಿ (algebraically) ಬಿಡಿಸಿ.	★★	3.6.1, 3.6.2
14	Producer surplus: ಕನಿಷ್ಠ supply price ಗಿಂತ ಮೇಲಿನ price; supply curve ನ ಮೇಲೆ, price line ನ ಕೆಳಗೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶ.	★	3.6.3
15	Demand ↓ + supply ↑ → price ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, quantity ಅನಿಶ್ಚಿತ (SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ).	★	3.6.4, 3.4.4
16	Short-run price = market price (ಕೇವಲ PYQ).	★	3.6.5

ಅಧ್ಯಾಯ 3

Production ಮತ್ತು Cost ನ ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Production and Cost)

248 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · 107 one-liners · 66 revision pointers

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners

ಘಟಕ 1: Production ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Production)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 3, ಘಟಕ 1, ಪುಟಗಳು 3.2 – 3.34

ವಿಷಯ 1.0 Production ನ ಅರ್ಥ (Meaning of Production)

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 5 · RTP – · MTP –

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.0.1	Economics ನಲ್ಲಿ production ಎಂದರೆ utility ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಅಥವಾ ಸೇರ್ಪಡೆ — ವಸ್ತುವಿನ (matter) ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ matter ಅನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾರ; ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವುದನ್ನು ಅವನು ರೂಪಾಂತರಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಷ್ಟೇ (ಬಡಗಿ ಮರವನ್ನು ಮೇಜನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ). Inputs ಅನ್ನು ಮಾನವನ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು (human wants) ಪೂರೈಸಬಲ್ಲ outputs ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ (economic activity) production ಆಗಿದೆ.	Q1, Q4	PYQ 2018-May, 2021-Jan	1.0, p. 3.3
1.0.2	Production ನಲ್ಲಿ goods ಜೊತೆಗೆ services ಕೂಡ ಸೇರಿವೆ (ವೈದ್ಯರು, ವಕೀಲರು, ಶಿಕ್ಷಕರು, ನಟರು, ನರ್ತಕರ ಕೆಲಸ production), ಆದರೆ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ (love and affection) ಮನೆಯೊಳಗೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ, ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತ ಸೇವೆಗಳು (voluntary services) ಅಥವಾ ಸ್ವಂತ ಬಳಕೆಗಾಗಿ (self-consumption) ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ goods ಇದರಲ್ಲಿ **ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ** — market ನಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ (intention to exchange) production ನ ಅಗತ್ಯ ಅಂಶ.	Q3, Q5	PYQ 2019-May, 2024-Sep	1.0, pp. 3.3 – 3.4
1.0.3	ಅಧ್ಯಾಯ 1 ನೋಡಿ: business ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಬಯಸುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ optimum output ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಬೇಕಾದ price, product ಅನ್ನು market ನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇರಿಸಬೇಕು, ಮತ್ತು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ risks ಮತ್ತು uncertainties ಅನ್ನು ಹೇಗೆ ಎದುರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಸೇರಿವೆ — ಇವೆಲ್ಲವೂ (all of these).	Q2	PYQ 2018-Nov	SM ಅಧ್ಯಾಯ 3 ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)

ವಿಷಯ 1.1 Factors of Production

41 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 38 · RTP 1 · MTP 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.1	Land, labour, capital ಮತ್ತು entrepreneurial ability — goods ಮತ್ತು services ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುವ ನಾಲ್ಕು factors ಅಥವಾ resources; land ಪ್ರಕೃತಿಯ ಉಚಿತ ಕೊಡುಗೆ (free gift of nature), ಆದರೆ ಮಾನವ ಪ್ರಯತ್ನ labour, capital ಮತ್ತು entrepreneurial skills ಎಂದು ವಿಭಜನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.	Q27	PYQ 2025-Sep	1.1, p. 3.5
1.1.2	Land ನ ಏಳು ಲಕ್ಷಣಗಳು: ಪ್ರಕೃತಿಯ ಉಚಿತ ಕೊಡುಗೆ (free gift of nature); supply ಸ್ಥಿರ (supply is fixed); ಶಾಶ್ವತ (permanent), ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅವಿನಾಶಿ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು (original and indestructible powers) ಹೊಂದಿದೆ (Ricardo) — ಆದ್ದರಿಂದ ನಾಶವಾಗುವಂಥದ್ದು (perishable) **ಅಲ್ಲ**; passive factor (active **ಅಲ್ಲ**); ಭೌಗೋಳಿಕ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚಲನರಹಿತ (immobile); ಬಹು ಉಪಯೋಗಗಳು (multiple uses); heterogeneous — ಯಾವುದೇ ಎರಡು ಭೂಮಿಯ ತುಂಡುಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ (ಫಲವತ್ತತೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ), ಆದ್ದರಿಂದ homogeneous **ಅಲ್ಲ**.	Q2, Q11, Q14, Q16, Q21, Q24, Q37	PYQ (CPT) 2016-Dec, 2018-Nov, 2022-Jun, 2022-Dec, 2023-Jun, 2024-Jun, 2025-Jan, 2026-Sep	1.1.0, p. 3.6
1.1.3	Land ನ supply ಸ್ಥಿರ: demand ನಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ land ನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಬದಲಿಸಲಾರದು, ಆದ್ದರಿಂದ economy ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದರ supply perfectly inelastic (ಆದರೆ ಒಂದು firm ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ relatively elastic).	Q4, Q21	PYQ 2019-Nov, 2024-Jun	1.1.0 (ii), p. 3.6
1.1.4	Land ಒಂದು passive factor — ಅದರ ಮೇಲೆ ಮಾನವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಅದು ಏನನ್ನೂ ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲ; labour ಒಂದು active factor — ಅದರ ಸಕ್ರಿಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ land ಮತ್ತು capital ಏನನ್ನೂ ಉತ್ಪಾದಿಸದಿರಬಹುದು.	Q8	PYQ 2021-Jul	1.1.0 (iv), p. 3.6; 1.1.1, p. 3.7
1.1.5	Labour ಎಂದರೆ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ (economic reward) ಮಾಡುವ ಮಾನಸಿಕ ಅಥವಾ ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮ (ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲ್ಲ). ಲಕ್ಷಣಗಳು: ಮಾನವ ಪ್ರಯತ್ನ; perishable (ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗದು); active factor; ಶ್ರಮಿಕನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದು (inseparable from the labourer); heterogeneous; ಎಲ್ಲ labour ಉತ್ಪಾದಕ (productive) ಆಗಿರಬೇಕಿಲ್ಲ; ದುರ್ಬಲ (ಕಡಿಮೆ) ಚೌಕಾಸಿ ಶಕ್ತಿ (bargaining power) — reserve price ಇಲ್ಲ; mobile (ಅಡೆತಡೆಗಳಿದ್ದರೂ); labour ನ supply ಅದರ demand ಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದು **ಇಲ್ಲ**.	Q18, Q33, Q36	PYQ 2023-Dec, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S1	1.1.1, pp. 3.6 – 3.8

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.6	ಕೆಲಸದ ಗಂಟೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿರಾಮದ (leisure) ಗಂಟೆಗಳ ನಡುವಿನ ಶ್ರಮಿಕನ ಆಯ್ಕೆಯೇ labour ನ supply curve ಗೆ backward-bending ಆಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ: wages ಏರಿದಂತೆ ಮೊದಲು ಅವನು ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಬಯಸಿದ ಆದಾಯ ಮಟ್ಟ ತಲುಪಿದ ನಂತರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು leisure ಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ.	Q35	MTP 2026-Apr S2	1.1.1, p. 3.8
1.1.7	Capital ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ (wealth) ಮುಂದಿನ ಸಂಪತ್ತಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಬಳಸಲಾಗುವ ಭಾಗ — 'produced means of production' ಅಥವಾ 'man-made instruments of production'; ಇದು ಆದಾಯದ flow ನೀಡುವ ಒಂದು stock concept, ಮತ್ತು (land ಹಾಗೂ labour ನಂತೆ ಅಲ್ಲದೆ) primary factor ಅಲ್ಲ.	Q32	PYQ 2026-May	1.1.2, p. 3.8
1.1.8	Capital ನ ವಿಧಗಳು: Fixed — ಬಾಳಿಕೆ ಬರುವಂಥದ್ದು, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸೇವೆಗಳ ಸರಣಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ (ಉಪಕರಣಗಳು, ಯಂತ್ರಗಳು); Circulating — ಒಂದೇ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ production ನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಬಳಕೆಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ (ಬೀಜಗಳು, ಇಂಧನ, ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳು); Real — ಭೌತಿಕ goods; Human — ಕೌಶಲ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ; Tangible vs Intangible (ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಜನಗಳು: copyrights, goodwill, patent rights); Individual — ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಸ್ತಿ; Social — ಇಡೀ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು (ರಸ್ತೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು).	Q20, Q25, Q29, Q34, Q38	PYQ 2024-Jun, 2025-May, 2026-Jan, 2026-Sep; RTP 2026-May; MTP 2025-May S2	1.1.2, pp. 3.8 – 3.9
1.1.9	Entrepreneur land, labour ಮತ್ತು capital ಅನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ, ಅವನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿ, production ಆರಂಭಿಸಿ risks ಹೊರುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ಯಗಳು: (i) business enterprise ಆರಂಭಿಸುವುದು ಮತ್ತು resource co-ordination (ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ); (ii) risk ಅಥವಾ uncertainty bearing; (iii) innovations. ದೈನಂದಿನ ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ (routine organisation and management) — ಉದಾ. ದಿನನಿತ್ಯದ production ನ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ — manager ನ ಕೆಲಸ, entrepreneur ನ ಅಗತ್ಯ ಕಾರ್ಯ **ಅಲ್ಲ**.	Q9, Q30, Q39	PYQ 2021-Jul, 2026-Jan, 2026-Sep	1.1.3, pp. 3.10 – 3.11
1.1.10	Profit ಎಂದರೆ entrepreneur ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು risk-taking ಗೆ ಸಿಗುವ ಪ್ರತಿಫಲ — ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡ factors ಗೆ ನಿಗದಿತ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರತಿಫಲಗಳನ್ನು (labour ಗೆ wages, land ಗೆ rent, capital ಮೇಲೆ interest) ಪಾವತಿಸಿದ ನಂತರ ಉಳಿಯುವ ಅನಿಶ್ಚಿತ ಹೆಚ್ಚುವರಿ (surplus); ಅವನು profits ಗಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ losses ಅನುಭವಿಸಬಹುದು.	Q12	PYQ 2022-Jun	1.1.3 (i), p. 3.11

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.11	Risk bearing entrepreneur ನ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ: ಬಹುತೇಕ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಬಳದ managers ಗೆ ವಹಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ risk bearing ಅನ್ನು ವಹಿಸಲಾಗದು. Frank Knight: profit ಎಂದರೆ uncertainties ಹೊರುವುದಕ್ಕೆ ಸಿಗುವ ಪ್ರತಿಫಲ (insure ಮಾಡಲಾಗದ risks).	Q23	MTP 2024-Dec S1	1.1.3 (ii), pp. 3.11 – 3.12
1.1.12	Innovative entrepreneurship (innovation theory) Schumpeter ಅವರದು: entrepreneur ನ ನಿಜವಾದ ಕಾರ್ಯ ನಿರಂತರವಾಗಿ innovations ಪರಿಚಯಿಸುವುದು — ಹೊಸ ಕಲ್ಪನೆ ಅಥವಾ ಆವಿಷ್ಕಾರದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಅನ್ವಯ (ಹೊಸ products, processes, raw-material ಮೂಲಗಳು, technology, business models, markets).	Q5, Q15, Q17, Q23	PYQ 2020-Nov (×2), 2023-Jun, 2023-Dec; MTP 2024-Dec S1	1.1.3 (iii), p. 3.12
1.1.13	ಒಂದು enterprise ನ ಐದು ಉದ್ದೇಶಗಳು: Organic, Economic, Social, Human, National. Organic = ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ (survive) ಮೂಲಭೂತ ಕನಿಷ್ಠ ಉದ್ದೇಶ — ತನ್ನ costs ಅನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡುವ price ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ವಿತರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಮಾತ್ರ enterprise ಉಳಿಯುತ್ತದೆ — ಮತ್ತು ಉಳಿವು ಖಚಿತವಾದ ನಂತರ, ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣೆ (growth and expansion).	Q26, Q41	PYQ 2025-May, 2026-Sep	1.1.3, pp. 3.12 – 3.13
1.1.14	Accounting profit ಕೇವಲ explicit costs ಅನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತದೆ; economic profit explicit **ಮತ್ತು** implicit costs (ಸ್ವಂತ factors ನ opportunity cost) ಎರಡನ್ನೂ ಕಳೆಯುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ economic profit ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ accounting profit ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ.	Q19	PYQ 2023-Dec	1.1.3, p. 3.14
1.1.15	Human objectives ನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಮತ್ತು ಸವಾಲಿನದಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಸೇರಿದೆ (ಜೊತೆಗೆ fair deal, ಹೊಸ ಕೌಶಲಗಳು, ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ); National objectives ನಲ್ಲಿ ಕೌಶಲ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ (skill formation) ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಲು ಯುವಕರಿಗೆ apprentices ಆಗಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು ಸೇರಿದೆ (ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದ್ಯತೆಗಳು, ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ).	Q31, Q40	PYQ 2026-May, 2026-Sep	1.1.3, pp. 3.15 – 3.16
1.1.16	Market ಅನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ನಂತರ enterprise 4 P's ಕುರಿತು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ — Product, Promotion, Price ಮತ್ತು Place.	Q28	PYQ 2025-Sep	1.1.3 (marketing ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು — Problems relating to marketing), p. 3.19
1.1.17	*ವಿಷಯ 1.2 ನೋಡಿ: AP ಗರಿಷ್ಠವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ AP = MP; MP ಗರಿಷ್ಠವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ (point of inflexion) AP ಇನ್ನೂ MP ಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುತ್ತದೆ — ಆದ್ದರಿಂದ 'when MP is maximum, AP equals MP' ಎಂಬುದೇ ತಪ್ಪು ಹೇಳಿಕೆ.*	Q10	PYQ 2021-Dec	1.2.1, pp. 3.23 – 3.25

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.18	Profit-maximising output ಎಂದರೆ MR = MC ಆಗುವ output (ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿನ 'output maximised' ಎಂದರೆ profit-maximising output).	Q13	PYQ 2022-Jun	SM ಅಧ್ಯಾಯ 3 ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ); SM ಅಧ್ಯಾಯ 4, p. 4.31 ನೋಡಿ
1.1.19	Large-scale production ನ economies ಎರಡು ವಿಧ — internal ಮತ್ತು external.	Q7	PYQ 2021-Jan	SM ಅಧ್ಯಾಯ 3 ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ); SM ಘಟಕ 2, 2.4, p. 3.48 ನೋಡಿ
1.1.20	Disguised unemployment: marginal productivity ಶೂನ್ಯ ಅಥವಾ ಬಹುತೇಕ ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು — ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೂ total output ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.	Q3	PYQ 2019-May	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)
1.1.21	Consumption ಎಲ್ಲ production ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಆಧಾರ — goods ಮತ್ತು services ಅನ್ನು human wants ಪೂರೈಸಲು ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (ICAI ನ keyed answer).	Q6	PYQ 2020-Nov	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)
1.1.22	Long run ನಲ್ಲಿ labour supply ಕುಸಿದರೆ productive capacity ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ: output ಇಳಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು aggregate price level ಏರುತ್ತದೆ.	Q1	PYQ 2018-May	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)
1.1.23	Investment multiplier k = ΔY/ΔI = 1/(1 − MPC), ಆದ್ದರಿಂದ MPC = 1 − 1/k; ΔI = ₹600 cr ಮತ್ತು ΔY = ₹1,800 cr ಆದಾಗ k = 3 ಮತ್ತು MPC = 2/3 — 'None of these'.	Q22	MTP 2024-Aug	SM ಅಧ್ಯಾಯ 3 ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 1.2 Production Function

65 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 62 · RTP 1 · MTP 18

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.1	Production function = inputs ಮತ್ತು output ನಡುವಿನ technical (technological) ಸಂಬಂಧ, Q = f(a, b, c, d … n). Samuelson: ಉತ್ಪಾದಿಸಬಹುದಾದ ಗರಿಷ್ಠ output ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ input ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ — ನಿರ್ದಿಷ್ಟ technical knowledge ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ inputs ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿಗುವ ಗರಿಷ್ಠ output; ನೀಡಲಾದ output ಪ್ರಮಾಣ ಪಡೆಯಲು ಬೇಕಾದ ವಿವಿಧ inputs ನ ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಎಂದೂ ಇದನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬಹುದು.	Q13, Q25, Q44, Q47, Q59, Q62	PYQ 2020-Nov (×2), 2023-Jun, 2025-Jan, 2025-May, 2026-May; MTP 2025-Dec S1	1.2, p. 3.20; Summary, p. 3.33

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.2	Short run: ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು input ನ ಪ್ರಮಾಣ ಬದಲಾಗದೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ (capital ಸ್ಥಿರ); long run: ಎಲ್ಲ factors of production ಬದಲಾಗಬಲ್ಲವು (variable). ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ್ ಸಮಯದ ಅಳತೆ ಅಲ್ಲ.	Q54	PYQ 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2	1.2, p. 3.21
1.2.3	Cobb-Douglas (Paul H. Douglas ಮತ್ತು C.W. Cobb, USA) ಇಡೀ ಅಮೆರಿಕನ್ manufacturing ಗಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದ statistical production function: output ಎಂದರೆ manufacturing production, inputs ಎಂದರೆ labour ಮತ್ತು capital. Q = K·L^a·C^(1–a), ಇಲ್ಲಿ L = labour, C = capital, K ಮತ್ತು a = ಧನಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಿರಾಂಕಗಳು (positive constants). Manufacturing production ನ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ labour ಸುಮಾರು 3/4 ಮತ್ತು capital ಸುಮಾರು 1/4 ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದವು.	Q16, Q41, Q55	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2025-Jan, 2025-Sep	1.2.0, pp. 3.21 – 3.22
1.2.4	ಒಂದು variable input (labour) ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ inputs ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಈ ನಿಯಮವನ್ನು law of variable proportions, law of returns to a variable input, ಅಥವಾ law of diminishing returns ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಇದು short run ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ (ಎಲ್ಲ factors ಅನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಿಸಲಾಗದಾಗ) — long run ನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ.	Q4, Q18, Q20, Q33	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2022-Jun, 2024-Sep	1.2.1, pp. 3.22, 3.24; Summary, p. 3.33
1.2.5	Marginal product = variable factor ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ unit ಬದಲಾವಣೆಗೆ total product ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ — ಉಳಿದ inputs ಬದಲಾಗದೆ, variable input ನ ಇನ್ನೊಂದು unit ನಿಂದ ಸಿಗುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ output: MPn = TPn – TPn–1 (ರೇಖಾಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ, TP curve ನ slope).	Q15, Q22, Q37	PYQ 2018-May, 2019-Nov, 2021-Jan, 2022-Dec; RTP 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.2.1, p. 3.23
1.2.6	Product-schedule numericals: MPn = TPn – TPn–1; TPn = TPn–1 + MPn (TP = MPs ನ ಮೊತ್ತ); AP = TP ÷ variable factor ನ units, ಆದ್ದರಿಂದ TP = AP × units. ಮೊದಲು ಇಡೀ schedule ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ, ನಂತರ ಉತ್ತರವನ್ನು ಓದಿ. TP ಕ್ರಮೇಣ ಕಿರಿದಾಗುವ ಏರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ diminishing marginal returns ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ (50, 90, 120, 140 → MP 50, 40, 30, 20).	Q9, Q10, Q11, Q12, Q28, Q29, Q30, Q39, Q40, Q42, Q43, Q51, Q52, Q53	PYQ 2019-Nov (×4), 2024-Jun (×3), 2024-Sep (×2), 2025-Jan (×3), 2025-Sep (×3)	1.2.1, p. 3.23 (Table 1)
1.2.7	AP–MP ಸಂಬಂಧ: AP ಏರುತ್ತಿರುವಾಗ MP, AP ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು; AP ಗರಿಷ್ಠವಾಗಿದ್ದಾಗ MP, AP ಗೆ ಸಮ (MP curve, AP curve ಅನ್ನು ಅದರ ಗರಿಷ್ಠ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಛೇದಿಸುತ್ತದೆ); AP ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ MP, AP ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ.	Q17, Q50 (+ 1.1 Q10)	PYQ 2019-May, 2021-Jan, 2021-Dec, 2025-May, 2025-Sep	1.2.1, pp. 3.23 – 3.24
1.2.8	Law of variable proportions ನ assumptions: technology ನೀಡಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಕೆಲವು inputs ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತವೆ; factors ಅನ್ನು ನಿಗದಿತ ಅನುಪಾತದಲ್ಲೇ ಬಳಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಇದು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಭೌತಿಕ inputs ಮತ್ತು outputs ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣನೆ (profitability ಅಲ್ಲ). 'All units of the variable factor are different' ಒಂದು assumption **ಅಲ್ಲ**.	Q45	MTP 2025-Jan S2	1.2.1, p. 3.24

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.9	TP curve ನ point of inflexion ನಲ್ಲಿ MP ಗರಿಷ್ಠ: ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು TP ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ದರದಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತದೆ, ನಂತರ ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವ ದರದಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತದೆ — TP curve ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು diminishing marginal returns ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ (MP ಇಳಿಯುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ; MP, AP ಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಇಳಿಯಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತದೆ).	Q2, Q14, Q38, Q46, Q56	PYQ 2018-May, 2020-Nov, 2025-Sep; MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	1.2.1 (ಮೊದಲ ಹಂತ — Stage 1), pp. 3.24 – 3.25
1.2.10	ಮೂರು ಹಂತಗಳು — increasing, diminishing ಮತ್ತು negative returns. Stage 1: AP ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಏರುತ್ತದೆ, MP > AP, AP ಗರಿಷ್ಠವಾಗುವಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. Stage 2: TP ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವ ದರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗರಿಷ್ಠದವರೆಗೆ ಏರುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ; AP ಮತ್ತು MP ಎರಡೂ ಇಳಿಯುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಧನಾತ್ಮಕ; TP ಗರಿಷ್ಠವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ MP = 0. Stage 3: TP ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, MP ಋಣಾತ್ಮಕ (negative), AP ಇಳಿಯುತ್ತದೆ (MP ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ AP ಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುತ್ತದೆ).	Q19, Q24, Q48, Q58, Q60, Q61, Q65	PYQ 2022-Jun (×2), 2023-Jun, 2025-May, 2026-Jan, 2026-May, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S1	1.2.1, pp. 3.25 – 3.27
1.2.11	Increasing returns ಉಂಟಾಗುವ ಕಾರಣಗಳು: fixed factor ನ ಪೂರ್ಣ (ಉತ್ತಮ) ಬಳಕೆ, fixed factor ನ indivisibility, ಮತ್ತು variable factor ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಕ್ಷತೆ (division of labour, specialisation); variable factor ಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ fixed factor ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗುವುದರಿಂದ (ಮತ್ತು imperfect substitutability) diminishing returns ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ — 'limitation of the fixed factor' diminishing returns ಅನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ, increasing returns ಅನ್ನು ಅಲ್ಲ.	Q31	MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	1.2.1, pp. 3.25 – 3.26
1.2.12	ವಿವೇಚನಾಶೀಲ (rational) producer ಯಾವಾಗಲೂ Stage 2 ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ; Stages 1 ಮತ್ತು 3 'economic absurdity' ಯ ಹಂತಗಳು — Stage 3 ನಲ್ಲಿ variable factor ನ MP ಋಣಾತ್ಮಕ, ಮತ್ತು Stage 1 ನಲ್ಲಿ fixed factor ಅನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.	Q35, Q58	PYQ 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	1.2.1, p. 3.27
1.2.13	Theory of production ನಲ್ಲಿ laws of production (law of variable proportions / diminishing returns to a factor; returns to scale), production function ಮತ್ತು production optimisation ವಿಧಾನಗಳು ಸೇರಿವೆ — factors ನ least-cost combination ಎಂಬುದು production optimisation, law of production ಅಲ್ಲ.	Q8	PYQ 2018-Nov	1.0, p. 3.4; 1.3, p. 3.31
1.2.14	Returns to scale = ಎಲ್ಲ inputs ಅನ್ನು ಒಂದೇ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಬದಲಿಸಿದಾಗ (scale ನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ) output ನ ವರ್ತನೆ; ಎಲ್ಲ factors ಅನ್ನು ಬದಲಿಸಬಹುದಾದ long run ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ — ಆದ್ದರಿಂದ production ನ scale ಅನ್ನು long period ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬದಲಿಸಬಹುದು.	Q21, Q23, Q57, Q64	PYQ 2021-Jan, 2022-Dec, 2023-Jun, 2026-Jan; MTP 2026-Apr S2	1.2.2, pp. 3.27 – 3.28; Summary, p. 3.34

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.15	Constant returns to scale: ಎಲ್ಲ inputs ಏರಿದ ಅನುಪಾತದಲ್ಲೇ output ಏರುತ್ತದೆ — ಇದನ್ನು Linear Homogeneous Production Function ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. Increasing: output ಅನುಪಾತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಏರುತ್ತದೆ. Decreasing: output ಅನುಪಾತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಏರುತ್ತದೆ (management, co-ordination ಮತ್ತು control ನ ತೊಂದರೆಗಳು). ಒಂದು firm ಮೊದಲು increasing returns, ನಂತರ ದೀರ್ಘ constant returns ಹಂತ, ಆಮೇಲೆ decreasing returns ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.	Q3, Q26, Q34, Q36, Q49, Q64	PYQ 2018-May, 2023-Jun, 2024-Sep, 2025-May; MTP 2024-Aug, 2026-Apr S2	1.2.2, pp. 3.28 – 3.29
1.2.16	Cobb-Douglas ಮತ್ತು returns to scale: ಮೂಲತಃ constant returns (ಘಾತಾಂಕಗಳು a + (1–a) = 1); ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಿದ ರೂಪ Q = K·L^a·C^b — a + b > 1 increasing, a + b = 1 constant, a + b < 1 decreasing returns to scale, ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಮೂರರಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ತೋರಿಸಬಲ್ಲದು. ಉದಾ. Q = 4L^½K^⅔: ½ + ⅔ = 7/6 > 1 → increasing returns to scale.	Q1, Q7, Q27, Q63	PYQ 2018-May, 2018-Nov, 2023-Dec; MTP 2026-Apr S1	1.2.2, p. 3.29
1.2.17	External economies ಎಂದರೆ industry ವಿಸ್ತರಿಸಿದಂತೆ ಆ industry ಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು firm ಗೂ ಸಿಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು; internal economies ಜೊತೆಗೆ ಅವು increasing economies of scale (ಇಳಿಯುವ LAC) ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ICAI ನ key: 'increasing returns to scale'.	Q5	PYQ 2018-May	SM ಅಧ್ಯಾಯ 3 ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ); SM ಘಟಕ 2, 2.4, pp. 3.47 – 3.48 ನೋಡಿ
1.2.18	Perfect competition ನಲ್ಲಿ MR curve, X-axis ಗೆ ಸಮಾಂತರವಾದ ಅಡ್ಡ (horizontal) ರೇಖೆ.	Q6	PYQ 2018-Nov	SM ಅಧ್ಯಾಯ 3 ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ); SM ಅಧ್ಯಾಯ 4 ನೋಡಿ
1.2.19	Very long period ಅನ್ನು secular period ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.	Q32	MTP 2024-Aug	SM ಅಧ್ಯಾಯ 3 ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP); SM ಅಧ್ಯಾಯ 4, ಘಟಕ 1, p. 4.5 ನೋಡಿ

ವಿಷಯ 1.3 Production ಅತ್ಯುತ್ತಮೀಕರಣ (Production Optimisation)

12 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 7 · RTP 2 · MTP 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.1	Isoquant ಎಂದರೆ ಒಂದೇ ಮಟ್ಟದ output ಉತ್ಪಾದಿಸಬಲ್ಲ inputs ನ ಎಲ್ಲ ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ curve; isoquants ಅನ್ನು equal-product curves, production indifference curves ಅಥವಾ iso-product curves (product lines) ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.	Q1, Q3, Q4, Q5, Q11	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2023-Dec, 2024-Jun, 2026-Jan	1.3, pp. 3.29 – 3.30

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.2	Isoquants ಋಣಾತ್ಮಕ ಇಳಿಜಾರು (negatively sloped) ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ, origin ಗೆ convex (diminishing MRTS ಕಾರಣ) ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಛೇದಿಸುವುದಿಲ್ಲ (non-intersecting) — concave **ಅಲ್ಲ**. Indifference curves ನಂತೆ ಅಲ್ಲದೆ, isoquant ಮೇಲಿನ output ಅನ್ನು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಳೆಯಬಹುದು (quantified); ಹೆಚ್ಚು ಬಲಕ್ಕಿರುವ curve ಹೆಚ್ಚಿನ output ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.	Q2, Q9	PYQ 2020-Nov; RTP 2025-Jan, 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1	1.3, p. 3.30
1.3.3	Iso-cost (equal-cost) line — ಇದನ್ನು budget line ಅಥವಾ budget constraint line ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ — ನೀಡಲಾದ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ (outlay) firm ಖರೀದಿಸಬಹುದಾದ ಎರಡು factors ನ ಪರ್ಯಾಯ ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ; ಅದರ ಮೇಲಿನ ಪ್ರತಿ ಬಿಂದುವಿನ cost ಒಂದೇ, ಮತ್ತು factor prices ನೀಡಲಾಗಿದ್ದಾಗ (inputs ನಡುವೆ ಸ್ಥಿರ ವಿನಿಮಯ ದರ) ಅದು ಸರಳ ರೇಖೆ (straight line).	Q6, Q8, Q10	PYQ 2025-May; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	1.3, pp. 3.30 – 3.31
1.3.4	Producer's equilibrium (least-cost combination): iso-cost line ನೀಡಲಾದ isoquant ಅನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ (tangent) ಬಿಂದು. ಸ್ಪರ್ಶ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ slopes ಸಮ — MRTS_LK (= MP_L/MP_K) = P_L/P_K, ಅಂದರೆ MP_L/P_L = MP_K/P_K.	Q12	MTP 2025-Aug S1	1.3, pp. 3.31 – 3.32 (tangency ಮಾತ್ರ; price-ratio conditions SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)
1.3.5	MRTS_LK = MP_L/MP_K; ಆದ್ದರಿಂದ MRTS_LK = 2 ಆದರೆ, MP_K/MP_L = 1/2.	Q7	MTP 2024-Aug	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP); SM diminishing MRTS ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ, 1.3, p. 3.30

ಘಟಕ 2: Cost ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Cost)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 3, ಘಟಕ 2, ಪುಟಗಳು 3.35 – 3.54

ವಿಷಯ 2.0 Cost ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು (Cost Concepts)

31 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 25 · RTP 3 · MTP 12

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.0.1	Accounting costs ಎಂದರೆ explicit costs — entrepreneur ಉತ್ಪಾದಕ factors ಪೂರೈಸುವವರಿಗೆ ಮಾಡುವ ನಗದು ಪಾವತಿಗಳು: ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ wages, ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳ prices, ಇಂಧನ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ (fuel and power), ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಪಡೆದ ಕಟ್ಟಡದ rent ಮತ್ತು ಸಾಲ ಪಡೆದ ಹಣದ ಮೇಲಿನ interest. ಇವು ಈಗಾಗಲೇ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು financial statements ನಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾದ ವೆಚ್ಚಗಳು; ಇವುಗಳಲ್ಲಿ implicit costs ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.	Q9, Q15, Q29	PYQ 2023-Dec, 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	2.0, pp. 3.35 – 3.36

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.0.2	Economic costs ನಲ್ಲಿ accounting (explicit) costs ಮತ್ತು implicit costs ಎರಡೂ ಸೇರಿವೆ — ಆದ್ದರಿಂದ economic cost, accounting cost ಗಿಂತ ಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು (accounting cost, economic cost ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ).	Q2, Q4, Q7, Q8	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2022-Dec, 2023-Jun	2.0, p. 3.36
2.0.3	Implicit costs ಎಂದರೆ entrepreneur ತಾನೇ ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ business ನಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ factors ನ costs: (1) ಅವನು ಹೂಡಿದ money capital ಮೇಲಿನ normal return (ಸ್ವಂತ capital ಮೇಲಿನ interest); (2) ತನ್ನ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆಡೆ ನೀಡಿದ್ದರೆ ಗಳಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದ wages ಅಥವಾ salary. ಸ್ವಂತ input ಗೆ explicit cost ಶೂನ್ಯ; ಅದರ cost implicit.	Q10, Q13, Q22	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2018-May, 2019-May, 2024-Jun; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	2.0, p. 3.36
2.0.4	ಸ್ವಂತ capital ನ implicit cost = ಹೂಡಿದ capital × normal market rate of return (₹50,000 × 10% = ₹5,000); ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ explicit cost of production ಈ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ ಅಪ್ರಸ್ತುತ.	Q24 (+ 2.1 Q4)	PYQ 2025-Sep (×2)	2.0, p. 3.36
2.0.5	Normal profit, implicit costs ನ ಭಾಗ; normal profits ಗಳಿಸಲು entrepreneur ತನ್ನ economic cost (explicit + implicit, ಅಂದರೆ normal profit ಸಹಿತ) ಅನ್ನು ಭರಿಸಬೇಕು — ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಖಾಲಿ ಜಾಗ 'Total economic cost = explicit + implicit + normal profit'.	Q3, Q6, Q23	PYQ 2019-Nov, 2022-Jun; RTP 2025-Jan	2.0, p. 3.36
2.0.6	Total revenue ಕೇವಲ explicit + implicit costs ಅನ್ನು ಭರಿಸಿದರೆ economic profit ಶೂನ್ಯ (normal profit ಮಾತ್ರ) — ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, price = (minimum) ATC; revenue ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ಮಾತ್ರ supernormal (abnormal) profit ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ unit economic cost = (explicit cost + ಸ್ವಂತ capital ಮೇಲಿನ normal return) ÷ output, ಉದಾ. (₹25,000 + ₹1,50,000 ನ 10%) ÷ 500 = ₹80, ಆದ್ದರಿಂದ ₹80 ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ price ನಲ್ಲಿ (₹82) ಮಾತ್ರ supernormal profit.	Q27 (+ 2.4 Q12)	PYQ 2026-May (×2)	2.0, p. 3.36 ('P = minimum ATC' ಅಧ್ಯಾಯ 4 ರ ವಿಷಯ)
2.0.7	Accounting (business) profit = TR − explicit costs; economic profit = TR − explicit − implicit costs. ಆದ್ದರಿಂದ implicit cost = business profit − economic profit, ಮತ್ತು ಸ್ವಂತ resources ಗೆ opportunity cost ಇರುವಾಗಲೆಲ್ಲ economic profit, accounting profit ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ.	Q5, Q21	PYQ 2021-Jan; RTP 2025-Jan; MTP 2025-Jan S2	2.0, p. 3.36 (profit ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ವ್ಯುತ್ಪನ್ನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ; SM ನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ)
2.0.8	Outlay costs ನಲ್ಲಿ wages, materials, rent, interest ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹಣದ ನಿಜವಾದ ವೆಚ್ಚ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ; ಹಣಕಾಸು ವೆಚ್ಚ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇವು books of account ನಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗುತ್ತವೆ.	Q11, Q31	PYQ 2024-Jun, 2026-Sep	2.0, p. 3.36

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.0.9	Opportunity cost ಎಂದರೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಮುಂದಿನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪರ್ಯಾಯ ಅವಕಾಶದ cost (ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ನಾವು ತ್ಯಜಿಸುವುದು); ಇದು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ books of account ನಲ್ಲಿ **ದಾಖಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ**, ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಾವಧಿ cost ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತ (ಉದಾ. ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಗಳಿಕೆ). ಇದು marginal, variable ಅಥವಾ fixed cost ಅಲ್ಲ.	Q14, Q17, Q25 (+ 2.1 Q1)	PYQ 2018-May, 2026-Jan; RTP 2024-Sep; MTP 2024-Aug	2.0, pp. 3.36 – 3.37
2.0.10	Incremental cost ಎಂದರೆ ಒಂದು business ನಿರ್ಧಾರದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ cost — product line ಬದಲಿಸುವುದು, ಸವೆದ machinery ಬದಲಿಸುವುದು, ಹೊಸ production facility ಖರೀದಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಹೊಸ clients ಗುಂಪನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು.	Q26	PYQ 2026-May	2.0, p. 3.37
2.0.11	Sunk costs ಒಮ್ಮೆಗೇ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ, ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲಾಗದ ವೆಚ್ಚಗಳು (ಹಿಂತೆಗೆಯಲಾಗದ ಹಿಂದಿನ ಬದ್ಧತೆಗಳು) — ಉದಾ. ಈಗಾಗಲೇ ಮಾಡಿದ advertising, R&D, ವಿಶೇಷೀಕೃತ equipment, railway lines ನಂತಹ fixed facilities; ಇವು entry ಗೆ ಮುಖ್ಯ ತಡೆ (barrier to entry).	Q20, Q30	PYQ 2023-Dec, 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	2.0, pp. 3.37 – 3.38
2.0.12	Sunk-cost numerical: SM ನ sunk ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೇರಿಸಿ — R&D ₹150 cr + advertisement ₹5 cr = ₹155 cr; fuel and power ಮತ್ತು wages ಚಾಲ್ತಿ (variable) costs, rent ಒಂದು fixed cost — ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ sunk cost ಅಲ್ಲ (ICAI ನ key ₹164 cr, rent ಅನ್ನು sunk ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತದೆ).	Q16	PYQ 2024-Sep	2.0, pp. 3.37 – 3.38
2.0.13	Sunk costs ಅನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲಾಗದ ಕಾರಣ (ಅವುಗಳ opportunity cost ಶೂನ್ಯ), ಅವು economic decisions ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಲ್ಲ — A ಮತ್ತು R ಎರಡೂ ಸರಿ, R, A ಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.	Q18	MTP 2024-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP); ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ 2.0, p. 3.37 ರಲ್ಲಿ
2.0.14	Operations ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ fixed costs ಅನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಾಗದು — ಸಂಪೂರ್ಣ ಮುಚ್ಚುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ (complete close-down) ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು; ಕೆಲವು (shut down costs, ಉದಾ. ಹಳೆಯ ಯಂತ್ರಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ) operations ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡ ನಂತರವೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತವೆ. 'never zero even when production stops' ಎಂಬ cost ಗೆ key 'supplementary cost' (= fixed/overhead cost; SM ನ ಪದವಲ್ಲ).	Q12	MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1	2.0, p. 3.38; 2.2, pp. 3.39 – 3.40
2.0.15	Variable costs, output ನ function — casual ಕಾರ್ಮಿಕರ wages, ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು output ನೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾಗುವ ಎಲ್ಲ inputs; factory rent, insurance ಮತ್ತು ಸಂಬಳದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ (salaried staff) fixed costs.	Q28	PYQ 2026-May	2.0, p. 3.38; 2.2, p. 3.40

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.0.16	*ವಿಷಯ 2.2 ನೋಡಿ: output ನ ಒಂದು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದು, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮಿತಿ ದಾಟಿದಾಗ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಹೊಸ ಎತ್ತರದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯುವ costs ಎಂದರೆ stair-step variable costs.*	Q1	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2018-May	2.2, p. 3.41
2.0.17	*ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ (ಅಧ್ಯಾಯ 4 ರ ವಿಷಯ): shut-down point ನಲ್ಲಿ P = minimum AVC, TR = TVC ಮತ್ತು firm ನ loss, TFC ಗೆ ಸಮ.*	Q19	MTP 2024-Dec	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 2.1 Cost Function

8 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP 1 · MTP 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.1	Cost function ಎಂದರೆ ಒಂದು product ನ cost ಮತ್ತು cost ನ ವಿವಿಧ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳ ನಡುವಿನ ಗಣಿತೀಯ (functional) ಸಂಬಂಧ; ಇದು cost ಮತ್ತು output ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ, production function ಮತ್ತು inputs ನ market supply ಯಿಂದ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು cost curves ಮೂಲಕ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ — cost curves ನ ಆಕಾರ cost function ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.	Q2, Q3	RTP 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	2.1, p. 3.39
2.1.2	Cost ನ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು (independent variables): factors ನ price, output ನ ಗಾತ್ರ, technology, capacity utilisation ಮಟ್ಟ, efficiency ಮತ್ತು ಕಾಲಾವಧಿ (time period) — firm ನ ಸ್ವಂತ output ನ price ಅದರ cost function ನ ನಿರ್ಧಾರಕ ಅಲ್ಲ.	Q7	MTP 2025-Apr S1	2.1, p. 3.39
2.1.3	Cost function ನಲ್ಲಿ TFC ಸ್ಥಿರ ಪದ (constant term — Q ಇಲ್ಲದ ಭಾಗ) ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ output ನಲ್ಲೂ ಒಂದೇ: TC = $2,000 + 15Q - 6Q^2 + Q^3$ ಆದಾಗ ಯಾವುದೇ Q ನಲ್ಲಿ TFC = 2,000.	Q8	MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S1	2.2, pp. 3.39, 3.42
2.1.4	*ವಿಷಯ 2.0 ನೋಡಿ: opportunity cost ಎಂದರೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಮುಂದಿನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪರ್ಯಾಯ — ಇದು marginal, variable ಅಥವಾ total fixed cost ಅಲ್ಲ (none of these).*	Q1	PYQ 2018-May	2.0, p. 3.36
2.1.5	*ವಿಷಯ 2.0 ನೋಡಿ: implicit cost = ₹50,000 × 10% = ₹5,000 (ವಿಷಯ 2.0 Q24 ರ ನಕಲು).*	Q4	PYQ 2025-Sep	2.0, p. 3.36
2.1.6	*ವಿಷಯ 2.2 ನೋಡಿ: TFC = ಶೂನ್ಯ output ನಲ್ಲಿ TC (₹270); AVC = (TC − TFC) ÷ Q = (610 − 270) ÷ 4 = ₹85; AFC = TFC ÷ Q = 270 ÷ 3 = ₹90.*	Q5, Q6	PYQ 2026-Jan (×2)	2.2, pp. 3.42 – 3.43

ವಿಷಯ 2.2 Short Run Total Cost

60 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 50 · RTP 2 · MTP 16

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.1	Short run: variable factors ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬದಲಿಸಬಹುದು, fixed factors ಬದಲಾಗದೆ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ; long run: ಎಲ್ಲ factors ನ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಬಹುದು — long run ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ factors (ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ costs) variable ಆಗುತ್ತವೆ.	Q38	MTP 2024-Dec	2.2, p. 3.39
2.2.2	Variability ಆಧಾರದಲ್ಲಿ costs ಅನ್ನು fixed, variable ಮತ್ತು semi-variable ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ; semi-variable costs ಸಂಪೂರ್ಣ variable ಅಲ್ಲ, ಸಂಪೂರ್ಣ fixed ಕೂಡ ಅಲ್ಲ (ಉದಾ. ವಿದ್ಯುತ್: ಒಂದು fixed charge ಜೊತೆಗೆ consumption charge). ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದಾದ wage bill ಭಾಗಶಃ fixed ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ variable.	Q37, Q50	PYQ 2026-May; MTP 2024-Dec	2.2, p. 3.40
2.2.3	Stair-step variable costs output ನ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಆದರೆ output ನೀಡಲಾದ ಮಿತಿ ದಾಟಿದಾಗ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಹೊಸ ಎತ್ತರದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯುತ್ತವೆ (ಉದಾ. ಹೆಚ್ಚುವರಿ foreman ನ salary).	Q36 (+ 2.0 Q1)	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2018-May, 2024-Sep	2.2, p. 3.41
2.2.4	Variable costs output ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ — production ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಏರುತ್ತವೆ, ಆದರೆ output ಸಣ್ಣದಿರಲಿ ದೊಡ್ಡದಿರಲಿ fixed costs ಒಂದು ನಿಗದಿತ ಮೊತ್ತವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ.	Q27	PYQ 2022-Jun	2.2, pp. 3.39 – 3.40, 3.42
2.2.5	TC = TFC + TVC; ಆದ್ದರಿಂದ TVC = TC − TFC ಮತ್ತು TFC = TC − TVC — ಪ್ರತಿ output ನಲ್ಲೂ TC ಮತ್ತು TVC curves ನಡುವಿನ ಲಂಬ ಅಂತರ (vertical distance) TFC ಗೆ ಸಮ (ಅವುಗಳ slopes ಒಂದೇ).	Q6, Q12, Q17, Q24	PYQ 2018-May, 2019-Nov, 2020-Nov, 2021-Jul; MTP 2025-Apr S1	2.2, p. 3.42
2.2.6	TFC curve: Y-axis ನಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವ ಅಡ್ಡ (horizontal) ಸರಳ ರೇಖೆ; TVC curve: origin ನಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಮೊದಲು ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವ ದರದಲ್ಲಿ, ನಂತರ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ದರದಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತದೆ (inverse-S) — increasing ಮತ್ತು ನಂತರ diminishing returns ಕಾರಣ; diminishing returns ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ TVC ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ದರದಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತದೆ.	Q33, Q41	MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1	2.2, p. 3.42
2.2.7	AFC = TFC ÷ Q; TFC ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ output ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ AFC ನಿರಂತರವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ — ಅದು ತನ್ನ ಉದ್ದಕ್ಕೂ (ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ) ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಜಾರಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು X-axis ಅನ್ನು ಎಂದೂ ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ AFC ಶೂನ್ಯವಾಗಲಾರದು. ನಿರಂತರವಾಗಿ ಇಳಿಯುವ ಮತ್ತು ಎಂದೂ U-shaped ಆಗದ short-run curve ಇದೇ.	Q1, Q2, Q4, Q7, Q13, Q20, Q39, Q40, Q57	PYQ (CPT) 2017-Dec, 2018-May (×2), 2018-Nov, 2019-Nov, 2021-Jan; RTP 2026-Jan; MTP 2024-Dec (×2), 2025-Apr S1, 2026-Apr S1	2.2, p. 3.42

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.8	AFC numericals: TFC = ಶೂನ್ಯ output ನಲ್ಲಿ TC (ಅಥವಾ AFC × Q); ಹೊಸ output ನಲ್ಲಿ AFC = TFC ÷ Q — ಉದಾ. 6 units ನಲ್ಲಿ AFC ₹20 → TFC ₹120 → 3 units ನಲ್ಲಿ ₹40, 4 units ನಲ್ಲಿ ₹30.	Q3, Q5, Q14, Q21, Q29, Q45, Q59	PYQ (CPT) 2016-Decc, 2018-May (×2), 2020-Nov, 2021-Jul, 2023-Dec, 2025-May, 2026-Sep	2.2, p. 3.42
2.2.9	AVC = TVC ÷ Q (ಅಥವಾ = ATC − AFC); variable factors ಗೆ increasing returns ಕಾರಣ normal capacity output ವರೆಗೆ ಅದು ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, ನಂತರ diminishing returns ಕಾರಣ ಏರುತ್ತದೆ — AFC ಇಳಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುವಾಗಲೂ.	Q43, Q55	MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S1	2.2, pp. 3.42 – 3.43
2.2.10	AVC numericals: TVC = TC − TFC (TFC = ಶೂನ್ಯ output ನಲ್ಲಿ TC) ಮತ್ತು AVC = TVC ÷ Q; ಅಥವಾ AVC = ATC − AFC, ಇಲ್ಲಿ AFC = TFC ÷ Q.	Q9, Q15, Q28, Q35, Q47, Q48, Q51	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jan, 2022-Dec, 2024-Sep, 2025-May, 2025-Sep, 2026-May	2.2, pp. 3.42 – 3.43
2.2.11	ATC = AFC + AVC = TC ÷ Q; AFC ನ ಇಳಿಕೆ AVC ಯ ಏರಿಕೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವವರೆಗೆ ಅದು ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟ ತಲುಪಿ ನಂತರ ಏರುತ್ತದೆ — 'U'-ಆಕಾರದ curve. ಹೆಚ್ಚಿನ output ನಲ್ಲಿ ATC ಮತ್ತು AVC ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತವೆ, ಏಕೆಂದರೆ AFC, ATC ಯ ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಭಾಗವಾಗುತ್ತದೆ.	Q19, Q34	PYQ (CPT) 2017-Dec, 2021-Jan, 2024-Sep; MTP 2025-May S2	2.2, p. 3.43
2.2.12	ATC numericals: ATC = (TFC + TVC) ÷ Q, ಉದಾ. (₹800 + ₹2,000) ÷ 5 = ₹560; TC ಸ್ವತಃ = TFC + TVC (₹500 + ₹2,100 = ₹2,600).	Q18, Q30, Q52	PYQ (CPT) 2016-Dec, 2021-Jan, 2024-Jun, 2026-May	2.2, pp. 3.42 – 3.43
2.2.13	Marginal cost ಎಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದು unit ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದರಿಂದ total cost ಗೆ ಆಗುವ ಸೇರ್ಪಡೆ: MCn = TCn − TCn−1 (= TVCn − TVCn−1); ಹಲವು units ನ ಹಂತದಲ್ಲಿ MC = ΔTC ÷ ΔQ, ಉದಾ. (₹320 − ₹220) ÷ 10 = ₹10.	Q16, Q22, Q30, Q49, Q53, Q60	PYQ 2020-Nov, 2021-Jul, 2024-Jun, 2025-May, 2026-May, 2026-Sep	2.2, pp. 3.43 – 3.44
2.2.14	Marginal cost, fixed cost ನಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ — ಇದು variable cost ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ನೇರವಾಗಿ TVC ಯಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು; MC = ΔTC ÷ ΔQ (TC ಸ್ವತಃ ಅಲ್ಲ), ಆದರೆ TC = AC × Q. Fixed cost ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ short-run MC ಯನ್ನು ಏರಿಸಲಾರದು.	Q25, Q26, Q54, Q56	PYQ 2021-Dec, 2022-Jun; RTP 2025-Sep; MTP 2025-May S2	2.2, pp. 3.43 – 3.44
2.2.15	Law of variable proportions ಕಾರಣ MC curve 'U'-ಆಕಾರದ್ದು: ಅದು ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, TC curve ನ point of inflexion ನಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟ ತಲುಪುತ್ತದೆ, ನಂತರ ಏರುತ್ತದೆ — diminishing marginal returns ಎಂದರೆ increasing marginal cost.	Q11	PYQ 2019-May	2.2, p. 3.44

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.16	Cost table ನಲ್ಲಿ MC ಇಳಿಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಏರಲು ಆರಂಭಿಸುವಲ್ಲಿ diminishing marginal returns ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ: MC 135, 120, 105, 90, 105 → 4 ಮತ್ತು 5 units ನಡುವೆ; MC 110, 100, 90, 104 → 3 ಮತ್ತು 4 units ನಡುವೆ.	Q23, Q46	PYQ 2021-Jul, 2025-May	2.2, p. 3.44
2.2.17	AC–MC: (1) AC ಇಳಿಯುವಾಗ MC, AC ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ; (2) AC ಏರುವಾಗ MC, AC ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು; (3) AC ಕನಿಷ್ಠವಾಗಿದ್ದಾಗ MC = AC — MC, AC (ಮತ್ತು AVC) ಯನ್ನು ಅದರ ಕನಿಷ್ಠ (optimum) ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಛೇದಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ MC ತನ್ನ ಕನಿಷ್ಠವನ್ನು AVC ಮತ್ತು AC ಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ತಲುಪುತ್ತದೆ, ಯಾವಾಗಲೂ. 'AC falling ⇒ MC must fall' ತಪ್ಪು.	Q8, Q10, Q32, Q42, Q58	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2026-Apr S2	2.2, p. 3.45; Fig. 10, p. 3.43
2.2.18	Fig. 10 ಓದುವುದು: MC ಎಂದರೆ AVC ಮತ್ತು ATC ಯನ್ನು ಅವುಗಳ ಕನಿಷ್ಠ ಬಿಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಛೇದಿಸುವ ಕಡಿದಾದ U; ATC, AVC ಗಿಂತ ಮೇಲಿರುತ್ತದೆ (ಅಂತರ = AFC, output ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಕಿರಿದಾಗುತ್ತದೆ); AFC ನಿರಂತರವಾಗಿ ಇಳಿಯುವ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಗಿನ curve.	Q31	PYQ 2024-Jun	2.2, Fig. 10, p. 3.43
2.2.19	*ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ: increasing returns to scale, internal economies ನಿಂದ ಬರುತ್ತವೆ — ವಿಶೇಷೀಕೃತ machinery, bulk-purchase discounts ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ division of labour (all of the above).*	Q44	MTP 2025-Jan S2	2.4, pp. 3.48 – 3.49

ವಿಷಯ 2.3 Long Run Average Cost Curve

9 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 6 · RTP 2 · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.1	Short run average cost curves (SACs) ಅನ್ನು 'plant curves' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ — ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ plant ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ.	Q8	PYQ 2025-Sep	2.3, p. 3.45
2.3.2	LAC curve 'envelope curve': ಅದು ಪ್ರತಿ SAC ಗೆ tangent ಆಗಿದ್ದು SACs ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಆವರಿಸುತ್ತದೆ (envelopes/supports) — ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಕನಿಷ್ಠ ಬಿಂದುಗಳಿಗೆ tangent ಅಲ್ಲ.	Q3, Q5, Q7 (+ 2.4 Q9)	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan; RTP 2025-Jan, 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2	2.3, pp. 3.46 – 3.47
2.3.3	LAC curve 'planning curve': firm short run ನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿ long run ಗಾಗಿ ಯೋಜಿಸುತ್ತದೆ, ನೀಡಲಾದ output ಅನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಸಾಧ್ಯ cost ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ plant ಗಾತ್ರವನ್ನು LAC ಮೇಲೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q2	PYQ 2023-Jun; MTP 2025-Aug S1	2.3, p. 3.47

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.4	LAC ಯ 'U' ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ returns to scale, variable factor ratio ಅಲ್ಲ: internal ಮತ್ತು external economies ನಿಂದ ಬರುವ increasing returns to scale (inputs ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು output ಏರಿಕೆ) LAC ಯನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತವೆ; internal ಮತ್ತು external diseconomies of scale ನಿಂದ ಬರುವ decreasing returns ಅದನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತವೆ.	Q1, Q4, Q9 (+ 2.4 Q4)	PYQ 2018-May, 2020-Nov, 2024-Jun; MTP 2025-May S2	2.3, p. 3.47
2.3.5	Economies of scope: ಒಂದು firm ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು products ಉತ್ಪಾದಿಸಿದಾಗ average total cost ನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಇಳಿಕೆ.	Q6	MTP 2025-Jan S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 2.4 Economies & Diseconomies of Scale

17 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 9 · RTP 4 · MTP 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.1	Internal economies ಒಂದು firm ತನ್ನ output ಅನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದಾಗ ಆ firm ಗೇ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ — ಅವು firm ನ ಒಳಗೇ endogenous factors ಇಂದ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವ firm ಗೆ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯ; external economies ಎಂದರೆ industry ಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದಸ್ಯ firm ಗೆ ದೊರೆಯುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು.	Q7	RTP 2024-Sep	2.4, p. 3.48
2.4.2	ಆರಂಭದಲ್ಲಿ firm internal economies of scale ಅನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮಿತಿಯ ನಂತರ internal diseconomies of scale ಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ.	Q8	PYQ 2025-Jan	2.4, p. 3.48
2.4.3	Internal economies ಎಂದರೆ technical (specialised machinery, superior techniques, division of labour ಮತ್ತು specialisation), managerial, commercial (materials ಗಾಗಿ bulk orders, advertising, by-products ನ ಮಾರಾಟ), financial ಮತ್ತು risk-bearing; skilled labour ನ ಪೂರೈಕೆ ಮತ್ತು localisation of industry external, internal ಅಲ್ಲ.	Q11, Q14, Q15 (+ 2.2 Q44)	PYQ 2026-Jan; RTP 2025-May, 2025-Dec, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2	2.4, pp. 3.48 – 3.50
2.4.4	External economies industry ಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ: (1) ಅಗ್ಗದ raw materials ಮತ್ತು capital equipment; (2) technological external economies; (3) skilled labour ನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ; (4) ancillary industries ನ ಬೆಳವಣಿಗೆ; (5) ಉತ್ತಮ transportation ಮತ್ತು marketing ಸೌಲಭ್ಯಗಳು; (6) economies of information.	Q3, Q6, Q15, Q17	PYQ 2020-Nov, 2023-Jun; RTP 2025-May, 2025-Dec, 2026-Jan; MTP 2026-Apr S2	2.4, pp. 3.50 – 3.51

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.5	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: increasing returns to scale (output inputs ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಏರುವುದು) internal ಮತ್ತು external economies ಎರಡರ ಒಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮ — ಒಂದು firm ಎರಡನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ (simultaneously) ಅನುಭವಿಸಬಹುದು.*	Q4, Q16	PYQ 2020-Nov; MTP 2026-Apr S1	2.3, p. 3.47 ('simultaneously' ಎಂಬುದು SM ನ ಪದಪ್ರಯೋಗವಲ್ಲ)
2.4.6	External diseconomy: industry ವಿಸ್ತರಿಸಿದಂತೆ inputs ಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ demand factor prices ಅನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, input demand ನಲ್ಲಿನ ಇಳಿಕೆ input prices ಅನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಸುತ್ತದೆ.	Q13	MTP 2025-Apr S1	2.4, pp. 3.51 – 3.52
2.4.7	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: LAC U-shaped ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದನ್ನು envelope curve ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ (ಎರಡೂ).*	Q9	MTP 2025-Jan S2	2.3, p. 3.47
2.4.8	*ವಿಷಯ 2.0 ನೋಡಿ: supernormal profit ಗೆ price ಪ್ರತಿ unit economic cost ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿರಬೇಕು — (₹25,000 + ₹1,50,000 ನ 10%) ÷ 500 = ₹80, ಆದ್ದರಿಂದ ₹82.*	Q12	PYQ 2026-May	2.0, p. 3.36
2.4.9	ಅಧ್ಯಾಯ 4 ರ ವಿಷಯ-ವಸ್ತು: short run ನಲ್ಲಿ ನಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವ firm P ≥ AVC ಇರುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು P < AVC ಆದಾಗ shut down ಆಗುತ್ತದೆ; shut-down point ಎಂದರೆ P = minimum AVC (TR = TVC, ನಷ್ಟ = TFC).	Q1, Q2, Q5 (+ 2.0 Q19)	PYQ 2018-May, 2019-Nov, 2022-Dec; MTP 2024-Dec	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)
2.4.10	ಘಟಕ 3.1 (production) ನೋಡಿ: returns to scale ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ inputs ಒಂದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬದಲಾದಾಗ output ನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆ; ಒಂದೇ input ನ ಇನ್ನೊಂದು unit ಇಂದ output ನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆ ಅದರ marginal product (ಉತ್ತರ-ಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ 'returns to scale').	Q10	MTP 2025-Jan S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ಭಾಗ B — ಅಧ್ಯಾಯ 3 One-liner ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)

ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ, Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು SM ಪುಟ ಇರುವ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲು 'ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ' ಮೇಲೆ click ಮಾಡಿ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ICAI ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸುಮಾರು 56% ಅನ್ನು ★★★ ಸಾಲುಗಳೇ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಘಟಕ 1 — Production ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Production)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Production = utility ಯ ಸೃಷ್ಟಿ/ಸೇರ್ಪಡೆ; matter ನ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ.	★	1.0.1
2	Production services ಅನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ (doctors, actors); ಪ್ರೀತಿ-ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಕೆಲಸ (love-and-affection work), voluntary services, self-consumption ಅನ್ನು ಹೊರಗಿಡುತ್ತದೆ — market ನಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಅತ್ಯಗತ್ಯ.	★	1.0.2
3	ನಾಲ್ಕು factors: land, labour, capital, entrepreneurial ability.	★	1.1.1
4	**Land (7): free gift (ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕೊಡುಗೆ) · fixed supply · permanent/indestructible (Ricardo) · passive · immobile · multiple uses · heterogeneous. Perishable, active ಅಥವಾ homogeneous ಅಲ್ಲ.**	★★★	1.1.2, 1.1.4
5	Land supply: ಇಡೀ economy ಗೆ perfectly inelastic; ಒಂದು firm ಗೆ relatively elastic.	★	1.1.3
6	Labour: perishable · active · ಶ್ರಮಿಕನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದು (inseparable) · heterogeneous · ಎಲ್ಲಾ labour productive ಅಲ್ಲ · ದುರ್ಬಲ bargaining power · mobile · supply ಯ ತ್ವರಿತ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲ.	★★	1.1.5
7	Backward-bending labour supply: ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಆದಾಯ ತಲುಪಿದ ನಂತರ ಹೆಚ್ಚು ಹಣಕ್ಕಿಂತ leisure ಗೆ ಆದ್ಯತೆ.	★	1.1.6
8	Capital = ಮತ್ತಷ್ಟು wealth ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಬಳಸುವ wealth; produced means of production; stock concept.	★	1.1.7
9	**Fixed = ಸೇವೆಗಳ ಸರಣಿ (series of services); Circulating = ಒಂದೇ ಬಾರಿಯ ಬಳಕೆ (ಬೀಜಗಳು, ಇಂಧನ, raw materials); Intangible = goodwill, patents, copyrights; Social = ರಸ್ತೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು.**	★★★	1.1.8
10	Entrepreneur: ಆರಂಭಿಸುವುದು ಮತ್ತು resource co-ordination (ಮೊದಲನೆಯದು) · risk/uncertainty bearing · innovations — ದಿನನಿತ್ಯದ supervision ಅಲ್ಲ.	★★	1.1.9
11	Profit = ಒಪ್ಪಂದದ ಪಾವತಿಗಳ (contractual payments) ನಂತರ entrepreneur ಗೆ ಉಳಿಯುವ ಅನಿಶ್ಚಿತ residual reward.	★	1.1.10
12	Risk bearing = ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ function (ಇದನ್ನು delegate ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ); Knight: profit ಎಂಬುದು uncertainty ಗೆ ಪ್ರತಿಫಲ.	★	1.1.11
13	Schumpeter: innovation = entrepreneur ನ ನಿಜವಾದ function; 'innovative entrepreneurship'.	★★	1.1.12
14	ಉದ್ದೇಶಗಳು (Objectives): Organic (costs ವಸೂಲು ಮಾಡಿ ಉಳಿಯುವುದು → growth) · Economic · Social · Human · National.	★	1.1.13

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
15	Accounting profit = TR – explicit costs; economic profit implicit costs ಅನ್ನೂ ಕಳೆಯುತ್ತದೆ → ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ.	★	1.1.14
16	Human: ಕೆಲಸದ ವಿಷಯಗಳು (job contents) ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಮತ್ತು ಸವಾಲಿನವು; National: skill formation ಗಾಗಿ apprentices ಗೆ ತರಬೇತಿ.	★	1.1.15
17	4 P's: Product, Promotion, Price ಮತ್ತು Place.	★	1.1.16
18	ಈ ಘಟಕದ ಹೊರಗಿನವು: MR = MC (ಅಧ್ಯಾಯ 4); economies of scale internal ಮತ್ತು external (ಘಟಕ 2); MPC = 1 – 1/k.	★★	1.1.18, 1.1.19, 1.1.23
19	**Production function = inputs → output ನಡುವಿನ technical relationship; Samuelson: ನಿರ್ದಿಷ್ಟ technology ಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ inputs ಇಂದ ಗರಿಷ್ಠ output; ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ output ಗೆ ಕನಿಷ್ಠ inputs.**	★★★	1.2.1
20	Short run: ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು input fixed; long run: ಎಲ್ಲಾ inputs variable.	★	1.2.2
21	Cobb-Douglas: Q = K·L^a·C^(1–a); US manufacturing ಕುರಿತು; inputs labour ಮತ್ತು capital; labour ≈ 3/4, capital ≈ 1/4.	★★	1.2.3
22	Law of variable proportions = law of diminishing returns = returns to a variable input; short run ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.	★★	1.2.4
23	**MPn = TPn – TPn–1 (TP ಯ slope); AP = TP ÷ units; TP = ΣMP = AP × units — ಮೊದಲು schedule ಅನ್ನು ರಚಿಸಿ.**	★★★	1.2.5, 1.2.6
24	AP ಏರುತ್ತಿರುವಾಗ → MP > AP; AP ಗರಿಷ್ಠ → MP = AP; AP ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ → MP < AP.	★★	1.2.7, 1.1.17
25	LVP assumptions: technology ಬದಲಾಗದು · ಕೆಲವು input fixed · fixed proportions ಅಲ್ಲ · physical terms ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.	★	1.2.8
26	**Point of inflexion → MP ಗರಿಷ್ಠ; TP ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗತೊಡಗಿದಾಗ → diminishing marginal returns ಆರಂಭ.**	★★★	1.2.9
27	**ಹಂತಗಳು (Stages): increasing · diminishing · negative returns; TP ಇಳಿಯುವುದು ಮತ್ತು MP < 0 ಆಗುವುದು Stage 3 ರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ; Stage 2 TP ಗರಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ (MP = 0) ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.**	★★★	1.2.10
28	Increasing returns: fixed factor ನ ಪೂರ್ಣ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು indivisibility, variable factor ನ efficiency; diminishing: fixed factor ಅಸಮರ್ಪಕ (inadequate).	★	1.2.11
29	Rational producer: Stage 2 ಮಾತ್ರ; Stages 1 ಮತ್ತು 3 = 'economic absurdity'.	★★	1.2.12
30	Laws of production ≠ least-cost combination (ಅದು production optimisation).	★	1.2.13
31	Returns to scale: ಎಲ್ಲಾ inputs ಒಂದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ; long run ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.	★★	1.2.14
32	**CRS = linear homogeneous production function; IRS > proportionate (ಅನುಪಾತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು); DRS < proportionate (ಅನುಪಾತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ); ಅನುಕ್ರಮ IRS → ದೀರ್ಘ CRS → DRS.**	★★★	1.2.15

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
33	Cobb-Douglas: a + b > 1 IRS, = 1 CRS, < 1 DRS; ಮೂಲ ರೂಪದಲ್ಲಿ CRS ಅನ್ನು ಊಹಿಸಲಾಗಿತ್ತು.	★★	1.2.16
34	Secular period = ಅತಿ ದೀರ್ಘ ಅವಧಿ (very long period) (ಅಧ್ಯಾಯ 4).	★	1.2.19
35	Isoquant = equal-product / iso-product curve: ಒಂದೇ output ನೀಡುವ combinations.	★★	1.3.1
36	Isoquants: negatively sloped, origin ಕಡೆಗೆ convex (diminishing MRTS), ಪರಸ್ಪರ ಛೇದಿಸುವುದಿಲ್ಲ (non-intersecting).	★★	1.3.2
37	Iso-cost = budget line: ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ (outlay) ಖರೀದಿಸಬಹುದಾದ combinations; ನಿರ್ದಿಷ್ಟ factor prices ನಲ್ಲಿ ಸರಳ ರೇಖೆ.	★★	1.3.3
38	Least-cost combination: isoquant, iso-cost ಗೆ tangent ಆಗುವಲ್ಲಿ; MRTS_LK = MP_L/MP_K = P_L/P_K.	★	1.3.4, 1.3.5

ಘಟಕ 2 — Cost ಸಿದ್ಧಾಂತ (Theory of Cost)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Accounting cost = explicit = ನಗದು ಪಾವತಿಗಳು (wages, materials, fuel, rent, borrowings ಮೇಲಿನ interest); books ನಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗುತ್ತದೆ.	★★	2.0.1
2	Economic cost = explicit + implicit; ಆದ್ದರಿಂದ accounting cost < economic cost.	★★	2.0.2
3	**Implicit = ಸ್ವಂತ capital ನ normal return + entrepreneur ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ salary; ಸ್ವಂತ input → explicit cost ಶೂನ್ಯ; ₹ capital × normal rate.**	★★★	2.0.3, 2.0.4
4	Normal profit implicit cost ನ ಭಾಗ; TR = explicit + implicit → zero economic profit; ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಮಾತ್ರ supernormal.	★★	2.0.5, 2.0.6
5	Accounting profit = TR − explicit; economic profit = TR − explicit − implicit; ಮತ್ತು implicit = business profit − economic profit.	★★	2.0.7
6	**Outlay cost = ವಾಸ್ತವಿಕ ವೆಚ್ಚ, books ನಲ್ಲಿ ದಾಖಲು; opportunity cost = ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಮುಂದಿನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪರ್ಯಾಯ (next best alternative foregone), ದಾಖಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತ.**	★★★	2.0.8, 2.0.9, 2.1.4
7	Incremental = ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ cost (ಹೊಸ product line, ಹೊಸ machinery, ಹೊಸ clients).	★	2.0.10
8	**Sunk = ಒಮ್ಮೆಗೇ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮಾಡಿದ, ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲಾಗದ ವೆಚ್ಚ (advertising, R&D, specialised equipment, railway lines); barrier to entry; ನಿರ್ಧಾರಗಳಿಗೆ ಅಪ್ರಸ್ತುತ.**	★★★	2.0.11, 2.0.12, 2.0.13
9	Fixed costs close-down ವರೆಗೆ ತಪ್ಪಿಸಲಾಗದವು; shut down costs ಕಾರ್ಯ ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಿದ (suspension) ನಂತರವೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತವೆ; casual wages ಮತ್ತು raw materials variable.	★★	2.0.14, 2.0.15

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
10	Cost function = cost ಮತ್ತು ಅದರ determinants ನಡುವಿನ functional relation (factor prices, output, technology, capacity use, efficiency, time) — output price ಅಲ್ಲ; ಇದು cost curves ನ ಆಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.	★★	2.1.1, 2.1.2
11	Short run: variable factors ಮಾತ್ರ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ; long run: ಎಲ್ಲಾ factors, ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ costs, variable.	★	2.2.1
12	Fixed · variable · semi-variable (electricity); stair-step = ಒಂದು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯವರೆಗೆ fixed, ನಂತರ ಜಿಗಿತ (foreman).	★★	2.2.2, 2.2.3, 2.0.16
13	**TC = TFC + TVC; TC − TVC = TFC (ಲಂಬ ಅಂತರ); TFC = cost function ನ constant term.**	★★★	2.2.5, 2.1.3
14	TFC Y-axis ಇಂದ horizontal; TVC origin ಇಂದ, inverse-S — diminishing returns ಆರಂಭವಾದ ನಂತರ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ದರದಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತದೆ.	★★	2.2.4, 2.2.6
15	**AFC = TFC ÷ Q: ನಿರಂತರವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, X-axis ಅನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದಿಗೂ U-shaped ಅಲ್ಲ.**	★★★	2.2.7
16	**AFC ಲೆಕ್ಕಗಳು: TFC = TC (Q = 0 ಇದ್ದಾಗ) (ಅಥವಾ AFC × Q), ನಂತರ ಹೊಸ Q ಇಂದ ÷ ಮಾಡಿ.**	★★★	2.2.8, 2.1.6
17	**AVC = TVC ÷ Q = ATC − AFC; ಮೊದಲು ಇಳಿಯುತ್ತದೆ (increasing returns), ನಂತರ ಏರುತ್ತದೆ (diminishing returns).**	★★★	2.2.9, 2.2.10
18	**ATC = AFC + AVC = TC ÷ Q; U-shaped; AFC ಕುಗ್ಗಿದಂತೆ ATC ಮತ್ತು AVC ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತವೆ (converge).**	★★★	2.2.11, 2.2.12
19	**MCn = TCn − TCn−1 = ΔTVC; ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ (over steps), ΔTC ÷ ΔQ; fixed cost ಇಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ.**	★★★	2.2.13, 2.2.14
20	MC U-shaped (law of variable proportions); MC ಏರತೊಡಗುವಲ್ಲಿ diminishing returns ಆರಂಭ.	★★	2.2.15, 2.2.16
21	**AC ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ → MC < AC; AC ಏರುತ್ತಿರುವಾಗ → MC > AC; AC ಕನಿಷ್ಠ → MC = AC (MC, AC ಮತ್ತು AVC ಅನ್ನು ಅವುಗಳ ಕನಿಷ್ಠ ಬಿಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಛೇದಿಸುತ್ತದೆ).**	★★★	2.2.17, 2.2.18
22	**SACs = plant curves; LAC = envelope (ಪ್ರತಿ SAC ಗೆ tangent, ಅವುಗಳ minima ದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ) = planning curve.**	★★★	2.3.1, 2.3.2, 2.3.3, 2.4.7
23	LAC ನ U-shape returns to scale ಇಂದ: economies (internal + external) → ಇಳಿಕೆ; diseconomies → ಏರಿಕೆ.	★★	2.3.4, 2.4.5
24	Internal economies: firm ನ ಒಳಗೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತ — ಮೊದಲು economies, ನಂತರ diseconomies.	★	2.4.1, 2.4.2
25	**Internal ವಿಧಗಳು: technical · managerial · commercial (bulk buying, by-products) · financial · risk-bearing.**	★★★	2.4.3, 2.2.19

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
26	**External (industry ವಿಸ್ತರಣೆ): ಅಗ್ಗದ materials · technology · skilled labour · ancillary industries · transport ಮತ್ತು marketing · information.**	★★★	2.4.4
27	External diseconomy: ಏರುತ್ತಿರುವ input demand → ಹೆಚ್ಚಿನ factor prices (ಮತ್ತು ವಿಲೋಮವಾಗಿ).	★	2.4.6
28	SM ಘಟಕದ ಹೊರಗಿನವು: economies of scope; shut-down rule P < AVC (ಅಧ್ಯಾಯ 4).	★★	2.3.5, 2.4.9, 2.0.17

ಅಧ್ಯಾಯ 4

ವಿವಿಧ markets ನಲ್ಲಿ price ನಿರ್ಧಾರ (Price Determination in Different Markets)

376 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · 128 one-liners · 102 revision pointers

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners

ಘಟಕ 1: Market ನ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವಿಧಗಳು (Meaning and Types of Markets)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 4, ಘಟಕ 1, ಪುಟಗಳು 4.1 – 4.15

ವಿಷಯ 1.0 Market ನ ಅರ್ಥ (Meaning of Market)

34 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 30 · RTP 1 · MTP 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.0.1	Price ಎಂದರೆ ಹಣದ ಮೌಲ್ಯ (money-value) — ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು (purchasing power) ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದುದು; goods ನ prices ಅವುಗಳ exchange value (value in exchange) ಅನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತವೆ; Ricardo ಪ್ರಕಾರ ಇದರ ಅರ್ಥ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಿಡಿತ (command over commodities in general), ಅಥವಾ ಖರೀದಿಸಬಹುದಾದ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿನಿಮಯದಲ್ಲಿನ ಶಕ್ತಿ (power in exchange). Economics ನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು exchange value ಮಾತ್ರ, value in use ಅಥವಾ sentimental value ಅಲ್ಲ.	Q33 (+ 2.0 Q3)	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep	1.0, pp. 4.2 – 4.3; 2.0, p. 4.16
1.0.2	Market ಎಂದರೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವ ಖರೀದಿದಾರರು (buyers) ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರ (sellers) ಸಮೂಹ — price ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಒಂದು good ಅಥವಾ service ನ ಎಲ್ಲ ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರು; ಇದು ಖರೀದಿದಾರ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರನ ನಡುವಿನ ನೇರ ಸಂಬಂಧ; ಇದು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿರಬೇಕಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ನಡೆಯಬೇಕಿಲ್ಲ (ಉದಾ. online).	Q13	PYQ 2022-Jun	1.0, p. 4.3
1.0.3	Market ನ ಐದು ಅಂಶಗಳು (elements): (i) ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರು; (ii) ಒಂದು product ಅಥವಾ service; (iii) price ಗಾಗಿ ಚೌಕಾಸಿ (bargaining); (iv) market ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜ್ಞಾನ (knowledge about market conditions); (v) ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು product ಅಥವಾ service ಗೆ ಒಂದೇ price (one price). ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಮಾಣ (volume of business), ಜಾಹೀರಾತು ಮತ್ತು ಅರಿವು, 'no bargaining', 'multiple prices' ಮತ್ತು 'firm' — ಇವು ಅಂಶಗಳು **ಅಲ್ಲ**.	Q3, Q9, Q10, Q17, Q27 (+ 1.1 Q2)	PYQ 2019-May, 2021-Jan, 2021-Jul, 2022-Dec, 2023-Jun, 2026-May	1.0, pp. 4.3 – 4.4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.0.4	Markets ಅನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ product markets (households, firms ನಿಂದ goods ಮತ್ತು services ಖರೀದಿಸುತ್ತವೆ) ಮತ್ತು factor markets (firms ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು — land, labour, capital ಮತ್ತು entrepreneurship — ಖರೀದಿಸುತ್ತವೆ) ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ; factor markets ನಲ್ಲಿನ prices ಗಳೇ factor prices.	Q26	PYQ 2026-Jan	1.0.0, p. 4.4
1.0.5	Markets ಅನ್ನು ಈ ಆಧಾರಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ: (a) ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶ (geographical area); (b) ಸಮಯ (time); (c) ವ್ಯವಹಾರದ ಸ್ವರೂಪ (nature of transaction); (d) ನಿಯಂತ್ರಣ (regulation); (e) ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಮಾಣ (volume of business); (f) ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ವಿಧ (type of competition).	Q23, Q34	PYQ 2026-Sep; RTP 2024-Sep	1.0.0, p. 4.4
1.0.6	ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ: local markets (ಬೇಗ ಹಾಳಾಗುವ ಮತ್ತು ಭಾರೀ ಗಾತ್ರದ goods; ಕ್ಷೌರಿಕರು, retailers); regional markets (ಕೆಲವು ಪಕ್ಕದ ನಗರಗಳು, ರಾಜ್ಯಗಳ ಭಾಗಗಳು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಮೂಹದಂತಹ ವಿಶಾಲ ಪ್ರದೇಶ); national markets (demand ರಾಷ್ಟ್ರದ ಗಡಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತ — government ನ trade policy ಒಂದು ಸರಕಿನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ದೇಶದೊಳಗೇ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಉದಾ. ಹಿಂದಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು); international markets (ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯದ, ಕಡಿಮೆ ಗಾತ್ರದ goods, ಉದಾ. ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿ).	Q21, Q31, Q34	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep (×2); MTP 2024-Aug	1.0.0, pp. 4.4 – 4.5
1.0.7	Markets ನಲ್ಲಿ 'time' ಅಂಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದವರು Alfred Marshall.	Q16, Q29, Q30	PYQ 2022-Dec; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	1.0.0, p. 4.5
1.0.8	ಸಮಯದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ: very short period ಅಥವಾ market period — supply ಸ್ಥಿರ (fixed), ಆದ್ದರಿಂದ price, demand ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತದೆ (ಬೇಗ ಹಾಳಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳು: ತರಕಾರಿ, ಹೂವು, ಮೀನು, ಮೊಟ್ಟೆ, ಹಣ್ಣು, ಹಾಲು); short period — ಹೆಚ್ಚು variable factors ಬಳಸಿ supply ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ; long period — ಎಲ್ಲ factors variable, long-run equilibrium price ಯೇ 'normal price'; very long ಅಥವಾ secular period — ಜನಸಂಖ್ಯೆ, capital supply ಮತ್ತು ಕಚ್ಚಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ (secular) ಬದಲಾವಣೆಗಳು. (short-run price ಗೆ ICAI ನ keyed ಉತ್ತರ 'market price'; SM ನಲ್ಲಿ market price, market period ಗೆ ಸೇರಿದ್ದು.)	Q2, Q8, Q14, Q20	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2022-Jun, 2024-Jun; MTP 2025-Apr S1	1.0.0, p. 4.5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.0.9	ವ್ಯವಹಾರದ ಸ್ವರೂಪದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ: spot ಅಥವಾ cash market — goods ಅನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಅಥವಾ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯೊಳಗೆ ಪಾವತಿಸುವ ಹಣಕ್ಕೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ (mandi ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ prices ನಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಣದ ನಗದಿಗೆ ಧಾನ್ಯ ಮಾರಾಟ); forward ಅಥವಾ future market — ಭವಿಷ್ಯದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಹಣ ಪಾವತಿಸುವ ಮತ್ತು goods ತಲುಪಿಸುವ ಭರವಸೆಯ contracts (bank ನಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದ ದರದಲ್ಲಿ foreign currency contract ಖರೀದಿ).	Q1, Q5, Q6, Q7, Q12, Q18, Q19 (+ 1.1 Q5)	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2019-Nov, 2020-Nov (×2), 2021-Jul, 2023-Jun, 2023-Dec, 2026-Jan; MTP 2025-Aug S2	1.0.0, pp. 4.5 – 4.6
1.0.10	ನಿಯಂತ್ರಣದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ: regulated market — ಅನ್ಯಾಯದ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಲು ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ (statutorily) ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (ಉದಾ. stock exchange); unregulated market — ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಷರತ್ತುಗಳಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಇದನ್ನು free market ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ (ಉದಾ. ವಾರದ Haat Bazaar).	Q4, Q32	PYQ 2019-Nov, 2026-Sep	1.0.0, p. 4.6
1.0.11	ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಮಾಣದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ: wholesale market — ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸಗಟು ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಮಾರುವುದು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯವಹಾರ (B2B); retail market — ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ (ultimate consumers) ಮಾರುವುದು (B2C).	Q11, Q15, Q28	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun, 2026-May	1.0.0, p. 4.6
1.0.12	*ವಿಷಯ 1.2 ನೋಡಿ: AR = price, ಆದ್ದರಿಂದ average revenue curve ಯೇ firm ನ demand curve ಕೂಡ.*	Q24	PYQ 2025-Jan	1.2, p. 4.8
1.0.13	*ವಿಷಯ 1.2 ನೋಡಿ: ಪ್ರತಿ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ TR = P × Q ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿ, ನಂತರ MRn = TRn − TRn−1 (₹30 × 19 = 570 → ₹28 × 20 = 560, ಆದ್ದರಿಂದ MR = −₹10; MR ಋಣಾತ್ಮಕವೂ (negative) ಆಗಬಹುದು).*	Q25	PYQ 2025-May	1.2, p. 4.9
1.0.14	ಈ ಘಟಕದ ಹೊರಗಿನದು: market economy ಯಲ್ಲಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆ marketplace ನಲ್ಲಿನ consumer demand ಮತ್ತು supply ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ — price mechanism (SM ಅಧ್ಯಾಯ 1, ಘಟಕ 2).	Q22	MTP 2024-Aug	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ); ನೋಡಿ SM ಅಧ್ಯಾಯ 1, 2.1.0, p. 1.20

ವಿಷಯ 1.1 Market structures ನ ವಿಧಗಳು (Types of Market Structures)

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP 1 · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.1	ಒಂದು firm ನ demand ಅನ್ನು industry (market) demand ನ ಶೇಕಡಾವಾರು ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೆ ಅದೇ ಅದರ market share; market demand firms ನಡುವೆ ಹೇಗೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು market ನ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.	Q1	PYQ 2022-Jun	1.1, pp. 4.6 – 4.7 (ಪದ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿಲ್ಲ)
1.1.2	ನಾಲ್ಕು ಮೂಲ market forms: perfect competition (ಅನೇಕ ಮಾರಾಟಗಾರರು, ಒಂದೇ ರೀತಿಯ products); monopolistic competition (ಅನೇಕ ಮಾರಾಟಗಾರರು, differentiated products — shampoo); oligopoly (ಕೆಲವೇ ಮಾರಾಟಗಾರರು, ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ products — telecom); monopoly (ಏಕೈಕ ಮಾರಾಟಗಾರ — Indian Railways). ಒಂದು firm ನ price elasticity of demand: perfect competition ನಲ್ಲಿ infinite, monopolistic competition ನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದು (large), oligopoly ಮತ್ತು monopoly ಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದು (small).	Q7	MTP 2025-Aug S2	1.1, p. 4.7 (Table 1)
1.1.3	Market ನ ವಿಧವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಂಶಗಳು: ಸರಕಿನ ಸ್ವರೂಪ (nature of commodity), ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಗಾತ್ರ (size of production) ಮತ್ತು demand ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ (extent of demand).	Q6	PYQ 2026-May	Summary, p. 4.14
1.1.4	ಋಣಾತ್ಮಕ ಇಳಿಜಾರಿನ (negatively sloped) market demand curve ಪ್ರತಿಯೊಂದು market structure ನಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರಿಂದ structure ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗದು; ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇರುವುದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ firm ನ demand (AR) curve ನಲ್ಲಿ — perfect competition ನಲ್ಲಿ perfectly elastic, imperfect competition ನ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಮುಖ ಇಳಿಜಾರು (downward sloping).	Q3, Q4	RTP 2024-Sep; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (RTP/MTP ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ); ಹೋಲಿಸಿ 1.2, p. 4.11
1.1.5	*ವಿಷಯ 1.0 ನೋಡಿ: market ನ ಐದು ಅಂಶಗಳು — 'firm' ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ.*	Q2	PYQ 2023-Jun	1.0, pp. 4.3 – 4.4
1.1.6	*ವಿಷಯ 1.0 ನೋಡಿ: bank ನಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದ ದರದಲ್ಲಿ foreign currency contract ಖರೀದಿಸುವುದು forward (future) market ವ್ಯವಹಾರ.*	Q5	PYQ 2026-Jan	1.0.0, p. 4.6

ವಿಷಯ 1.2 Total Revenue, Average Revenue ಮತ್ತು Marginal Revenue ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು (Concepts of Total Revenue, Average Revenue and Marginal Revenue)

60 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 54 · RTP – · MTP 14

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.1	Total revenue ಎಂದರೆ ಒಂದು ಸರಕಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ units ಮಾರಿ firm ಪಡೆಯುವ ಹಣದ ಮೊತ್ತ: TR = P × Q (130 units × ₹50 = ₹6,500). ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ firm ಗೆ (perfectly elastic demand) TR curve ಮೂಲಬಿಂದುವಿನಿಂದ (origin) ಆರಂಭವಾಗುವ ಧನಾತ್ಮಕ ಇಳಿಜಾರಿನ (positively sloped) ಸರಳ ರೇಖೆ.	Q13, Q17, Q27	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2022-Jun	1.2, p. 4.8
1.2.2	Average revenue ಎಂದರೆ output ನ ಪ್ರತಿ unit ಗೆ ಗಳಿಸಿದ revenue: AR = TR/Q = P (₹6,050 ÷ 121 = ₹50). AR ಯೇ price ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, average revenue curve ಯೇ firm ನ demand curve ಕೂಡ.	Q12, Q15, Q23, Q25, Q31 (+ 1.0 Q24)	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Dec, 2022-Jun, 2023-Jun, 2025-Jan	1.2, pp. 4.8 – 4.9
1.2.3	Marginal revenue ಎಂದರೆ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚುವರಿ unit ನ ಮಾರಾಟದಿಂದ total revenue ನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆ: MR = ΔTR/ΔQ; ಒಂದು unit ಬದಲಾವಣೆಗೆ MRn = TRn − TRn−1. ಎರಡು outputs ನಲ್ಲಿ TR ನೀಡಿದ್ದರೆ, TR ನ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು units ನ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಭಾಗಿಸಿ (ಮಾರಾಟ 50 → 53 ಕ್ಕೆ ಏರಿದಾಗ ₹6,000 → ₹6,204: MR = 204/3 = ₹68); ಸತತ units ಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ಕಳೆಯಿರಿ (TR5 − TR4 = 400 − 360 = ₹40).	Q10, Q11, Q14, Q21, Q32, Q39, Q48, Q49, Q51	PYQ 2020-Nov (×3), 2021-Jul, 2023-Jun, 2025-Sep, 2026-Jan, 2026-May; MTP 2024-Aug	1.2, p. 4.9
1.2.4	Price ಮತ್ತು quantity ನೀಡಿದ್ದರೆ, ಮೊದಲು ಪ್ರತಿ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ TR = P × Q ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿ, ನಂತರ MR = ΔTR/ΔQ: ₹20 × 10 = 200 → ₹19 × 11 = 209 ಇದರಿಂದ MR = ₹9; ₹100 × 900 → ₹90 × 1,000 (ಎರಡೂ ₹90,000) ಇದರಿಂದ MR = 0; MR ಋಣಾತ್ಮಕವೂ ಆಗಬಹುದು (570 → 560 ಇದರಿಂದ −₹10).	Q6, Q8, Q9, Q22, Q26, Q44 (+ 1.0 Q25)	PYQ 2019-May, 2019-Nov (×2), 2021-Dec, 2022-Jun, 2025-Jan, 2025-May	1.2, pp. 4.9 – 4.10 (Table 2)
1.2.5	ಯಾವುದೇ output ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ TR ಆ ಮಟ್ಟದವರೆಗಿನ marginal revenues ನ ಮೊತ್ತ: TR = ΣMR (MR ₹10 + ₹5 + ₹3 = TR ₹18).	Q41, Q58	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep	1.2, p. 4.10
1.2.6	ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವ AR (price) schedule ನಲ್ಲಿ MR ಯಾವಾಗಲೂ price ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ: MR curve, AR curve ನ ಕೆಳಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ವೇಗವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; ಶೂನ್ಯವಾದ ನಂತರ MR ಋಣಾತ್ಮಕವಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ AR (price) ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ — ಆದ್ದರಿಂದ monopoly ಅಥವಾ imperfect competition ನಲ್ಲಿ AR ಶೂನ್ಯವಾಗಲಾರದು, ಆದರೆ MR ಶೂನ್ಯ ಅಥವಾ ಋಣಾತ್ಮಕವಾಗಬಹುದು.	Q34	PYQ 2023-Dec	1.2, p. 4.10

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.7	MR ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವವರೆಗೆ TR ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ: diminishing marginal revenue ಕಾರಣ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀಣಿಸುವ ದರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ, MR ಶೂನ್ಯವಾದಾಗ ಗರಿಷ್ಠವಾಗುತ್ತದೆ (TR ನ slope = 0), ಮತ್ತು MR ಋಣಾತ್ಮಕವಾದಾಗ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q5, Q7, Q16, Q19, Q29, Q33, Q37	PYQ 2019-May, 2019-Nov (×2), 2021-Jan (×2), 2022-Dec, 2023-Dec, 2024-Jun	1.2, pp. 4.10 – 4.11
1.2.8	Perfect competition ನಲ್ಲಿ firm ಒಂದು price taker: ಅದರ AR (demand) curve perfectly elastic, price ಸ್ಥಿರ, ಆದ್ದರಿಂದ MR = AR ಮತ್ತು AR ಹಾಗೂ MR curves ಒಂದೇ ಸಮತಲ ರೇಖೆಯಾಗಿ (horizontal line) ಒಂದಾಗುತ್ತವೆ.	Q55	MTP 2025-Aug S2	1.2, p. 4.11
1.2.9	MR, AR ಮತ್ತು price elasticity of demand ನಡುವೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧವಿದೆ: MR = AR × (e − 1)/e, ಇಲ್ಲಿ e = price elasticity of demand.	Q2, Q42, Q59	PYQ 2018-Nov, 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2025-May S2	1.2.0, pp. 4.11 – 4.12
1.2.10	Numericals: MR = AR × (e − 1)/e ಯಲ್ಲಿ e ಅನ್ನು ಧನಾತ್ಮಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಾಗಿ ಹಾಕಿ — AR 5, e 2 → MR = 2.5; AR 45, e 3 → MR = 30; AR 21, e = 3 ಮತ್ತು 7 → MR = 14 ಮತ್ತು 18.	Q18, Q38, Q45	PYQ 2021-Jan, 2024-Jun, 2025-May; MTP 2025-Apr S1	1.2.0, p. 4.12
1.2.11	e = 1 ಆದರೆ MR = 0; e > 1 ಆದರೆ MR ಧನಾತ್ಮಕ (positive); e < 1 ಆದರೆ MR ಋಣಾತ್ಮಕ (negative). ಸರಳ-ರೇಖೆಯ demand curve ನಲ್ಲಿ MR ಮಧ್ಯಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ (e = 1) ಶೂನ್ಯ, ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಋಣಾತ್ಮಕ.	Q4, Q20, Q50, Q52	PYQ 2019-May, 2021-Jul, 2026-Jan; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	1.2.0, p. 4.12
1.2.12	Price elasticity of demand ಒಂದಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ total revenue ಗರಿಷ್ಠ, ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ MR = 0.	Q43, Q54, Q60	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.2.0, p. 4.12
1.2.13	Behavioural Principle 1: ಒಂದು firm ನ total variable costs ಭರಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಅದು ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬಾರದು — price (AR), AVC ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ firm ಮುಚ್ಚುತ್ತದೆ (shuts down). ಕನಿಷ್ಠ AVC ಯೇ shut-down price; shut-down point ನಲ್ಲಿ P = AVC, TR = TVC ಮತ್ತು firm ನ ನಷ್ಟ ಅದರ fixed cost (TFC) ಗೆ ಸಮ. Shut down ತಾತ್ಕಾಲಿಕ.	Q1, Q3, Q40	PYQ 2018-May, 2019-May; MTP 2024-Aug, 2025-May S2	1.2.1, p. 4.13
1.2.14	Behavioural Principle 2: marginal revenue, marginal cost ಗೆ ಸಮವಾಗುವ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ output ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಮೂಲಕ firm ಗರಿಷ್ಠ profits ಗಳಿಸುತ್ತದೆ (MR = MC, first-order condition); MR, MC ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿರುವವರೆಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಲಾಭದಾಯಕ. MR curve ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಮತ್ತು MC curve ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಜಾರಾಗಿರುತ್ತವೆ; ಅವು profit ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವ output ನಲ್ಲಿ ಛೇದಿಸುತ್ತವೆ.	Q3, Q24, Q28, Q35, Q36, Q46, Q47	PYQ (CPT) 2016-Dec, 2019-May, 2021-Dec, 2022-Jun, 2022-Dec, 2023-Dec (×2), 2025-May; MTP 2025-May S2	1.2.1, pp. 4.13 – 4.14

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.15	TR, TC ಗಿಂತ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮೊತ್ತದಿಂದ ಮೀರಿರುವಲ್ಲಿ profit (TR − TC) ಗರಿಷ್ಠ — ಅಂದರೆ TR ಮತ್ತು TC ಯ slopes ಸಮವಾಗಿರುವ output (MR = MC).	Q30	PYQ 2022-Dec	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (PYQ ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ); 1.2.1, p. 4.14 ರಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ
1.2.16	ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆಯು marginal costs ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ marginal benefits ಅನ್ನು ನೀಡದ ಹೊರತು ತರ್ಕಬದ್ಧ ವ್ಯಕ್ತಿ (rational person) ಆ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.	Q57	MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
1.2.17	ಘಟಕ 3 ರ ವಿಷಯ: monopolistic competition ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು firm ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ MR = MC ನಲ್ಲಿ profit ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ (price leadership, cartels ಮತ್ತು kink point — ಇವು oligopoly ಸಂದರ್ಭಗಳು).	Q53	MTP 2025-Aug S1	SM ಘಟಕ 1 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ); SM ಅಧ್ಯಾಯ 4, ಘಟಕ 3
1.2.18	ಅಧ್ಯಾಯ 3 ರ ವಿಷಯ: explicit cost ಎಂದರೆ factor services ಒದಗಿಸುವವರಿಗೆ entrepreneur ಮಾಡುವ ವಾಸ್ತವ ಪಾವತಿ.	Q56	MTP 2025-Dec S1	SM ಅಧ್ಯಾಯ 4 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ); SM ಅಧ್ಯಾಯ 3

ಘಟಕ 2: Prices ನ ನಿರ್ಧಾರ (Determination of Prices)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 4, ಘಟಕ 2, ಪುಟಗಳು 4.16 – 4.26

ವಿಷಯ 2.0 ಪರಿಚಯ (Introduction)

6 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP 1 · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.0.1	Goods ನ prices ಅವುಗಳ exchange value ಅನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತವೆ; prices, factors of production ನ ಸೇವೆಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತವೆ — land, labour, capital ಮತ್ತು organisation ಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ rent, wages, interest ಮತ್ತು profit.	Q1, Q2 (+ 1.0 Q33)	PYQ 2018-Nov, 2023-Jun, 2026-Sep	2.0, p. 4.16
2.0.2	*ವಿಷಯ 1.0 ನೋಡಿ: Ricardo ಪ್ರಕಾರ exchange value ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಿಡಿತ (command over commodities in general), ಅಥವಾ ಖರೀದಿಸಬಹುದಾದ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿನಿಮಯದಲ್ಲಿನ ಶಕ್ತಿ (power in exchange).*	Q3	PYQ 2024-Sep	1.0, pp. 4.2 – 4.3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.0.3	ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ demand ಮತ್ತು supply, price ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ Government ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸಿ prices ಅನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ — ಉದಾ. ಗೋಧಿ, ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಕಬ್ಬಿನ procurement prices (ರೈತರಿಗೆ ಖಾತರಿಪಡಿಸಿದ minimum support price). Price floor ಎಂದರೆ equilibrium price ಗಿಂತ ಮೇಲೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಕನಿಷ್ಠ price.	Q5, Q6	RTP 2025-May; MTP 2025-Apr S1 (×2), 2025-Aug S2	2.0, pp. 4.16 – 4.17 ('support price' ಮತ್ತು 'price floor' SM ನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿಲ್ಲ)
2.0.4	ಅಧ್ಯಾಯ 3 ರ ವಿಷಯ: economic cost = explicit cost + implicit cost. TR ₹1,20,000, explicit cost ₹95,000, ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಸಂಬಳ (forgone salary) ₹30,000 → accounting cost ₹95,000, accounting profit ₹25,000, economic cost ₹1,25,000, economic loss ₹5,000.	Q4	PYQ 2025-May	SM ಅಧ್ಯಾಯ 4 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (PYQ ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ); SM ಅಧ್ಯಾಯ 3

ವಿಷಯ 2.1 Prices ನ ನಿರ್ಧಾರ — ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ನೋಟ (Determination of Prices - A General View)

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.1	ಮುಕ್ತ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ market ನಲ್ಲಿ demand ಮತ್ತು supply, equilibrium price ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ; equilibrium price ಅಥವಾ market clearing price ಎಂದರೆ quantity demanded, quantity supplied ಗೆ ಸಮವಾಗುವ price; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾರಾಟವಾಗದ stock ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಪೂರೈಸದ demand ಕೂಡ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.	Q1	PYQ 2021-Jul	2.1, p. 4.17
2.1.2	Market price, equilibrium ಗಿಂತ ಮೇಲಿದ್ದರೆ excess supply (surplus) ಉಂಟಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಮಾರಾಟಗಾರರು price ಇಳಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅದು equilibrium ಗಿಂತ ಕೆಳಗಿದ್ದರೆ (equilibrium price, market price ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು) excess demand (shortage) ಉಂಟಾಗಿ ಖರೀದಿದಾರರು price ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತಾರೆ — price mechanism ಮೂಲಕ stable equilibrium ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ಮರುಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.	Q2	MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1	2.1, pp. 4.18 – 4.19

ವಿಷಯ 2.2 Demand ಮತ್ತು Supply ಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು (Changes in Demand and Supply)

22 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 22 · RTP – · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.1	ಸರಕಿನ ಸ್ವಂತ price ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ ಅಂಶಗಳು (income, tastes, ಜನಸಂಖ್ಯೆ, technology, factors ನ prices) curves ಅನ್ನು shift ಮಾಡುತ್ತವೆ; ನಾಲ್ಕು ಬದಲಾವಣೆಗಳು: demand ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ (ಬಲಕ್ಕೆ shift) ಅಥವಾ ಇಳಿಕೆ (ಎಡಕ್ಕೆ shift), ಮತ್ತು supply ಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ (ಬಲಕ್ಕೆ shift) ಅಥವಾ ಇಳಿಕೆ (ಎಡಕ್ಕೆ shift).	Q8	PYQ 2024-Jun	2.2, p. 4.19

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.2	Demand ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ (supply ಬದಲಾಗದೆ): ಹಳೆಯ price ನಲ್ಲಿನ excess demand, equilibrium price ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಕೊಂಡು-ಮಾರಿದ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಏರುತ್ತದೆ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ prices ಏರುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ (ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ cars, motorcycles) ಪ್ರಸ್ತುತ demand ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ — demand curve ಬಲಕ್ಕೆ shift ಆಗುತ್ತದೆ.	Q12, Q20, Q22	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2025-Aug S1	2.2 (i), pp. 4.19 – 4.20; Illustration 1, p. 4.25
2.2.3	Demand ನಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ (ಉದಾ. income ನಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ; supply ಬದಲಾಗದೆ): equilibrium price ಮತ್ತು demand ಹಾಗೂ supply ಆದ ಪ್ರಮಾಣ — ಎರಡೂ ಇಳಿಯುತ್ತವೆ.	Q7, Q16	PYQ 2023-Jun, 2025-Jan	2.2 (ii), p. 4.20
2.2.4	Supply ಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ (ಉದಾ. ಸುಧಾರಿತ technology; demand ಬದಲಾಗದೆ): ಹಳೆಯ price ನಲ್ಲಿನ surplus, equilibrium price ಅನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು quantity demanded ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ.	Q3, Q19	PYQ 2019-Nov, 2025-Sep	2.2 (iii), pp. 4.20 – 4.21
2.2.5	Supply ಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ (ಉದಾ. ಹಳತಾದ technology, ಭಾರೀ ಮಳೆ ಅಥವಾ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ಬೆಳೆ ಹಾನಿ; demand ಬದಲಾಗದೆ): ಹಳೆಯ price ನಲ್ಲಿನ ಕೊರತೆ (deficit), equilibrium price ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಮಾರಾಟವಾದ ಮತ್ತು ಖರೀದಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q1, Q11, Q13	PYQ 2018-Nov, 2024-Jun, 2024-Sep	2.2 (iv), p. 4.21; Illustration 1, p. 4.25
2.2.6	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: ಏಕಕಾಲಿಕ shifts — ಒಂದೇ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ quantity ನಿಶ್ಚಿತ, price ಅನಿಶ್ಚಿತ (ಸಮಾನ ಹೆಚ್ಚಳಗಳಲ್ಲಿ price ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ); ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ price ನಿಶ್ಚಿತ, quantity ಅನಿಶ್ಚಿತ; ದೊಡ್ಡ shift ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.*	Q2, Q4, Q5, Q6, Q9, Q10, Q14, Q15, Q17, Q18, Q21	PYQ 2019-May, 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Dec, 2024-Jun (×2), 2024-Sep, 2025-Jan (×3), 2025-May, 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1	2.3, pp. 4.21 – 4.25

ವಿಷಯ 2.3 Demand ಮತ್ತು Supply ಯಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು (Simultaneous Changes in Demand and Supply)

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.1	Demand ಮತ್ತು supply ಒಂದೇ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ shift ಆದಾಗ: ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಿದರೆ equilibrium quantity ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ, ಆದರೆ equilibrium price ನ ಬದಲಾವಣೆ ಅನಿಶ್ಚಿತ; ಎರಡೂ ಇಳಿದರೆ equilibrium quantity ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, ಆದರೆ price ನ ಬದಲಾವಣೆ ಅನಿಶ್ಚಿತ. Demand ನ ಹೆಚ್ಚಳ supply ಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಸಮವಾದರೆ price ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು quantity ಏರುತ್ತದೆ.	(+ 2.2 Q2, 2.2 Q4, 2.2 Q5, 2.2 Q15, 2.2 Q21)	PYQ 2019-May, 2021-Jul, 2021-Dec, 2025-Jan (×2), 2025-Sep	2.3, p. 4.22

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.2	ದೊಡ್ಡ shift, price ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ: demand, supply ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಏರಿದರೆ price ಏರುತ್ತದೆ; supply, demand ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಏರಿದರೆ ಹೊಸ equilibrium price ಮೂಲದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ (ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ, supply ಯ ಇಳಿಕೆ demand ನ ಇಳಿಕೆಯನ್ನು ಮೀರಿದರೆ price ಏರುತ್ತದೆ).	(+ 2.2 Q6, 2.2 Q17)	PYQ 2022-Dec, 2025-Jan	2.3, p. 4.22
2.3.3	Demand ಮತ್ತು supply ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ shift ಆದಾಗ: demand ಹೆಚ್ಚಿ supply ಇಳಿದರೆ equilibrium price ಏರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ equilibrium quantity ಬಗ್ಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳಲಾಗದು; demand ಇಳಿದು supply ಹೆಚ್ಚಿದರೆ equilibrium price ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, quantity ಅನಿಶ್ಚಿತ.	(+ 2.2 Q9, 2.2 Q14, 2.2 Q18)	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-May; MTP 2025-Apr S1	2.3, p. 4.23
2.3.4	Illustration 1 (D1 ಮತ್ತು S1 ಬಿಂದು 1 ರಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸುತ್ತವೆ, SM ನ figure numbering): demand ಏರಿಕೆ + factor price ಏರಿಕೆ → D2 ಜೊತೆ S3 = ಬಿಂದು 2; demand ಏರಿಕೆ + supply ಏರಿಕೆ (complement ಅಗ್ಗ / ಉತ್ತಮ technology / ಅಗ್ಗದ factor) → D2 ಜೊತೆ S2 = ಬಿಂದು 7; ಭಾರೀ ಮಳೆಯಿಂದ ಬೆಳೆ ಹಾನಿ → S3 ಮಾತ್ರ = ಬಿಂದು 3; ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ price ಏರುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ → D2 ಮಾತ್ರ = ಬಿಂದು 5.	(+ 2.2 Q10, 2.2 Q11, 2.2 Q12)	PYQ 2024-Jun (×3)	Illustration 1, pp. 4.24 – 4.25
2.3.5	Price ceiling ಎಂದರೆ ಒಂದು good ಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ಗರಿಷ್ಠ price; equilibrium price ಗಿಂತ ಕೆಳಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದರೆ ಅದು ಕೊರತೆಗಳಿಗೆ (shortages), ಸೀಮಿತ supply ಯನ್ನು ಅಪಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯ consumers ನಡುವೆ ಹಂಚುವ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಮತ್ತು black marketing ಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.	Q1, Q2	MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1, 2025-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ); p. 4.17 ರಲ್ಲಿ price ceilings ಮತ್ತು floors ಅನ್ನು equilibrium analysis ನ ಉಪಯೋಗಗಳಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ ಅಷ್ಟೇ

ಘಟಕ 3: ವಿವಿಧ market forms ನಲ್ಲಿ price ಮತ್ತು output ನಿರ್ಧಾರ (Price-Output Determination under Different Market Forms)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 4, ಘಟಕ 3, ಪುಟಗಳು 4.27 – 4.65

ವಿಷಯ 3.0 Perfect Competition

64 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 49 · RTP 4 · MTP 19

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.0.1	Perfect competition ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು firm ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ price taker: ಯಾವ firm ಕೂಡ price ಅನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; industry ಗಾಗಿ price ಅನ್ನು total (market) demand ಮತ್ತು total (market) supply ಎಂಬ market forces ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ — ಅವು ಸಮವಾಗುವಲ್ಲಿ equilibrium price.	Q1, Q5, Q27, Q36, Q40	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2018-May, 2020-Nov, 2023-Jun, 2024-Sep, 2025-Sep; MTP 2025-May S2	3.0.0 (vi), p. 4.29; 3.0.1, pp. 4.29 – 4.30
3.0.2	Pure competition = (i) ಅಪಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರು, (ii) perfect substitutes ಆಗಿರುವ homogeneous (identical) products, ಒಂದೇ market price ನಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ, (iii) free entry and exit; ಇದರ ಮೂಲಭೂತ ಲಕ್ಷಣ monopoly ಯ ಯಾವುದೇ ಅಂಶ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು. Perfect competition ಇದಕ್ಕೆ market ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನ (perfect knowledge), ಅತಿ ಕಡಿಮೆ transaction costs ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ firms ನ price-taking ಅನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ (Summary ಯು perfect mobility of factors, government ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಮತ್ತು collusion ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನೂ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ).	Q23, Q32, Q46, Q48	PYQ 2022-Dec, 2026-May; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	3.0.0, pp. 4.28 – 4.29; Summary, p. 4.63
3.0.3	Perfect (pure) competition ನ ಲಕ್ಷಣಗಳು **ಅಲ್ಲ**: selling costs ಅಥವಾ advertising ('informative' advertising ಆದರೂ), inelastic demand, inefficient allocation of resources, ಮತ್ತು 'absence of transport cost' — SM ಅತಿ ಕಡಿಮೆ transaction costs ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಅದೂ perfect (pure ಅಲ್ಲ) competition ನ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಷರತ್ತಾಗಿ ಮಾತ್ರ. Perfect competition ನಲ್ಲಿ selling costs ಇರುವುದಿಲ್ಲ, firm ನ demand infinitely elastic, ಮತ್ತು efficient allocation of resources ಇರುತ್ತದೆ.	Q7, Q17, Q20, Q30, Q38, Q49	PYQ 2018-Nov, 2021-Jan, 2021-Dec, 2023-Dec, 2025-May; MTP 2025-May S2, 2025-Dec S1	3.0.0, pp. 4.28 – 4.29; Table 7, pp. 4.55 – 4.56
3.0.4	Perfectly competitive market ಅನ್ನು ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ (myth) ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ — ಅದರ assumptions ನೈಜ ಜಗತ್ತಿನ markets ನಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ; ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು, financial instruments (stocks, bonds, foreign exchange) ಮತ್ತು ಅಮೂಲ್ಯ ಲೋಹಗಳು (ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, platinum) ಮಾತ್ರ ಅದರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ.	Q15, Q22	PYQ 2019-Nov, 2022-Jun	3.0.0, p. 4.29; 3.0.5, p. 4.39

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.0.5	Price-taking firm ನ demand (AR) curve, market price ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮತಲ ರೇಖೆ — X-axis ಗೆ ಸಮಾಂತರ — ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು perfectly (infinitely) elastic: firm ನ price elasticity of demand perfect competition ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ infinite, ಮತ್ತು perfectly elastic demand curve ಎದುರಿಸುವ firm ಒಂದು perfect competitor.	Q10, Q12, Q28, Q29, Q31, Q37, Q44, Q63	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2023-Dec (×2), 2024-Jun, 2025-Jan, 2026-Sep; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2	3.0.1, pp. 4.30 – 4.31; Summary table, p. 4.62
3.0.6	Perfect competition ನಲ್ಲಿ profit ನ ಮಟ್ಟ ಏನೇ ಇರಲಿ AR = MR = Price (AR ಮತ್ತು MR ಒಂದೇ curve) — ಆದ್ದರಿಂದ supernormal profit ಗಳಿಸುವ firm ನಲ್ಲೂ AR = MR; ಈ ಸಮಾನತೆ perfect competition ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ.	Q11, Q26	PYQ 2019-May, 2023-Jun; MTP 2025-Apr S1	3.0.1, p. 4.31; Table 7, p. 4.56
3.0.7	ಪ್ರತ್ಯೇಕ firm ನ demand curve ಮಾತ್ರ ಸಮತಲ; perfect competition ನಲ್ಲಿ market (industry) demand curve DD ಯಾವುದೇ market demand curve ನಂತೆ ಕೆಳಮುಖ ಇಳಿಜಾರಾಗಿರುತ್ತದೆ (Figs. 14 ಮತ್ತು 16). ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ market forms ಗೂ ಋಣಾತ್ಮಕ ಇಳಿಜಾರಿನ market demand curves ಇರುತ್ತವೆ.	Q45	MTP 2025-Jan S2	3.0.1, pp. 4.29 – 4.32 (ಚಿತ್ರಗಳು 14, 16)
3.0.8	Firm ನ equilibrium ಗೆ ಎರಡು ಷರತ್ತುಗಳು: (i) MR = MC — profit-maximisation ಷರತ್ತು; (ii) MC curve, MR curve ಅನ್ನು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಛೇದಿಸಬೇಕು, ಅಂದರೆ MC ಗೆ ಧನಾತ್ಮಕ slope. MC, MR ಅನ್ನು ಮೇಲಿನಿಂದ ಛೇದಿಸುವಲ್ಲಿ (ಬಿಂದು T) equilibrium ಇಲ್ಲ; ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಛೇದಿಸುವ R ಯೇ equilibrium.	Q2, Q8, Q16, Q19, Q35, Q42	PYQ 2018-May, 2018-Nov, 2019-May, 2021-Jul, 2024-Sep, 2025-Jan	3.0.1, pp. 4.31 – 4.32
3.0.9	MR > MC ಆದರೆ firm ಉತ್ಪಾದನೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕು (ಪ್ರತಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿ unit, cost ಗಿಂತ revenue ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ); MR < MC ಆದರೆ output ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು; MR = MC (ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ firm ಗೆ = P) ಆಗುವಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ profit ಗರಿಷ್ಠ.	Q4	PYQ 2018-May	3.0.1, pp. 4.31 – 4.32
3.0.10	Perfectly competitive industry ಯಲ್ಲಿನ firm ನ MC curve ಅದರ supply curve ಅನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ — ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, short-run supply curve ಎಂದರೆ AVC curve ನ ಕನಿಷ್ಠ ಬಿಂದುವಿನ ಮೇಲಿರುವ MC curve ನ ಭಾಗ.	Q9, Q34	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2024-Sep; MTP 2025-Apr S1	3.0.2, pp. 4.32 – 4.33
3.0.11	Shut-down rule: price, AVC ಗಿಂತ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದರೆ — ಅಂದರೆ total revenue, total variable cost ಅನ್ನೂ ಭರಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೆ — firm ಶೂನ್ಯ supply ಮಾಡಿ ಮುಚ್ಚುತ್ತದೆ (ಬಹುಶಃ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ); AVC ಮತ್ತು fixed cost ನ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಭರಿಸಿದರೆ, short run ನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.	Q33, Q39, Q60	PYQ 2024-Sep, 2025-Sep; RTP 2026-Jan	3.0.2, p. 4.33; 3.0.3, p. 4.35

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.0.12	Normal profit = ಶೂನ್ಯ economic profit: average revenue, average total cost ಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಮ (AR = ATC; TR – TC = 0); entrepreneur ನ managerial ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶೇಕಡಾವಾರು profit ಈಗಾಗಲೇ cost of production ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ.	Q14, Q18, Q62	PYQ 2019-Nov, 2021-Jul, 2026-Sep	3.0.3, pp. 4.33 – 4.35
3.0.13	Supernormal profit: AR (price) > ATC — firm ಸಾಮಾನ್ಯ ದರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚುವರಿ profit ಗಳಿಸುತ್ತದೆ; equilibrium ನಲ್ಲಿ P = MC ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, ಇದರ ಅರ್ಥ ATC < MC ಕೂಡ. ATC > AR ಆದಾಗ ನಷ್ಟಗಳು (losses) ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. Short run ನಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ firm ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಗಳಿಸಬಹುದು.	Q13, Q43	PYQ 2019-Nov, 2025-Jan	3.0.3, pp. 4.33 – 4.35
3.0.14	Long run ನಲ್ಲಿ entry ಮತ್ತು exit, supernormal profits ಮತ್ತು losses ಅನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕುತ್ತವೆ: ಪ್ರತಿಯೊಂದು perfectly competitive firm normal profit ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಳಿಸುತ್ತದೆ (ಆದ್ದರಿಂದ long run ನಲ್ಲಿ 'all firms earn profit' ಎಂಬುದು ತಪ್ಪು). Short run ನಲ್ಲಿ market ಅನ್ನು clear ಮಾಡುವ price ನಲ್ಲಿ industry equilibrium ನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ (market demand = market supply).	Q6, Q21, Q55	PYQ 2018-Nov, 2021-Dec; MTP 2025-Dec S1	3.0.1, p. 4.29; 3.0.4, p. 4.37; Summary, p. 4.63
3.0.15	ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ firm ನ long-run equilibrium: LMC = LAC = P (MR = MC ಮತ್ತು AR = AC ಜೊತೆ), ಅಂದರೆ SMC = LMC = SAC = LAC = P = MR; industry ಗೆ LAR = LMR = P = LMC = LAC.	Q3, Q25	PYQ 2018-May, 2022-Dec	3.0.4, pp. 4.37 – 4.38; 3.0.5, p. 4.39
3.0.16	Perfect competition ನಲ್ಲಿ long-run optimality: ಕನಿಷ್ಠ ಸಾಧ್ಯ cost ನಲ್ಲಿ output; consumers ಕನಿಷ್ಠ price ಪಾವತಿಸುತ್ತಾರೆ, P = MC; plants ಪೂರ್ಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವ್ಯರ್ಥ ಇಲ್ಲ (MC = AC) — ಆದ್ದರಿಂದ excess capacity ಇಲ್ಲ; normal profits ಮಾತ್ರ (AC = AR); firms ನ optimum ಸಂಖ್ಯೆ.	Q53, Q54, Q61, Q64	PYQ 2026-Sep; RTP 2025-May, 2025-Sep; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	3.0.5, p. 4.39; Table 7, p. 4.56
3.0.17	Price, marginal cost ಗೆ ಸಮವಾಗುವುದು perfect competition ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ; monopoly ಮತ್ತು monopolistic competition ನಲ್ಲಿ price, MC ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು. Monopolists ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ firms ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ prices ವಿಧಿಸಿ ಕಡಿಮೆ output ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದ್ದರಿಂದ monopolised ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ supply ಹೆಚ್ಚು.	Q41, Q47	PYQ 2025-Sep, 2026-Jan	Table 7, p. 4.55; 3.1.5 (2), p. 4.51
3.0.18	ತೀವ್ರ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಾರಾಟಗಾರರಿದ್ದಾಗ, ICAI ನ keyed ಉತ್ತರ elasticity of supply ಅನ್ನು infinite ಎನ್ನುತ್ತದೆ; SM ಸ್ವತಃ firm ನ demand (supply ಅಲ್ಲ) infinitely elastic ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತದೆ.	Q24	PYQ 2022-Dec	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (PYQ ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ); ಹೋಲಿಸಿ 3.0.1, p. 4.31

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.0.19	Monopolist ಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ (unique) supply curve ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಅದು P > MC ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ (price–quantity ನಡುವೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧ ಇಲ್ಲ); perfect competition ನಲ್ಲಿ P = MC, ಆದ್ದರಿಂದ MC curve ಯೇ supply curve.	Q50	MTP 2025-Aug S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ); ಹೋಲಿಸಿ 3.0.2, p. 4.32
3.0.20	Accounting cost ನಲ್ಲಿ explicit payments (rent, salaries, ಸಾಲದ ಹಣದ ಮೇಲಿನ interest) ಸೇರುತ್ತವೆ, ಆದರೆ normal profit ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ; normal profit ಎಂಬುದು entrepreneur ನ ಸ್ವಂತ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ implicit cost, ಇದು economic cost ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ; TFC = TC − TVC (fixed cost = ಶೂನ್ಯ output ನಲ್ಲಿನ total cost).	Q58, Q59	MTP 2025-Dec S1 (×2)	3.0.3, pp. 4.33 – 4.34; Illustration 2, pp. 4.35 – 4.36
3.0.21	Cost-theory ಅಂಶಗಳು (ಅಧ್ಯಾಯ 3): AFC curve ಒಂದು rectangular hyperbola; MC < AVC ಆಗಿರುವವರೆಗೆ MC ಏರುತ್ತಿದ್ದರೂ AVC ಇಳಿಯಬಹುದು; LAC ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿ output ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಕನಿಷ್ಠ cost, SAC curves ನ envelope, ಮತ್ತು U-shaped; increasing ಮತ್ತು ನಂತರ diminishing returns ಕಾರಣ SAC U-shaped ಆಗಿರುತ್ತದೆ.	Q51, Q52, Q56, Q57	MTP 2025-Dec S1 (×4)	SM ಅಧ್ಯಾಯ 4 ಘಟಕ 3 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ; SM ಅಧ್ಯಾಯ 3, Theory of Cost)

ವಿಷಯ 3.1 Monopoly

66 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 51 · RTP 4 · MTP 31

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.1	Monopoly ('alone to sell'): ಯಾವುದೇ ನಿಕಟ ಪರ್ಯಾಯ (close substitute) ಇಲ್ಲದ product ನ ಏಕೈಕ ಮಾರಾಟಗಾರ. ಲಕ್ಷಣಗಳು: ಏಕೈಕ ಮಾರಾಟಗಾರ (firm = industry); entry ಗೆ ಬಲವಾದ ಅಡೆತಡೆಗಳು (strong barriers to entry); close substitutes ಇಲ್ಲ; market power. ಅಪಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಾರಾಟಗಾರರು, ಏಕೈಕ ಖರೀದಿದಾರ, free entry ಅಥವಾ homogeneous product — ಇವು monopoly ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು **ಅಲ್ಲ** (Summary table ಅದರ product ಅನ್ನು 'unique product without close substitute' ಎನ್ನುತ್ತದೆ).	Q15, Q22, Q25, Q27, Q42	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun, 2023-Jun, 2023-Dec, 2025-May	3.1, 3.1.0, pp. 4.39 – 4.40; Summary table, p. 4.62
3.1.2	Monopoly ಯ ಮೂಲಭೂತ ಕಾರಣ barriers to entry — economic, institutional, legal ಅಥವಾ artificial: ಉದಾ. ವಿರಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲಿನ ನಿಯಂತ್ರಣ, government ನೀಡುವ exclusive rights, intellectual property rights ರಕ್ಷಿಸಲು government ನೀಡುವ patents ಮತ್ತು copyrights, ಭಾರೀ start-up costs, natural monopoly. Entry ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ನಿರ್ಬಂಧಿತ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ: rail transport ನಲ್ಲಿ Indian Railways; nuclear power ಮೇಲೆ government monopoly.	Q8, Q19, Q29, Q46, Q56	PYQ 2019-May, 2021-Dec, 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	3.1.0 – 3.1.1, pp. 4.39 – 4.41

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.3	Close substitutes ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ, monopolist ನ product ಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ product ಜೊತೆಗಿನ cross elasticity of demand ಶೂನ್ಯ ಅಥವಾ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ, ಮತ್ತು ಅದರ price elasticity of demand ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ: monopolist ಕಡಿದಾದ, ಕೆಳಮುಖ ಇಳಿಜಾರಿನ (highly inelastic) demand curve ಎದುರಿಸುತ್ತಾನೆ — ಅದರ AR curve ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q7, Q34, Q37, Q38, Q49, Q57	PYQ 2018-Nov, 2025-Jan, 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1, 2025-Apr S1, 2025-May S2	3.1.0 (3), pp. 4.39 – 4.40; 3.1.2, p. 4.41; Table 7, p. 4.55
3.1.4	ಏಕೈಕ firm ಯೇ industry — firm ಮತ್ತು industry ನಡುವೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ — ಆದ್ದರಿಂದ monopolist ನ demand curve, market demand curve ಗೆ ಸಮಾನ (identical).	Q4, Q55	PYQ 2018-May, 2026-May; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S1	3.1.0 (1), p. 4.39; 3.1.2, p. 4.41
3.1.5	Price ಮೇಲಿನ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಮಟ್ಟ: perfect competition ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, monopolistic competition ಮತ್ತು oligopoly ಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ, monopoly ಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಗಣನೀಯ (very large) — monopolist ಒಬ್ಬ price maker.	Q17, Q18	PYQ 2021-Dec (×2); MTP 2025-May S2	3.1.0 (3), p. 4.39; Summary table, pp. 4.62 – 4.63
3.1.6	Monopoly AR ಮತ್ತು MR: ಎರಡೂ ಕೆಳಮುಖ ಇಳಿಜಾರು; MR, AR ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ (ಅದರ ಕೆಳಗಿರುತ್ತದೆ), ಏಕೆಂದರೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ unit ಮಾರಲು monopolist ಎಲ್ಲ units ನ price ಇಳಿಸಬೇಕು; MR ನ slope, AR ನ slope ನ ಎರಡರಷ್ಟು (MR, AR ಮತ್ತು Y-axis ನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ); AR ಶೂನ್ಯವಾಗಲಾರದು, ಆದರೆ MR ಶೂನ್ಯ (TR ಗರಿಷ್ಠವಿರುವಲ್ಲಿ) ಅಥವಾ ಋಣಾತ್ಮಕವೂ ಆಗಬಹುದು.	Q5, Q21, Q28, Q52, Q63	PYQ 2018-Nov, 2022-Jun, 2024-Jun, 2026-Jan; MTP 2026-Apr S1	3.1.2, pp. 4.41 – 4.43
3.1.7	AR–MR–elasticity ಸಂಬಂಧ: MR = AR × (1 − 1/e), ಆದ್ದರಿಂದ AR = MR × e/(e − 1); AR ಮತ್ತು MR ನಡುವಿನ ಅಂತರ price elasticity ಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾ. P = 60: e = 5 ಆದರೆ MR = 48, e = 6 ಆದರೆ MR = 50; MR = 15 ಮತ್ತು e = 1.5 ಆದರೆ AR = 45. MRs ಸಮವಾಗುವವರೆಗೆ output ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚು MR (ಹೆಚ್ಚು elasticity) ಇರುವ market ಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q51, Q53, Q65	PYQ 2021-Dec, 2026-Jan, 2026-May; MTP 2026-Apr S2	3.1.4 (ಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಕ ಉದಾಹರಣೆ), p. 4.47
3.1.8	Monopolist ನ short-run equilibrium: MC = MR, ಮತ್ತು MC, MR ಅನ್ನು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಛೇದಿಸಬೇಕು; ಪ್ರತಿ unit profit = AR − ATC. Monopolist ಯಾವಾಗಲೂ profit ಗಳಿಸಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ: ATC > AR ಆದರೆ ನಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ (AVC ಭರಿಸಿದರೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾನೆ).	Q48	PYQ 2026-Jan	3.1.3, pp. 4.43 – 4.45

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.9	Long run ನಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾದರೆ monopolist ಮುಂದುವರಿಯುವುದಿಲ್ಲ (ಹೊರಬರಬಹುದು, ಅಥವಾ break even ಆಗಲು ಅಥವಾ profit ಗಳಿಸಲು ತನ್ನ plant ಅನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು), ಆದರೆ ಹೊರಗಿನ firms ನ entry ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ long run ನಲ್ಲೂ supernormal profits ಗಳಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ; ಅವನು LAC ಯ ಕನಿಷ್ಠ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ.	Q3, Q24, Q32, Q40, Q61	PYQ 2018-May (×2), 2022-Dec; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2, 2025-May S2, 2025-Aug S2, 2025-Aug S1	3.1.3, pp. 4.44 – 4.45; Summary, p. 4.63
3.1.10	Market power: marginal cost ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ price ವಿಧಿಸಿ ಧನಾತ್ಮಕ profit ಗಳಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ — ಆದ್ದರಿಂದ monopoly power ನ ಮಟ್ಟವನ್ನು price ಮತ್ತು MC ನಡುವಿನ ಅಂತರದಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q47, Q58	PYQ 2025-Sep; MTP 2025-May S2	3.1.0 (4), p. 4.40; Summary, p. 4.63 ('measure' SM ನ ಪದಪ್ರಯೋಗವಲ್ಲ)
3.1.11	Monopoly ಯ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು: ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ firms ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ prices ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ output, ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗದ long-run economic profits, MC ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ price, ಕುಗ್ಗಿದ consumer surplus, price discrimination — monopolies ಶೋಷಣಾತ್ಮಕ, ಆದ್ದರಿಂದ governments ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.	Q2, Q23, Q54	PYQ 2018-May, 2022-Jun, 2026-May	3.1.5, p. 4.51; Summary, p. 4.64
3.1.12	Price discrimination: ವೆಚ್ಚದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸದ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದೇ ಸರಕಿನ ವಿಭಿನ್ನ units ಗೆ (ವಿಭಿನ್ನ ಖರೀದಿದಾರರಿಗೆ) ವಿಭಿನ್ನ prices ವಿಧಿಸುವುದು — abnormal profits ಗಳಿಸಲು monopolist ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ pricing ವಿಧಾನ. Simple monopoly ಏಕರೂಪದ price ವಿಧಿಸುತ್ತದೆ; discriminating monopoly ವಿಭಿನ್ನ prices ವಿಧಿಸುತ್ತದೆ (ಉದಾ. Indian Railways ನ dynamic fares).	Q16, Q31, Q35	PYQ 2021-Dec, 2024-Sep; MTP 2024-Aug	3.1.2, p. 4.43; 3.1.4, p. 4.46
3.1.13	Perfect competition ನಲ್ಲಿ price discrimination ಮುಂದುವರಿಯಲಾರದು (market price ಮೇಲೆ ಮಾರಾಟಗಾರನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಭಾವವಿಲ್ಲ); ಇದಕ್ಕೆ monopoly ಯ ಒಂದು ಅಂಶ ಅಗತ್ಯ.	Q10, Q36, Q59	PYQ 2019-May, 2021-Dec; RTP 2024-Sep; MTP 2025-May S2	3.1.4, p. 4.46
3.1.14	Price discrimination ಗೆ ಷರತ್ತುಗಳು: (I) ಮಾರಾಟಗಾರನಿಗೆ supply ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಯಂತ್ರಣ (price-setting power) ಇರಬೇಕು; (II) market ಅನ್ನು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು sub-markets ಆಗಿ ವಿಭಜಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಬೇಕು; (III) sub-markets ನಡುವೆ price elasticity ಭಿನ್ನವಾಗಿರಬೇಕು — elasticities ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ discrimination ಲಾಭದಾಯಕ; (IV) ಕಡಿಮೆ-price market ನ ಖರೀದಿದಾರರು ಹೆಚ್ಚು-price market ಗೆ ಮರುಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗದು (no arbitrage).	Q1, Q39, Q43, Q64	PYQ (CPT) 2016-Dec, 2025-May; RTP 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	3.1.4, p. 4.46

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.15	Price discrimination ನ ಉದ್ದೇಶಗಳು: ಗರಿಷ್ಠ profit ಗಳಿಸುವುದು; ಹೆಚ್ಚುವರಿ stock ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡುವುದು; economies of scale ಅನುಭವಿಸುವುದು; foreign markets ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು; pricing ಮೂಲಕ equity ಸಾಧಿಸುವುದು ('to escape foreign markets' ಅಥವಾ 'to hold excess stock' ಅಲ್ಲ).	Q26, Q45	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2023-Jun, 2025-Sep	3.1.4, pp. 4.47 – 4.48
3.1.16	Prof. Pigou ಮೂರು degrees ಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದರು: first degree — market ಅನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವೈಯಕ್ತಿಕ consumer ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ವಿಭಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಂದ ಅವರು ಪಾವತಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವಷ್ಟು ಮೊತ್ತವನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ, ಇದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ consumer surplus ಅನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ (ವೈದ್ಯರು, ವಕೀಲರು, ಹರಾಜುಗಳು — auctions); second degree — ಮಾರಾಟವಾದ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿಭಿನ್ನ prices, surplus ನ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ; third degree — location ಅಥವಾ customer segment ನಂತಹ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ price ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q6, Q33, Q44, Q50, Q60, Q62	PYQ 2018-Nov, 2025-May, 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-May S2 (×2), 2025-Aug S1	3.1.4, p. 4.48; Summary, p. 4.64
3.1.17	Third-degree ಉದಾಹರಣೆಗಳು: dumping; ಗೃಹ (domestic) ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ (commercial) ಬಳಕೆಗಳಿಗೆ ವಿಭಿನ್ನ prices (industry ಗಿಂತ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮನೆಗಳು ಅಥವಾ ರೈತರಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಅಗ್ಗ); ಹಿರಿಯ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ (senior citizens) ಕಡಿಮೆ railway ದರಗಳು — ಇವೆಲ್ಲವೂ price discrimination.	Q13, Q14, Q20, Q30, Q41, Q66	PYQ 2020-Nov, 2021-Jul, 2021-Dec, 2023-Dec, 2024-Jun; RTP 2025-Jan, 2025-May; MTP 2025-Aug S2, 2026-Apr S2	3.1.4, pp. 4.45 – 4.48
3.1.18	Equilibrium ತಲುಪಲು discriminating monopolist ಮೂರು ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ: ಒಟ್ಟು ಎಷ್ಟು output ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕು (aggregate MR = MC), ಅದನ್ನು sub-markets ನಡುವೆ ಹೇಗೆ ಹಂಚಬೇಕು (equal MRs), ಮತ್ತು ಯಾವ prices ವಿಧಿಸಬೇಕು (ಕಡಿಮೆ elastic ಆದ market ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು).	Q9	PYQ 2019-May	3.1.4, pp. 4.48 – 4.50
3.1.19	*ವಿಷಯ 3.3 ನೋಡಿ: kinked demand curve ಪ್ರಚಲಿತ price (prevailing price) ಗಿಂತ ಮೇಲೆ highly elastic, ಮತ್ತು ಕೆಳಗೆ inelastic.*	Q11	PYQ 2019-May	3.3.3, p. 4.61
3.1.20	*ವಿಷಯ 3.0 ನೋಡಿ: demand curve horizontal (perfectly elastic) ಆಗಿರುವುದು perfect competition ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.*	Q12	PYQ 2019-May	3.0.1, pp. 4.30 – 4.31

ವಿಷಯ 3.2 Imperfect Competition-Monopolistic Competition

30 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 20 · RTP 3 · MTP 13

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.2.1	Monopolistic competition: ಅನೇಕ sellers ಅನೇಕ buyers ಗೆ differentiated products — ನಿಕಟ, ಆದರೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಲ್ಲದ, substitutes — ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಲಕ್ಷಣಗಳು: sellers ನ ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆ, product differentiation, ಪ್ರವೇಶ ಮತ್ತು ನಿರ್ಗಮನದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ (freedom of entry and exit), non-price competition (ಹೆಚ್ಚಿನ selling costs ಸಹಿತ); ಇದು monopoly ಮತ್ತು perfect competition ನ ಮಿಶ್ರಣ (blend).	Q3, Q15, Q16, Q19, Q22	PYQ 2019-May, 2024-Sep, 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	3.2.0, pp. 4.52 – 4.53; Summary, p. 4.64
3.2.2	Product differentiation (brand, ಗಾತ್ರ, design, ಬಣ್ಣ, packaging, promotion ಮೂಲಕ — ನೈಜ ಅಥವಾ ಕಾಲ್ಪನಿಕ) monopolistic competition ನ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು perfect competition ನಿಂದ ಅದು ಭಿನ್ನವಾಗುವ ಏಕೈಕ ಅಂಶ (ಎರಡರಲ್ಲೂ ಅನೇಕ sellers, ಅನೇಕ buyers, free entry and exit, ಮತ್ತು long run ನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ normal profit). Hamburger, shirt ಮತ್ತು automobile — ಎಲ್ಲವೂ differentiated products.	Q2, Q12, Q13, Q24, Q30	PYQ 2018-Nov, 2023-Jun, 2024-Jun, 2026-Sep; MTP 2025-Apr S1	3.2.0 (ii), p. 4.52; Table 7, p. 4.55
3.2.3	Monopolistic competition ನ SM ಉದಾಹರಣೆಗಳು: soaps ಮತ್ತು detergents (Lux, Liril, Dettol, Dove ...), ಉಡುಪು (clothing), retail trade, ದಿನಸಿ ಮತ್ತು ಪಾದರಕ್ಷೆ ಅಂಗಡಿಗಳು, restaurants, ದುರಸ್ತಿ ಅಂಗಡಿಗಳು (repair shops), laundries, beauty parlours — ಆದ್ದರಿಂದ toothpaste brands, hotels ಮತ್ತು pubs, restaurants ಮತ್ತು car repair monopolistically competitive.	Q1, Q7, Q20, Q21, Q29	PYQ 2018-Nov, 2021-Jul, 2025-Jan, 2025-Sep; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S2	3.2, pp. 4.51 – 4.52
3.2.4	Non-price competition: price wars ತಪ್ಪಿಸಲು firms price ಹೊರತಾದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತವೆ — ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ advertising, product development, ಉತ್ತಮ distribution, after-sales service; monopolistic competition ನಲ್ಲಿ selling costs ಅತ್ಯಗತ್ಯ (ಭಾರೀ), perfect competition ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು monopoly ಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ.	Q9, Q11, Q14	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun; MTP 2024-Aug, 2024-Aug S2	3.2.0 (iv), pp. 4.52 – 4.53; Table 7, p. 4.56
3.2.5	Edward Chamberlin (USA) monopolistic competition ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರು ಮತ್ತು selling costs ಅನ್ನು production costs ನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದರು.	Q26, Q28	RTP 2025-May; MTP 2026-Apr S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ RTP/MTP)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.2.6	ಪ್ರತಿ firm ಒಂದು price maker; ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ brands ನಿಕಟ substitutes ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದು downward-sloping ಆದರೆ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ elastic (ಚಪ್ಪಟೆ) demand curve ಅನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತದೆ, MR ಅದರ ಕೆಳಗಿರುತ್ತದೆ; product ಕಡಿಮೆ differentiated ಆದಷ್ಟೂ curve ಹೆಚ್ಚು elastic. Monopoly ಯ demand curve ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿದಾದದ್ದು (steeper — highly inelastic); monopoly ಮತ್ತು monopolistic competition ಎರಡರಲ್ಲೂ downward-sloping demand curves ಇರುತ್ತವೆ.	Q5, Q8, Q10, Q17	PYQ 2019-Nov, 2021-Jul, 2021-Dec; RTP 2024-Sep; MTP 2025-Apr S1, 2025-Dec S1	3.2.0 (ii), p. 4.52; 3.2.1, p. 4.53; Table 7, p. 4.55
3.2.7	Firm ನ equilibrium: MC = MR ಮತ್ತು MC, MR ಅನ್ನು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಛೇದಿಸುತ್ತದೆ; short run ನಲ್ಲಿ monopolistically competitive firm supernormal profit, normal profit ಗಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ losses ಅನುಭವಿಸಬಹುದು.	Q25	MTP 2025-May S2	3.2.1, pp. 4.53 – 4.54
3.2.8	Long run ನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ (ಅಥವಾ ನಿರ್ಗಮನ) supernormal profits (ಅಥವಾ losses) ಅನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕುತ್ತದೆ: ಎಲ್ಲ firms ಕೇವಲ normal profits ಗಳಿಸುತ್ತವೆ — ಇದು perfect competition ಜೊತೆಗಿನ long-run ಸಾಮ್ಯ.	Q4, Q6	PYQ 2019-Nov, 2021-Jan	3.2.1, p. 4.54; Table 7, p. 4.56
3.2.9	Long-run equilibrium ಎಂದರೆ AR, AC ಯ ಇಳಿಮುಖ ಭಾಗಕ್ಕೆ tangent ಆಗುವ ಬಿಂದು: firm ಎಂದಿಗೂ LAC ಯ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಗಿನ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲ, optimum size ನದ್ದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು excess capacity ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.	Q18	MTP 2024-Dec S1	3.2.1, pp. 4.54 – 4.55; Summary, p. 4.64
3.2.10	Differentiated products, monopolistic competition ಮತ್ತು (differentiated ಅಥವಾ imperfect) oligopoly — ಎರಡರಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.	Q27	MTP 2025-Dec S1	3.3, p. 4.56; Types of Oligopoly (Oligopoly ಯ ವಿಧಗಳು), p. 4.57
3.2.11	*ವಿಷಯ 3.0 ನೋಡಿ: perfectly competitive industry ಯ long-run equilibrium ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ firms equilibrium ನಲ್ಲಿದ್ದು ಕೇವಲ normal (supernormal ಅಲ್ಲ) profits ಗಳಿಸುತ್ತವೆ, quantity supplied, quantity demanded ಗೆ ಸಮ, ಮತ್ತು plants ಅನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ (full capacity) ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.*	Q23	PYQ 2021-Jan, 2026-Jan	3.0.5, pp. 4.38 – 4.39

ವಿಷಯ 3.3 Oligopoly

83 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 70 · RTP 5 · MTP 25

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.3.1	Oligopoly — 'competition among the few' (ಕೆಲವರ ನಡುವಿನ ಸ್ಪರ್ಧೆ): homogeneous ಅಥವಾ differentiated products ನ ಕೆಲವು (ಎರಡರಿಂದ ಹತ್ತು) ದೊಡ್ಡ sellers, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ market ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವರು; ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಅಡೆತಡೆಗಳ (barriers to entry) ಹಿಂದೆ ಕೆಲವು ದೊಡ್ಡ firms industry ಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ; firms price makers, ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಪ್ರಬಲ firms ನ ಸಾಮೂಹಿಕ ವರ್ತನೆ price ಅನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. Stigler: ಒಂದು firm ತನ್ನ market policy ಯನ್ನು ಭಾಗಶಃ ಕೆಲವು ನಿಕಟ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ವರ್ತನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.	Q20, Q21, Q27, Q30, Q44, Q53	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Dec (×2); MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1	3.3, pp. 4.56 – 4.57; 3.3.0, p. 4.58
3.3.2	Oligopoly ಎಂಬುದು homogeneous ಅಥವಾ differentiated products — ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಮಾರುವ market form; differentiated product ಉತ್ಪಾದಿಸುವ industry ಯ firms monopolistically competitive ಅಥವಾ oligopolists ಆಗಿರುತ್ತವೆ.	Q60, Q79	RTP 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	3.3, p. 4.56; Summary table, p. 4.63
3.3.3	Oligopoly ಯ SM ಉದಾಹರಣೆಗಳು: ಭಾರತದ cold drinks ಮತ್ತು automobile industries, airlines, petroleum refining, power generation and supply, mobile telephony ಮತ್ತು Internet service providers (ಆದ್ದರಿಂದ smartphones ಮತ್ತು telecom); oligopolists ನಡುವಿನ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ (cartel) OPEC ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ.	Q2, Q14, Q16, Q41, Q48, Q76, Q82	PYQ 2018-May, 2020-Nov (×3), 2023-Dec, 2024-Sep, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S1	3.3, p. 4.57; 3.3.1 (iii), p. 4.60
3.3.4	The Theory of Games — ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಯ (uncertainty) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ oligopolists ನ strategic behaviour ಗೆ ಒಂದು ಭಿನ್ನ ವಿಧಾನ — ಅನ್ನು Von Neumann ಮತ್ತು Oskar Morgenstern (1944) ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದರು.	Q55, Q69	PYQ 2026-May; MTP 2024-Dec S1	Game Theory in Oligopoly (Oligopoly ಯಲ್ಲಿ Game Theory), p. 4.57
3.3.5	Oligopoly ಯ ವಿಧಗಳು: pure (perfect) — homogeneous product, ಉದಾ. aluminium, steel, petroleum; differentiated (imperfect) — product differentiation ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಮಾರುವ goods, ಉದಾ. talcum powder; open — ಹೊಸ firms ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಈಗಿರುವ firms ಜೊತೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಬಹುದು; closed — ಪ್ರವೇಶ ನಿರ್ಬಂಧಿತ.	Q15, Q22, Q40, Q49, Q65, Q70	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2023-Jun, 2024-Sep, 2025-Sep, 2026-May; MTP 2025-Aug S2	Types of Oligopoly (Oligopoly ಯ ವಿಧಗಳು), p. 4.57

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.3.6	Collusive oligopoly — price ಅಥವಾ output ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ firms ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಬರುತ್ತವೆ (ಸಹಕರಿಸುತ್ತವೆ); competitive — ಅಂತಹ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲ. Partial — leader (price leader) ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ firm ನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಿರುವ industry; full — price leadership ಇಲ್ಲ. Syndicated — firms ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ syndicate ಮೂಲಕ ಮಾರುತ್ತವೆ; organised — prices, output, quotas ನಿಗದಿಪಡಿಸಲು firms ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ಸಂಘವನ್ನು (central association) ರಚಿಸುತ್ತವೆ.	Q12, Q18, Q29, Q58, Q63, Q77, Q78	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2019-Nov, 2020-Nov (×2), 2021-Dec, 2024-Jun, 2025-Jan, 2025-May; RTP 2025-May; MTP 2025-Apr S1, 2026-Apr S1, 2026-Apr S2	Types of Oligopoly (Oligopoly ಯ ವಿಧಗಳು), pp. 4.57 – 4.58
3.3.7	Oligopoly ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು: strategic interdependence (ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ — ಪ್ರತಿ firm ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ತೂಗಿ ನೋಡಬೇಕು), advertising ಮತ್ತು selling costs ನ ಮಹತ್ವ (non-price competition, price wars ತಪ್ಪಿಸುವುದು) ಮತ್ತು group behaviour; kinked demand ಮತ್ತು cartels ಇದರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳು. Free entry, close substitutes ಮಾರುವ ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯ firms, ಮತ್ತು 'no importance to advertising' — ಇವು ಲಕ್ಷಣಗಳು **ಅಲ್ಲ**.	Q1, Q5, Q11, Q26, Q43, Q46, Q59, Q66, Q73	PYQ 2018-May, 2018-Nov, 2019-Nov, 2021-Jul, 2024-Jun, 2026-Jan, 2026-May; RTP 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	3.3.0, pp. 4.58 – 4.59; Summary, p. 4.65
3.3.8	ಪ್ರತಿ price ಬದಲಾವಣೆಗೂ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದರಿಂದ, oligopolist ಗೆ ಖಚಿತ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧಾರಿತ (sure and determinate) demand curve ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ — oligopoly ಯಲ್ಲಿ demand indeterminate, ಆದ್ದರಿಂದ economists ಹಲವು models ಬಳಸುತ್ತಾರೆ (independent action; Cournot, Stackelberg, Bertrand; collusion).	Q47	MTP 2024-Aug, 2025-May S2	3.3.1, p. 4.59
3.3.9	Oligopoly price, perfect competition ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆದರೆ monopoly ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ; ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳು ಸಹಕರಿಸಿದರೆ ಅವರು marginal cost ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ prices ವಿಧಿಸಬಹುದು.	Q39	PYQ 2022-Dec	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ); ಹೋಲಿಸಿ: 3.3.1, p. 4.59
3.3.10	Cartel: ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಲು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ (collude) firms ನ ಗುಂಪು; ಕೆಲವೇ firms ಇದ್ದು, ಎಲ್ಲವೂ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ cartels ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನವು producers ನ ಒಂದು ಉಪಗುಂಪನ್ನು (subset) ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. Price ಏರಿಸಲು ಮತ್ತು joint profit ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸಲು colluding firms ಒಟ್ಟಾಗಿ monopoly ಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ — ಸದಸ್ಯರು ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೆ cartel monopoly profits ಗಳಿಸುತ್ತದೆ (ಆದ್ದರಿಂದ market-sharing cartel monopoly ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ತಲುಪುತ್ತದೆ). ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯ firms ಇದ್ದಾಗ collusion ಅಸಾಧ್ಯ.	Q17, Q25, Q42, Q45, Q61, Q72, Q74, Q75	PYQ 2020-Nov, 2021-Jul, 2023-Dec, 2026-May; RTP 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	3.3.1 (iii), pp. 4.59 – 4.60; 3.3.2, p. 4.60

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.3.11	Price leadership oligopoly ಯ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣ: dominant firm ನಿಂದ (fringe firms ಕುರಿತು 'live and let live' ಧೋರಣೆ), low-cost firm ನಿಂದ, ಅಥವಾ barometric — ಹಳೆಯ, ಅನುಭವಿ, ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಅಥವಾ ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವಾನ್ವಿತ firm market ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅಂದಾಜಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರ price ಅನ್ನು ಉಳಿದವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. 'Live and let live' dominant-firm leadership ಗೆ ಸೇರಿದ್ದು, barometric ಗೆ ಅಲ್ಲ.	Q6, Q8, Q19	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2020-Nov	3.3.2, p. 4.60
3.3.12	Kinked demand curve hypothesis — Sweezy's model, ಅಮೆರಿಕನ್ economist Paul A. Sweezy ನೀಡಿದ್ದು — oligopoly ಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು price rigidity ಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ: costs ಅಥವಾ demand ಬದಲಾದಾಗಲೂ prices ಸ್ಥಿರವಾಗಿ (sticky) ಉಳಿಯುತ್ತವೆ.	Q13, Q23, Q24, Q31, Q34, Q37, Q62, Q64, Q80	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Jun, 2022-Dec, 2025-May, 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1, 2026-Apr S2	3.3.3, pp. 4.60 – 4.62; Summary, p. 4.65
3.3.13	Kink ಪ್ರಚಲಿತ price (prevailing price) ನಲ್ಲಿದೆ: ಮೇಲಿನ ಭಾಗ highly (relatively) elastic ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗ inelastic — price ಇಳಿಕೆಗಿಂತ price ಏರಿಕೆಗೆ consumers ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾರೆ.	Q32, Q35, Q38, Q50	PYQ 2021-Dec, 2022-Jun (×2), 2022-Dec, 2024-Sep	3.3.3, p. 4.61
3.3.14	ಊಹಿತ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ ಮಾದರಿ: ತಾನು price ಅನ್ನು ಪ್ರಚಲಿತ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಇಳಿಸಿದರೆ competitors ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ price ಏರಿಸಿದರೆ competitors ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿ oligopolist ನಂಬುತ್ತಾನೆ — ಆದ್ದರಿಂದ price ಏರಿಸುವ firm ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಿಗೆ customers (market share) ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.	Q68, Q83	PYQ 2026-Jan, 2026-Sep	3.3.3, p. 4.61
3.3.15	Chamberlin ನ oligopoly model ಮತ್ತು kinked demand curve model — ಎರಡರಲ್ಲೂ oligopolists ತಮ್ಮ interdependence ಅನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ, collude ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು prices ಅನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿಡಲು ಒಲವು ತೋರುತ್ತಾರೆ.	Q54	MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP); ಹೋಲಿಸಿ: 3.3.3, p. 4.62
3.3.16	Duopoly: market ನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಎರಡು firms (ಉದಾ. ಇಬ್ಬರು ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ cold-drink sellers) — oligopoly ಯ ಒಂದು subset (ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭ).	Q9, Q10, Q71	PYQ 2019-Nov (×2), 2026-May	3.3.4, p. 4.62
3.3.17	Monopsony: ಒಂದು product ಅಥವಾ service ನ ಏಕೈಕ buyer, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ factor markets ನಲ್ಲಿ — ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು firm ಒಂದು factor ನ ಏಕೈಕ buyer; oligopsony: ಕೆಲವೇ ದೊಡ್ಡ buyers, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ factor markets ನಲ್ಲಿ.	Q7, Q57, Q67	PYQ 2019-May, 2025-Jan, 2026-Jan; MTP 2025-Apr S1	3.3.4, p. 4.62
3.3.18	Bilateral monopoly: ಕೇವಲ ಒಬ್ಬ buyer ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ seller — monopoly market ಮತ್ತು monopsony market ನ ಸಂಯೋಜನೆ.	Q3, Q4, Q28, Q33, Q51, Q81	PYQ 2018-May, 2018-Nov, 2021-Dec (×2), 2023-Dec, 2024-Sep, 2026-Sep	3.3.4, p. 4.62

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.3.19	Zero-sum game ನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಆಟಗಾರನ ಲಾಭ ನಿಖರವಾಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ನಷ್ಟ — ಉದಾ. ನಿಗದಿತ market share ಗಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ; prisoners' dilemma zero-sum ಅಲ್ಲ.	Q52	MTP 2024-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
3.3.20	Short run ನಲ್ಲಿ losses ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ oligopolist, long run ನಲ್ಲಿ business ನಿಂದ ಹೊರಹೋಗಬಹುದು, business ನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು ಅಥವಾ break even ಆಗಬಹುದು — ಯಾವುದೇ ಫಲಿತಾಂಶ ಸಾಧ್ಯ.	Q56	MTP 2024-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
3.3.21	*ವಿಷಯಗಳು 3.0 ಮತ್ತು 3.3 ನೋಡಿ: ಒಂದು industry ಅನೇಕ firms ಅನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ; price rigidity oligopoly ಯ ಲಕ್ಷಣ (monopoly ಯದ್ದಲ್ಲ); perfect competition ನಲ್ಲಿ selling costs ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿ factors ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತವೆ.*	Q36	PYQ 2022-Dec	3.0.1, p. 4.29; 3.3.3, p. 4.62; Table 7, p. 4.56

ಭಾಗ B — ಅಧ್ಯಾಯ 4 One-liner ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)

ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ, Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು SM ಪುಟ ಇರುವ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲು 'ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ' ಮೇಲೆ click ಮಾಡಿ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ICAI ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸುಮಾರು 54% ಅನ್ನು ★★★ ಸಾಲುಗಳೇ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಘಟಕ 1 — Market ನ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವಿಧಗಳು (Meaning and Types of Markets)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Price = money-value; prices exchange value ಅನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತವೆ; Ricardo: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಧಿಕಾರ (command over commodities in general); Economics ಕೇವಲ exchange value ಕುರಿತು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತದೆ.	★	1.0.1
2	Market = trade ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವ ಮತ್ತು price ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ buyers ಮತ್ತು sellers; ಅದು ಔಪಚಾರಿಕ ಸ್ಥಳವೇ ಆಗಿರಬೇಕಿಲ್ಲ.	★	1.0.2
3	**ಐದು ಅಂಶಗಳು: buyers & sellers · product/service · price ಗಾಗಿ ಚೌಕಾಸಿ (bargaining) · market ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಜ್ಞಾನ · ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ price (volume of business, advertisement, firm, multiple prices ಅಲ್ಲ).**	★★★	1.0.3, 1.1.5
4	Product markets (households, firms ನಿಂದ ಖರೀದಿಸುತ್ತವೆ) vs factor markets (firms land, labour, capital, entrepreneurship ಖರೀದಿಸುತ್ತವೆ).	★	1.0.4
5	ಆರು ಆಧಾರಗಳು: ಪ್ರದೇಶ (area) · ಸಮಯ (time) · ವ್ಯವಹಾರದ ಸ್ವರೂಪ (nature of transaction) · ನಿಯಂತ್ರಣ (regulation) · volume of business · ಸ್ಪರ್ಧೆ (competition).	★	1.0.5
6	ಪ್ರದೇಶ (Area): local · regional (ಪಕ್ಕದ ನಗರಗಳು / ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಮೂಹ) · national (trade policy ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ದೇಶದೊಳಗೇ ಇರಿಸುತ್ತದೆ) · international (ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ).	★★	1.0.6
7	Time element ಅನ್ನು ರೂಪಿಸಿದವರು Alfred Marshall.	★★	1.0.7
8	ಸಮಯ (Time): very short = market period (supply ಸ್ಥಿರ, ಬೇಗ ಹಾಳಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳು) · short · long ('normal price') · very long = secular period.	★★	1.0.8
9	**ವ್ಯವಹಾರದ ಸ್ವರೂಪ (Nature of transaction): spot/cash (ತಕ್ಷಣ ಪಾವತಿ; mandi ಧಾನ್ಯ) vs forward/future (ಭವಿಷ್ಯದ delivery; bank ನಿಂದ forex contract).**	★★★	1.0.9, 1.1.6
10	ನಿಯಂತ್ರಣ (Regulation): regulated (stock exchange) vs unregulated = free market, ಯಾವುದೇ ಷರತ್ತುಗಳಿಲ್ಲ (Haat Bazaar).	★	1.0.10
11	Volume of business: wholesale (bulk, B2B) vs retail (ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, B2C).	★★	1.0.11
12	Market share = industry demand ನ ಶೇಕಡಾವಾರು ರೂಪದಲ್ಲಿ firm ನ demand.	★	1.1.1
13	ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳು: perfect competition · monopolistic competition · oligopoly · monopoly; firm ನ elasticity of demand ಅನಂತ (infinite) ಆಗಿರುವುದು perfect competition ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.	★	1.1.2
14	Market ನ ವಿಧವು commodity ಯ ಸ್ವರೂಪ, production ನ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು demand ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.	★	1.1.3

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
15	Downward-sloping market demand ಪ್ರತಿಯೊಂದು structure ಗೂ ಹೊಂದುತ್ತದೆ — ಅದರಿಂದ structure ಅನ್ನು ಊಹಿಸಲಾಗದು.	★★	1.1.4
16	TR = P × Q; competitive firm ನ TR, origin ನಿಂದ ಹೊರಡುವ ಸರಳ ರೇಖೆ.	★★	1.2.1
17	**AR = TR/Q = P; AR curve = firm ನ demand curve.**	★★★	1.2.2, 1.0.12
18	**MR = ΔTR/ΔQ; MRn = TRn − TRn−1; P ಮತ್ತು Q ನೀಡಿದ್ದರೆ ಮೊದಲು TR ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿ; MR ಶೂನ್ಯ ಅಥವಾ negative ಆಗಬಹುದು.**	★★★	1.2.3, 1.2.4, 1.0.13
19	TR = ΣMR.	★	1.2.5
20	AR ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ → MR < price, MR, AR ಗಿಂತ ಕೆಳಗೆ; AR ಎಂದಿಗೂ ಶೂನ್ಯವಾಗದು, MR ಶೂನ್ಯ ಅಥವಾ negative ಆಗಬಹುದು.	★	1.2.6
21	**TR ಕ್ಷೀಣಿಸುವ ದರದಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತದೆ (diminishing MR), MR = 0 ಆದಾಗ ಗರಿಷ್ಠ, MR < 0 ಆದಾಗ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.**	★★★	1.2.7
22	Perfect competition: AR = MR, ಎರಡೂ horizontal ಮತ್ತು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು (coincident).	★	1.2.8
23	**MR = AR × (e − 1)/e — e ಯನ್ನು positive ಸಂಖ್ಯೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ.**	★★★	1.2.9, 1.2.10
24	e = 1 → MR = 0; e > 1 → MR positive ಆಗಿರುತ್ತದೆ; e < 1 → MR negative ಆಗಿರುತ್ತದೆ.	★★	1.2.11
25	e = 1 ಆಗಿರುವಲ್ಲಿ TR ಗರಿಷ್ಠ.	★★	1.2.12
26	ತತ್ವ 1: TVC ಭರಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೆ (P < AVC) shut down ಮಾಡಿ; shut-down point ನಲ್ಲಿ P = AVC, TR = TVC, loss = TFC.	★★	1.2.13
27	**ತತ್ವ 2: MR = MC ಯಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ profit (first-order condition); MR ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ, MC ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಜಾರಾಗಿರುತ್ತವೆ.**	★★★	1.2.14, 1.2.15

ಘಟಕ 2 — Prices ನ ನಿರ್ಧಾರ (Determination of Prices)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Prices exchange value ಅನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತವೆ; factor prices = rent, wages, interest, profit.	★★	2.0.1
2	**Government prices ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದು (procurement/support prices); floor, equilibrium ಗಿಂತ ಮೇಲೆ; ceiling, equilibrium ಗಿಂತ ಕೆಳಗೆ → ಕೊರತೆಗಳು (shortages), ಹಂಚಿಕೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, black marketing.**	★★★	2.0.3, 2.3.5
3	Equilibrium = market clearing price: Qd = Qs, ಮಾರಾಟವಾಗದ stock ಇಲ್ಲ, ಪೂರೈಸದ demand ಇಲ್ಲ.	★	2.1.1
4	Equilibrium ಗಿಂತ ಮೇಲಿನ price → surplus → price ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; ಕೆಳಗಿನ price → shortage → price ಏರುತ್ತದೆ (stable equilibrium).	★	2.1.2

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
5	Non-price factors curves ಅನ್ನು shift ಮಾಡುತ್ತವೆ: ಬಲಕ್ಕೆ = increase, ಎಡಕ್ಕೆ = decrease.	★	2.2.1
6	Demand ↑ → P ↑, Q ↑; ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ price ಏರಿಕೆಯ ನಿರೀಕ್ಷೆ demand ಅನ್ನು ಬಲಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತದೆ.	★★	2.2.2
7	Demand ↓ ಆದರೆ → P ↓, Q ↓.	★	2.2.3
8	Supply ↑ ಆದರೆ → P ↓, Q ↑; Supply ↓ ಆದರೆ → P ↑, Q ↓.	★★	2.2.4, 2.2.5
9	**ಒಂದೇ ದಿಕ್ಕು: quantity ಖಚಿತ, price ಅನಿಶ್ಚಿತ; ಸಮಾನ shifts ಆದರೆ price ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ದೊಡ್ಡ shift price ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.**	★★★	2.3.1, 2.3.2
10	ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕುಗಳು: price ಖಚಿತ (demand ಜೊತೆ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ), quantity ಅನಿಶ್ಚಿತ.	★★	2.3.3
11	Illustration 1: D2+S3 = ಬಿಂದು 2; D2+S2 = ಬಿಂದು 7; S3 ಮಾತ್ರ = ಬಿಂದು 3; D2 ಮಾತ್ರ = ಬಿಂದು 5.	★★	2.3.4

ಘಟಕ 3 — ವಿವಿಧ market forms ನಲ್ಲಿ price ಮತ್ತು output ನಿರ್ಧಾರ (Price-Output Determination under Different Market Forms)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Perfect competition: buyers ಮತ್ತು sellers ನ ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆ · homogeneous products (perfect substitutes) · free entry and exit = pure competition; + perfect knowledge · ಅತಿ ಕಡಿಮೆ transaction costs · price-taking = perfect competition.	★★	3.0.2
2	**Perfect competition ಅಲ್ಲ: selling costs, advertising, inelastic demand, inefficient allocation; 'absence of transport cost' SM ನ ಷರತ್ತು ಅಲ್ಲ.**	★★★	3.0.3
3	Perfect competition ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ (myth); agricultural products, financial instruments ಮತ್ತು precious metals ಇದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತವೆ.	★	3.0.4
4	**Firms price takers: price ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲ; industry price ಅನ್ನು market demand = market supply ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.**	★★★	3.0.1
5	**Firm ನ demand (AR) = horizontal ರೇಖೆ, X-axis ಗೆ ಸಮಾಂತರ, infinitely elastic; ಆದರೆ market demand curve ಈಗಲೂ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಜಾರಾಗಿರುತ್ತದೆ.**	★★★	3.0.5, 3.0.7
6	AR = MR = P ಆಗಿರುವುದು perfect competition ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.	★★	3.0.6
7	**Equilibrium: MR = MC ಮತ್ತು MC, MR ಅನ್ನು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಛೇದಿಸುತ್ತದೆ (MC ಗೆ positive slope).**	★★★	3.0.8
8	MR > MC → output ವಿಸ್ತರಿಸಿ; MR < MC → output ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ.	★	3.0.9
9	Short-run supply curve = ಕನಿಷ್ಠ AVC ಗಿಂತ ಮೇಲಿನ MC.	★★	3.0.10
10	Price < AVC (TR < TVC) → shut down ಮಾಡಿ.	★★	3.0.11

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
11	Normal profit: AR = ATC (zero economic profit); supernormal: AR > ATC; loss: ATC > AR — short run ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯ.	★★	3.0.12, 3.0.13
12	Long run: entry ಮತ್ತು exit ಕೇವಲ normal profit ಅನ್ನು ಉಳಿಸುತ್ತವೆ.	★★	3.0.14
13	Long-run equilibrium ನಲ್ಲಿ: LMC = LAC = P; LAR = LMR = P = LMC = LAC.	★	3.0.15
14	Long-run optimality: ಕನಿಷ್ಠ cost, P = MC, full capacity, ಯಾವುದೇ ವ್ಯರ್ಥವಿಲ್ಲ, excess capacity ಇಲ್ಲ, optimum ಸಂಖ್ಯೆಯ firms.	★★	3.0.16
15	P = MC ಕೇವಲ perfect competition ನಲ್ಲಿ; monopoly ಹೆಚ್ಚು price ವಿಧಿಸಿ ಕಡಿಮೆ ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ (P > MC; unique supply curve ಇಲ್ಲ).	★★	3.0.17, 3.0.19
16	ತೀವ್ರ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ elasticity of supply 'infinite' — ಕೇವಲ ICAI key ಯಲ್ಲಿ; SM demand ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ.	★	3.0.18
17	Normal profit ಒಂದು implicit cost, accounting cost ನ ಭಾಗವಲ್ಲ; TFC = TC − TVC.	★	3.0.20
18	Cost ಅಂಶಗಳು (ಅಧ್ಯಾಯ 3): AFC rectangular hyperbola; MC < AVC ಇರುವವರೆಗೆ AVC ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; LAC envelope, U-shaped; returns ಕಾರಣದಿಂದ SAC U-shaped.	★★	3.0.21
19	Monopoly = ಏಕೈಕ seller, close substitutes ಇಲ್ಲ; ಲಕ್ಷಣಗಳು: single seller · barriers to entry · close substitutes ಇಲ್ಲ · market power.	★★	3.1.1
20	**Barriers to entry = ಮೂಲಭೂತ ಕಾರಣ: patents ಮತ್ತು copyrights, government rights, ವಿರಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು, natural monopoly; ಎಲ್ಲ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಪ್ರವೇಶ ನಿರ್ಬಂಧಿತ; nuclear power = government monopoly.**	★★★	3.1.2
21	**Cross elasticity ಶೂನ್ಯ ಅಥವಾ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ; price elasticity < 1; ಕಡಿದಾದ downward-sloping AR.**	★★★	3.1.3
22	Firm = industry; monopolist ನ demand = market demand.	★★	3.1.4
23	Price ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ: monopoly ಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಗಣನೀಯ; price maker.	★★	3.1.5
24	MR < AR; MR slope = 2 × AR slope; AR ಶೂನ್ಯವಾಗಲಾರದು, MR ಶೂನ್ಯ ಅಥವಾ negative ಆಗಬಹುದು.	★★	3.1.6
25	MR = AR(1 − 1/e); AR = MR·e/(e − 1); ಹೆಚ್ಚಿನ MR ಇರುವ market ಗೆ output ಅನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿ.	★★	3.1.7
26	Monopolist short-run losses ಅನುಭವಿಸಬಹುದು (ATC > AR).	★	3.1.8
27	**Long run: ನಿರಂತರ losses ಇಲ್ಲ; entry ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ supernormal profit ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.**	★★★	3.1.9
28	Market power = positive profit ಸಹಿತ MC ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ price.	★	3.1.10
29	Monopoly ಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು: ಹೆಚ್ಚಿನ price, ಕಡಿಮೆ output, ಅನ್ಯಾಯದ profits → government ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು monopolies ತಡೆಯುತ್ತದೆ.	★★	3.1.11

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
30	Price discrimination: ಒಂದೇ commodity ಯ ವಿಭಿನ್ನ units ಗೆ ವಿಭಿನ್ನ prices, cost ಆಧಾರಿತವಲ್ಲ; simple vs discriminating monopoly (dynamic fares).	★★	3.1.12
31	Price discrimination ಗೆ monopoly ಅಗತ್ಯ; perfect competition ನಲ್ಲಿ ಅಸಾಧ್ಯ.	★★	3.1.13
32	**ಷರತ್ತುಗಳು: price ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿ · ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಬಹುದಾದ sub-markets · ವಿಭಿನ್ನ elasticities (ಆಗ ಮಾತ್ರ ಲಾಭದಾಯಕ) · ಮರುಮಾರಾಟ (resale) ಇಲ್ಲ.**	★★★	3.1.14
33	ಉದ್ದೇಶಗಳು: ಗರಿಷ್ಠ profit, ಹೆಚ್ಚುವರಿ stock ವಿಲೇವಾರಿ, economies of scale, ವಿದೇಶಿ markets ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, pricing ಮೂಲಕ ಸಮಾನತೆ (equity).	★★	3.1.15
34	**Pigou ನ degrees: 1st = ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವೈಯಕ್ತಿಕ consumer (ಸಂಪೂರ್ಣ surplus); 2nd = ಮಾರಾಟವಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳು; 3rd = location ಅಥವಾ customer segment.**	★★★	3.1.16
35	**Third-degree ಉದಾಹರಣೆಗಳು: dumping; domestic vs commercial (ಗ್ರಾಮೀಣ vs ಕೈಗಾರಿಕಾ) ವಿದ್ಯುತ್; railway ಯ senior-citizen ದರಗಳು.**	★★★	3.1.17
36	Discriminating monopolist ಒಟ್ಟು output, ಅದರ ಹಂಚಿಕೆ (equal MRs) ಮತ್ತು prices (demand ಕಡಿಮೆ elastic ಇರುವಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು) ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ.	★	3.1.18
37	Monopolistic competition: ಅನೇಕ sellers, differentiated close substitutes, free entry, non-price competition.	★★	3.2.1
38	Product differentiation = ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ; perfect competition ನಿಂದ ಇರುವ ಏಕೈಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇದೇ.	★★	3.2.2
39	**ಉದಾಹರಣೆಗಳು: soaps ಮತ್ತು detergents, toothpaste, restaurants, hotels, ದುರಸ್ತಿ ಅಂಗಡಿಗಳು, ಉಡುಪು, retail.**	★★★	3.2.3
40	Non-price competition ಮತ್ತು ಭಾರೀ selling costs → monopolistic competition.	★★	3.2.4
41	Chamberlin (USA): monopolistic competition ಸಿದ್ಧಾಂತ; selling cost vs production cost.	★	3.2.5
42	**Demand curve downward sloping, ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ elastic; MR ಅದರ ಕೆಳಗೆ; monopoly ಯ demand curve ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿದಾದದ್ದು.**	★★★	3.2.6
43	Short run: normal profit, supernormal profit ಅಥವಾ loss.	★	3.2.7
44	Long run: ಕೇವಲ normal profit (perfect competition ನಂತೆಯೇ).	★	3.2.8
45	Long run: ಎಂದಿಗೂ ಕನಿಷ್ಠ LAC ಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ → excess capacity, optimum size ಅಲ್ಲ.	★	3.2.9
46	**Differentiated products: monopolistic competition ಮತ್ತು oligopoly.**	★★★	3.2.10, 3.3.2
47	**Oligopoly = competition among the few (ಕೆಲವರ ನಡುವಿನ ಸ್ಪರ್ಧೆ; 2–10), homogeneous ಅಥವಾ differentiated, ಬಲವಾದ barriers to entry, price makers.**	★★★	3.3.1
48	**Oligopoly ಉದಾಹರಣೆಗಳು: cold drinks, automobiles, airlines, telecom, ISPs, smartphones; OPEC = cartel ನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ.**	★★★	3.3.3

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
49	Game theory: Von Neumann ಮತ್ತು Oskar Morgenstern (1944).	★	3.3.4
50	**Pure/perfect (homogeneous: ಉದಾ. aluminium) vs imperfect (differentiated: ಉದಾ. talcum powder); open vs closed.**	★★★	3.3.5
51	**Collusive vs competitive; partial (ಒಬ್ಬ ಪ್ರಬಲ leader) vs full; syndicated (ಕೇಂದ್ರ syndicate) vs organised (ಕೇಂದ್ರ association).**	★★★	3.3.6
52	**ಲಕ್ಷಣಗಳು: strategic interdependence (ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ) · advertising ಮತ್ತು selling costs · group behaviour — free entry ಇಲ್ಲ.**	★★★	3.3.7
53	Oligopoly ಯ demand curve indeterminate ಆಗಿರುತ್ತದೆ.	★	3.3.8
54	Oligopoly price, competitive price ಮತ್ತು monopoly price ನಡುವೆ ಇರುತ್ತದೆ (ಕೇವಲ PYQ).	★	3.3.9
55	**Cartel = ಸ್ಪಷ್ಟ collusion (explicit collusion); ಸಮಾನ ಗಾತ್ರದ ಕೆಲವು firms; producers ನ subset; ಉದ್ದೇಶ price ಏರಿಸುವುದು; ಅನೇಕ firms ಇದ್ದಾಗ ಅಸಾಧ್ಯ.**	★★★	3.3.10
56	Price leadership: dominant firm (live and let live) · low-cost firm · barometric (ಅನುಭವಿ firm market ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತದೆ).	★★	3.3.11
57	**Kinked demand curve: Paul A. Sweezy; price rigidity ಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.**	★★★	3.3.12
58	Kink ಪ್ರಚಲಿತ price ನಲ್ಲಿ: ಮೇಲಿನ segment elastic, ಕೆಳಗಿನದು inelastic.	★★	3.3.13
59	ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳು price ಇಳಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ price ಏರಿಕೆಯನ್ನಲ್ಲ.	★	3.3.14
60	Chamberlin ಮತ್ತು kinked models: ಗುರುತಿಸಲಾದ interdependence, collusion ಇಲ್ಲ, ಸ್ಥಿರ prices.	★	3.3.15
61	Duopoly = ಎರಡು firms, oligopoly ಯ ಒಂದು subset.	★★	3.3.16
62	Monopsony = ಏಕೈಕ buyer; oligopsony = ಕೆಲವು ದೊಡ್ಡ buyers (factor markets).	★★	3.3.17
63	**Bilateral monopoly = ಏಕೈಕ buyer + ಏಕೈಕ seller = monopoly + monopsony.**	★★★	3.3.18
64	Zero-sum game: market share ಗಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ.	★	3.3.19

ಅಧ್ಯಾಯ 5

National Income ನಿರ್ಧಾರ (Determination of National Income)

270 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · 133 one-liners · 74 revision pointers · July 2026 Study Material ನಲ್ಲಿ SM ಅಧ್ಯಾಯ 6

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners

ಘಟಕ 1: National Income Accounting

SM ಅಧ್ಯಾಯ 6, ಘಟಕ 1, ಪುಟಗಳು 6.1 – 6.30

ವಿಷಯ 1.1 National Income Accounting

1 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP –

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.1	Nobel ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ Simon Kuznets ಮತ್ತು Richard Stone ಅವರು ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದ National Income Accounting ಎಂದರೆ goods ಮತ್ತು services ನ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಹಂತದಿಂದ ಅವುಗಳ ಅಂತಿಮ ವಿಲೇವಾರಿಯ (final disposal) ಹಂತದವರೆಗಿನ macro-economic accounts ನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.	Q1	PYQ 2025-Sep	1.1, p. 6.2

ವಿಷಯ 1.2 National Income ಅಂದಾಜುಗಳ ಉಪಯುಕ್ತತೆ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವ (Usefulness and Significance of National Income Estimates)

4 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP – · MTP –

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.1	*ವಿಷಯ 1.1 ನೋಡಿ: National Accounts Statistics ಸಂಕಲಿಸುವ ಹೊಣೆ Ministry of Statistics and Programme Implementation (MoSPI) ಅಡಿಯಲ್ಲಿರುವ Central Statistical Organisation (CSO) ನದು; ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ State Directorates of Economics and Statistics (DESs) State Domestic Product ಅನ್ನು ಸಂಕಲಿಸುತ್ತವೆ.*	Q1, Q4	PYQ 2025-May, 2026-Sep	1.1, p. 6.2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.2	National income ಅಂದಾಜುಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳು (SM ಪಟ್ಟಿ): businesses ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯದ demand ಅನ್ನು ಮುನ್ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ (forecast); sectors ವಾರು national income ನ ಸಂಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ರಚನೆ, ಆವರ್ತಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶಾಲ ವಲಯವಾರು ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳು (sectoral shifts); ವಲಯ-ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನೀತಿಗಳು; macroeconomic modelling ಗೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕ (quantitative) ಆಧಾರ; income distribution ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆ (inequality); structural ratios (investment, taxes, fiscal deficit, government expenditure — GDP ಗೆ ಅನುಪಾತ); ಸಾಲಗಳಿಗೆ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೋಲಿಕೆಗಳು; ಮತ್ತು financial ಹಾಗೂ monetary data ಜೊತೆಗೆ, growth ಮತ್ತು inflation ಕುರಿತ ನೀತಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ. Population growth ಕುರಿತ ನೀತಿಗಳು ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ **ಇಲ್ಲ**.	Q2	PYQ 2025-May	1.2, pp. 6.2 – 6.3
1.2.3	*ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: GNPMP = GDPMP + NFIA, ಆದ್ದರಿಂದ negative NFIA ಇದ್ದರೆ GNPMP, GDPMP ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ (positive NFIA ಇದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು).*	Q3	PYQ 2026-Jan	1.3.2, p. 6.7

ವಿಷಯ 1.3 National Income ನ ವಿವಿಧ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು (Different Concepts of National Income)

86 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 51 · RTP 2 · MTP 20 · Model Q 21

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.1	Gross Domestic Product (GDP) ಎಂದರೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ (ಅದರ ಗಡಿಗಳ ಒಳಗೆ) ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಎಲ್ಲ final goods ಮತ್ತು services ನ ಮೌಲ್ಯ; ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಅದರ market price ನಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (GDPMP).	Q17; MQ 1.3: Q1	PYQ 2025-Jan; Model Q	1.3.1, p. 6.3
1.3.2	GDP ಯಲ್ಲಿ final goods ಮಾತ್ರ ಸೇರುತ್ತವೆ; ಮುಂದಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಉತ್ಪಾದಕನೊಬ್ಬ ಖರೀದಿಸಿದ good (ಉದಾ. ವೃತ್ತಿಪರ ತಂಡವೊಂದು ಖರೀದಿಸಿದ uniforms) intermediate good ಆಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಎಣಿಸಿದರೆ double counting ಆಗುತ್ತದೆ.	Q14	MTP 2024-Dec S1	1.3.1, p. 6.3 (final goods); ಈ ಉದಾಹರಣೆ ಕೇವಲ MTP ಯಲ್ಲಿದೆ
1.3.3	Nominal GDP ಎಂದರೆ current prices ನಲ್ಲಿ GDP; real GDP ಎಂದರೆ constant (base-year) prices ನಲ್ಲಿ GDP — final goods ನ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು constant prices ನಿಂದ ಗುಣಿಸಿದ ಮೊತ್ತ — ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು price ಬದಲಾವಣೆಗಳ (inflation) ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ output ಹಾಗೂ welfare ಹೋಲಿಸಲು ಇದೇ ಸರಿಯಾದ ಮಾಪಕ.	Q21, Q58; MQ 1.1: Q2; MQ 1.6: Q1	PYQ 2025-Jan; MTP 2026-Apr S1; Model Q ×2	1.3.1, pp. 6.3 – 6.4; Summary, p. 6.29

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.4	GDP deflator ಎಂದರೆ ಅದೇ ವರ್ಷದ nominal GDP ಮತ್ತು real GDP ಗಳ ಅನುಪಾತ; ಇದು inflation ಅನ್ನು (base year ಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ price ಮಟ್ಟ) ಅಳೆಯುವ price index, ಮತ್ತು nominal GDP ಯನ್ನು real GDP ಆಗಿ 'deflate' ಮಾಡಲು ಇದನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಪ್ರಸಕ್ತ ವರ್ಷದ output ನಿಂದ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಸ್ತುತ production basket ಅನ್ನು ಬಳಸುತ್ತದೆ.	Q8, Q55, Q61	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	1.3.1, pp. 6.4 – 6.5
1.3.5	GDP deflator = (Nominal GDP ÷ Real GDP) × 100 — ಉದಾ. 6,750 ÷ 4,500 × 100 = 150.	Q5, Q42	PYQ 2024-Jun, 2026-May	1.3.1, p. 6.4; Illustration 1, p. 6.5
1.3.6	Real GDP = (Nominal GDP ÷ GDP deflator ಅಥವಾ price index) × 100; Nominal GDP = Real GDP × price index ÷ 100 (ಉದಾ. real 450, index 120 → nominal 540).	Q19, Q38, Q50, Q60; MQ Real GDP: Q1	PYQ 2025-Jan, 2026-Jan; RTP 2025-May; MTP 2025-Aug S2, 2026-Apr S2; Model Q	1.3.1, p. 6.5; ಉದಾಹರಣೆಗಳು (Illustrations) 3 – 4, p. 6.6
1.3.7	Base year ನಲ್ಲಿ nominal ಮತ್ತು real GDP ಸಮ, ಆದ್ದರಿಂದ deflator ಯಾವಾಗಲೂ 100. Deflator 100 ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು → nominal GDP, real GDP ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮತ್ತು prices base year ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು (120 = base ಗಿಂತ 20% ಹೆಚ್ಚು prices); 100 ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ (nominal < real) → price level base year ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ.	Q3, Q30, Q33, Q63; MQ GDP Deflator: Q1	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep (×2), 2026-Sep; Model Q	1.3.1, pp. 6.5 – 6.6; ಉದಾಹರಣೆಗಳು (Illustrations) 1 – 2
1.3.8	ವರ್ಷ 2 ರ inflation rate = (ವರ್ಷ 2 ರ GDP deflator − ವರ್ಷ 1 ರ GDP deflator) ÷ ವರ್ಷ 1 ರ GDP deflator × 100. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದ deflator ಈ ವರ್ಷದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೆ price level ಇಳಿದಿದೆ; ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ prices ಏರಿವೆ.	Q6, Q9, Q22, Q34, Q35	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-May, 2025-Sep (×2)	1.3.1, p. 6.5; Illustration 1, pp. 6.5 – 6.6
1.3.9	Inflation ಅನ್ನು price indices ಮೂಲಕ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ — Wholesale Price Index, Consumer Price Index ಮತ್ತು GDP deflator; purchasing power parity prices inflation ನ ಮಾಪಕ ಅಲ್ಲ.	Q53	MTP 2025-Aug S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP); SM ಕೇವಲ GDP deflator ಅನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ, p. 6.4
1.3.10	Net Domestic Product (NDP) = GDP − depreciation: ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಒಟ್ಟು ಮೌಲ್ಯದಿಂದ ಬಳಕೆಯಾಗಿ ಸವೆದ capital ನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದದ್ದು. Gross ಮತ್ತು net ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕೇವಲ depreciation (consumption of fixed capital), ಆದ್ದರಿಂದ NDP ಎಂದಿಗೂ GDP ಯನ್ನು ಮೀರಲಾರದು, ಮತ್ತು gross domestic investment − net domestic investment = GDP − NDP.	Q10, Q13, Q49; MQ 1.1: Q1	PYQ 2024-Sep; RTP 2024-Sep; MTP 2025-Jan S2 (×2); Model Q	1.3.1, p. 6.7

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.11	Gross = Net + Depreciation, ಆದ್ದರಿಂದ gross investment = net investment + replacement investment. Depreciation, gross investment ಅನ್ನು ಮೀರಿದರೆ net investment negative ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು economy ಯ capital stock ಕುಗ್ಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.	Q15, Q51	MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Dec S1	1.3.1, p. 6.7 (capital-stock ಕುರಿತ ನಿರ್ಣಯ ಕೇವಲ MTP ಯಲ್ಲಿದೆ)
1.3.12	Gross National Product (GNP) ಎಂದರೆ ಒಂದು accounting year ನಲ್ಲಿ ದೇಶದ domestic territory ಯಲ್ಲಿ normal residents ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಎಲ್ಲ final economic goods ಮತ್ತು services ನ market value, net factor income from abroad ಸೇರಿ; ನಮ್ಮ ನಾಗರಿಕರು ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸುವ ಆದಾಯ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತದೆ, ವಿದೇಶೀಯರು ಇಲ್ಲಿ ಗಳಿಸುವ ಆದಾಯ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.	Q23; MQ 1.3: Q2	PYQ 2024-Jun, 2025-May; Model Q	1.3.2, p. 6.7
1.3.13	ವಿದೇಶಿ ಕಂಪನಿಯೊಂದು ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳಿಂದ ಗಳಿಸುವ profits (ಉದಾ. Apple ನ ಭಾರತೀಯ manufacturing; South Korea ದ ಕಂಪನಿಯೊಂದರ ಭಾರತೀಯ plant) ಭಾರತದ GDP ಯ ಭಾಗ, ಆದರೆ ಅವು ಆ ಕಂಪನಿಯ ತವರು ದೇಶದ GNP ಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ — ಅವು ಭಾರತದ national income ನ ಭಾಗವಲ್ಲ.	Q31 (+ 1.4 MQ 1.4 Q1)	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; Model Q	1.3.2, p. 6.7
1.3.14	GNPMP = GDPMP + NFIA; GDPMP = GNPMP − NFIA. NFIA = ಒಂದು ದೇಶದ ನಾಗರಿಕರು ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಗಳು ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸುವುದು − ವಿದೇಶಿ ನಾಗರಿಕರು ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ಕಂಪನಿಗಳು ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸುವುದು (net compensation of employees + net income from property and entrepreneurship + net retained earnings). Negative NFIA → GDPMP, GNPMP ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು.	Q11, Q18; MQ 1.2: Q2; MQ 1.3.2: Q1	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-Jan; Model Q ×2	1.3.2, p. 6.7
1.3.15	'national' ಮತ್ತು 'domestic' ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ net factor income from abroad: National = Domestic + NFIA (gross ಅನ್ನು net ನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದು depreciation; market price ಅನ್ನು factor cost ನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದು net indirect taxes).	Q48	PYQ 2026-May	1.3.2, p. 6.8
1.3.16	NNPMP = GNPMP − Depreciation = NDPMP + NFIA = GDPMP + NFIA − Depreciation (ಈ ಮೂರೂ ಸರಿ; 'NDPMP − Depreciation' ಸರಿಯಲ್ಲ). ಮರುಜೋಡಿಸಿದಾಗ: Depreciation = GDPMP + NFIA − NNPMP; NFIA = NNPMP − NDPMP.	Q12, Q29, Q32; MQ 1.3.3: Q1	PYQ 2024-Sep, 2025-Sep (×2); Model Q	1.3.5, p. 6.8; Illustration 7, p. 6.14
1.3.17	Market price ಮತ್ತು factor cost ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ net indirect taxes (indirect taxes − subsidies): Market Price = Factor Cost + Indirect Taxes − Subsidies; Factor Cost = Market Price − Indirect Taxes + Subsidies. ಆದ್ದರಿಂದ GDPMP = GDPFC + NIT, ಮತ್ತು National Income (NNPFC) = NNPMP − NIT.	Q1, Q46, Q52; MQ 1.3: Q3	PYQ 2024-Jun, 2026-May; MTP 2025-May S2; Model Q	1.3.6, p. 6.8

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.18	MP ↔ FC numericals: indirect taxes ಮತ್ತು subsidies (net indirect taxes) ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೂಡಿಸಿ ಅಥವಾ ಕಳೆಯಿರಿ; direct taxes ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲ — ಉದಾ. NNPMP = 15,000 + 450 − 250 = 15,200; subsidies = NNPFC − NNPMP + indirect taxes.	Q39, Q43, Q44; MQ 1.3.4: Q1	PYQ 2026-Jan, 2026-May (×2); Model Q	1.3.6, p. 6.8
1.3.19	GDPFC = Compensation of employees + Operating surplus (rent + interest + profit) + self-employed ರ Mixed income + Depreciation; GDPMP = NDPFC + Consumption of fixed capital + Net indirect taxes.	Q39, Q40, Q41	PYQ 2026-Jan (×3)	1.3.6, p. 6.8; Illustration 5, pp. 6.12 – 6.13
1.3.20	Basic price = Factor cost + Production taxes − Production subsidies (tax ಇಲ್ಲದ subsidised price); Market price = Basic price + Product taxes − Product subsidies.	Q24	PYQ 2025-May	1.3.6, p. 6.9
1.3.21	Net Domestic Product at Factor Cost (NDPFC) ಎಂದರೆ factors of production ಗಳಿಸಿದ ಒಟ್ಟು factor incomes: NDPFC = NDPMP − Net indirect taxes = GDPFC − Depreciation = Compensation of employees + Operating surplus + Mixed income.	MQ 1.3.5: Q1	Model Q	1.3.7, p. 6.10
1.3.22	National Income = NNP at Factor Cost: ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ದೇಶದ normal residents ಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗುವ factor income = domestic factor incomes (FID) ನ ಮೊತ್ತ + net factor income from abroad.	Q57, Q62	PYQ 2026-Sep; MTP 2026-Apr S1	1.3.8, p. 6.10
1.3.23	Per capita income = aggregate income (output) ÷ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ (total population) (ಉದಾ. 1,200 billion ÷ 250 million = 4,800) — ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ economic output; ಇದು ಒಂದು ದೇಶದ standard of living ನ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.2: Q1; MQ 1.3.6: Q1	Model Q ×2	1.3.9, p. 6.10
1.3.24	Personal income ಎಂದರೆ Non-Profit Institutions Serving Households ಸೇರಿದಂತೆ household sector ಪಡೆಯುವ ಆದಾಯ — ಎಲ್ಲ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಬರುವ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪ್ರಸ್ತುತ ಆದಾಯ ಸ್ವೀಕೃತಿಗಳು, ಇವು productive activities ನಿಂದ ಗಳಿಸಿದವು ಆಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಆಗಿರದಿರಬಹುದು (ಆದ್ದರಿಂದ social security benefits ಮತ್ತು unemployment compensation ನಂತಹ transfer payments ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತವೆ: ಪಡೆದ ಆದರೆ ಗಳಿಸದ ಆದಾಯ). Retained earnings, indirect business taxes, corporate income taxes ಮತ್ತು social security ಗೆ ನೀಡುವ ಕೊಡುಗೆಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. PI = NI + ಪಡೆದ ಆದರೆ ಗಳಿಸದ ಆದಾಯ (income received but not earned) − ಗಳಿಸಿದ ಆದರೆ ಪಡೆಯದ ಆದಾಯ (income earned but not received).	Q2, Q20, Q26, Q56	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan, 2025-May; MTP 2025-Dec S1	1.3.10, pp. 6.10 – 6.11

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.25	Disposable personal income (DI) ಎಂದರೆ consumption ಅಥವಾ savings ಗಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಹಣ: DI = PI − Personal income taxes − Non-tax payments (government ಗೆ ಮಾಡುವ ಇತರ ಕಡ್ಡಾಯ ಪಾವತಿಗಳು, ಉದಾ. provident fund, ESI).	Q4, Q7, Q25; MQ 1.3.8: Q1, Q2	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-May; Model Q ×2	1.3.11, p. 6.11
1.3.26	Net National Disposable Income (NNDI) = Net National Income + rest of the world ನಿಂದ ಬರುವ ಇತರ net current transfers; Gross National Disposable Income = NNDI + consumption of fixed capital.	MQ 1.3: Q1	Model Q	1.3.11, p. 6.11
1.3.27	Private income ಎಂದರೆ ದೇಶದ ಒಳಗಿನ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮೂಲಗಳಿಂದ private sector ಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗುವ ಆದಾಯ (factor ಮತ್ತು transfer income ಎರಡೂ) = private sector ಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗುವ NDP ಯ factor income + NFIA + national debt interest + government ನಿಂದ current transfers + rest of the world ನಿಂದ ಇತರ net transfers. PI = Private income − corporate tax − corporate saving (undistributed profits) ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, Private income = PI + corporate tax + undistributed profits.	Q27; MQ 1.3.9: Q1	PYQ 2025-May; Model Q	1.3.12, p. 6.12; Illustration 6, p. 6.13
1.3.28	*ವಿಷಯ 1.4 ನೋಡಿ: pensions, scholarships ಮತ್ತು unemployment allowance transfer payments — ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೊಡುಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮರುಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವ ಆದಾಯ — ಆದ್ದರಿಂದ ಇವು factor payments ಅಲ್ಲ, government final consumption expenditure ನ ಭಾಗವೂ ಅಲ್ಲ (ಅದು defence, education, healthcare ಅನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ). Defence ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಉಚಿತ uniforms, MPs ನ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು imputed rent — ಇವು factor payments.*	Q36, Q47, Q54	PYQ 2026-Jan, 2026-May; MTP 2025-Aug S2	1.4.4, p. 6.19; 1.4.3, p. 6.18
1.3.29	*ವಿಷಯ 1.4 ನೋಡಿ: ಹಿಂದೆಯೇ ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ (second-hand) goods ನ ವಿನಿಮಯ ಮತ್ತು stocks ಹಾಗೂ bonds ನ ವಿನಿಮಯ national income ನಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.*	Q16	MTP 2024-Dec S1, 2025-Dec S1	1.4.3, p. 6.18
1.3.30	*ವಿಷಯ 1.4 ನೋಡಿ: income method, domestic territory ಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ production units ಪಾವತಿಸುವ factor incomes ಅನ್ನು (wages and salaries, rent, interest, profit) ಕೂಡಿಸುತ್ತದೆ; transfer income ಅನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.*	Q45	PYQ 2026-May	1.4.3, p. 6.18

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.31	*ವಿಷಯ 1.4 ನೋಡಿ: GVAMP = Value of output − Intermediate consumption = (Sales + Closing stock − Opening stock) − IC (market price ನಲ್ಲಿ GST ಗೆ ಯಾವ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ); NDPMP = GVAMP − Consumption of fixed capital (5,800 − 620 = 5,180); IC = Value of output − GVAMP (6,800 − 5,800 = 1,000).*	Q37, Q64, Q65	PYQ 2026-Jan, 2026-Sep (×2)	1.4.2, p. 6.17; 1.3.1, p. 6.7
1.3.32	*ವಿಷಯ 1.4 ನೋಡಿ: C + I + G + (X − M) expenditure method ಮೂಲಕ GDPMP ನೀಡುತ್ತದೆ; national income (NNPFC) ಪಡೆಯಲು ಮುಂದೆ − depreciation + NFIA − net indirect taxes ಬೇಕು.*	Q59	MTP 2026-Apr S1	1.4.4, p. 6.20
1.3.33	*ವಿಷಯ 1.5 ನೋಡಿ: railways, communications, banking, insurance ಮತ್ತು central government administration ನಂತಹ, ರಾಜ್ಯಗಳ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಹರಡಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೇ 'supra-regional sectors'.*	Q28	PYQ 2025-May	1.5, p. 6.27
1.3.34	Opportunity cost ಎಂದರೆ ಒಂದು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಅತ್ಯಧಿಕ ಮೌಲ್ಯದ ಪರ್ಯಾಯ (ಇದು ಅಧ್ಯಾಯ 1 / production-cost ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, national income ಅಲ್ಲ).	MQ 1.3: Q2	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
1.3.35	ಭಾರತದ real GDP ಯನ್ನು constant (2011-12) prices ನಲ್ಲಿ ವರದಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ; base year ಅನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು SM ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ (Model Q ನ key: 'every 7–10 years').	MQ 1.4: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q); 2011-12 base, 1.3.1, p. 6.4 ರಲ್ಲಿ

ವಿಷಯ 1.4 ಭಾರತದಲ್ಲಿ National Income ಮಾಪನ (Measurement of National Income in India)

48 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 10 · RTP 3 · MTP 22 · Model Q 18

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.1	Circular flow of income ಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಜೋಡಿತವಾದ ಮೂರು ಹಂತಗಳಿವೆ — production, distribution (income) ಮತ್ತು disposition (expenditure); output ನ ಮೌಲ್ಯವು factor incomes ಆಗಿ (rent, wages, interest, profit) ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಆದಾಯ output ನ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮ.	Q3; MQ 1.4.1: Q1	PYQ 2024-Sep; Model Q	1.4.1, pp. 6.15 – 6.16
1.4.2	ಮೂರು ವಿಧಾನಗಳು: Value Added (Product) Method — ಒಟ್ಟು output ಗೆ ಪ್ರತಿ industry ಯ (production units) ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಿಲ್ಲದ (unduplicated) ಕೊಡುಗೆ; Income Method — domestic territory ಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ production units ಪಾವತಿಸುವ factor incomes ನ ಮೊತ್ತ; Expenditure (Income Disposal) Method — ಒಂದು accounting year ನಲ್ಲಿನ aggregate final expenditure.	Q30	PYQ 2026-Sep	1.4.1, Table 1.1.1, p. 6.16; 1.4.2 – 1.4.4, pp. 6.16 – 6.18

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.3	Value Added Method — ಇದನ್ನು Product Method, Industrial Origin Method, Net Output Method ಅಥವಾ production method ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ — ಪ್ರತಿ industry ಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯಿಂದ ಇತರ ಎಲ್ಲ industries ನಿಂದ ಮಾಡಿದ intermediate purchases ಅನ್ನು ಕಳೆದು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಒಂದು accounting year ನಲ್ಲಿ domestic territory ಯ ಪ್ರತಿ ಉತ್ಪಾದಕ ಉದ್ಯಮದ (producing enterprise) ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತದೆ.	Q4, Q10, Q17, Q21	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan, 2026-May; MTP 2025-May S2	1.4.2, p. 6.16; Summary, p. 6.30
1.4.4	Multiple (double) counting ಅನ್ನು final goods ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ (ಅಥವಾ value added ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ) ಎಣಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಪ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ; ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳ value added ನ ಮೊತ್ತವು final good ನ price ಗೆ, ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಒಟ್ಟು ಆದಾಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು profit ಸೇರಿದ ಅದರ ಒಟ್ಟು cost ಗೆ ಸಮ.	Q8, Q14, Q20	RTP 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-May S2 (×2)	1.4.2, p. 6.16; 1.3.1, p. 6.3
1.4.5	Value added = Value of output − Intermediate consumption; ಆದ್ದರಿಂದ final product ನ ಮೌಲ್ಯ = intermediate purchases + value added (800 + 400 = 1,200), ಮತ್ತು ಒಂದು firm ನ value added ಎಂದರೆ ಅದು ಸ್ವತಃ ಸೇರಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ.	MQ 1.4.2: Q1, Q2, Q3	Model Q ×3	1.4.2, p. 6.17
1.4.6	GVAMP = Value of output − Intermediate consumption = (Sales + Change in stock) − Intermediate consumption; ಇಲ್ಲಿ change in stock = closing − opening stock (750 + 200 − 300 − 250 = 400).	Q1, Q12	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan	1.4.2, p. 6.17; ಉದಾಹರಣೆಗಳು (Illustrations) 9 ಮತ್ತು 12, pp. 6.21, 6.23
1.4.7	NVAMP = GVAMP − Depreciation; factor cost = market price − indirect taxes + subsidies (GVAFC = 180 + 15 − 100 + 10 = 105); NDPFC + NFIA = National Income. Rent ಮತ್ತು profit, value added ನ ಹಂಚಿಕೆಗಳು (distributions), ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಅಂಶಗಳಲ್ಲ.	Q9	MTP 2024-Dec S1	1.4.2, p. 6.17; Illustration 12, pp. 6.23 – 6.24
1.4.8	Value added ನಲ್ಲಿ ಸೇರುವವು: fixed assets ನ own-account production (ಉದಾ. ಕುಶಲಕರ್ಮಿಯೊಬ್ಬ ಕಟ್ಟಿದ ಹೊಸ ಮನೆ), self-consumption ಗಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ goods ನ imputed value, owner-occupied houses ನ imputed rent ಮತ್ತು change in stock; ಸಂಬಳರಹಿತ ಮನೆಗೆಲಸ (ಗೃಹಿಣಿಯರ ಕೆಲಸ, ಸ್ವಂತ ಮಗುವಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದು) ಮತ್ತು ಹಳೆಯ shares ನ ಮರುಮಾರಾಟ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.	Q27	MTP 2025-Dec S1	1.4.2, p. 6.17; 1.4.3, p. 6.18; 1.6 (d), p. 6.27

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.9	Income Method (Factor Income / Factor Payment / Distributed Share Method): national income ಎಂದರೆ domestic territory ಯಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ production units ಪಾವತಿಸುವ factor incomes ನ — wages and salaries, rent, interest ಮತ್ತು profit — ಮೊತ್ತ: NDPFC; NI = Compensation of employees + Operating surplus + Mixed income + NFIA. Profits ಒಂದು factor income; transfers, subsidies ಮತ್ತು indirect taxes ಅಲ್ಲ.	Q25, Q26; MQ 1.1: Q2	RTP 2025-Sep (×2); Model Q	1.4.3, p. 6.18
1.4.10	ಪ್ರಾಥಮಿಕ factors ನ ಮಾಲೀಕರ ಆದಾಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಸೇರುತ್ತವೆ: wages (ನಿವೃತ್ತ ಕಾರ್ಮಿಕರ pensions ಅಲ್ಲ), bonus, DA, commission, provident fund ಗೆ employers ನ ಕೊಡುಗೆ, rent (ವಾಸ್ತವಿಕ ಮತ್ತು imputed), royalty, productive services ಗಾಗಿ ಪಡೆದ ಸಾಲಗಳ ಮೇಲಿನ interest, dividends, commissions ಮತ್ತು brokerages. ಸೇರದವು: capital gains, windfall profits, transfer incomes, second-hand goods ಮತ್ತು financial assets (shares ಮತ್ತು bonds) ನ ಮಾರಾಟ, ಹಿಂದಿನ ಉಳಿತಾಯದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾವತಿಗಳು, public debt ಮೇಲಿನ ಮತ್ತು consumption loans ಮೇಲಿನ interest.	Q11, Q16, Q22	PYQ 2025-Jan, 2026-Jan; MTP 2025-Aug S1	1.4.3, p. 6.18
1.4.11	Profit = Corporate (profit) tax + Dividend + Retained earnings (undistributed profit) — ಈ ಮೂರೂ profit ನ ಘಟಕಗಳು (components).	Q15	MTP 2025-Jan S2	1.4.3, p. 6.18
1.4.12	Self-employed ರ (ವಕೀಲರು, ಎಂಜಿನಿಯರ್‌ಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಮಾಲೀಕರು; ಕೃಷಿ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಸಾರಿಗೆ) mixed income ಎಂದರೆ labour ಅಂಶ ಮತ್ತು capital ಅಂಶವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದ ಆದಾಯ.	Q2, Q23	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	1.4.3, pp. 6.18 – 6.19
1.4.13	Income-method numericals: compensation of employees + rent + interest + profits + mixed (proprietors') income ಕೂಡಿಸಿ; ನಂತರ GDPMP ಗಾಗಿ + depreciation + net indirect taxes (taxes on production and imports), ಮತ್ತು national aggregates ಗಾಗಿ + NFIA.	MQ 1.4.3: Q1, Q2, Q3, Q4, Q5	Model Q ×5	1.4.3, p. 6.18; Illustration 5, p. 6.12
1.4.14	Compensation of employees, national income ನ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಘಟಕ (component).	Q18	MTP 2025-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
1.4.15	Expenditure Method (Income Disposal Approach): GDPMP = Σ final expenditure = Private final consumption expenditure + Government final consumption expenditure + Gross domestic capital formation + Net exports (C + I + G + X − M); net exports negative ಆಗಿರಬಹುದು.	MQ 1.1: Q1; MQ 1.4.4: Q1, Q2, Q3, Q4, Q5	Model Q ×6	1.4.4, pp. 6.18 – 6.20

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.16	Final consumption expenditure, household sector (PFCE, NPISH ಸೇರಿ) ಮತ್ತು government sector (GFCE: defence, education, healthcare ನಂತಹ collective services, cost ನಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯೀಕರಿಸಿದವು) — ಎರಡರಲ್ಲೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.	Q24	MTP 2025-Aug S2	1.4.4, p. 6.19
1.4.17	Transfer payments (pensions, scholarships, unemployment allowance) ಪ್ರಸ್ತುತ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸದ ಕಾರಣ ಅವನ್ನು GDP ಯಿಂದ ಹೊರಗಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ; ಅವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ GDP ಅತಿಯಾಗಿ ಅಂದಾಜಾಗುತ್ತದೆ (overstate).	Q6, Q19	MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1	1.4.4, p. 6.19; Summary, p. 6.30
1.4.18	Gross domestic capital formation = fixed assets ನ ಸ್ವಾಧೀನ (machinery ಮತ್ತು equipment — ಉದಾ. bank ಒಂದರ digital-assistant robot, construction) + change in inventories (ಮಾರಾಟವಾಗದ stock ಸೇರಿ) + valuables ನ ಸ್ವಾಧೀನ; ಆದ್ದರಿಂದ business inventories ನಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಳ investment ಎಂದು ಎಣಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.	Q13, Q28	MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-Dec S1	1.4.4, p. 6.20
1.4.19	Net domestic expenditure = Consumption expenditure + Net domestic investment (gross capital formation ನಿಂದ depreciation ಕಳೆದದ್ದು).	Q5	MTP 2024-Dec S1	1.4.4, p. 6.20 (ತರ್ಕದಿಂದ ಪಡೆದದ್ದು — by derivation; ಈ ಪದ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)
1.4.20	ಭಾರತದಲ್ಲಿ national income ಅನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಂದೇ ವಿಧಾನದಿಂದ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗದು: ಕೃಷಿ (agriculture) — production (value added/output) method; small-scale sector — income method; construction — expenditure method. Income-tax returns ಸರಿಯಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಕೆಯಾಗುವ developed economies ಗೆ income method ಸೂಕ್ತ.	Q7, Q29; MQ 1.4: Q2	MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S1; Model Q	1.4.4, p. 6.20
1.4.21	*ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: ವಿದೇಶಿ ಕಂಪನಿಯೊಂದು ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳಿಂದ ಗಳಿಸುವ profits ಭಾರತದ GDP ಯ ಭಾಗ, ಆದರೆ ಭಾರತದ national income ನ ಭಾಗವಲ್ಲ (ಅವು ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಪಾವತಿಸಿದ factor income, NFIA ಮೂಲಕ ಕಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ).*	MQ 1.4: Q1	Model Q	1.3.2, p. 6.7

ವಿಷಯ 1.5 ಭಾರತದಲ್ಲಿ Regional Accounts ವ್ಯವಸ್ಥೆ (The System of Regional Accounts in India)

4 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.5.1	State income (Net State Domestic Product) ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಆಯಾ State Directorates of Economics and Statistics (DESs) ನ State Income Units ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತವೆ; ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಾತ್ಮಕ (conceptual and methodological) ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತು ಸಲಹೆ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ Central Statistical Organisation ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.	Q1, Q2	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1	1.5, p. 6.27; 1.1, p. 6.2
1.5.2	Per capita state income = NSDP ÷ ರಾಜ್ಯದ midyear projected population — ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಧನೆಯ (regional economic performance) ಮಾಪಕ.	Q3	MTP 2024-Dec S1	1.5, p. 6.27 (poverty ratio ಮತ್ತು employment rate ಕೇವಲ MTP ಯಲ್ಲಿವೆ)
1.5.3	Labour-market ಮಾಪಕಗಳು SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ; MTP key, labour force participation rate ಅನ್ನು unemployment ನ ಮಾಪಕವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.	Q4	MTP 2025-Jan S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 1.6 GDP ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ (GDP and Welfare)

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.6.1	GDP, welfare ನ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಮಾಪಕ ಅಲ್ಲ; ಇದು ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊರಗಿಡುತ್ತದೆ: income distribution (ಆದ್ದರಿಂದ per capita GDP ಅಸಮರ್ಪಕ); quality improvements; ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಮರೆಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ ಉತ್ಪಾದನೆ (drugs, gambling); non-market production; leisure ನ ನಷ್ಟ; crime, pollution ಮತ್ತು traffic congestion ನಂತಹ economic 'bads'; volunteer work; externalities; ಮತ್ತು ನಮ್ಮನ್ನು ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರುವ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ನಾವು ಕೆಟ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾತ್ರ ತಡೆಯುವ ಉತ್ಪಾದನೆ — ಇವುಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ.	Q3, Q4, Q5	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-May S2, 2026-Apr S1	1.6, pp. 6.27 – 6.28
1.6.2	*ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: per capita income ಒಂದು ದೇಶದ standard of living ನ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.*	Q2	PYQ 2025-May	1.3.9, p. 6.10
1.6.3	Population, economy ಗಿಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಬೆಳೆದರೆ per capita income ಇಳಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು saving ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.	Q1	MTP 2024-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 1.7 National Income ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ಮಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳು (Limitations and Challenges of National Income Computation)

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP 1 · Model Q 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.7.1	National income ಅಳೆಯುವಲ್ಲಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕ ತೊಡಕುಗಳು (conceptual difficulties): ಒಪ್ಪಿತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಕೊರತೆ; final ಮತ್ತು intermediate goods ನಡುವೆ ನಿಖರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ; transfer payments ನ ಸಮಸ್ಯೆ; durable goods ನ services; income distribution ಅನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಕಷ್ಟ; constant prices ನಲ್ಲಿ ಹೊಸ good ನ ಮೌಲ್ಯೀಕರಣ; government services ನ ಮೌಲ್ಯೀಕರಣ. (Quality improvements, GDP-ಮತ್ತು-welfare ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿವೆ, ಈ ಪಟ್ಟಿಗಲ್ಲ.)	Q1; MQ 1.7: Q2	PYQ 2024-Sep; Model Q	1.7, p. 6.28
1.7.2	ಇತರ ಸವಾಲುಗಳು: data ಯ ಅಸಮರ್ಪಕತೆ ಮತ್ತು ಅವಿಶ್ವಸನೀಯತೆ; non-monetised sector; self-consumption ಗಾಗಿ ಉತ್ಪಾದನೆ; ಅನಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ದಾಖಲಾಗದ ಆದಾಯಗಳು; ಸರಿಯಾದ occupational classification ನ ಕೊರತೆ; consumption of fixed capital ನ ನಿಖರ ಅಂದಾಜು.	MQ 1.7: Q3	Model Q	1.7, p. 6.29
1.7.3	ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಮರೆಮಾಡಿದ ಉತ್ಪಾದನೆ (tax evasion ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ ಚಟುವಟಿಕೆ) GDP ಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ದೊಡ್ಡ underground economy ಅಧಿಕೃತ national income ಅನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಅಂದಾಜಿಸುತ್ತದೆ (understates).	Q2; MQ 1.7: Q3	MTP 2026-Apr S1; Model Q	1.6 (c), p. 6.27
1.7.4	GDP ಒಟ್ಟು output ಅನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತದೆ, ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ output ಅನ್ನಲ್ಲ: per capita GDP population ಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ (1.3.9), ಮತ್ತು SM ನ ಪ್ರಮುಖ welfare ಕೊರತೆ income distribution (1.6).	MQ 1.7: Q1	Model Q	1.3.9, p. 6.10; 1.6 (a), p. 6.27 (population-size ಪದಪ್ರಯೋಗ ಕೇವಲ Model Q ನಲ್ಲಿದೆ)

ಘಟಕ 2: National Income ನಿರ್ಧಾರ ಕುರಿತ Keynesian ಸಿದ್ಧಾಂತ (The Keynesian Theory of Determination of National Income)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 6, ಘಟಕ 2, ಪುಟಗಳು 6.34 – 6.70

ವಿಷಯ 2.1 ಪೀಠಿಕೆ (Introduction)

10 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP 1 · MTP 8 · Model Q 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.1	John Maynard Keynes, 'The General Theory of Employment, Interest, and Money' (1936) ನಲ್ಲಿ equilibrium aggregate income ಮತ್ತು output ನ ನಿರ್ಧಾರದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು; 1930 ರ ದಶಕದ Great Depression ಕಾಲದ classical economists ಬಳಿ ನಿರಂತರ unemployment ಅನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.	Q8; MQ 1.1: Q1	MTP 2026-Apr S1; Model Q	2.1, p. 6.35; Summary, p. 6.68
2.1.2	Keynes ಪ್ರಕಾರ national income, aggregate effective demand ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; economy ಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು spending ಇಲ್ಲದಿರುವವರೆಗೂ output, full employment ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಕೆಳಗೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ — Great Depression ನಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು ನಿಖರವಾಗಿ ಇದೇ ಎಂದು Keynes ವಾದಿಸಿದರು.	Q1, Q2	PYQ 2023-Dec, 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-Dec S1	2.4.1, p. 6.46; 2.8, p. 6.68
2.1.3	Unemployment ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ government spending ಅನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ macroeconomic theory ಯನ್ನು Keynes ಒದಗಿಸಿದರು: government spending (G) ಮತ್ತು taxes ನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಮೂಲಕ government, recession ಮತ್ತು unemployment ಅನ್ನು ಎದುರಿಸಬಹುದು — ಇದು ಸಕ್ರಿಯ, ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ (activist, stabilising) ಪಾತ್ರ.	Q3, Q7 (+ 2.3 Q18)	MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2 (×2)	2.1, p. 6.35; 2.8, p. 6.68
2.1.4	Macroeconomics ಇಡೀ economy ಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತದೆ — output, income, employment, consumption, investment ಮತ್ತು prices ನ aggregate ಮಟ್ಟ.	Q4	RTP 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2	SM ಘಟಕ 2 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP/RTP); ಹೋಲಿಸಿ (cf.) SM ಅಧ್ಯಾಯ 1, 1.2, pp. 1.8 – 1.9
2.1.5	ಆಧುನಿಕ macroeconomics ಗೆ Keynes ನೀಡಿದ ಅಡಿಗಲ್ಲುಗಳು (building blocks): (1) income ಜೊತೆ consumption ನ ಸಂಬಂಧ, ಮತ್ತು multiplier; (2) Liquidity Preference — demand for money ಗೆ Keynes ನೀಡಿದ ಹೆಸರು; (3) consumption ಮತ್ತು investment ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವಲ್ಲಿ expectations ನ ಮಹತ್ವ (psychological factors, ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ 'animal spirits' — ಈ ಪದಗುಚ್ಛ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ).	Q5 (+ 2.3 Q23)	PYQ 2025-May; MTP 2026-Apr S1	2.1, p. 6.36

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.6	Keynesian models short-period equilibrium ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ dynamic ಅಂಶಗಳಿಲ್ಲ — comparative statics ಮೂಲಕ ಒಂದು equilibrium ಅನ್ನು ಇನ್ನೊಂದರೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (short run ನಲ್ಲಿ investment ಅನ್ನು constant ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ).	Q9	MTP 2026-Apr S2	2.5, p. 6.53; 2.3.1, p. 6.38
2.1.7	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: Keynes consumption function C = a + bY ಅನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು — income ಏರಿದಂತೆ consumption ಏರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ income ನ ಏರಿಕೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ('psychological law of consumption').*	Q6	MTP 2025-Aug S1	2.3.2, pp. 6.39 – 6.40

ವಿಷಯ 2.2 ಸರಳ Two-Sector Model ನಲ್ಲಿ circular flow (Circular flow in a Simple Two-Sector Model)

8 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP – · Model Q 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.1	Effective (aggregate) demand ಎಂದರೆ economy ಯಲ್ಲಿ final goods ಮತ್ತು services ಮೇಲಿನ ಒಟ್ಟು planned expenditure; two-sector model ನಲ್ಲಿ AD = C + I.	MQ 1.1: Q1	Model Q	2.3.1, p. 6.38; 2.8, p. 6.68
2.2.2	Two-sector model ನಲ್ಲಿ household ಮತ್ತು business sectors ಇರುತ್ತವೆ (government ಮತ್ತು foreign sectors ಇರುವುದಿಲ್ಲ); three-sector model government sector ಅನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು four-sector model foreign sector ಅನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.2: Q1; MQ 1.4: Q1	Model Q ×2	2.1, p. 6.36; 2.2, p. 6.36
2.2.3	Households ಎಲ್ಲ factors of production ನ ಮಾಲೀಕರು ಮತ್ತು factor incomes ಗಾಗಿ (factor payments, ಉದಾ. wages) firms ಗೆ factor services ಮಾರುತ್ತಾರೆ; firms households ಗೆ goods ಮತ್ತು services ಮಾರುತ್ತವೆ. Real flows (ಮುರಿದ ರೇಖೆಗಳು — broken lines) factor services ಮತ್ತು goods ನ ಹರಿವುಗಳು; money flows (ನಿರಂತರ ರೇಖೆಗಳು — continuous lines) ಪಾವತಿಗಳು — firms ನಿಂದ households ಗೆ factor payments ಮತ್ತು households ನಿಂದ firms ಗೆ consumption payments.	MQ 1.2: Q2, Q3	Model Q ×2	2.2, pp. 6.36 – 6.37
2.2.4	ಸರಳ two-sector flow ನಲ್ಲಿ injections ಅಥವಾ leakages ಇಲ್ಲ; household income ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ firms ನ output ಮೇಲೆ ಖರ್ಚಾಗುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ Factor Payments = Household Income = Household Expenditure = Total Receipts of Firms = Value of Output.	Q2	PYQ 2026-Sep	2.2, p. 6.37

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.5	Circular flow of income ನ ಪರಸ್ಪರ ಜೋಡಿತವಾದ ಮೂರು ಹಂತಗಳು production, distribution ಮತ್ತು disposition.	Q1	PYQ 2025-Sep	SM ಘಟಕ 2 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ); ಇದು SM ಅಧ್ಯಾಯ 6, ಘಟಕ 1 ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ
2.2.6	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: AD ಅನ್ನು price level ನ function ಆಗಿ ನೀಡಿದಾಗ — ನೀಡಿರುವ P ಅನ್ನು ಆದೇಶಿಸಿ (substitute) (2,000 − 100 × 15 = 500).*	MQ 1.3.1: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)

ವಿಷಯ 2.3 ಮೂಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮತ್ತು functions (Basic Concepts and Functions)

36 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 17 · RTP 1 · MTP 13 · Model Q 8

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.1	Aggregate demand ಎಂದರೆ ಒಟ್ಟು planned (ex ante) expenditure; two-sector economy ಯಲ್ಲಿ AD = C + I; investment (investment goods ಗಾಗಿ firms ನ demand) exogenous ಆಗಿ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು short run ನಲ್ಲಿ constant — ಹೀಗಾಗಿ private investment, national income ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ AD ಯ ಒಂದು ಘಟಕ.	MQ 1.1: Q1; MQ 1.4: Q1	Model Q ×2	2.3.1, p. 6.38; 2.6, p. 6.56
2.3.2	AD ಅಥವಾ SRAS ಅನ್ನು price level ನ function ಆಗಿ ಬರೆದಾಗ (AD = A − bP; SRAS = c + dP): ನೀಡಿರುವ P ಅನ್ನು ಆದೇಶಿಸಿ. ಇವು Model-Q ರಚನೆಗಳು; SM ನ Keynesian model prices ಸ್ಥಿರ (fixed) ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.3.1: Q1; MQ 1.3.5: Q1 (+ 2.2 MQ 1.3.1 Q1)	Model Q ×3	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
2.3.3	Consumption function, aggregate consumption expenditure ಮತ್ತು aggregate disposable income ನಡುವಿನ functional relationship ಅನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ, C = f(Y) — consumption ಅನ್ನು disposable income ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.	Q4, Q27	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1	2.3.2, p. 6.38
2.3.4	Keynes ನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೂಪ C = a + bY: 'a' (autonomous consumption) ಎಂದರೆ disposable income ಶೂನ್ಯವಿದ್ದಾಗಲೂ ಇರುವ positive consumption — income ನಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗದ consumption; 'a' ಏರಿದರೆ consumption function ಮೇಲಕ್ಕೆ shift ಆಗುತ್ತದೆ.	Q8, Q19 (+ 2.5 Q16)	MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2, 2026-Apr S1	2.3.2, p. 6.39; Ill. 2 – 3, p. 6.47
2.3.5	Numerical: C = a + b × Y, ನಂತರ S = Y − C (ಉದಾ. C = 1,000 + 0.6 × 4,000 = 3,400; S = 4,000 − 3,400 = 600).	MQ 1.3.2: Q1; MQ 1.3.3: Q1; MQ 1.3.4: Q1	Model Q ×3	2.3.2, p. 6.39; 2.3.5, p. 6.41

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.6	Keynesian assumption (Keynes ನ 'psychological law of consumption'): disposable income ಜೊತೆ consumption ಏರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ income ನ ಏರಿಕೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ — 0 < b < 1; MPC ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ (unity) ಕಡಿಮೆ, ಆದರೆ ಶೂನ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು.	Q1, Q7, Q9, Q17 (+ 2.1 Q6)	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan, 2025-May; MTP 2025-Aug S1 (×2)	2.3.2, pp. 6.39 – 6.40; 2.3.5, p. 6.42
2.3.7	MPC = ΔC/ΔY = b, consumption function ನ slope — ಹೆಚ್ಚಿನ MPC consumption function ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿದಾಗಿಸುತ್ತದೆ (steeper; shift ಅಲ್ಲ). Data ದಿಂದ: ΔC ÷ ΔY (75/100 = 0.75).	Q12, Q15, Q25	PYQ 2025-Sep, 2026-May; MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	2.3.2, p. 6.39; Table 1.2.1, p. 6.40
2.3.8	APC = Total Consumption ÷ Total Income = C/Y, ಆದ್ದರಿಂದ Y = C/APC (900/0.45 = 2,000). Income ಏರಿದಂತೆ consumption ಮೇಲೆ ಖರ್ಚಾಗುವ income ನ ಅನುಪಾತ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ — consumption, income ಗಿಂತ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.	Q2, Q6, Q20, Q26	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2025-Dec S1	2.3.3, p. 6.40
2.3.9	Income ಅನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಉಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (Y = C + S); MPS = ΔS/ΔY = 1 − b, ಆದ್ದರಿಂದ MPC + MPS = 1.	Q10	PYQ 2025-May; MTP 2025-Apr S1	2.3.5, pp. 6.41 – 6.42
2.3.10	APS = Total Saving ÷ Total Income = S/Y, ಇಲ್ಲಿ S = Y − C; S = APS × Y. (C 300, Y 1,200 → 0.75; C 800, Y 4,000 → 0.8; Y 500, C 400 → 0.2.)	Q5, Q11, Q14, Q28	PYQ 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-May, 2026-Sep	2.3.5, p. 6.42; Ill. 1, p. 6.42
2.3.11	Ex ante aggregate supply ಎಂದರೆ firms ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಯೋಜಿಸುವ ಒಟ್ಟು supply; ಇದು national income ಗೆ ಸಮ, ಅದನ್ನು consume ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಉಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ: AS = C + S (ಆದ್ದರಿಂದ saving = income − consumption).	Q13; MQ 1.4.1: Q1	PYQ 2026-Jan; Model Q	2.3.8, p. 6.42; 2.3.5, p. 6.41
2.3.12	Consumer goods (sofa, holiday) ಖರೀದಿಸಲು ಹಿಂದಿನ savings ಬಳಸುವುದು consumption ಗೆ ಹಣ ಒದಗಿಸುವ dissaving — consumption ಏರುತ್ತದೆ; government bonds ಒಂದು financial asset, ಮತ್ತು ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದು import.	Q3	RTP 2024-Sep	2.3.2, p. 6.39; 2.6, p. 6.56; 2.7, p. 6.63
2.3.13	Rate of interest ಇಳಿದರೆ investment expenditure ಏರುತ್ತದೆ; monetary policy, interest rates ಮತ್ತು aggregate demand ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು liquidity preference ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.	Q24	MTP 2026-Apr S2	2.1, p. 6.36 (interest–investment ಸಂಬಂಧ ಕೇವಲ MTP ಯಲ್ಲಿದೆ)
2.3.14	*ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ: AD < AS ಆದಾಗ ಮಾರಾಟವಾಗದ inventories ಸಂಗ್ರಹವಾಗುತ್ತವೆ, firms output ಕಡಿತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು national income ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; AD = AS ಆಗುವವರೆಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ (prices ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲ, spending ಮತ್ತು output ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಮೂಲಕ).*	Q21, Q22	MTP 2026-Apr S1 (×2)	2.4, pp. 6.44 – 6.45; 2.6, pp. 6.57 – 6.58

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.15	*ವಿಷಯ 2.5 ನೋಡಿ: k = ΔY/ΔI = 1/(1 − MPC), ಆದ್ದರಿಂದ MPC = 1 − 1/k (2,000/1,600 = 1.25 → MPC 0.2).*	Q16	PYQ 2026-May	2.5, p. 6.51; Ill. 10, p. 6.53
2.3.16	*ವಿಷಯ 2.1 ನೋಡಿ: recession ಮತ್ತು unemployment ಎದುರಿಸಲು government spending ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂದು Keynes ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು.*	Q18	MTP 2025-Aug S2	2.1, p. 6.35; 2.8, p. 6.68
2.3.17	*ವಿಷಯ 2.1 ನೋಡಿ: 'animal spirits' — consumption ಮತ್ತು investment ನಿರ್ಧಾರಗಳಲ್ಲಿ expectations (psychological factors) ನ ಪಾತ್ರ.*	Q23	MTP 2026-Apr S1	2.1, p. 6.36

ವಿಷಯ 2.4 National Income ನಿರ್ಧಾರದ Two-Sector Model (The Two-Sector Model of National Income Determination)

17 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 9 · RTP – · MTP 5 · Model Q 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.1	ಎಲ್ಲ agents ಬಯಸುವ output ನ ಪ್ರಮಾಣವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ನಿಖರವಾಗಿ ಸಮವಾದಾಗ equilibrium output ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ: aggregate demand (C + I) = aggregate supply (C + S), ಅಂದರೆ C + I = C + S, ಅಥವಾ I = S (planned saving = planned investment).	Q8, Q11; MQ 1.4: Q1	PYQ 2026-May, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1; Model Q	2.4, p. 6.43; Summary, pp. 6.68 – 6.69
2.4.2	Numerical: Y = C + I ಬಿಡಿಸಿ. C = a + bY ಮತ್ತು I = Ī ಆದಾಗ, Y = (a + Ī)/(1 − b); I ಕೂಡ Y ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದ್ದರೆ (I = Ī + iY), ಎಲ್ಲ Y ಪದಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ: Y = (a + Ī)/(1 − b − i). ((10 + 200)/0.5 = 420; (12 + 188)/0.25 = 800; 42/0.35 = 120.)	Q2, Q5, Q12	PYQ 2024-Sep, 2025-Sep, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S2	2.4, Ill. 4 – 6 ಮತ್ತು 8, pp. 6.47 – 6.50
2.4.3	Saving function ನಿಂದ numerical: S = I ಎಂದು ಇಡಿ (−20 + 0.25Y = 100 → Y = 480); ನಂತರ C = Y − S (240 − 100 = 140).	Q6, Q7	PYQ 2026-Jan, 2026-May	2.4, Ill. 7, p. 6.49
2.4.4	Leakages, injections ಅನ್ನು ಮೀರಿದರೆ (AD, output ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ) unplanned inventories ಸಂಗ್ರಹವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು national income ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; injections, leakages ಅನ್ನು ಮೀರಿದರೆ (AD, output ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು — ಉದಾ. consumption ಒಂದೇ income ಅನ್ನು ಮೀರಿದಾಗ) inventories ಕರಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು income ಏರುತ್ತದೆ; prices ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲ, spending ಮತ್ತು output ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಆಗುವ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆ equilibrium ಅನ್ನು ಮರುಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.4: Q2 (+ 2.3 Q21, 2.3 Q22)	MTP 2026-Apr S1 (×2); Model Q	2.4, pp. 6.44 – 6.45; 2.6, pp. 6.57 – 6.58

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.5	Keynesian equilibrium, full employment ನಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. Deficient demand — full-employment output ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ output ಗೆ ಇರುವ aggregate demand — deflationary (recessionary ಅಥವಾ contractionary) gap ಅನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q1, Q10	PYQ 2024-Jun, 2026-Sep	2.4.1, p. 6.45
2.4.6	Excess demand — full-employment output ಗಿಂತ aggregate demand ಹೆಚ್ಚಿರುವುದು — inflationary gap ಅನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ: real output ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತದೆ, price level ಏರುತ್ತದೆ (demand-pull inflation), ಆದ್ದರಿಂದ nominal output ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.	Q4 (+ 2.7 Q8)	RTP 2025-May; MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S2	2.4.1, p. 6.46; 2.8, p. 6.68
2.4.7	Keynesian ಪರಿಹಾರ (prescription): recession ನಲ್ಲಿ government spending ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಮತ್ತು taxes ಕಡಿತಗೊಳಿಸಿ; inflation ನಲ್ಲಿ spending ಅನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ (SM ಹೇಳುವುದು fiscal policy ಬಗ್ಗೆ — G ಮತ್ತು taxes; monetary tightening ಈ ಘಟಕದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹೊರಗಿದೆ).	MQ 1.1: Q1; MQ 1.8: Q1	Model Q ×2	2.8, p. 6.68
2.4.8	Excess demand ಅನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ monetary ಕ್ರಮಗಳು: repo rate, CRR ಮತ್ತು margin requirements ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.	Q3	MTP 2024-Dec S1	SM ಘಟಕ 2 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಮಾತ್ರ)
2.4.9	Investment spending, rate of interest ಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಸಂವೇದನಾಶೀಲವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ, AD curve (price–output space) ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ (flatter).	Q9	MTP 2025-Aug S1	SM ಘಟಕ 2 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಮಾತ್ರ)
2.4.10	AD = 2,000 − 100P ಮತ್ತು SRAS = 1,000 + 150P: AD = AS ಎಂದು ಸಮೀಕರಿಸಿ → 250P = 1,000, P = 4, Y = 1,600.	MQ 1.4.1: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)

ವಿಷಯ 2.5 The Investment Multiplier

24 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 11 · RTP 2 · MTP 8 · Model Q 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.1	Investment multiplier k = ΔY/ΔI — investment ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ national income ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಯ ಅನುಪಾತ; investment ನಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಳ equilibrium income ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ (multiple) ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ — spending ನಲ್ಲಿನ ಆರಂಭಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಇಡೀ economy ಯಾದ್ಯಂತ ವರ್ಧಿಸುವುದು ('ripple effect').	Q2, Q6, Q14; MQ 1.8: Q1	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan; RTP 2025-Sep; Model Q	2.5, pp. 6.50 – 6.52

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.2	k = 1/(1 − MPC) = 1/MPS — multiplier ಎಂಬುದು MPS ನ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮ (reciprocal); ಅದರ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು MPC (ಮತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ MPS).	Q15, Q18; MQ 1.5: Q1, Q3	PYQ 2026-Sep; MTP 2025-Dec S1; Model Q ×2	2.5, pp. 6.51 – 6.52
2.5.3	ನೇರ ಸಂಬಂಧ (direct relationship): MPC ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚೋ (MPS ಎಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯೋ), multiplier ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು; MPC = 1 ಆದಾಗ ಅದರ ಗರಿಷ್ಠ ಮೌಲ್ಯ ಅನಂತ (infinity).	Q8, Q11	PYQ 2025-Sep, 2026-May; MTP 2024-Dec S1, 2024-Dec	2.5, p. 6.51
2.5.4	Numerical — ΔY ಕಂಡುಹಿಡಿಯಿರಿ: k = 1/(1 − MPC) (ಅಥವಾ 1/MPS), ನಂತರ ΔY = k × ΔI (ಅಥವಾ ΔG). (MPS 0.2 ಅಥವಾ b 0.8 → k 5; MPC 0.6 → k 2.5, ΔY = 2.5 × 300 = 750; MPC 0.8, ΔG 100 → ΔY 500.)	Q5, Q13; MQ 1.5: Q2; MQ 1.6.1: Q1	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S2; Model Q ×2	2.5, Ill. 9, 11, 12, pp. 6.53 – 6.54
2.5.5	Numerical — k ಅಥವಾ MPC ಕಂಡುಹಿಡಿಯಿರಿ: k = ΔY/ΔI, ನಂತರ MPC = 1 − 1/k. (1,500/500 = 3 → 0.67; 2,000/200 = 10 → 0.9; 600/150 = 4 → 0.75; 12,000/4,000 = 3.)	Q3, Q7, Q9, Q17 (+ 2.3 Q16)	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep, 2026-May, 2026-Sep; RTP 2025-Jan	2.5, p. 6.51; Ill. 10, p. 6.53
2.5.6	Autonomous spending (I ಅಥವಾ G) ನಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಳ aggregate demand schedule ಅನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತದೆ (C + I ಇಂದ C + I + ΔI ಗೆ) ಮತ್ತು equilibrium income ಅನ್ನು ಆ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಏರಿಸುತ್ತದೆ; MPC (behavioural coefficient) ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ ಇದರ ಬದಲು slope ಅನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ.	Q12; MQ 1.6.1: Q2	MTP 2025-Aug S1; Model Q	2.5, pp. 6.50 – 6.51; 2.7, p. 6.66
2.5.7	Leakages — ಪ್ರಸ್ತುತ ಉತ್ಪಾದಿತ consumption goods ಮೇಲೆ ಖರ್ಚಾಗದ income — multiplier ಅನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ: progressive taxation; ಹೆಚ್ಚಿನ liquidity preference ಮತ್ತು idle saving; stocks ಅಥವಾ imports ನಿಂದ ಪೂರೈಸಿದ demand; ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ wealth ಅಥವಾ securities ಖರೀದಿ; corporations ನ undistributed profits; debt repayment (ಸಾಲ ಮರುಪಾವತಿ); full employment ನಲ್ಲಿ inflation; goods ನ ಕೊರತೆ (scarcity). Distributed profits leakage **ಅಲ್ಲ**; saving ಒಂದು withdrawal.	Q1, Q4, Q10	PYQ 2024-Jun, 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1	2.5, p. 6.52
2.5.8	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: autonomous consumption ('a') ನಲ್ಲಿನ ಏರಿಕೆ consumption function ಅನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತದೆ.*	Q16	MTP 2026-Apr S1	2.3.2, p. 6.39

ವಿಷಯ 2.6 ಸಮತೋಲನ ಆದಾಯದ ನಿರ್ಧಾರ: ಮೂರು ವಲಯಗಳ ಮಾದರಿ (Determination of Equilibrium Income: Three Sector Model)

9 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 5 · RTP – · MTP 2 · Model Q 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.6.1	ಮೂರು-ವಲಯಗಳ closed economy ಯಲ್ಲಿ (foreign trade ಅನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆ) aggregate demand = household consumption (C) + business investment (I) + government demand (G); equilibrium Y = C + I + G (AD = Y = AS: C + I + G = C + S + T). Foreign sector ಅನ್ನು ಹೊರಗಿಡಲಾಗಿದೆ.	Q2, Q4; MQ 1.6: Q1, Q2	PYQ 2024-Sep, 2025-May; Model Q ×2	2.6, pp. 6.54 – 6.56
2.6.2	Taxes ಮತ್ತು transfers ಇರುವ numerical: C = a + bYd, Yd = Y − T + TR; Y = (a − bT + bTR + I + G)/(1 − b). (C = 8 + 0.6(Y − 10), I 60, G 10 → Y 180; C = 200 + 0.8(Y − 150 + 75), I 200, G 150 → Y 2,450.)	Q1, Q3	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan	2.6.1, pp. 6.58 – 6.60
2.6.3	Government spending autonomous — ಅದು aggregate demand ಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ (C + I + G line, C + I ಗಿಂತ ಮೇಲಿರುತ್ತದೆ) ಮತ್ತು multiplier ಮೂಲಕ equilibrium income ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ.	Q6	MTP 2026-Apr S1	2.6, p. 6.57; 2.7, p. 6.66
2.6.4	Leakage ಎಂದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಉತ್ಪಾದಿತ consumption goods ಮತ್ತು services ಮೇಲೆ ಖರ್ಚಾಗದ income (saving, taxes, imports); injections ಎಂದರೆ investment, government spending ಮತ್ತು exports.	Q5	PYQ 2026-May	2.5, p. 6.52; 2.6, p. 6.56
2.6.5	Balanced budget multiplier ಒಂದಕ್ಕೆ ಸಮ.	Q7	MTP 2026-Apr S1	SM ಘಟಕ 2 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಮಾತ್ರ)

ವಿಷಯ 2.7 ಸಮತೋಲನ ಆದಾಯದ ನಿರ್ಧಾರ: ನಾಲ್ಕು ವಲಯಗಳ ಮಾದರಿ (Determination of Equilibrium Income: Four Sector Model)

11 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP 1 · MTP 4 · Model Q 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.7.1	ನಾಲ್ಕು-ವಲಯಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ household, business, government ಮತ್ತು foreign sectors ಇರುತ್ತವೆ; net exports (X − M) ಎಂಬುದು aggregate expenditure ಗೆ foreign sector ನ ಕೊಡುಗೆ, ಮತ್ತು equilibrium Y = C + I + G + (X − M).	MQ 1.7: Q2, Q3	Model Q ×2	2.7, pp. 6.62 – 6.63
2.7.2	Numerical: AD = C + I + G + (X − M) (2,000 + 700 + 750 + 100 = 3,550); C = a + bY ಇದ್ದಾಗ Y = (a + I + G + X − M)/(1 − b), net imports ಅನ್ನು ಕಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ((300 + 800 − 100)/0.25 = 4,000).	Q1, Q2	PYQ 2024-Jun; MTP 2024-Dec S1	2.7, p. 6.63; Ill. 17 – 18, pp. 6.66 – 6.68

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.7.3	Foreign trade multiplier = 1/(1 − b + m), ಇಲ್ಲಿ b = MPC ಮತ್ತು m = marginal propensity to import; m ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚೋ multiplier ಅಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ (1/(1 − 0.6 + 0.04) = 2.27).	Q3	PYQ 2026-Jan	2.7, pp. 6.63 – 6.66
2.7.4	Exports injections ಮತ್ತು imports leakages: exports ನಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಳ equilibrium income ಮೇಲೆ expansionary ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ, imports ನಲ್ಲಿನ autonomous ಹೆಚ್ಚಳ contractionary ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ.	Q4	PYQ 2026-Jan	2.7, pp. 6.63, 6.66
2.7.5	Leakages (S + T + M) injections (I + G + X) ಗೆ ಸಮವಾಗುವುದು equilibrium income ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ — investment ಒಂದು injection, saving ಒಂದು leakage.	Q6, Q7	MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S1	2.7, p. 6.65
2.7.6	Households ಮತ್ತು firms (business) ಪ್ರತಿಯೊಂದು sector model ನಲ್ಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯ; ಮೂರು- ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು-ವಲಯಗಳ ಮಾದರಿಗಳಲ್ಲಿ government ಮತ್ತು foreign sectors ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತವೆ.	Q5	PYQ 2026-May	2.1, p. 6.36
2.7.7	*ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ: Keynes ಪ್ರಕಾರ inflationary gap ಗೆ excess demand ಕಾರಣ.*	Q8	RTP 2025-May; MTP 2026-Apr S2	2.4.1, p. 6.46
2.7.8	Consumption ಮತ್ತು taxes ಸೇರಿ income ಅನ್ನು ಮೀರಿದರೆ (Y = C + S + T) ಅದು negative saving (dissaving) ಅನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ; ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ 'deficit' ಎಂಬುದು SM ಪದ ಅಲ್ಲ.	MQ 1.7: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)

ವಿಷಯ 2.8 ಉಪಸಂಹಾರ (Conclusion)

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP 1 · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.8.1	Keynesian ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ national income, aggregate effective demand ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ: ಅದು full-employment output ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ unemployment; ಅದನ್ನು ಮೀರಿದರೆ inflation.	Q1 (+ 2.1 Q1)	PYQ 2024-Sep; RTP 2025-Jan; MTP 2025-Dec S1	2.8, p. 6.68
2.8.2	Stabilisation policy ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ incomes ಅಸ್ಥಿರ, ಏಕೆಂದರೆ investment ಅಸ್ಥಿರ; government ಸಕ್ರಿಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ — government spending ಮತ್ತು taxes ನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಬದಲಾವಣೆಗಳು (fiscal policy), ಜೊತೆಗೆ interest rates ಮತ್ತು aggregate demand ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ monetary policy.	Q2	MTP 2025-Apr S1	2.8, p. 6.68; 2.1, p. 6.36

ಭಾಗ B — ಅಧ್ಯಾಯ 5 One-liner ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)

ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ, Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು SM ಪುಟ ಇರುವ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲು 'ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ' ಮೇಲೆ click ಮಾಡಿ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ICAI ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸುಮಾರು 28% ಅನ್ನು ★★★ ಸಾಲುಗಳೇ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಘಟಕ 1 — National Income Accounting

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	NI accounting ನ ಪ್ರವರ್ತಕರು Kuznets ಮತ್ತು Stone; national accounts ಅನ್ನು CSO (MoSPI) ಸಂಕಲಿಸುತ್ತದೆ; State Domestic Product ಅನ್ನು State DESs ಸಂಕಲಿಸುತ್ತವೆ.	★★	1.1.1, 1.2.1
2	NI ಅಂದಾಜುಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳು: demand forecasting, sectoral composition ಮತ್ತು shifts, sector policies, macro modelling, income distribution, structural ratios, international comparisons, growth ಮತ್ತು inflation policy — population policy ಅಲ್ಲ.	★	1.2.2
3	GDP = ಒಂದು ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿತ ಎಲ್ಲ final goods ಮತ್ತು services ನ ಮೌಲ್ಯ, market prices ನಲ್ಲಿ; final goods ಮಾತ್ರ ಎಣಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ.	★	1.3.1, 1.3.2
4	Nominal = current prices; Real = constant (base-year) prices — price ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುತ್ತದೆ; ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸಲು real GDP ಯೇ ಸೂಕ್ತ.	★	1.3.3
5	**GDP deflator = Nominal ÷ Real × 100 — inflation ಅನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಒಂದು price index (PPP prices ಅಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ).**	★★★	1.3.4, 1.3.5, 1.3.9
6	Real = Nominal × 100 ÷ deflator; ಹಾಗೆಯೇ Nominal = Real × index ÷ 100.	★★	1.3.6
7	Base-year deflator = 100; > 100 → nominal > real, prices base ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು; < 100 → prices base ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ.	★★	1.3.7
8	Inflation = (D2 − D1) ÷ D1 × 100; deflator ವರ್ಷದಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಳಿದರೆ → price level ಇಳಿದಿದೆ.	★★	1.3.8
9	**Gross − Net = depreciation: NDP = GDP − dep, ಆದ್ದರಿಂದ NDP ≤ GDP; gross investment = net + replacement; dep > gross investment ಆದರೆ → capital stock ಕುಗ್ಗುತ್ತದೆ.**	★★★	1.3.10, 1.3.11
10	GNP = GDP + NFIA; ಇಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು foreign firm ನ profits ನಮ್ಮ GDP ಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಸ್ವದೇಶದ GNP ಯಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತವೆ, ನಮ್ಮ national income ನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ.	★★	1.3.12, 1.3.13, 1.4.21
11	NFIA negative ಆದರೆ → GDP > GNP; National = Domestic + NFIA.	★★	1.3.14, 1.3.15, 1.2.3
12	NNPMP = GNPMP − dep = NDPMP + NFIA = GDPMP + NFIA − dep (dep = ಸವಕಳಿ).	★★	1.3.16
13	**MP − FC = net indirect taxes (IT − subsidies); direct taxes ಇಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಸ್ತುತ.**	★★★	1.3.17, 1.3.18
14	GDPFC = CoE + OS (rent + interest + profit) + mixed income + dep; ಹಾಗೆಯೇ GDPMP = NDPFC + CFC + NIT.	★★	1.3.19, 1.4.13
15	Basic price = FC + production taxes − production subsidies; ಮತ್ತು MP = basic price + product taxes − product subsidies.	★	1.3.20

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
16	NDPFC = CoE + OS + MI = NDPMP − NIT; ಹಾಗೆಯೇ National Income (NNPFC) = domestic factor incomes + NFIA.	★	1.3.21, 1.3.22
17	Per capita income = aggregate ÷ population — ಜೀವನಮಟ್ಟದ (standard of living) ಸೂಚಕ.	★	1.3.23, 1.6.2
18	Personal income = NPISH ಸೇರಿದಂತೆ households ಗೆ ಎಲ್ಲ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಬರುವ ಸ್ವೀಕೃತಿಗಳು (transfers ಸೇರಿ); retained earnings, corporate tax, social security contributions ಅನ್ನು ಹೊರಗಿಡುತ್ತದೆ.	★★	1.3.24
19	DI = PI − personal income taxes − non-tax payments; consumption ಅಥವಾ saving ಗೆ ಲಭ್ಯ.	★★	1.3.25
20	NNDI = NNI + ವಿದೇಶದಿಂದ ಬರುವ ಇತರ net current transfers; GNDI = NNDI + CFC.	MQ	1.3.26
21	Private income = ದೇಶದ ಒಳಗಿನ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮೂಲಗಳಿಂದ private sector ಗೆ ಬರುವ factor income + transfer income = PI + corporate tax + undistributed profits.	★	1.3.27
22	Circular flow ನ ಹಂತಗಳು: production → distribution → disposition; output = income = expenditure.	★	1.4.1
23	ಮೂರು ವಿಧಾನಗಳು: value added (ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಿಲ್ಲದ industry ಕೊಡುಗೆ), income (ಪಾವತಿಸಿದ factor incomes), expenditure / income disposal (final expenditure).	★	1.4.2, 1.3.30
24	**Value added = Product = Industrial Origin = Net Output method; double counting ತಪ್ಪಿಸಲು final goods / value added ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಣಿಸಿ.**	★★★	1.4.3, 1.4.4, 1.4.5
25	**GVAMP = (Sales + closing − opening stock) − IC; NVA = GVA − dep; ಹಾಗೆಯೇ FC = MP − IT + subsidies.**	★★★	1.4.6, 1.4.7, 1.3.31
26	ಸೇರಿಸಿ: own-account fixed assets, self-consumption, imputed rent, change in stock; ಹೊರಗಿಡಿ: unpaid household work ಮತ್ತು ಹಳೆಯ shares ನ ಮರುಮಾರಾಟ (resale).	★	1.4.8
27	Income method = Factor Payment = Distributed Share method; ಹಾಗೆಯೇ NI = CoE + OS + MI + NFIA.	★	1.4.9
28	ಸೇರಿಸಿ: wages, PF contribution, commissions, brokerages, imputed rent, royalty, productive loans ಮೇಲಿನ interest; ಹೊರಗಿಡಿ: pensions, transfers, capital gains, windfalls, second-hand goods, shares ಮತ್ತು bonds, black money.	★★	1.4.10, 1.3.29
29	Profit = corporate tax + dividend + undistributed profit; mixed income = self-employed ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದ labour ಮತ್ತು capital income.	★★	1.4.11, 1.4.12
30	Expenditure method: GDPMP = PFCE + GFCE + GDCF + (X − M) — ಇದು GDPMP, national income ಅಲ್ಲ.	★	1.4.15, 1.3.32
31	Final consumption households ಮತ್ತು government ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; GFCE ಯಿಂದ pensions, scholarships, unemployment allowance (transfers) ಅನ್ನು ಹೊರಗಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ.	★★	1.4.16, 1.3.28

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
32	Transfer payments ಅನ್ನು GDP ಯಿಂದ ಹೊರಗಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ — ಯಾವುದೇ current production ಇಲ್ಲ.	★★	1.4.17, 1.7.1
33	GDCF = fixed assets + inventory change + valuables; ಮಾರಾಟವಾಗದ inventory ಯನ್ನು investment ಎಂದು ಎಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ; net domestic expenditure = C + net investment.	★★	1.4.18, 1.4.19
34	ಭಾರತ ಒಂದೇ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ: agriculture — product; small-scale — income; construction — expenditure.	★	1.4.20
35	State income (NSDP) ಅನ್ನು DESs ನ State Income Units ಅಂದಾಜಿಸುತ್ತವೆ, CSO ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತದೆ; supra-regional sectors (railways, banking, insurance) ಅನ್ನು indicators ಮೂಲಕ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ; per capita state income = NSDP ÷ midyear population.	★★	1.5.1, 1.5.2, 1.3.33
36	GDP ≠ welfare: income distribution, quality improvements, ಮರೆಮಾಚಿದ/ಅಕ್ರಮ (hidden/illegal) output, non-market work, leisure, economic bads (traffic congestion), volunteer work, externalities — ಇವುಗಳನ್ನು ಅದು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.	★★	1.6.1
37	ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕ ತೊಂದರೆಗಳು (conceptual difficulties): definition, final vs intermediate, transfers, durable goods ನ services, income distribution, constant prices ನಲ್ಲಿ ಹೊಸ goods, government services.	★	1.7.1
38	ಇತರ ಸವಾಲುಗಳು: data, non-monetised sector, self-consumption, ದಾಖಲಾಗದ incomes, occupational classification, CFC ಅಂದಾಜು; underground economy ಯಿಂದಾಗಿ NI ಕಡಿಮೆ ಅಂದಾಜಾಗುತ್ತದೆ (understates).	★	1.7.2, 1.7.3

ಘಟಕ 2 — National Income ನಿರ್ಧಾರ ಕುರಿತ Keynesian ಸಿದ್ಧಾಂತ (The Keynesian Theory of Determination of National Income)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Keynes, 'The General Theory of Employment, Interest, and Money' (1936) — Great Depression ನ ದೀರ್ಘಕಾಲದ unemployment ಗೆ ಉತ್ತರ.	★	2.1.1
2	**National income, aggregate effective demand ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; Depression = ಸಾಕಷ್ಟಿಲ್ಲದ spending.**	★★★	2.1.2, 2.8.1
3	Recession ಮತ್ತು unemployment ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಲು government spending ಮತ್ತು taxes — government ನ ಸಕ್ರಿಯ ಪಾತ್ರ.	★★	2.1.3, 2.4.7, 2.8.2
4	ಮೂಲ ಅಂಶಗಳು (building blocks): consumption–income ಸಂಬಂಧ & multiplier · liquidity preference (= demand for money) · expectations.	★	2.1.5
5	Keynesian analysis = short period ಮತ್ತು comparative statics.	★	2.1.6
6	Macroeconomics = ಒಟ್ಟಾರೆ economy (SM ಅಧ್ಯಾಯ 1).	★	2.1.4
7	ಮಾದರಿಗಳು: two-sector (households + firms) · three-sector (+ government) · four-sector (+ foreign).	★★	2.2.2, 2.6.1, 2.7.6

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
8	Circular flow: real flows (factor services, goods) ಮತ್ತು money flows (factor payments, consumption payments) ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ.	MQ	2.2.3
9	Two-sector ಸಮೀಕರಣ (identity): Factor payments = Household income = Household expenditure = Firms' receipts = Value of output.	★	2.2.4
10	Circular flow ನ ಹಂತಗಳು: production, distribution, disposition (ಘಟಕ 1).	★	2.2.5
11	AD = ಒಟ್ಟು planned expenditure = C + I; I exogenous, short run ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ.	MQ	2.2.1, 2.3.1
12	Consumption function C = f(Y): consumption ಮತ್ತು disposable income ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ.	★★	2.3.3
13	C = a + bY; a = autonomous consumption (intercept) — a ಏರಿದರೆ C ಮೇಲಕ್ಕೆ shift ಆಗುತ್ತದೆ.	★★	2.3.4, 2.3.5, 2.5.8
14	0 < MPC < 1: consumption, income ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತದೆ.	★★	2.3.6
15	MPC = ΔC/ΔY = slope; ಹೆಚ್ಚಿನ MPC → ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿದಾದ (steeper) C.	★★	2.3.7
16	APC = C/Y; income ಏರಿದಂತೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	★★	2.3.8
17	Y = C + S; MPS = 1 − b; ಆದ್ದರಿಂದ MPC + MPS = 1.	★	2.3.9
18	APS = S/Y; ಆದ್ದರಿಂದ S = APS × Y.	★★	2.3.10
19	AS = C + S = national income (ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯ).	★	2.3.11
20	Equilibrium: C + I = C + S, ಅಂದರೆ I = S; demand ಮಾಡಿದ output = ಉತ್ಪಾದಿತ output.	★★	2.4.1
21	**Y = C + I (ಅಥವಾ S = I) ಬಿಡಿಸಿ; C = Y − S.**	★★★	2.4.2, 2.4.3
22	AD < output → inventories ಸಂಗ್ರಹವಾಗುತ್ತವೆ → income ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; AD > output → income ಏರುತ್ತದೆ; ಹೊಂದಾಣಿಕೆ output ಮೂಲಕ, prices ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲ.	★	2.4.4, 2.3.14
23	Deflationary (recessionary) gap = full-employment output ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ deficient demand.	★	2.4.5
24	Inflationary gap = excess demand; real output ಸ್ಥಿರ, prices ಏರುತ್ತವೆ.	★★	2.4.6, 2.7.7
25	k = ΔY/ΔI; income ನಲ್ಲಿ multiple (ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ) ಬದಲಾವಣೆ.	★★	2.5.1
26	**k = 1/(1 − MPC) = 1/MPS; ಹೆಚ್ಚಿನ MPC → ದೊಡ್ಡ k; MPC = 1 ಆದಾಗ k = ∞.**	★★★	2.5.2, 2.5.3
27	**ΔY = k × ΔI; ಮತ್ತು MPC = 1 − 1/k.**	★★★	2.5.4, 2.5.5, 2.3.15
28	Autonomous spending ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ = AD line ನ ಮೇಲ್ಮುಖ shift; MPC ಯಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ = slope ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ.	★	2.5.6
29	Leakages ಪಟ್ಟಿ — UNdistributed (ವಿತರಿಸದ; distributed ಅಲ್ಲ) profits; saving ಒಂದು withdrawal.	★★	2.5.7, 2.6.4

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
30	ಮೂರು-ವಲಯ (three-sector): AD = C + I + G; C + I + G = C + S + T.	★	2.6.1
31	Y = (a − bT + bTR + I + G)/(1 − b).	★	2.6.2
32	G autonomous → income ಮೇಲೆ multiplier ಪರಿಣಾಮ.	★	2.6.3
33	ನಾಲ್ಕು-ವಲಯ (four-sector): Y = C + I + G + (X − M).	★	2.7.1, 2.7.2
34	Foreign trade multiplier 1/(1 − b + m); ಹೆಚ್ಚಿನ m → ಸಣ್ಣ multiplier.	★	2.7.3
35	Exports ವಿಸ್ತರಣಕಾರಿ (expansionary); autonomous imports ಸಂಕೋಚನಕಾರಿ (contractionary).	★	2.7.4
36	Equilibrium ನಲ್ಲಿ leakages S + T + M = injections I + G + X.	★	2.7.5

ಅಧ್ಯಾಯ 6

Business Cycles

191 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · 58 one-liners · 40 revision pointers · July 2026 Study Material ನಲ್ಲಿ SM ಅಧ್ಯಾಯ 5

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners

Business Cycles

SM ಅಧ್ಯಾಯ 5, ಪುಟಗಳು 5.1 – 5.15

ವಿಷಯ 6.0 ಪರಿಚಯ (Introduction)

10 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 5 · RTP 5 · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.0.1	Business cycles (trade cycles) ಎಂದರೆ ಒಂದು economy ಒಂದು ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವ aggregate economic activity ಯಲ್ಲಿನ ಲಯಬದ್ಧ ಏರಿಳಿತಗಳು (rhythmic fluctuations) — ಒಟ್ಟಾರೆ business activity ಯ ಪರ್ಯಾಯ expansion ಮತ್ತು contraction; ಇವು gross national product (output), employment ಮತ್ತು income ನಂತಹ aggregate economic activity ಮಾಪಕಗಳ ಏರಿಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ.	Q3, Q4, Q9, Q10	PYQ 2021-Jan, 2021-Jul; RTP 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1, 2025-Jan S2	5.0, p. 5.3; Summary, p. 5.14
6.0.2	SM ನ ಪೀಠಿಕಾ ಉದಾಹರಣೆಗಳು: 1920 ರ ದಶಕದ UK boom (assembly line ನಂತಹ ಹೊಸ technology ಇಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ GDP, production ಮತ್ತು ಜೀವನಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತ್ವರಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆ), ಮತ್ತು China ದ ಇತ್ತೀಚಿನ slowdown — ಇದು ಪ್ರಪಂಚದ ಬಹುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಸಿತ ಮತ್ತು ಆತಂಕದ (panic) ಚಕ್ರವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು — recessionary phase ನ ಆರಂಭ.	Q2	PYQ 2019-Nov	5.0, p. 5.2
6.0.3	Information Technology (Dot.Com) bubble (ಸುಮಾರು 1997–2000) business cycle ಗೆ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ: 1998–99 ರ ಕಡಿಮೆ interest rates ಮತ್ತು ಅತಿಯಾದ ಆಶಾವಾದ (over-optimism) internet ಕಂಪನಿಗಳ stock prices ಅನ್ನು ಏರಿಸಿದವು; bubble 1999–2001 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಸಿಯಿತು ಮತ್ತು economies downturn ಅನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವು.	Q6	RTP 2024-Sep, 2025-May	5.1 (ಉದಾಹರಣೆಗಳು — Examples), p. 5.8
6.0.4	Global Economic Crisis (2008–09) US financial markets ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು: IT bubble ಒಡೆದ ನಂತರ US Federal Reserve interest rates ಅನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಭಾರಿ liquidity ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು; ಅಗ್ಗದ credit ಮತ್ತು creditworthiness ಪರಿಶೀಲಿಸದೆ sub-prime ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸಾಲ (lending) house prices ಅನ್ನು ಉಬ್ಬಿಸಿದವು; 2006 ರಲ್ಲಿ prices ಇಳಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದವು ಮತ್ತು 2007 ರ ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಧದಲ್ಲಿ housing bubble ಒಡೆಯಿತು.	Q5	PYQ 2022-Dec	5.1 (ಉದಾಹರಣೆಗಳು — Examples), p. 5.9

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.0.5	Subprime Crisis ಮತ್ತು Greece Crisis ಎರಡರಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ financial leverage, ಕಡಿಮೆ interest rates ಮತ್ತು credit expansion ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದವು — 'all of the above'. SM ಕೇವಲ subprime ಭಾಗವನ್ನು (ಕಡಿಮೆ interest rates, ಹೆಚ್ಚುವರಿ liquidity, ಸುಲಭ credit) ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ; Greece crisis SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.	Q7	RTP 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ RTP/MTP); subprime ಭಾಗ p. 5.9 ರಲ್ಲಿ
6.0.6	Counter-cyclical variable aggregate economic activity ಗೆ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ — expansions ನಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, contractions ನಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತದೆ (ಉದಾ. unemployment); pro-cyclical variable ಅದರ ಜೊತೆಯೇ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ.	Q1	PYQ 2018-May	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)
6.0.7	Globalisation ದೇಶಗಳ ನಡುವಿನ ತ್ವರಿತ ಏಕೀಕರಣವನ್ನು (rapid integration) ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. (SM ಹೇಳುವುದು ಇಷ್ಟೇ: ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ economies trade ಮೂಲಕ ಪರಸ್ಪರ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಏರಿಳಿತಗಳು ಇತರ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹರಡುತ್ತವೆ.)	Q8	RTP 2024-Sep	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ RTP); ಹೋಲಿಸಿ 5.3, p. 5.13

ವಿಷಯ 6.1 Business Cycle ನ ಹಂತಗಳು (Phase of Business Cycle)

110 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 103 · RTP 3 · MTP 24

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.1.1	ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ business cycle ಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಪಷ್ಟ phases ಇರುತ್ತವೆ: (1) Expansion (Boom ಅಥವಾ Upswing ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ); (2) Peak (ಅಥವಾ boom ಅಥವಾ Prosperity); (3) Contraction (Downswing ಅಥವಾ Recession ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ); (4) Trough (ಅಥವಾ Depression). 'Reconstruction' ಒಂದು phase **ಅಲ್ಲ**. (ಒಂದು RTP ಈ ನಾಲ್ಕನ್ನು Peak, recession, trough ಮತ್ತು recovery ಎಂದು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ — trough ನಿಂದ ಮೇಲೇರುವ ಹಂತಕ್ಕೆ SM ನೀಡುವ ಹೆಸರೇ Recovery.)	Q5, Q11, Q28, Q65, Q78, Q89, Q91	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2020-Nov, 2023-Jun, 2025-Sep, 2026-Jan; RTP 2024-Sep	5.1, p. 5.3; Summary, pp. 5.14 – 5.15
6.1.2	ಅನುಕ್ರಮ: cycle trough ನಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ → expansion → peak → contraction → ಮತ್ತೆ trough; expansion trough ಮತ್ತು peak ನಡುವೆ ಇರುತ್ತದೆ; peak expansion ನ ಅಂತ್ಯ ಮತ್ತು contraction ನ ಆರಂಭವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ; peak ನಿಂದ trough ವರೆಗಿನ ಅವಧಿ contraction — ಅಂದರೆ economic expansions ನ ನಂತರ contractions ಬರುತ್ತವೆ.	Q24, Q81, Q82, Q100	PYQ 2019-Nov, 2020-Nov; MTP 2025-Jan S2 (×2), 2025-Aug S2	5.1, p. 5.3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.1.3	Peak ಮತ್ತು trough cycle ನ turning points (ತಿರುವು ಬಿಂದುಗಳು) (trough 'lowest turning point'); SM peak ಅನ್ನು 'Peak or boom' ಎಂದೂ trough ಅನ್ನು 'Trough or Depression' ಎಂದೂ ಕರೆಯುವುದರಿಂದ, boom ಮತ್ತು depression ಅನ್ನೂ turning points ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.	Q12, Q38, Q54, Q73	PYQ 2019-May, 2021-Jul, 2022-Dec, 2023-Dec; MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1	5.1, pp. 5.3, 5.5 – 5.6
6.1.4	Expansion ಎಂದರೆ economic activity ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಹಂತ — national output, employment, aggregate demand, capital ಮತ್ತು consumer expenditure, sales, profits ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ, ಏರುತ್ತಿರುವ stock prices ಮತ್ತು bank credit ಇದರ ಲಕ್ಷಣಗಳು; prices ಮತ್ತು costs ವೇಗವಾಗಿ ಏರುತ್ತವೆ; ಉತ್ತಮ net investment; ಹೆಚ್ಚಿನ consumer spending ಮತ್ತು business confidence. ಏರುತ್ತಿರುವ unemployment ಇದರ ಲಕ್ಷಣ **ಅಲ್ಲ**.	Q13, Q43, Q45, Q55, Q60	PYQ 2019-May, 2021-Jul, 2021-Dec (×2), 2022-Dec, 2023-Jun	5.1, p. 5.4; Summary, p. 5.14
6.1.5	Resources ನ full employment ಆಗುವವರೆಗೆ ಮತ್ತು production ಗರಿಷ್ಠ ಸಾಧ್ಯ ಮಟ್ಟ ತಲುಪುವವರೆಗೆ expansion ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ; involuntary unemployment ಬಹುತೇಕ ಶೂನ್ಯ — ಇರುವ unemployment ಕೇವಲ frictional (ಉದ್ಯೋಗ ಬದಲಾವಣೆ, ಮುಷ್ಕರಗಳು, labour ನ ಅಪೂರ್ಣ ಚಲನಶೀಲತೆ) ಅಥವಾ structural (economy ಯ ರಚನಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದದ್ದು).	Q17, Q19, Q66, Q85	PYQ 2019-Nov (×2), 2022-Jun, 2023-Dec, 2025-May	5.1, p. 5.4
6.1.6	Peak ಎಂದರೆ business cycle ನ ತುದಿ ಅಥವಾ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಬಿಂದು (ಗರಿಷ್ಠ production), expansion ನ ಕೊನೆಯ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ತಲುಪುವಂಥದ್ದು; ಇದು expansion ನ ಅಂತ್ಯ — ಇಲ್ಲಿ economic growth ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡು ನಂತರ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ.	Q16, Q18, Q46, Q102	PYQ 2019-Nov (×2), 2021-Dec; MTP 2025-Apr S1, 2025-Dec S1	5.1, p. 5.4; Summary, p. 5.15
6.1.7	Peak (prosperity) ನಲ್ಲಿ: inputs demand ಗೆ ಸಾಲದೆ input prices ಏರುತ್ತವೆ; output prices ವೇಗವಾಗಿ ಏರಿ cost of living ಮತ್ತು fixed income earners ಮೇಲಿನ ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ; consumers housing ಮತ್ತು durables ಮೇಲಿನ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾರೆ; actual demand ಸ್ಥಗಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ (stagnates).	Q21, Q40, Q48, Q92, Q95, Q108	PYQ 2019-May, 2019-Nov, 2021-Jul, 2022-Jun, 2026-Jan, 2026-May, 2026-Sep	5.1, p. 5.4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.1.8	Contraction (Downswing/Recession): peak ತಲುಪಿದ ನಂತರ demand ನ ಹೆಚ್ಚಳ ನಿಂತು ಇಳಿಯಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ; investment ಮತ್ತು employment ಇಳಿಯುತ್ತವೆ; producers economy ಯ ನಾಡಿಮಿಡಿತವನ್ನು (pulse) ತಕ್ಷಣ ಗುರುತಿಸದೆ investment ಮತ್ತು production ಅನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದ್ದರಿಂದ supply demand ಗಿಂತ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ; ನಂತರ ಅವರು investment ತಡೆಹಿಡಿದು equipment ಮತ್ತು inputs ಗಾಗಿ ನೀಡಿದ orders ರದ್ದುಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇದು input markets ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ — ಇದೇ turning point ಮತ್ತು recession ನ ಆರಂಭ.	Q7, Q9, Q22, Q30, Q63, Q76, Q98, Q103	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2019-Nov, 2020-Nov, 2021-Jul, 2023-Jun, 2024-Sep, 2026-May; MTP 2025-Aug S2	5.1, p. 5.5; Summary, p. 5.15
6.1.9	Recession ಆಳವಾದಂತೆ: input prices ಇಳಿಯುತ್ತವೆ, wage ಮತ್ತು interest incomes ಕುಸಿಯುತ್ತವೆ, inventories ತೆರವುಗೊಳಿಸಲು producers prices ಇಳಿಸುತ್ತಾರೆ, consumers ಖರೀದಿಗಳನ್ನು ಮುಂದೂಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು aggregate demand ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ prices ಇಳಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ; production, employment ಮತ್ತು income ಕುಸಿಯುತ್ತವೆ; bank credit ಕುಗ್ಗುತ್ತದೆ, investor confidence ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ, stock prices ಇಳಿಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು wage rates ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ unemployment ಏರುತ್ತದೆ. Bad trade = ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವ prices ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ unemployment; recession ನಲ್ಲಿ unemployment ಏರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು output ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q26, Q33, Q71, Q83, Q88, Q90	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jan, 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	5.1, p. 5.5; 5.0, p. 5.3
6.1.10	Depression ಎಂಬುದು recession ನ ತೀವ್ರ ರೂಪ (ಇದರ ಉಲ್ಟಾ ಅಲ್ಲ) ಮತ್ತು recession ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಕೊನೆಯ ಹಂತ — ಅತ್ಯಂತ ಮಂದಗತಿಯ economic activity; growth rate negative ಆಗುತ್ತದೆ; national income ಮತ್ತು expenditure ವೇಗವಾಗಿ ಕುಸಿಯುತ್ತವೆ; prices ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ; firms ತಮ್ಮ ಘಟಕಗಳನ್ನು (facilities) ಮುಚ್ಚುತ್ತವೆ; ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ (rampant) unemployment ನಿಂದ consumers ಬಳಿ ಅತ್ಯಲ್ಪ disposable income ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q1, Q3, Q27, Q53, Q56, Q86, Q99	PYQ 2018-May (×2), 2020-Nov, 2022-Jun, 2022-Dec, 2025-May; MTP 2025-May S2	5.1, pp. 5.5 – 5.6; Summary, p. 5.15
6.1.11	Depression ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ: interest rate ಇಳಿಯುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರಲ್ಲಿ liquid money (ನಗದು) ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ demand ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ; investor confidence ಕುಸಿದಿರುವುದರಿಂದ credit ಗೆ demand ಆದರೂ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; capital ಮತ್ತು consumer durable goods industries excess capacity ಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತವೆ; bankruptcies ಮತ್ತು liquidations ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತವೆ.	Q15, Q23, Q31, Q41, Q49	PYQ 2019-Nov (×3), 2021-Jan, 2021-Jul, 2022-Jun	5.1, pp. 5.5 – 5.6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.1.12	Trough: depression ನ ಆಳದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ economic activities ತಳ ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ — production ಕನಿಷ್ಠ ಮತ್ತು unemployment ಗರಿಷ್ಠವಾಗಿರುವ economic activity ಯ ಅತಿ ಕೆಳಗಿನ ಬಿಂದು; trough ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಿರಾಶಾವಾದದ (pessimism) ಅಂತ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಶಾವಾದದ (optimism) ಆರಂಭವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.	Q20, Q77, Q104	PYQ 2019-Nov, 2022-Jun, 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1	5.1, p. 5.6
6.1.13	Recovery: ಹಿಮ್ಮುಖ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ (reversal) ಮೊದಲು labour market ನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ — ವ್ಯಾಪಕ unemployment ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಕಡಿಮೆ wages ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಕಡಿಮೆ costs ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ producers ಮತ್ತೆ invest ಮಾಡಿ stocks ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ; banks credit ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತವೆ; employment ಮತ್ತು aggregate demand ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ — depression ನಿಂದ expansion ಗೆ turning point.	Q75	PYQ 2024-Sep	5.1, p. 5.6
6.1.14	ಪ್ರತಿ phase ನ ಗುರುತು (SM ಪದಪ್ರಯೋಗ): Expansion — national output, employment, demand, capital ಮತ್ತು consumer expenditure ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ; Contraction — investment ಮತ್ತು employment ನಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ ಹಾಗೂ demand ಮತ್ತು supply ನಡುವೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು (mismatch); Depression (Trough) — ಅತ್ಯಂತ ಮಂದಗತಿಯ economic activities; Recovery — employment ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಮತ್ತು expansion ನಡೆಯುತ್ತದೆ.	Q110	PYQ 2026-Sep	5.1, pp. 5.4 – 5.6
6.1.15	Business cycles ನ turning points ಅನ್ನು ಊಹಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ; cycle ಅನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಮತ್ತು economy ಎತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಊಹಿಸಲು economists ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು — indicators ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವವು — ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂರು ವಿಧಗಳು: leading, lagging ಮತ್ತು coincident (concurrent).	Q47	PYQ 2021-Dec; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S1	5.1, pp. 5.6 – 5.7
6.1.16	Leading indicator ಎಂದರೆ economy ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ pattern ಅಥವಾ trend ಅನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಬದಲಾಗುವ ಅಳೆಯಬಹುದಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಶ — real output ಬದಲಾಗುವ ಮೊದಲು, ಹಲವೊಮ್ಮೆ ದೊಡ್ಡ ಆರ್ಥಿಕ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಬದಲಾಗುವ variables (ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಖರವಲ್ಲ).	Q8, Q34, Q37, Q61, Q67	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2023-Jun, 2023-Dec	5.1, p. 5.7; Summary, p. 5.15

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.1.17	Leading indicators (upturns/downturns ನ ಮುನ್ಸೂಚಕಗಳು — precursors): stock prices, profit margins ಮತ್ತು profits ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, housing, interest rates ಮತ್ತು prices ನಂತಹ indices; consumer goods ಗಾಗಿ ಹೊಸ orders ನ ಮೌಲ್ಯ, plant ಮತ್ತು equipment ಗಾಗಿ ಹೊಸ orders, ಖಾಸಗಿ ಮನೆಗಳಿಗೆ building permits, ನಿಧಾನಗೊಂಡ deliveries, index of consumer confidence ಮತ್ತು money growth rate.	Q4, Q52, Q69, Q79, Q101, Q109	PYQ 2018-May, 2022-Jun, 2023-Dec, 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S1	5.1, p. 5.7
6.1.18	Lagging indicators economy ಯ ಹಿಂದಿನ (historical) ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ — real output ಬದಲಾದ ನಂತರ ಬದಲಾಗುವ variables; leading indicators business cycles ನ ಆರಂಭವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೆ, lagging indicators ಆ trends ಅನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತವೆ.	Q39, Q50, Q57, Q62, Q70, Q74, Q80	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun, 2022-Dec, 2023-Jun, 2024-Jun, 2025-Jan; MTP 2024-Aug	5.1, p. 5.7; Summary, p. 5.15
6.1.19	Lagging indicators: unemployment, corporate profits, labour cost per unit of output, interest rates, consumer price index ಮತ್ತು commercial lending activity. Stock prices ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು leading; personal income coincident.	Q58, Q64, Q72, Q93, Q96, Q109	PYQ 2022-Dec, 2023-Jun, 2026-Jan, 2026-May, 2026-Sep; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2, 2025-Dec S1	5.1, p. 5.7
6.1.20	Coincident indicators — concurrent indicators ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ — business-cycle ಚಲನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ, cycle ನ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು expansion ಅಥವಾ contraction ನ rate of change ಕುರಿತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅದು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸರಿಸುಮಾರು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತವೆ.	Q25, Q35, Q42, Q44, Q51, Q59, Q87	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Jun, 2023-Jun, 2025-May	5.1, pp. 5.7 – 5.8; Summary, p. 5.15
6.1.21	Coincident indicators: Gross Domestic Product, industrial production, inflation, personal income, retail sales ಮತ್ತು stock market prices ನಂತಹ financial market trends. Plant ಮತ್ತು equipment ಗಾಗಿ ಹೊಸ orders (leading) ಮತ್ತು interest rates (lagging) coincident **ಅಲ್ಲ**.	Q14, Q29, Q68, Q84, Q94, Q109	PYQ 2019-Nov, 2020-Nov, 2023-Dec, 2026-May, 2026-Sep; RTP 2025-Jan, 2025-Sep	5.1, pp. 5.7 – 5.8
6.1.22	Great Depression: 20ನೇ ಶತಮಾನದ ಅತ್ಯಂತ ದೀರ್ಘ, ಆಳವಾದ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕವಾದ depression, 1930 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ (1929–33); ಇದು US ನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಯಿತು (1929 ಮತ್ತು 1932 ರ ನಡುವೆ global GDP ಸುಮಾರು 15% ಕುಸಿಯಿತು). Keynes ಕಡಿಮೆ aggregate expenditure ಅನ್ನು ದೂಷಿಸಿದರು; monetarists banking crisis ಮತ್ತು **ಕಡಿಮೆ** money supply ಅನ್ನು ದೂಷಿಸಿದರು (excess money supply ಅಲ್ಲ); recovery 1933 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು.	Q2, Q6, Q10, Q36	PYQ 2018-May, 2018-Nov (×2), 2019-May, 2021-Jan; MTP 2025-Apr S1 (×2)	5.1, pp. 5.6, 5.8

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.1.23	Stagflation ಎಂದರೆ ಕಡಿಮೆ rate of growth ಜೊತೆಗೆ general price level ನಲ್ಲಿ ಏರಿಕೆ.	Q105	MTP 2026-Apr S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
6.1.24	Recession ಅನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯುವ real GDP ಯ ಇಳಿಕೆ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (SM ಅಂತಹ ಯಾವುದೇ ಕಾಲಮಿತಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ — ಕೇವಲ ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವ investment, employment, output ಮತ್ತು prices).	Q106	MTP 2026-Apr S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
6.1.25	*ವಿಷಯ 6.3 ನೋಡಿ: expansionary fiscal policy (ಹೆಚ್ಚಿನ government spending ಮತ್ತು/ಅಥವಾ tax cuts) aggregate demand ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ — ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು contraction phase ಗೆ ಸೂಕ್ತ.*	Q97	PYQ 2026-May	5.3, p. 5.11
6.1.26	*ವಿಷಯ 6.3 ನೋಡಿ: Keynes ಪ್ರಕಾರ economic activity ಯ ಏರಿಳಿತಗಳಿಗೆ aggregate effective demand ನ ಏರಿಳಿತಗಳೇ ಕಾರಣ — ಸಾಕಷ್ಟು demand ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ output, income ಮತ್ತು employment ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ (involuntary unemployment ಜೊತೆಗಿನ ಸಂಬಂಧ MTP ಯದು; SM ನ ಪದಪ್ರಯೋಗವಲ್ಲ).*	Q107	MTP 2026-Apr S1	5.3, pp. 5.10 – 5.11
6.1.27	*ವಿಷಯ 6.4 ನೋಡಿ: economic growth ನ ದರದೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟ ನಿಕಟವಾಗಿ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿರುವ businesses 'cyclical' businesses.*	Q32	PYQ 2021-Jan	5.4, p. 5.14

ವಿಷಯ 6.2 Business Cycle ನ ಲಕ್ಷಣಗಳು (Features of Business Cycle)

23 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 18 · RTP – · MTP 12

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.2.1	Business cycles ನಿಯತಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ (ಅವು ಪುನರಾವರ್ತಿತ — recurrent), ಆದರೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ — ನಿಯಮಿತ ಅಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ; ಬೇರೆ ಬೇರೆ cycles ಅವಧಿ (duration) ಮತ್ತು ತೀವ್ರತೆಯಲ್ಲಿ (intensity) ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ; phases ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಸುಗಮತೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆ ತೋರುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿ phase ನ ಅವಧಿ ನಿಶ್ಚಿತವಲ್ಲ; ಯಾವ economy ಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಖರ ಸಮಯದ cycle ಅನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ — ಕೆಲವಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘ booms, ಇನ್ನು ಕೆಲವಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘ depressions.	Q12, Q13, Q14, Q16, Q18, Q19, Q21, Q22, Q23	PYQ 2023-Dec (×3), 2025-Jan, 2025-May, 2025-Sep, 2026-Sep; MTP 2026-Apr S2, 2026-Apr S1	5.2 (a)–(b), p. 5.9; 5.0, p. 5.3; 5.1, p. 5.6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.2.2	ಲಕ್ಷಣಗಳು: ನಿಯತಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ; expansion, peak, contraction ಮತ್ತು trough ಎಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟ phases ಹೊಂದಿವೆ; ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ free market economies ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ; ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ (pervasive) — ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು sectors ನ ಅಡಚಣೆಗಳು ಇತರ ಎಲ್ಲಾ sectors ಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹರಡುತ್ತವೆ.	Q3, Q4, Q5, Q11, Q15	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2020-Nov, 2023-Jun; MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1 (×2), 2025-Dec S1	5.2 (a)–(c), p. 5.9
6.2.3	Business cycles ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕೀರ್ಣ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು (complex phenomena); ಅವುಗಳಿಗೆ ಏಕರೂಪದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರಣಗಳು **ಇಲ್ಲ** — ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವ ಮೊದಲೇ ನಿಖರವಾಗಿ ಊಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಸಮಾಜದ ಕ್ಷೇಮದ (well-being) ಮೇಲೆ ಅವು ಗಂಭೀರ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತವೆ.	Q6, Q8, Q9, Q11	PYQ 2021-Jan, 2021-Jul, 2021-Dec, 2023-Jun; MTP 2025-Apr S1	5.2 (e) and (h), pp. 5.9 – 5.10
6.2.4	Business cycles ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ (contagious) ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವರೂಪದವು: ಅವು ಒಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಬಹುತೇಕ trade relations ಮೂಲಕ ಇತರ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹರಡುತ್ತವೆ (ಉದಾ. 1930 ರ ದಶಕದ Great Depression); economies trade ಮೂಲಕ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ financial ಅಡಚಣೆಗಳು ದೇಶಗಳಾದ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹರಡುತ್ತವೆ.	Q2, Q7, Q9, Q10, Q17	PYQ 2018-Nov, 2021-Jan, 2021-Dec, 2022-Jun; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	5.2 (g), p. 5.10; 5.3, p. 5.13
6.2.5	Business cycles ನ ಪರಿಣಾಮಗಳು (repercussions) ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ economic variables ಮೇಲೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ — output, employment, investment, consumption, interest, trade ಮತ್ತು price levels (ಆದ್ದರಿಂದ 'asynchronous' ಒಂದು ಲಕ್ಷಣ **ಅಲ್ಲ**).	Q10, Q20	PYQ 2022-Jun; MTP 2025-Apr S1 (×2), 2025-Dec S1	5.2 (f), p. 5.10
6.2.6	ಎಲ್ಲಾ sectors ಗೂ ಪೆಟ್ಟು ಬೀಳುತ್ತದೆ, ಆದರೆ capital goods industries ಮತ್ತು durable consumer goods industries ಅಸಮಾನವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಾಧಿತವಾಗುತ್ತವೆ (disproportionately affected); agriculture ಗಿಂತ industrial sector trade cycles ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ.	Q1	PYQ 2018-May; MTP 2025-Aug S2	5.2 (d), p. 5.9

ವಿಷಯ 6.3 Business Cycles ನ ಕಾರಣಗಳು (Causes of Business Cycles)

38 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 36 · RTP 1 · MTP 8

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.3.1	Internal causes (endogenous factors): effective demand ನಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತಗಳು; investment ನಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತಗಳು; government spending ನಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು; macroeconomic (monetary ಮತ್ತು fiscal) policies; money supply; psychological factors. Natural factors, technology shocks, population growth ಮತ್ತು post-war reconstruction internal **ಅಲ್ಲ**.	Q3, Q5, Q10, Q13, Q20, Q23, Q29, Q33, Q36, Q38	PYQ 2018-Nov (×2), 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jul, 2023-Jun, 2023-Dec, 2025-Jan, 2026-May, 2026-Sep; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S2, 2026-Apr S1	5.3, pp. 5.10 – 5.12
6.3.2	External causes (exogenous factors): war; post-war reconstruction; technology shocks; natural factors; population growth. Effective demand ನಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತಗಳು, money supply, government spending, macro policies ಮತ್ತು psychological factors external **ಅಲ್ಲ**.	Q2, Q8, Q21, Q22, Q24, Q27	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2022-Dec, 2023-Jun, 2023-Dec, 2024-Jun; RTP 2024-Sep	5.3, pp. 5.10, 5.12 – 5.13
6.3.3	Keynes: economic activities ನ ಏರಿಳಿತಗಳಿಗೆ aggregate effective demand (ಖರೀದಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ) ನ ಏರಿಳಿತಗಳೇ ಕಾರಣ — ಹೆಚ್ಚಿನ aggregate demand output, income ಮತ್ತು employment ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ (aggregate supply ಯನ್ನು ಮೀರಿದರೆ inflation ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ); ಕಡಿಮೆ aggregate demand ಅವನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ.	Q16, Q17	PYQ 2021-Dec, 2022-Dec; MTP 2025-Apr S1	5.3, pp. 5.10 – 5.11; Summary, p. 5.15
6.3.4	ಕೆಲವು economists ಪ್ರಕಾರ investment ನಲ್ಲಿನ ಏರಿಳಿತಗಳೇ business cycles ನ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣ — investment spending aggregate demand ನ ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ಥಿರ (most volatile) ಘಟಕ; ಇದು entrepreneurs ನ profit ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳು, ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು (inventions) ಮತ್ತು rate of interest ಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q6	PYQ 2019-May	5.3, p. 5.11
6.3.5	Macroeconomic (monetary ಮತ್ತು fiscal) policies aggregate demand ಅನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಮೂಲಕ cycles ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ: expansionary policies (ಹೆಚ್ಚಿನ government spending, tax cuts, ಮೃದು interest rates) booms ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ; anti-inflationary ಕ್ರಮಗಳು (government spending ನಲ್ಲಿ ಕಡಿತ, ಹೆಚ್ಚಿನ taxes ಮತ್ತು interest rates) aggregate demand ಮೇಲೆ ಇಳಿಮುಖ ಒತ್ತಡ ಹೇರಿ economy ಯನ್ನು ನಿಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ, ಬಹುಶಃ recession ಗೆ ತಳ್ಳಬಹುದು.	Q31, Q37	PYQ 2025-Sep; MTP 2026-Apr S1	5.3, p. 5.11

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.3.6	Hawtrey: trade cycle ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ monetary ವಿದ್ಯಮಾನ — money supply ಯಲ್ಲಿನ ಯೋಜಿತವಲ್ಲದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ (ಹೆಚ್ಚು money → expansion; ಕಡಿಮೆ money → recession). Monetarists ಕೂಡ ಇದೇ ರೀತಿ Great Depression ಗೆ ಕಡಿಮೆ money supply ಯನ್ನು ದೂಷಿಸಿದರು.	Q1, Q12, Q15, Q19	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2021-Dec, 2022-Dec; MTP 2025-Aug S2	5.3, pp. 5.11 – 5.12; 5.1, p. 5.8
6.3.7	Pigou: ಆಧುನಿಕ business activities business community ಯ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು (anticipations) ಆಧರಿಸಿವೆ ಮತ್ತು optimism ಅಥವಾ pessimism ನ ಅಲೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗುತ್ತವೆ — ಏರಿಳಿತಗಳು ಈ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಫಲ; optimism → investment ಮತ್ತು expansion; pessimism → ನಿರ್ಬಂಧಿತ investment ಮತ್ತು contraction.	Q7, Q9, Q11, Q14, Q28	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2025-Jan	5.3, p. 5.12
6.3.8	ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳ ನಕ್ಷೆ (theorist map): Hawtrey — money supply; Pigou — psychological factors; Schumpeter — innovations (ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ innovations ನ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ trade cycles ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ); Keynes — effective aggregate demand. ('Pigou — fluctuations in investment' ತಪ್ಪು.)	Q4, Q18, Q25	PYQ 2018-Nov, 2021-Jan, 2022-Dec, 2024-Jun	5.3, pp. 5.10 – 5.12; Summary, p. 5.15
6.3.9	Nicholas Kaldor cobweb theory ಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು: ಪ್ರಸ್ತುತ prices ಭವಿಷ್ಯದ ಯಾವುದೋ ದಿನಾಂಕದ production ಮೇಲೆ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ price ಏರಿಳಿತಗಳು ನಂತರ output ಮತ್ತು employment ನಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ.	Q34, Q35	MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	5.3, p. 5.12
6.3.10	War: ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ (weapons, arms) production ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬಹುತೇಕ resources ಅವುಗಳತ್ತ ತಿರುಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ, ಇದರಿಂದ capital ಮತ್ತು consumer goods ನ production ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ — income, profits ಮತ್ತು employment ಇಳಿದು contraction ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.	Q26	PYQ 2024-Sep	5.3, p. 5.12
6.3.11	Post-war reconstruction (ಒಂದು external cause): ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ದೇಶ ಮನೆಗಳು, ರಸ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ಮರುನಿರ್ಮಿಸುತ್ತದೆ, ಇದು effective demand, output, employment ಮತ್ತು income ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ.	Q30	PYQ 2025-May	5.3, p. 5.12
6.3.12	Technology shocks (external): ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ technology ಗೆ ಭಾರಿ investment ಬೇಕು, ಇದು employment, income ಮತ್ತು profits ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ — ಉದಾ. mobile phones ನ ಆಗಮನ telecom industry ಯಲ್ಲಿ boom ಉಂಟುಮಾಡಿತು.	Q32	PYQ 2025-Sep	5.3, p. 5.12

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.3.13	Natural factors (exogenous): ಹವಾಮಾನ ಚಕ್ರಗಳು (weather cycles) — ಬರಗಾಲ (droughts) ಅಥವಾ ಅತಿಯಾದ ಪ್ರವಾಹಗಳು (floods) — agricultural output ಮತ್ತು farm incomes ಅನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತವೆ, industrial goods ಗೆ demand ಕಡಿಮೆಮಾಡುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ agrarian economies ನಲ್ಲಿ industrial recession ಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು.	Q21	PYQ 2022-Dec, 2023-Jun	5.3, p. 5.13

ವಿಷಯ 6.4 ವ್ಯಾಪಾರ ನಿರ್ಧಾರಗಳಲ್ಲಿ Business Cycles ನ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ (Relevance of Business Cycles in Business Decision Making)

10 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 7 · RTP – · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
6.4.1	Economic growth ನ ದರದೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟ ನಿಕಟವಾಗಿ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿರುವ businesses 'cyclical' businesses — fashion retailers, electrical goods, house-builders, restaurants, advertising, overseas tour operators, construction ಮತ್ತು ಇತರ infrastructure firms: boom ನಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ demand, slump ನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಕುಸಿತ. Agriculture ಮತ್ತು washing powder ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.	Q1, Q2, Q3, Q5, Q6 (+ 6.1 Q32)	PYQ 2018-Nov, 2021-Jan, 2022-Jun, 2022-Dec, 2023-Dec, 2024-Sep	5.4, p. 5.14
6.4.2	Business cycles ಎಲ್ಲಾ sectors ಮೇಲೆ ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದಿಲ್ಲ — ಕೆಲವು businesses ತಮ್ಮ products ಅನ್ನು value for money ಅಥವಾ ಅಗ್ಗದ ಪರ್ಯಾಯ (cheaper alternative) ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದಾಗ downturn ನಿಂದ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಲಾಭ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ; ಆದ್ದರಿಂದ recession ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ producers ಗೂ ಪೆಟ್ಟು ಬೀಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸರಿ **ಅಲ್ಲ**.	Q7	MTP 2025-Jan S2	5.4, p. 5.14
6.4.3	Capital goods ಮತ್ತು durable consumer goods industries ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಾಧಿತ (ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ಥಿರ output); food-grain processing ನಂತಹ agriculture ಆಧಾರಿತ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು (necessities) ಕಡಿಮೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ (ಇದು SM ನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅನುಮಾನ — SM ಕೇವಲ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಾಧಿತ sectors ಅನ್ನು ಹೆಸರಿಸುತ್ತದೆ).	Q4, Q10	PYQ 2023-Jun; MTP 2026-Apr S1	5.2 (d), p. 5.9
6.4.4	Market entry ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಹೊಸ business ಗೆ business cycle ನ phase ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಅದು ಹೊಸ product launch ನ ಯಶಸ್ಸಿನ ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ಧಾರಕ; expansion ಅಥವಾ down-sizing ನಿರ್ಧಾರಗಳಿಗೆ cycle ನ ಹಂತ (stage) ನಿರ್ಣಾಯಕ.	Q9	MTP 2026-Apr S2	5.4, pp. 5.13 – 5.14
6.4.5	*ವಿಷಯ 6.3 ನೋಡಿ: Pigou ಪ್ರಕಾರ ಆಧುನಿಕ business activities business community ಯ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು (anticipations — expectations) ಆಧರಿಸಿವೆ.*	Q8	PYQ 2026-Jan	5.3, p. 5.12

ಭಾಗ B — ಅಧ್ಯಾಯ 6 One-liner ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)

ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ, Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು SM ಪುಟ ಇರುವ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲು 'ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ' ಮೇಲೆ click ಮಾಡಿ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ICAI ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸುಮಾರು 74% ಅನ್ನು ★★★ ಸಾಲುಗಳೇ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

Business Cycles (SM ಅಧ್ಯಾಯ 5)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	1920 ರ ದಶಕದ UK boom; China ದ slowdown → ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಕುಸಿತ ಮತ್ತು ಆತಂಕದ ಚಕ್ರ (recession ನ ಆರಂಭ).	★	6.0.2
2	Business/trade cycle = ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ aggregate economic activity ಯಲ್ಲಿನ ಲಯಬದ್ಧ ಏರಿಳಿತಗಳು; GNP, employment, income ಮೂಲಕ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.	★★	6.0.1
3	**Good trade = ಏರುತ್ತಿರುವ prices, ಕಡಿಮೆ unemployment; bad trade = ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವ prices, ಹೆಚ್ಚಿನ unemployment.**	★★★	6.1.9
4	**ನಾಲ್ಕು phases: Expansion (boom/upswing) · Peak (boom/prosperity) · Contraction (downswing/recession) · Trough (depression). 'reconstruction' ಅಲ್ಲ.**	★★★	6.1.1
5	Trough → expansion → peak → contraction → trough; expansions ನ ನಂತರ contractions ಬರುತ್ತವೆ; peak ನಿಂದ contraction ಆರಂಭ.	★★	6.1.2
6	**Turning points = peak ಮತ್ತು trough (boom ಮತ್ತು depression).**	★★★	6.1.3
7	**Expansion: output, employment, AD, capital & consumer expenditure, sales, profits, stock prices, bank credit ಎಲ್ಲವೂ ಏರುತ್ತವೆ.**	★★★	6.1.4
8	Expansion: involuntary unemployment ಬಹುತೇಕ ಶೂನ್ಯ; ಕೇವಲ frictional ಅಥವಾ structural unemployment.	★★	6.1.5
9	Peak = ಅತ್ಯುನ್ನತ ಬಿಂದು, ಗರಿಷ್ಠ production, expansion ನ ಕೊನೆಯ ಹಂತ; growth ಸ್ಥಿರಗೊಂಡು ನಂತರ ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ.	★★	6.1.6
10	**Peak: input ಮತ್ತು output prices ಏರಿಕೆ, cost of living ಏರಿಕೆ, fixed income earners ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ; actual demand ಸ್ಥಗಿತ.**	★★★	6.1.7
11	**Contraction: demand ಏರಿಕೆ ಸ್ಥಗಿತ; investment ಮತ್ತು employment ಇಳಿಕೆ; supply demand ಗಿಂತ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚು; orders ರದ್ದು → recession ನ ಆರಂಭ.**	★★★	6.1.8
12	**Recession ಆಳವಾದಂತೆ: prices ಇಳಿಕೆ, unemployment ಏರಿಕೆ, output ಇಳಿಕೆ, bank credit ಕುಗ್ಗುವಿಕೆ, stock prices ಇಳಿಕೆ.**	★★★	6.1.9
13	**Depression = recession ನ ತೀವ್ರ ರೂಪ: negative growth, national income ಮತ್ತು expenditure ನಲ್ಲಿ ತ್ವರಿತ ಕುಸಿತ, ವ್ಯಾಪಕ (rampant) unemployment.**	★★★	6.1.10
14	**Depression: interest rate ಇಳಿಕೆ, liquidity preference ಏರಿಕೆ; capital ಮತ್ತು durable goods industries ನಲ್ಲಿ excess capacity.**	★★★	6.1.11
15	Trough = ಅತಿ ಕೆಳಗಿನ ಬಿಂದು: pessimism ನ ಅಂತ್ಯ, optimism ನ ಆರಂಭ.	★★	6.1.12

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
16	Recovery: ಹಿಮ್ಮುಖ ಬದಲಾವಣೆ (reversal) ಮೊದಲು labour market ನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ; depression ನಿಂದ expansion ಗೆ turning point.	★	6.1.13, 6.1.14
17	**Great Depression 1930 ರ ದಶಕ (1929–33): US ನಲ್ಲಿ ಆರಂಭ; Keynes → ಕಡಿಮೆ aggregate expenditure; monetarists → ಕಡಿಮೆ money supply.**	★★★	6.1.22
18	IT/Dot.Com bubble 1997–2000, 2000 ರಲ್ಲಿ ಒಡೆಯಿತು; US housing bubble 2007 ರ ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಡೆಯಿತು → 2008–09 ರ crisis.	★★	6.0.3, 6.0.4
19	Turning points ಊಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ → indicators: leading, lagging, coincident.	★★	6.1.15
20	**Leading = real output ಗಿಂತ ಮೊದಲು ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ (upturns ಮತ್ತು downturns ನ ಮುನ್ಸೂಚಕ — precursor).**	★★★	6.1.16
21	**Leading ಉದಾಹರಣೆಗಳು: stock prices, consumer goods ಹಾಗೂ plant & equipment ಗಾಗಿ ಹೊಸ orders, building permits, consumer confidence, money growth.**	★★★	6.1.17
22	**Lagging = real output ನ ನಂತರ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ; ಹಿಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು (history) ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ; trends ಅನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತವೆ.**	★★★	6.1.18
23	**Lagging ಉದಾಹರಣೆಗಳು: unemployment, corporate profits, labour cost per unit of output, interest rates, CPI, commercial lending.**	★★★	6.1.19
24	**Coincident = concurrent: cycle ನ ಜೊತೆಗೇ ಚಲಿಸುತ್ತವೆ; ಪ್ರಸ್ತುತ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು rate of change ಅನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ.**	★★★	6.1.20
25	**Coincident ಉದಾಹರಣೆಗಳು: GDP, industrial production, inflation, personal income, retail sales, financial market trends.**	★★★	6.1.21
26	**ಲಕ್ಷಣಗಳು: ನಿಯತಕಾಲಿಕ (periodic) ಆದರೆ ನಿಯಮಿತವಲ್ಲ; duration, intensity ಮತ್ತು phase ನ ಅವಧಿ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ.**	★★★	6.2.1
27	**ಲಕ್ಷಣಗಳು: ನಾಲ್ಕು ಸ್ಪಷ್ಟ phases; free market economies ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ; ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ (pervasive).**	★★★	6.2.2
28	ಸಂಕೀರ್ಣ; ಏಕರೂಪದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅಥವಾ ಕಾರಣಗಳು ಇಲ್ಲ; ಊಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ; ಸಮಾಜದ ಕ್ಷೇಮದ ಮೇಲೆ ಗಂಭೀರ ಪರಿಣಾಮಗಳು.	★★	6.2.3
29	**ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ (contagious) ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ; trade ಮೂಲಕ ಹರಡುತ್ತವೆ; ಪರಿಣಾಮಗಳು ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ variables ಮೇಲೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ.**	★★★	6.2.4, 6.2.5, 6.0.7
30	Capital goods ಮತ್ತು durable consumer goods ಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಪೆಟ್ಟು; agriculture ಗಿಂತ industry ಹೆಚ್ಚು ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ.	★★	6.2.6, 6.4.3
31	**Internal ಕಾರಣಗಳು (endogenous): effective demand, investment, govt spending, macro policies, money supply, psychological factors.**	★★★	6.3.1
32	**External ಕಾರಣಗಳು (exogenous): war, post-war reconstruction, technology shocks, natural factors, population growth.**	★★★	6.3.2

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
33	Keynes → aggregate effective demand; 'some economists' → investment (AD ಯ ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ಥಿರ ಘಟಕ — most volatile component).	★★	6.3.3, 6.3.4
34	Expansionary policy → boom; anti-inflationary (ಕಡಿಮೆ govt spending, ಹೆಚ್ಚಿನ taxes ಮತ್ತು interest rates) → slowdown.	★★	6.3.5, 6.1.25
35	**Hawtrey → ಸಂಪೂರ್ಣ monetary (money supply); Pigou → psychology (optimism/pessimism); Schumpeter → innovations; Kaldor → cobweb.**	★★★	6.3.6, 6.3.7, 6.3.8, 6.3.9
36	War resources ಅನ್ನು arms ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತದೆ → contraction; reconstruction → demand ಏರಿಕೆ; mobile phones → telecom boom; droughts/floods → agrarian slump.	★★	6.3.10, 6.3.11, 6.3.12, 6.3.13
37	**Cyclical businesses (ಉದಾಹರಣೆಗಳು): fashion retail, electrical goods, house-building, restaurants, advertising, overseas tours, construction.**	★★★	6.4.1
38	Slump ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ firms ಗೂ ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ — value-for-money ಮತ್ತು ಅಗ್ಗದ ಪರ್ಯಾಯಗಳು (cheaper alternatives) ಲಾಭ ಪಡೆಯಬಹುದು.	★	6.4.2
39	Market entry, ಹೊಸ product launch, ಮತ್ತು expansion vs down-sizing ಅನ್ನು cycle ನ ಹಂತ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.	★	6.4.4
40	SM ನ ಹೊರಗೆ: counter-cyclical variable; stagflation = ಕಡಿಮೆ growth + ಏರುತ್ತಿರುವ prices; recession = real GDP ಯಲ್ಲಿ 6+ ತಿಂಗಳು ಇಳಿಕೆ.	★★	6.0.6, 6.1.23, 6.1.24

ಅಧ್ಯಾಯ 7

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಣಕಾಸು (Public Finance)

259 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · 174 one-liners · 86 revision pointers

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners

ಘಟಕ 1: Fiscal functions: ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ನೋಟ, ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು (Fiscal Functions: An Overview, Centre and State Finance)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 7, ಘಟಕ 1, ಪುಟಗಳು 7.1 – 7.18

ವಿಷಯ 1.2 ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರ (The Role of Government in an Economic System)

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP 1 · MTP 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.1	Richard Musgrave ಅವರು 'The Theory of Public Finance' (1959) ನಲ್ಲಿ market economy ಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರದ ಮೂರು-ಶಾಖೆಯ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು (three-branch taxonomy) ಪರಿಚಯಿಸಿದರು: resource allocation (efficiency ಖಚಿತಪಡಿಸಲು), income redistribution (ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತತೆ — fairness — ಖಾತರಿಪಡಿಸಲು) ಮತ್ತು macroeconomic stabilisation (price stability ಖಚಿತಪಡಿಸಲು).	Q2, Q5, Q7	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep; MTP 2025-Jan S2, 2025-May S2, 2025-Aug S2, 2026-Apr S2	1.2, p. 7.4
1.2.2	Allocation ಮತ್ತು distribution functions ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ microeconomic functions; stabilisation ಒಂದು macroeconomic function.	Q1	PYQ 2024-Jun	1.2, p. 7.4
1.2.3	Adam Smith ಅವರ canons of taxation ನಲ್ಲಿ canon of equity (certainty, convenience ಮತ್ತು economy ಜೊತೆಗೆ) ಸೇರಿದೆ; canons of productivity, diversity ಇತ್ಯಾದಿ ನಂತರದ ಸೇರ್ಪಡೆಗಳು. SM ಘಟಕವು Smith ಅವರನ್ನು defence, justice ಮತ್ತು public works ನಲ್ಲಿ State ನ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.	Q3	RTP 2024-Sep	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ RTP)
1.2.4	Economic Survey ಯನ್ನು Ministry of Finance, Government of India ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ.	Q4	MTP 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
1.2.5	*ವಿಷಯ 1.5 ನೋಡಿ: Finance Commission (Article 280) fiscal federalism ನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ (constitutional body); ಇದು union ಮತ್ತು states ನಡುವೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.*	Q6	MTP 2026-Apr S2	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), pp. 7.12 – 7.13

ವಿಷಯ 1.3 ಹಂಚಿಕೆ ಕಾರ್ಯ (The Allocation Function)

6 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP 4 · Model Q 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.1	Resource allocation ಎಂದರೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಅಥವಾ factors of production ಅನ್ನು ಅವುಗಳ ವಿವಿಧ ಸಂಭಾವ್ಯ ಬಳಕೆಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚುವ ವಿಧಾನ; ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಸೀಮಿತ ಆದರೆ ಬಯಕೆಗಳು (wants) ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಒಂದು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಸಮಸ್ಯೆ.	MQ 1.3: Q1	Model Q	1.3, p. 7.5
1.3.2	Private sector ನ allocation ಅನ್ನು market supply ಮತ್ತು demand ಹಾಗೂ price mechanism ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ — ಇವನ್ನು consumer sovereignty ಮತ್ತು producer ನ profit motives ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ; State ನ allocation budget ನ revenue ಮತ್ತು expenditure ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ allocation ಅನ್ನು market ಮತ್ತು government ಎರಡೂ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ.	Q1, Q3; MQ 1.3: Q2	PYQ 2024-Jun; MTP 2025-Aug S1, 2025-Aug S2; Model Q	1.3, p. 7.5
1.3.3	Allocation function ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ inefficiency ಯ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ: market failures (monopoly power, public goods, merit goods, common property resources, externalities, factor immobility, imperfect information, inequalities) ಸರ್ಕಾರದ allocative function ಗೆ ತಾರ್ಕಿಕ ಆಧಾರ (rationale) ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.	Q4	MTP 2026-Apr S1	1.2, p. 7.4; 1.3, pp. 7.5 – 7.6
1.3.4	Allocation ಸಾಧನಗಳು (instruments): ಒಂದು economic good ನ ನೇರ ಉತ್ಪಾದನೆ (ಉದಾ. electricity, public transportation), price mechanism ಮೂಲಕ taxes ಮತ್ತು subsidies, legislation ಮತ್ತು ಬಲಪ್ರಯೋಗ (force) (single-use plastic ಮೇಲೆ ನಿಷೇಧ), competition ಮತ್ತು merger policies, regulatory activities (licensing, controls, minimum wages) ಮತ್ತು legal frameworks.	Q2	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-Jan S2	1.3, p. 7.7

ವಿಷಯ 1.4 ಮರುಹಂಚಿಕೆ ಕಾರ್ಯ (The Redistribution Function)

11 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP – · MTP 3 · Model Q 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.1	Market ಗೆ ಬಿಟ್ಟರೆ income ಮತ್ತು wealth ನ ವಿತರಣೆ ಓರೆಯಾಗುವ (skewed) ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು socially optimal ಮತ್ತು egalitarian ವಿತರಣೆಗಾಗಿ government ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುತ್ತದೆ; distributive function ಒಂದು economy 'for whom' ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ.	Q6; MQ 1.4: Q1	PYQ 2026-Sep; Model Q	1.4, p. 7.8

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.2	Redistribution budget ನ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ, ಕೇವಲ taxation ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲ: expenditure ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಅಥವಾ subsidised education, healthcare, housing, ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತ goods; revenue ಬದಿಯಲ್ಲಿ progressive taxation.	Q2, Q6	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep	1.4, p. 7.8
1.4.3	Progressive taxation ನಲ್ಲಿ income ಏರಿದಂತೆ tax rate ಏರುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯದವರು (ಹೆಚ್ಚಿನ ability to pay) ದೊಡ್ಡ ಪಾಲನ್ನು ಹೊರುತ್ತಾರೆ — ಇದು redistribution ನ revenue-side ಸಾಧನ.	Q1; MQ 1.4: Q2; MQ 1.13: Q3	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-Apr S1; Model Q ×2	1.4, p. 7.8 (rate ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ: Model Q ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ)
1.4.4	Distribution function ಸಮಾಜದ output ಅನ್ನು households ನಡುವೆ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ವಿತರಿಸುವ (equitable distribution) ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ — ವಂಚಿತರ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುವುದು, income, wealth ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳ ಸಮಾನತೆ ಒದಗಿಸುವುದು, ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಜೀವನಮಟ್ಟದೊಂದಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳ ಭದ್ರತೆ.	Q6; MQ 1.13: Q1	PYQ 2026-Sep; Model Q	1.4, p. 7.8; 2.13, p. 7.40
1.4.5	Progressive taxes ನಿಂದ ಬಂದ ಆದಾಯವನ್ನು BPL households ಗೆ ಅಗತ್ಯ ಆಹಾರಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾರೀ subsidy ಯ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ (highly subsidised prices) ಪೂರೈಸಲು ಬಳಸುವುದು redistribution function ಗೆ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ.	Q2	PYQ 2025-Sep	1.4, p. 7.8
1.4.6	Redistribution ಗೆ efficiency costs ಅಥವಾ deadweight losses ಇವೆ: ಶ್ರೀಮಂತರ ಮೇಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ tax rates entrepreneurship ಮತ್ತು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ disincentive ಆಗಬಹುದು ಹಾಗೂ saving, investment ಮತ್ತು risk-taking ಅನ್ನು ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸಬಹುದು — ಆದ್ದರಿಂದ equity ಮತ್ತು efficiency ಯನ್ನು ಸಮತೋಲನಗೊಳಿಸಬೇಕು.	Q3	PYQ 2026-Jan	1.4, p. 7.9
1.4.7	ಆಧುನಿಕ State ಒಂದು welfare state: ಹೆಚ್ಚಿನ egalitarian welfare states ಉಚಿತ ಅಥವಾ subsidised education, health care, unemployment benefits, pensions ಮತ್ತು ಇತರ social security ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ; ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು (general welfare) ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದೇ State ನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಗುರಿ.	Q4	MTP 2025-May S2	1.1, p. 7.2; 1.4, p. 7.9
1.4.8	Income ಮತ್ತು wealth ನ ಅಸಮಾನ ವಿತರಣೆ (inequitable distribution) ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದ ಬಡತನ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಶಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ.	MQ 1.13: Q2	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.9	*ವಿಷಯ 1.5 ನೋಡಿ: fiscal federalism ನಲ್ಲಿ vertical equity ಎಂದರೆ centre ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ revenue ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ states ನ ಪಾಲನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು (centre–state revenue sharing); horizontal equity ಎಂದರೆ ಆ ಪಾಲನ್ನು states ನಡುವೆ ಹಂಚುವುದು.*	Q5	MTP 2026-Apr S2	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.13

ವಿಷಯ 1.5 ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಕಾರ್ಯ (Stabilization Function)

31 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 14 · RTP 5 · MTP 11 · Model Q 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.5.1	Output ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ (production capacity) ಸಮನಾದಾಗ, ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ (total spending) ಒಟ್ಟು output ಗೆ ಸಮನಾದಾಗ, labour ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮತ್ತು inflation ಕಡಿಮೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಾಗ macroeconomic stability ಇರುತ್ತದೆ; stabilisation function ಎಂದರೆ ಏರಿಳಿತಗಳ (fluctuations) ವಿರುದ್ಧ aggregate economy ಯನ್ನು (employment, output, prices, balance of payments, growth) ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು government ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ.	MQ 1.5: Q1	Model Q	1.5, pp. 7.9 – 7.10
1.5.2	Stagflation ಎಂದರೆ inflation ಮತ್ತು unemployment ಜೊತೆಜೊತೆಯಾಗಿ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿ; 'contagion effect' ಎಂದರೆ ಒಂದು ದೇಶದಿಂದ ಇತರ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಅಸ್ಥಿರತೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹರಡುವುದು.	Q12	PYQ 2026-Jan	1.5, p. 7.10
1.5.3	Stabilisation function, fiscal policy ಯ ಪ್ರಮುಖ functions ಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು; ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ suboptimal allocation ನಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ macroeconomic fluctuations ಅನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದು ಇದರ ಗುರಿ.	Q9	PYQ 2025-May	1.5, p. 7.10
1.5.4	Stabilisation, monetary policy (money supply ಮತ್ತು interest rates ನಿಯಂತ್ರಣ — central bank) ಹಾಗೂ fiscal policy (government expenditure ಮತ್ತು taxation) ಎರಡರ ಮೂಲಕವೂ ಆಗಬಹುದು.	Q6; MQ 1.2: Q1; MQ 1.3: Q1	MTP 2024-Dec S1; Model Q ×2	1.5, p. 7.10
1.5.5	ಹೆಚ್ಚಿನ inflation ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು: contractionary fiscal policy — government expenditure ಕಡಿತಗೊಳಿಸಿ ಮತ್ತು/ಅಥವಾ taxes ಹೆಚ್ಚಿಸಿ — ಹಾಗೂ money supply ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ; recession ನಲ್ಲಿ: ವೆಚ್ಚ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, taxes ಕಡಿತಗೊಳಿಸಿ, money supply ಹೆಚ್ಚಿಸಿ. Interest rates ಏರಿಸುವುದು monetary ಕ್ರಮ, fiscal ಕ್ರಮವಲ್ಲ.	Q22; MQ 1.2: Q1; MQ 1.5: Q2	RTP 2025-Sep; Model Q ×2	1.5, p. 7.11

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.5.6	Progressive taxes automatic stabilisers ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ: ಯಾವುದೇ ಹೊಸ policy ನಿರ್ಧಾರವಿಲ್ಲದೆಯೇ booms ನಲ್ಲಿ tax ಸಂಗ್ರಹ income ಗಿಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಏರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು recessions ನಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q25	MTP 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
1.5.7	*ವಿಷಯ 1.1 ನೋಡಿ: ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂರು ಮುಖ್ಯ macroeconomic ಗುರಿಗಳು economic growth, ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ employment ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರ price levels (universal education ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ).*	Q13	PYQ 2026-Jan	1.1, p. 7.3
1.5.8	Fiscal federalism — Richard Musgrave ಪರಿಚಯಿಸಿದ ಪದ — ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳ ನಡುವೆ governmental functions ನ ವಿಭಜನೆ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು (financial relations) ಕುರಿತದ್ದು.	Q5, Q20	RTP 2025-May; MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.11
1.5.9	Musgrave: economic stabilisation ಮತ್ತು income redistribution ಗೆ central government ಜವಾಬ್ದಾರವಾಗಿರಬೇಕು; resource allocation, state ಮತ್ತು local governments ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕು.	Q1	PYQ 2024-Jun	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.11
1.5.10	Article 246 union ಮತ್ತು states ನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮೂರು lists ಆಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತದೆ — union, state ಮತ್ತು concurrent; concurrent list ನಲ್ಲಿ ಸಂಘರ್ಷ (conflict) ಉಂಟಾದರೆ centre ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಕಾನೂನು ಮೇಲುಗೈ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.	Q24, Q26	PYQ 2026-Sep; RTP 2026-Jan	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), pp. 7.11 – 7.12
1.5.11	Union taxes: agricultural income ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ income, customs ಮತ್ತು export duties, corporation tax, security transaction tax, CGST, union excise. State taxes: agricultural income, ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳು (lands and buildings), mineral rights, electricity, ವಾಹನಗಳು (vehicles), tolls, professions, land revenue ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ excise.	Q7, Q16	PYQ 2025-Jan, 2026-May	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.12
1.5.12	Articles 268 ರಿಂದ 281 states ನಡುವೆ ಹಣಕಾಸಿನ ವಿತರಣೆ (distribution of finances) ಕುರಿತ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ: Art. 268 — union ವಿಧಿಸುವ, states ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ (collected and appropriated) duties; 269 — union ವಿಧಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ, states ಗೆ ವಹಿಸುವ (assigned); 270 — union ವಿಧಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಮತ್ತು union ಹಾಗೂ states ನಡುವೆ ಹಂಚುವ; 271 — union ನ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ surcharge; 275 — statutory grants-in-aid; 282 — ಯಾವುದೇ public purpose ಗಾಗಿ grants; 293 — ಯಾವುದೇ public purpose ಗಾಗಿ loans.	Q3, Q10, Q14, Q26	PYQ 2024-Sep, 2025-Sep, 2026-May, 2026-Sep	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.12

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.5.13	2000 ರ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ (constitutional amendment) ನಂತರ divisible pool ನಲ್ಲಿ union ನ ಎಲ್ಲಾ taxes (Art. 270) ಸೇರಿವೆ — income tax, corporation tax ಮತ್ತು union excise ಎಲ್ಲವನ್ನೂ states ಜೊತೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q19	MTP 2025-May S2	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), pp. 7.12 – 7.13
1.5.14	Article 280 Finance Commission ಅನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ — fiscal federalism ನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿರುವ, ಸಂವಿಧಾನವೇ ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಿದ (constitutionally mandated) ಸಂಸ್ಥೆ; ಇದು union ಮತ್ತು states ನಡುವೆ taxes ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಗೂ states ನಡುವೆ ಅವುಗಳ ವಿತರಣೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತದೆ, vertical equity (central revenue ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ states ನ ಪಾಲು) ಮತ್ತು horizontal equity (states ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆ) ಎರಡನ್ನೂ ಪರಿಗಣಿಸಿ.	Q4, Q8, Q26 (+ 1.2 Q6, 1.4 Q5)	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2026-Apr S2 (×2)	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), pp. 7.12 – 7.13
1.5.15	Finance Commission ಅಗತ್ಯವಿರುವ states ಗೆ grants-in-aid ನ ತತ್ವಗಳು ಮತ್ತು ಮೊತ್ತವನ್ನು (quantum) ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ (statutory grants, Art. 275); Planning Commission ರದ್ದತಿಯೊಂದಿಗೆ Plan/non-Plan ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು.	Q21	MTP 2025-Aug S1	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.13
1.5.16	Net divisible pool: union ನ gross tax revenue ಇಂದ cesses, surcharges ಮತ್ತು non-tax revenue ಅನ್ನು ಕಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ; NDP ಎಂಬುದು centre ಮತ್ತು states ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಗ (15th FC: 2021-26 ಕ್ಕೆ states ನ ಪಾಲು 41%).	Q11	PYQ 2026-Jan; RTP 2026-May	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.13
1.5.17	2021-26 ಕ್ಕೆ states ನಡುವೆ central taxes ಹಂಚಲು 15th Finance Commission ನ ಮಾನದಂಡಗಳು (criteria): income distance, area, population (2011), demographic performance, forest and ecology, ಮತ್ತು tax and fiscal efforts — infrastructure performance ಅಥವಾ adult literacy ಅಲ್ಲ.	Q2, Q15	PYQ 2026-May; MTP 2024-Aug	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), pp. 7.13 – 7.14
1.5.18	GST (1 July 2017) ಬಹುತೇಕ indirect taxes ಅನ್ನು — excise, service tax, sales tax, octroi — ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು (subsumes) ಭಾರತದ indirect tax regime ಅನ್ನು ಏಕರೂಪಗೊಳಿಸಿದೆ (unitary); ಇದು production-based taxation ಬದಲಿಗೆ consumption-based taxation ತಂದಿತು.	Q23	RTP 2025-Sep	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.14
1.5.19	GST, union ನ gross tax revenue ನ 35 ಪ್ರತಿಶತ ಮತ್ತು states ನ own tax revenue ನ ಸುಮಾರು 44 ಪ್ರತಿಶತದಷ್ಟು ಪಾಲು ಹೊಂದಿದೆ.	MQ 1: Q1	Model Q	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.14

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.5.20	Cascading effect ಎಂದರೆ 'tax on tax' — ಈಗಾಗಲೇ tax ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮೌಲ್ಯದ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸುವ tax, ಇದು ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ; GST ಯ input tax credit ಇದನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತದೆ.	Q18	MTP 2025-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
1.5.21	Centre: defence, foreign affairs, foreign trade ಮತ್ತು exchange management, money ಮತ್ತು banking, ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ದಾಟುವ (cross-state) transport ಮತ್ತು communication. States: agriculture ಮತ್ತು industry, health ಮತ್ತು education, police protection, state roads. Local bodies: water supply, sanitation, local roads.	Q17	PYQ 2026-May	1.5 Centre and State Finance (ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.15

ಘಟಕ 2: Market failure ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು Government Intervention (Market Failure/Government Intervention to Correct Market Failure)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 7, ಘಟಕ 2, ಪುಟಗಳು 7.23 – 7.44

ವಿಷಯ 2.1 ಪೀಠಿಕೆ (Introduction)

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.1	*ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ: public goods non-excludable ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಜನರು free-ride ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು profit ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವ firms ಅವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲ — ಇದು ಒಂದು market failure.*	Q1	MTP 2025-Jan S2	2.4, p. 7.28
2.1.2	*ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ: public goods non-rival ಮತ್ತು non-excludable, indivisible, ಹಾಗೂ externalities ಮತ್ತು free-riding ಗೆ ಹೆಚ್ಚು, ಒಳಗಾಗುವಂಥವು; excludability private goods ನ ಲಕ್ಷಣ.*	Q2, Q3	PYQ 2025-May; MTP 2025-Aug S1	2.4, p. 7.28
2.1.3	*ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ: Paul A. Samuelson 'collective consumption good' (1954) ಅನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದರು; ನಂತರ ಅದು public good ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.*	Q4	PYQ 2025-Sep	2.4, p. 7.27
2.1.4	Impure public goods ಎಂದರೆ public ಮತ್ತು private goods ನ ಒಂದು ಮಿಶ್ರಣ (package) — ಭಾಗಶಃ rival ಮತ್ತು/ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ excludable.	Q5	MTP 2025-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 2.2 Market failure ನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ (The Concept of Market Failure)

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP – · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.1	Market failure ಎಂದರೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅದಕ್ಷ ಹಂಚಿಕೆ (inefficient allocation of resources): free market ವಿರಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಹಂಚುತ್ತದೆ, ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು goods ನ overproduction ಅಥವಾ underproduction ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ — optimal ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಫಲಿತಾಂಶ.	Q3	MTP 2025-Jan S2	2.2, p. 7.24
2.2.2	Complete market failure ('missing markets'): ಜನರು ಬಯಸಿದರೂ market ಆ product ಅನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ (ಉದಾ. pure public goods). Partial market failure: market ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ತಪ್ಪು quantity ಅಥವಾ ತಪ್ಪು price ನೀಡುತ್ತದೆ.	Q5	PYQ 2025-Sep	2.2, p. 7.24
2.2.3	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: externalities market failure ಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವು free market prices ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸದ costs ಅಥವಾ benefits — market ಗೆ 'external'.*	Q1	PYQ 2024-Jun	2.3.2, p. 7.25
2.2.4	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: Social Cost = Private Cost + External Cost.*	Q4	PYQ 2025-May	2.3.2, p. 7.27
2.2.5	*ವಿಷಯ 2.8 ನೋಡಿ: education subsidy ಯ ಆಧಾರ — education ಗಣನೀಯ positive externalities ಇರುವ ಒಂದು merit good (fees ಮೇಲಿನ subsidy ಒಂದು consumption subsidy).*	Q2	MTP 2024-Dec S1	2.7, p. 7.37; 2.8, p. 7.37

ವಿಷಯ 2.3 Markets ಏಕೆ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತವೆ (Why Do Market Fail)

8 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP – · MTP 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.1	Market failure ಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಗಳು: market power, externalities, public goods ಮತ್ತು incomplete information; perfect competition ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಲ್ಲ, ಮತ್ತು prices ನಿಜವಾದ social costs ಹಾಗೂ benefits ಅನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ.	Q3, Q6	MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	2.3, p. 7.24; 2.3.2, p. 7.27
2.3.2	Externalities ಎಂದರೆ ಒಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಯ costs (negative) ಅಥವಾ benefits (positive) — ಇವನ್ನು third parties ಹೊರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಇವು market prices ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಇವನ್ನು spillover, neighbourhood, third-party ಅಥವಾ side-effects ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ; ಇವು internal costs ಅಲ್ಲ.	Q7 (+ 2.2 Q1)	PYQ 2024-Jun; MTP 2026-Apr S1	2.3.2, p. 7.25

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.3	ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳು — negative/positive production ಮತ್ತು negative/positive consumption externalities, ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ consumption ಅಥವಾ production ನಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ; ಶಿಸ್ತಿಲ್ಲದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತರಗತಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುವುದು ಒಂದು negative consumption externality (production ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ).	Q5	PYQ 2026-May	2.3.2, p. 7.26
2.3.4	Social Cost = Private Cost + External Cost; firms ಕೇವಲ private cost ಅನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ negative externality ಇದ್ದಾಗ market output socially optimal ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮೀರುತ್ತದೆ (positive externality → under-production).	Q8 (+ 2.2 Q4)	PYQ 2025-May; MTP 2026-Apr S1	2.3.2, p. 7.27; Summary p. 7.42
2.3.5	*ವಿಷಯ 2.7 ನೋಡಿ: public places ನಲ್ಲಿ smoking ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಷೇಧ negative consumption externality ವಿರುದ್ಧದ ಒಂದು direct control, ಅಥವಾ command solution.*	Q1	PYQ 2024-Jun	2.7, p. 7.34
2.3.6	*ವಿಷಯ 2.7 ನೋಡಿ: cap and trade ಎಂಬುದು (negative) externalities ಸರಿಪಡಿಸಲು market-based government intervention.*	Q2	PYQ 2025-Jan	2.7, pp. 7.35 – 7.36
2.3.7	*ವಿಷಯ 2.8 ನೋಡಿ: Right of Children to Free and Compulsory Education Act, 2009 (ಆರರಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನವರಿಗೆ) merit goods ವಿಷಯದಲ್ಲಿ government intervention.*	Q4	PYQ 2025-Sep	2.8, p. 7.37

ವಿಷಯ 2.4 Public Goods

9 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP 1 · MTP 3 · Model Q 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.1	Paul A. Samuelson ('The Pure Theory of Public Expenditure', 1954) 'collective consumption good' ಅನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದರು: public (social) good ಅನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ, ಒಬ್ಬರ consumption ಇತರರ consumption ನಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಕಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ — ಉದಾ. ಎಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ಒದಗಿಸಿದ defence, street lights, public parks.	MQ 1.2: Q1; MQ 1.3: Q1 (+ 2.1 Q4)	PYQ 2025-Sep; Model Q ×2	2.4, p. 7.27; 2.10, p. 7.39
2.4.2	Public goods non-rival, non-excludable ಮತ್ತು indivisible; ಇನ್ನೊಬ್ಬ user ನಿಂದ ಆಗುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ cost ಶೂನ್ಯ (zero), ಮತ್ತು ಇವು externalities, ಅಸಮರ್ಪಕ property rights ಮತ್ತು free-riding ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಳಗಾಗುತ್ತವೆ; private goods rivalrous ಮತ್ತು excludable.	Q1 (+ 2.1 Q2, 2.1 Q3)	PYQ 2025-May; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S1	2.4, p. 7.28

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.3	Free-rider problem: ಯಾರನ್ನೂ ಹೊರಗಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಜನರು ಹಣ ಪಾವತಿಸದೆ consume ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದ್ದರಿಂದ firms public goods ಅನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತವೆ; free-riding ಹೆಚ್ಚಾಗಿ public goods ನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.	Q3 (+ 2.1 Q1)	MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S2	2.4, p. 7.28
2.4.4	Common property resources (ಉದಾ. environment) ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಹಿತದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಯಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ (overused); ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಹಾರ — ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯ ಮೇಲೆ government regulation.	Q2	RTP 2025-Sep; MTP 2026-Apr S1	1.3, p. 7.6; ಪರಿಹಾರ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (RTP/MTP ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ)
2.4.5	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: market power ಎಂದರೆ ಒಂದು firm market price ಅನ್ನು ತನ್ನ marginal cost ಗಿಂತ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿ ಏರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ; ಇಂತಹ firms price makers, ಇವು output ಅನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ.*	MQ 1.3.1: Q1	Model Q	2.3.1, p. 7.25
2.4.6	Oligopoly ಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ market ನಲ್ಲಿನ firms ನಡುವಿನ interdependence.	MQ 1.3.1: Q2	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
2.4.7	*ವಿಷಯ 2.6 ನೋಡಿ: competition/antitrust laws ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತವೆ; natural monopoly ಹಲವು firms ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ cost ನಲ್ಲಿ ಇಡೀ market output ಅನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಬಲ್ಲದು (electricity, gas, water) ಮತ್ತು ಅದರ price ಅನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (price-regulated).*	MQ 1.6: Q1, Q2	Model Q ×2	2.6, pp. 7.32 – 7.33

ವಿಷಯ 2.5 ಅಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿ (Incomplete Information)

17 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP 1 · MTP 6 · Model Q 9

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.1	Complete information ಒಂದು competitive market ನ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಅಂಶ; ಸಂಕೀರ್ಣ products, ಸರಿಯಾದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯುವ ಕಷ್ಟ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ತಪ್ಪು ಮಾಹಿತಿ (deliberate misinformation) ಕಾರಣದಿಂದ ಅದು ವಿಫಲವಾಗುತ್ತದೆ — information failure, market failure ಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.	MQ 1.12: Q1	Model Q	2.5, p. 7.29
2.5.2	Asymmetric information ಎಂದರೆ buyer ಮತ್ತು seller ನಡುವಿನ ಮಾಹಿತಿಯ ಅಸಮತೋಲನ — ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು (landlord, borrower, used-car seller, health-insurance buyer, insider trader); ಇದು ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ವಿರೂಪಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.3: Q1; MQ 1.5: Q1	Model Q ×2	2.5.1, p. 7.29

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.3	Adverse selection asymmetric information ನಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ (transaction) ಮೊದಲು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ: high-risk ಜನರು low-risk ಜನರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ insurance cover ಬಯಸುತ್ತಾರೆ, ಇದರಿಂದ premiums ಏರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯವಂತ buyers ಹೊರಹೋಗುತ್ತಾರೆ.	Q6; MQ 1.5: Q3	MTP 2025-Aug S1; Model Q	2.5.1, pp. 7.29 – 7.30
2.5.4	Insurers adverse selection ಅನ್ನು ಎದುರಿಸಲು underwriting ಮೂಲಕ risks ಅನ್ನು screening ಮತ್ತು pooling ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಪ್ರತಿ buyer ನ risk ಗುರುತಿಸುವುದು ದುಬಾರಿ ಮತ್ತು ಅದು premiums ಏರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ SM ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.5.1: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
2.5.5	George Akerlof ಅವರ 'lemons problem' (used-car market): 'lemons' ಎಂದರೆ ಕಳಪೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ cars; buyers ಸರಾಸರಿ ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹಣ ನೀಡುತ್ತಾರೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಉತ್ತಮ cars ಹಿಂತೆಗೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ಮತ್ತು market lemons ನಿಂದ ತುಂಬುತ್ತದೆ — ಹಿಂದಿನ ಅಪಘಾತದ ಹಾನಿಯನ್ನು ಮರೆಮಾಚುವ seller ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ.	Q1, Q3; MQ 1.5.1: Q2	PYQ 2024-Sep, 2025-May; MTP 2024-Aug; Model Q	2.5.1, pp. 7.30 – 7.31
2.5.6	Asymmetric information ಉನ್ನತ ಗುಣಮಟ್ಟದ goods ಅನ್ನು market ನಿಂದ ಹೊರಹಾಕುತ್ತದೆ; economic agents ಕೊನೆಗೆ ಕಳಪೆ (sub-standard) product ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ market ಅನ್ನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊರೆಯುತ್ತಾರೆ.	Q2	RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	2.5.1, p. 7.31
2.5.7	Moral hazard: ವಿನಿಮಯದ (exchange) ನಂತರ, ಮಾಹಿತಿಯುಳ್ಳ ಪಕ್ಷವು ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ತಾನು ಹೊರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ, ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಕ್ರಿಯೆಯ (unobserved action) ಮೂಲಕ ಕಡಿಮೆ ಮಾಹಿತಿಯುಳ್ಳ ಪಕ್ಷದ ಲಾಭ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ — ಉದಾ. comprehensive insurance ಇರುವ driver ಕಡಿಮೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ವಾಹನ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ, ಇದರಿಂದ claims ನ ಸಂಭವನೀಯತೆ ಏರುತ್ತದೆ.	Q5, Q7; MQ 1.5: Q2	PYQ 2025-Sep; MTP 2025-Dec S1; Model Q	2.5.1, p. 7.31
2.5.8	*ವಿಷಯ 2.9 ನೋಡಿ: free markets ನಲ್ಲಿ demerit goods ನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು consumption optimal ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ, ಏಕೆಂದರೆ firms ಗೆ ಅವು ಲಾಭದಾಯಕ.*	MQ 1.9: Q1	Model Q	2.9, p. 7.38
2.5.9	*ವಿಷಯ 2.12 ನೋಡಿ: ಕಡ್ಡಾಯ disclosure ಮತ್ತು labelling (ಉದಾ. mutual-fund risk disclaimer, SEBI disclosure) information failure ಸರಿಪಡಿಸಲು government intervention.*	Q4; MQ 1.12: Q2	PYQ 2025-May; Model Q	2.12, p. 7.40

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.10	*ವಿಷಯ 2.8 ನೋಡಿ: insurance ಅನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸುವುದು merit good ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಮಾಡುವ regulation.*	Q8	MTP 2026-Apr S1	2.8, p. 7.37

ವಿಷಯ 2.6 Market power ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸಲು Government Intervention (Government Intervention to Minimize Market Power)

1 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.6.1	Market power ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸಲು governments competition laws ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ (Competition Act, 2002; US antitrust laws) ಮತ್ತು market liberalisation, merger controls, price capping, rate-of-return regulation, anti-cartel investigation, import controls ಕಡಿತ ಮತ್ತು nationalisation ಬಳಸುತ್ತವೆ — income-tax ಕಡಿತವಲ್ಲ.	Q1 (+ 2.4 MQ 1.6 Q1)	MTP 2025-Jan S2; Model Q	2.6, pp. 7.32 – 7.33
2.6.2	Natural monopoly ಹಲವು firms ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ cost ನಲ್ಲಿ market ನ ಇಡೀ output ಅನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಬಲ್ಲದು (electricity, gas, water supply); governments ಅದರ prices ಅನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತವೆ.	(+ 2.4 MQ 1.6 Q2)	Model Q	2.6, p. 7.33

ವಿಷಯ 2.7 Externalities ಸರಿಪಡಿಸಲು Government Intervention (Government Intervention to Correct Externalities)

6 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 7

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.7.1	Negative externalities ಅನ್ನು direct controls (command solutions — ಉದಾ. emission standards, public places ನಲ್ಲಿ smoking ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಷೇಧ) ಅಥವಾ taxes ಮತ್ತು subsidies ಮೂಲಕ prices ಬದಲಾಯಿಸುವ market-based policies (market correction) ಮೂಲಕ ನಿಭಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q6 (+ 2.3 Q1)	PYQ 2024-Jun; MTP 2026-Apr S2	2.7, p. 7.34
2.7.2	A.C. Pigou ಅವರ ಹೆಸರಿನ Pigouvian taxes ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ pollution taxes, 'making the polluter pay' ಮೂಲಕ negative externalities ಅನ್ನು internalise ಮಾಡುತ್ತವೆ.	Q2, Q5	MTP 2025-May S2, 2026-Apr S2	2.7, p. 7.35
2.7.3	Tax burden ಮತ್ತು elasticity: inelastic demand ಇದ್ದಾಗ producers tax ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ prices ರೂಪದಲ್ಲಿ buyers ಮೇಲೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ವರ್ಗಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ; relatively elastic demand ಇದ್ದಾಗ burden ನ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ seller ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ.	Q3	MTP 2025-May S2	2.7, p. 7.35 (elastic ಸ್ಥಿತಿ ಅನುಮಾನದ ಮೂಲಕ — by inference)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.7.4	Cap and trade (tradable emission permits): government ಒಟ್ಟು pollution ಗೆ ಮಿತಿ (cap) ಹಾಕುತ್ತದೆ ಮತ್ತು firms permits ಅನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತವೆ — ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅಗ್ಗ ಮತ್ತು ಸರಳ; ಅತ್ಯಂತ cost-effective ರೀತಿಯಲ್ಲಿ pollution ಅನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.	(+ 2.3 Q2)	PYQ 2025-Jan	2.7, pp. 7.35 – 7.36
2.7.5	Positive externalities ಗೆ governments producers ಗೆ (supply ಏರಿಸಲು) ಅಥವಾ consumers ಗೆ (demand ಏರಿಸಲು) corrective subsidies ನೀಡುತ್ತವೆ; producer subsidy, cost of production ಅನ್ನು ಮತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ price ಅನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ.	Q1, Q4	MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2, 2025-Dec S1	2.7, pp. 7.36 – 7.37

ವಿಷಯ 2.8 Government Intervention in The Case of Merit Goods

3 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 2 · Model Q 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.8.1	Merit goods ಗಣನೀಯ positive (negative ಅಲ್ಲ) externalities ಹೊಂದಿವೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ, ಆದರೆ market ನಲ್ಲಿ under-produced ಮತ್ತು under-consumed ಆಗುತ್ತವೆ; ಉದಾಹರಣೆಗಳು: education, health care, welfare services, housing, public libraries, public parks.	Q1, Q2 (+ 2.2 Q2)	MTP 2024-Dec S1, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	2.8, p. 7.37
2.8.2	Merit goods ನ under-provision ಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು: regulation, subsidies, direct provision, ಅಥವಾ ಇವುಗಳ ಮಿಶ್ರಣ; compulsory insurance, compulsory immunisation ಮತ್ತು Right of Children to Free and Compulsory Education Act, 2009 ನಂತಹ mandates.	(+ 2.3 Q4, 2.5 Q8)	PYQ 2025-Sep; MTP 2026-Apr S1	2.8, p. 7.37
2.8.3	ಸಮುದಾಯಕ್ಕಾಗಿ government public park ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ good ನ direct provision; parks excludable public goods ಆಗಿದ್ದು, entry fees ಮೂಲಕ ಅವಕ್ಕೆ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸಬಹುದು.	MQ 1.2: Q1	Model Q	2.8, p. 7.37; 2.10, p. 7.39

ವಿಷಯ 2.12 Information failure ಸರಿಪಡಿಸಲು Government Intervention (Government Intervention for Correcting Information Failure)

1 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.12.1	Information failure ಸರಿಪಡಿಸಲು governments ನಿಖರ labelling ಮತ್ತು content disclosure (cigarette packets, nutritional information), mandatory disclosure (SEBI), ಮಾಹಿತಿಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪ್ರಸಾರ (public dissemination) ಮತ್ತು advertising ನ regulation ಅನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.	Q1 (+ 2.5 Q4)	PYQ 2025-May; MTP 2026-Apr S1	2.12, p. 7.40

ಘಟಕ 3: Budget ತಯಾರಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ — revenue ಮೂಲಗಳು, expenditure management ಮತ್ತು public debt ನಿರ್ವಹಣೆ (The Process of Budget Making: Sources of Revenue, Expenditure Management and Management of Public Debt)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 7, ಘಟಕ 3, ಪುಟಗಳು 7.51 – 7.71

ವಿಷಯ 3.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)

20 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP – · MTP 1 · Model Q 15

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.1	Budget ಎಂಬುದು 'where the money comes from' ಮತ್ತು 'where the money goes to' ಕುರಿತ ಒಂದು statement — ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ government ಪಡೆಯಲು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಮತ್ತು ಖರ್ಚು ಮಾಡಲು ಯೋಜಿಸುವ ಸಂಪೂರ್ಣ revenues ಮತ್ತು expenditures ನ ಪಟ್ಟಿ (schedule) (budgeted estimates); ಇದು government ನ ಹಣಕಾಸಿನ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಗ್ರ ವರದಿ.	MQ 1.1: Q1; MQ 1.5: Q1	Model Q ×2	3.1, p. 7.52
3.1.2	Budget ಒಂದು ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಆದ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಮತ್ತು ಪುನರ್‌ರಚಿಸಲು government ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಬಲ policy instrument. ಅಗತ್ಯ (Need): ಗರಿಷ್ಠ social welfare ಗಾಗಿ ಸೀಮಿತ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ efficient allocation; ಇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳು: ಘೋಷಿತ ಆದ್ಯತೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ reallocation, income ಮತ್ತು wealth ನ redistribution, ಆರ್ಥಿಕ ಏರಿಳಿತಗಳ (economic fluctuations) ಕಡಿತ (stability), real GDP ಯಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿರ ಏರಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳ (regional disparities) ಕಡಿತ.	Q5; MQ 1.1: Q1	PYQ 2026-Sep; Model Q	3.1, pp. 7.51 – 7.52
3.1.3	Consolidated budget, Central ಮತ್ತು State Governments ನ receipts ಮತ್ತು expenditures ಅನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಂಡಿಸುತ್ತದೆ. SM union budget ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ — states ಮತ್ತು local bodies ತಮ್ಮದೇ budgetary processes ಹೊಂದಿವೆ.	MQ 1.1: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (Model Q ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ); ಹೋಲಿಸಿ: 3.1, p. 7.52

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.4	Cash budget ಅಲ್ಪಾವಧಿ cash flow ಮತ್ತು liquidity ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಸಾಧನ (business-finance ಪರಿಕಲ್ಪನೆ; SM ನಲ್ಲಿ government-budget ಪದವಲ್ಲ).	MQ 1.5: Q2	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
3.1.5	ಭಾರತದಲ್ಲಿ budget ಅನ್ನು Ministry of Finance, NITI Aayog ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಬಂಧಿತ ministries ಜೊತೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತದೆ; fiscal year (1 April ರಿಂದ 31 March) ಆರಂಭವಾಗುವ ಮೊದಲು ಅದನ್ನು Parliament ನ ಎರಡೂ Houses ನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆಯಬೇಕು.	MQ 1.2: Q1, Q2	Model Q ×2	3.2, p. 7.52
3.1.6	Budgetary procedures: (i) budget ತಯಾರಿಕೆ (Preparation), (ii) budget ಮಂಡನೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರ (Presentation and enactment) ಮತ್ತು (iii) budget ಅನುಷ್ಠಾನ (Execution) — ಅಂದರೆ drafting → presentation → approval → execution.	Q1; MQ 1.1: Q2 (+ 3.2 Q9)	MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S1; Model Q	3.2, p. 7.52
3.1.7	Article 112: ಪ್ರತಿ financial year ಗೆ Government of India ದ ಅಂದಾಜು receipts ಮತ್ತು expenditure ನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು President, Parliament ನ ಎರಡೂ Houses ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು — 'Annual Financial Statement' (Constitution ನಲ್ಲಿ 'budget' ಎಂಬ ಪದ ಬಳಕೆಯಾಗಿಲ್ಲ).	Q2	PYQ 2025-May	3.2, p. 7.52
3.1.8	Budget documents receipts ಮತ್ತು expenditure ಅನ್ನು ಹೀಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ: ಪ್ರಸ್ತುತ ಮತ್ತು ಮುಂಬರುವ financial year ಗೆ Budget Estimates (BE); ಪ್ರಸ್ತುತ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ Revised Estimates (RE); ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತ ವರ್ಷದ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದ Actuals — ಪ್ರಸ್ತುತ ವರ್ಷದ actuals ಅಲ್ಲ.	Q4	PYQ 2025-May	3.2, p. 7.53
3.1.9	Finance Bill: budget ಮಂಡನೆಯಾದ ತಕ್ಷಣ Lok Sabha ದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ; budget ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ taxes ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದು, ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದರ ವಿವರಗಳನ್ನು (taxation proposals) ಇದು ನೀಡುತ್ತದೆ. Parliament ಇದನ್ನು 75 ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು; money bill ಆಗಿರುವುದರಿಂದ Rajya Sabha ಇದನ್ನು 14 ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಬೇಕು; ಎರಡೂ Houses ಅಂಗೀಕರಿಸಿ President ನ ಅನುಮೋದನೆ (assent) ದೊರೆತಾಗ ಇದು Act ಆಗುತ್ತದೆ.	MQ Finance Bill: Q1, Q2 (+ 3.2 Q8)	MTP 2025-Aug S2; Model Q ×2	3.2, p. 7.55; 3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.64

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.10	Outcome budget, schemes ಗೆ ನೀಡಿದ budgetary allocations ಮತ್ತು output ಹಾಗೂ outcome indicators ಮೂಲಕ ಅಳೆಯುವ ಅವುಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ performance targets ನಡುವೆ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ — ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದ outlays ಅನ್ನು ministries ಏನು ಮಾಡಿವೆ ಮತ್ತು ಹಣವನ್ನು ಮಂಜೂರಾದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೇ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬುದರ progress card.	MQ Outcome budget: Q1, Q2 (+ 3.5 Q14)	MTP 2025-Aug S2; Model Q ×2	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.64
3.1.11	Guillotine: demands for grants ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಗೆ ನಿಗದಿತ ಅವಧಿ (ಕೊನೆಯ ನಿಗದಿತ ದಿನ) ಮುಗಿದ ನಂತರ, Lok Sabha ದ Speaker ಚರ್ಚೆಯಾಗಿರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಬಾಕಿ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ demands for grants ಅನ್ನು ಸದನದ ಮತಕ್ಕೆ (vote of the House) ಹಾಕುತ್ತಾರೆ — ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯದೊಳಗೆ financial proposals ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಒಂದು ಸಾಧನ.	Q3; MQ Guillotine: Q1, Q2 (+ 3.5 Q12)	PYQ 2025-May; MTP 2025-Aug S2; Model Q ×2	3.2, p. 7.55; 3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.64
3.1.12	Cut motions ಎಂದರೆ demands for grants ನಲ್ಲಿ government ಕೇಳಿದ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಮಂಡಿಸುವ motions — ಮಿತವ್ಯಯ (economy), policy ಕುರಿತ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ, ಅಥವಾ ಕುಂದುಕೊರತೆ (grievance) ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ; Lok Sabha ಯಾವುದೇ demand ಗೆ ಒಪ್ಪಬಹುದು, ನಿರಾಕರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು.	MQ Cut Motions: Q1, Q2	Model Q ×2	3.2, p. 7.55; 3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.64

ವಿಷಯ 3.2 Budget ತಯಾರಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ (The Process of Budget Making)

9 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP 1 · MTP 7

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.2.1	*ವಿಷಯ 3.1 ನೋಡಿ: ಮೂರು budgetary procedures — ತಯಾರಿಕೆ (Preparation); ಮಂಡನೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರ (Presentation and enactment); ಅನುಷ್ಠಾನ (Execution).*	Q9	MTP 2026-Apr S1	3.2, p. 7.52
3.2.2	Finance Minister budget ಅನ್ನು (Annual Financial Statement) budget speech ಜೊತೆ ಮೊದಲು Lok Sabha ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ; ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ನಂತರ ಅದನ್ನು Rajya Sabha ದ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ. Rajya Sabha demands for grants ಮೇಲೆ ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ — ಅದು ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ಚರ್ಚೆ (general discussion) ನಡೆಸುತ್ತದೆ.	Q5	RTP 2025-May; MTP 2025-Apr S1	3.2, pp. 7.53 – 7.55

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.2.3	Budget speech ಜೊತೆಗೆ ಮಂಡಿಸುವ budget documents: Annual Financial Statement (AFS); Demands for Grants (DG); Finance Bill; ಮತ್ತು FRBM Act ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾದ ಎರಡು statements — Macro-Economic Framework Statement ಮತ್ತು Medium-Term Fiscal Policy cum Fiscal Policy Strategy Statement (ಜೊತೆಗೆ ಒಂಬತ್ತು explanatory documents).	Q6 (+ 3.5 Q1)	MTP 2024-Aug, 2025-May S2, 2025-Aug S1	3.2, p. 7.54
3.2.4	*ವಿಷಯ 3.1 ನೋಡಿ: Finance Bill government ನ taxation proposals ಅನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು Lok Sabha ದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.*	Q8	MTP 2025-Aug S2	3.2, p. 7.55; 3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.64
3.2.5	Capital expenditure physical ಅಥವಾ financial assets ನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಥವಾ financial liabilities ನ ಕಡಿತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ — ಭೂಮಿ, ಕಟ್ಟಡಗಳು, machinery ಮತ್ತು equipment, shares ನಲ್ಲಿ investment, ಮತ್ತು loans and advances — ಆದ್ದರಿಂದ capital budget ದೀರ್ಘಾವಧಿ investments ಮತ್ತು projects ಗೆ ಹಣ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.	Q7	MTP 2025-Apr S1	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), pp. 7.62 – 7.63
3.2.6	*ವಿಷಯ 3.3 ನೋಡಿ: SM ನೀಡುವ tax revenue ನ ವಿಶಾಲ ಮೂಲಗಳು corporation tax, taxes on income, wealth tax, customs duties, union excise duties, GST (compensation cess ಸೇರಿ) ಮತ್ತು taxes on union territories — stamp duty ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.*	Q1	MTP 2024-Dec S1	3.3, p. 7.56
3.2.7	*ವಿಷಯ 3.3 ನೋಡಿ: revenue receipts ಯಾವುದೇ liability ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು assets ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಡಿತ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; non-debt capital receipts ಎಂದರೆ recoveries of loans and advances ಮತ್ತು miscellaneous capital receipts (disinvestment).*	Q2, Q3	PYQ 2025-Jan (×2)	3.3, pp. 7.56 – 7.57; 3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.62
3.2.8	*ವಿಷಯ 3.5 ನೋಡಿ: government banker ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಹಣದ ಹರಿವುಗಳಿಗೆ (fund flows) Public Account (Article 266) ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.*	Q4	PYQ 2025-Sep	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.65

ವಿಷಯ 3.3 Revenue ಮೂಲಗಳು (Sources of Revenue)

6 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 5 · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.3.1	Government receipts ಎರಡು ವಿಧ: Revenue receipts (tax revenue + non-tax revenue) — ಇವು ಯಾವುದೇ liability ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು government ನ assets ನಲ್ಲಿ ಕಡಿತ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು Capital receipts (debt receipts + non-debt capital receipts) — ಇವು assets ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಅಥವಾ liabilities ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ.	(+ 3.2 Q3)	PYQ 2025-Jan	3.3, p. 7.56; 3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.62
3.3.2	(Tax) revenue ನ ವಿಶಾಲ ಮೂಲಗಳು: corporation tax; taxes on income; wealth tax; customs duties; union excise duties; GST compensation cess ಸೇರಿದಂತೆ goods and services tax; taxes on union territories. ಆದ್ದರಿಂದ GST compensation cess ಒಂದು tax revenue.	Q4, Q6 (+ 3.2 Q1)	PYQ 2026-May, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1	3.3, p. 7.56
3.3.3	Non-tax revenues: interest receipts; public sector enterprises ನ dividends ಮತ್ತು profits ಹಾಗೂ RBI ಯಿಂದ surplus transfers; ಇತರ non-tax revenues; ಮತ್ತು union territories ನ receipts.	Q4, Q5, Q6	PYQ 2026-May, 2026-Sep; MTP 2026-Apr S1	3.3, pp. 7.56 – 7.57
3.3.4	Capital receipts: Non-debt — recoveries of loans and advances, miscellaneous capital receipts (disinvestment ಇತ್ಯಾದಿ); Debt — market loans, short-term/Treasury bill borrowings, small savings ಎದುರು ನೀಡಿದ securities, State provident fund (net), net external debts, ಇತರ receipts (net).	Q6 (+ 3.2 Q2)	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep	3.3, p. 7.57
3.3.5	GST (1 July 2017 ರಿಂದ) production-based ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಿಗೆ consumption-based ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಂದಿತು ಮತ್ತು ಬಹುತೇಕ indirect taxes ಅನ್ನು — excise, service tax, sales tax/VAT, octroi — ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿತು (subsumed), ಆದರೆ income tax ಅನ್ನು ಅಲ್ಲ; goods ಮತ್ತು services ನ inter-state movement ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ imports ಮತ್ತು exports ಮೇಲೆ IGST ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ (SGST states ನಿಂದ, CGST union ನಿಂದ).	Q1, Q2, Q3	PYQ 2025-Jan, 2026-Jan (×2)	ಘಟಕ 1, 1.5 (Centre and State Finance — ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು), p. 7.14

ವಿಷಯ 3.4 Public Expenditure Management

39 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 9 · RTP 2 · MTP 17 · Model Q 11

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.4.1	ಅನುತ್ಪಾದಕ public expenditure ನ economic costs: ದೊಡ್ಡ deficits, ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದ taxation, ಕಡಿಮೆ economic growth, ಬೇರೆಡೆ ಬಳಕೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ debt burden — ಅತಿಯಾದ ಅಥವಾ ಯೋಜಿತವಲ್ಲದ ವೆಚ್ಚ fiscal crisis ಮತ್ತು debt burden ಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.	Q17, Q22	RTP 2026-Jan; MTP 2025-May S2	3.4, p. 7.58
3.4.2	SM ನಲ್ಲಿ expenditure ವರ್ಗೀಕರಣಗಳು: Centre ನ expenditure (establishment expenditure, central sector schemes, CPSEs ಮತ್ತು autonomous bodies ಸೇರಿದಂತೆ other central expenditure) vs. centrally sponsored schemes ಮತ್ತು other transfers (CSS, Finance Commission transfers, states ಗೆ other transfers); revenue vs. capital; ಮತ್ತು 'charged' vs. voted. Plan / non-Plan ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.	Q16	MTP 2024-Dec S1	3.4, p. 7.59; 3.2, p. 7.54; Unit 1, p. 7.13
3.4.3	ಹಳೆಯ (pre-2017-18) ವರ್ಗೀಕರಣದಲ್ಲಿ Non-Plan expenditure, defence, interest payments, salaries ಮತ್ತು pensions, ಹಾಗೂ subsidies ಅನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.	Q23	MTP 2026-Apr S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
3.4.4	ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ government budgeting ನ ಅಂಶಗಳು: aggregate fiscal discipline, allocative efficiency ಮತ್ತು operational efficiency (revenue maximisation ಅಲ್ಲ). Medium-term fiscal framework ಸಹಿತ strategic planning ಮತ್ತು programme budgeting ಹಾಗೂ evaluation ಮೂಲಕ allocative efficiency ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ; information asymmetry ಯಿಂದ operational efficiency ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ — ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಹಂಚುವವರಿಗಿಂತ service providers ಗೆ outputs ಮತ್ತು costs ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ.	Q18, Q19, Q20	MTP 2025-Aug S2 (×3)	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
3.4.5	ಉತ್ತಮ public expenditure management ನ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ economy, productivity ಮತ್ತು elasticity ಸೇರಿವೆ — 'deficit' ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ.	Q21	MTP 2025-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
3.4.6	Balanced budget: revenue = expenditure. Unbalanced budget: surplus (receipts > expenditure) ಅಥವಾ deficit (estimated receipts < expenditure); ನಿರೀಕ್ಷಿತ revenue ಗಿಂತ planned expenditure ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಅದು budget deficit, ಇದು liabilities ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಅಥವಾ reserves ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q8	MTP 2025-Jan S2	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.62

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.4.7	Budgetary (overall) deficit = ಒಟ್ಟು ಅಂದಾಜು revenue ಗಿಂತ ಒಟ್ಟು ಅಂದಾಜು expenditure ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೋ ಅದು — revenue ಮತ್ತು capital ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಎಲ್ಲಾ receipts ಮತ್ತು expenditure ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ (ಉದಾ. 60,000 − 54,000 = 6,000).	Q13, Q14; MQ Budgetary Deficit or: Q1	PYQ 2025-Sep, 2026-Jan; Model Q	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.63
3.4.8	Revenue deficit = Revenue expenditure − Revenue receipts (revenue account ಮಾತ್ರ); government ನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯ current expenditure ಗಿಂತ current receipts ಕಡಿಮೆ ಇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.	Q15, Q27; MQ Revenue Deficit: Q1, Q2	PYQ 2026-Jan, 2026-Sep; Model Q ×2	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.63
3.4.9	Fiscal deficit = Total expenditure − Total receipts excluding borrowing = (Revenue exp. + Capital exp.) − (Revenue receipts + Capital receipts excluding borrowing) = Revenue deficit + (Capital exp. − Capital receipts excluding borrowing). ಇದು revenue ಮತ್ತು capital accounts ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಬಾರಿ GDP ಯ % ಆಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q7, Q28; MQ Budgetary Deficit or: Q2; MQ Revenue Deficit: Q2; MQ Fiscal Deficit: Q1, Q2	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep; Model Q ×4	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.63
3.4.10	Fiscal deficit ಅನ್ನು borrowing ಮೂಲಕ ಭರಿಸಬೇಕು, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಎಲ್ಲಾ ಮೂಲಗಳಿಂದ government ನ ಒಟ್ಟು borrowing requirement ಅನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ; ಅದರಲ್ಲಿ revenue deficit ದೊಡ್ಡ ಪಾಲಾಗಿದ್ದರೆ borrowing ಅನ್ನು investment ಗಿಂತ consumption ಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ (ಆದ್ದರಿಂದ capital formation ಗೆ revenue surplus ಅಗತ್ಯ).	Q6, Q24	MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S2	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.64
3.4.11	Primary deficit = Fiscal deficit − Net interest liabilities (interest payments − interest receipts): interest ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ borrowing requirement. ಆದ್ದರಿಂದ Fiscal deficit = Primary deficit + Net interest liabilities (20,500 + 3,500 = 24,000).	Q2, Q12, Q25, Q26; MQ Primary Deficit: Q1, Q2	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep; MTP 2025-May S2, 2026-Apr S2; Model Q ×2	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.64
3.4.12	Deficit financing ಜನರ purchasing power ಅನ್ನು output ಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ prices ಸುರುಳಿಯಂತೆ ಏರುತ್ತವೆ (inflation); ಭಾರೀ government borrowing interest rates ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ಪೀಳಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊರೆ ಹೇರುತ್ತದೆ.	Q9	MTP 2025-Jan S2	4.4.7, p. 7.82 (Unit 4)
3.4.13	*ವಿಷಯ 3.5 ನೋಡಿ: government ನ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ನಗದು ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು (short-term cash requirements) ಪೂರೈಸಲು treasury bills ಹೊರಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ; fiscal deficit ಗೆ ಹಣ ಒದಗಿಸಲು dated securities ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತವೆ.*	Q10	RTP 2025-Jan	3.5, p. 7.60

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.4.14	*ವಿಷಯ 3.5 ನೋಡಿ: public debt ಎಂದರೆ ಬಡ್ಡಿಸಹಿತ ಮರುಪಾವತಿಸಬೇಕಾದ ಸಾಲಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನರ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ government ಮಾಡುವ ಸಾಲ; public debt management ಎಂದರೆ debt sustainable ಆಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ದೀರ್ಘಾವಧಿ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಅದರ ಗಾತ್ರ, ಸಂಯೋಜನೆ, maturity, interest ಮತ್ತು redemption ಅನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು.*	Q11; MQ 1.1: Q1; MQ 1.5: Q1	MTP 2025-Apr S1; Model Q ×2	3.5, pp. 7.59 – 7.60
3.4.15	*ವಿಷಯ 3.5 ನೋಡಿ: external debt ಅನ್ನು Department of Economic Affairs (Ministry of Finance) ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ; Public Debt Management Cell ಅನ್ನು 2016 ರಲ್ಲಿ DEA ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಯಿತು.*	Q1, Q4	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1	3.5, pp. 7.60 – 7.61
3.4.16	Debt-to-GDP ratio ದೇಶದ economic output ಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ debt ನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತದೆ — ಇದು debt sustainability ಯ ಸೂಚಕ; debt sustainability ಎಂಬುದು debt ನ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು service ಮಾಡುವ government ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.	Q3; MQ 1.5: Q2	MTP 2024-Dec S1; Model Q	3.5, p. 7.59 (SM ನಲ್ಲಿ ಈ ratio ದ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲ)
3.4.17	External debt ಅನ್ನು ಸಾಲ ಪಡೆದ (contracting the debt) ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ (historical) exchange rate ನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q5	MTP 2024-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 3.5 Public Debt Management

25 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 6 · RTP – · MTP 14 · Model Q 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.1	Public debt ಎಂದರೆ Consolidated Fund of India ದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ, ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಪಡೆದ government debt — ಬಡ್ಡಿಸಹಿತ ಮರುಪಾವತಿಸಬೇಕಾದ ಸಾಲಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನರ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಾಲ. Public debt management ಎಂದರೆ debt ನ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ಸಂಯೋಜನೆ, ಅದರ maturity pattern, interest rates ಮತ್ತು redemption (ಮರುಪಾವತಿ) ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು — ಅಪೇಕ್ಷಿತ risk ಮತ್ತು cost ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ funding ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು.	Q10, Q18 (+ 3.4 MQ 1.5 Q1, 3.4 Q11)	MTP 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2026-Apr S2; Model Q	3.5, pp. 7.59 – 7.60

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.2	Debt management ನ ಉದ್ದೇಶ: ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಸಾಧ್ಯ ದೀರ್ಘಾವಧಿ borrowing cost ನಲ್ಲಿ central government ನ financing ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು, ಒಟ್ಟು debt ಅನ್ನು sustainable ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವುದು ಮತ್ತು domestic bond market ಅನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು; strategy ಮೂರು ಸ್ತಂಭಗಳ (pillars) ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ — low cost of borrowing, risk mitigation ಮತ್ತು market development.	Q15 (+ 3.4 MQ 1.1 Q1)	MTP 2026-Apr S1; Model Q	3.5, p. 7.60
3.5.3	Public debt management ನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು: RBI — ತನ್ನ Internal Debt Management Department ಮೂಲಕ domestic marketable debt (dated securities, treasury bills, cash management bills); Ministry of Finance / Department of Economic Affairs — external debt; MoF Budget Division ಮತ್ತು RBI — ಇತರ liabilities (small savings, deposits, reserve funds). SEBI ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪಾತ್ರವಿಲ್ಲ. Public Debt Management Cell (PDMC) ಅನ್ನು 2016 ರಲ್ಲಿ DEA ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಯಿತು.	Q9, Q13 (+ 3.4 Q1, 3.4 Q4)	PYQ 2024-Sep, 2026-May; MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S2	3.5, pp. 7.60 – 7.61
3.5.4	T-bills ಅಲ್ಪಾವಧಿ ನಗದು ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತವೆ; dated securities fiscal deficit ಗೆ ಹಣ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. 1997 ರಿಂದ, cash flows ನಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಸಮತೋಲನಗಳನ್ನು (temporary mismatches) ನಿವಾರಿಸಲು RBI state governments ಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳವರೆಗಿನ ಅಲ್ಪಾವಧಿ credit ಅನ್ನು Ways and Means Advances (WMA) ಆಗಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.	Q17 (+ 3.4 Q10)	RTP 2025-Jan; MTP 2026-Apr S2	3.5, p. 7.60
3.5.5	FRBM Act, 2003 deficit ಅನ್ನು, ಆ ಮೂಲಕ debt ಅನ್ನು, sustainable ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲು ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಚೌಕಟ್ಟು (legislative framework) ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಉದ್ದೇಶಗಳು: fiscal management ನಲ್ಲಿ inter-generational equity; long-run macroeconomic stability; fiscal ಮತ್ತು monetary policy ನಡುವೆ ಉತ್ತಮ ಸಮನ್ವಯ; fiscal operations ನಲ್ಲಿ ಪಾರದರ್ಶಕತೆ (transparency).	Q5, Q19	PYQ 2026-Sep; MTP 2025-Jan S2	3.5, p. 7.61
3.5.6	*ವಿಷಯ 3.2 ನೋಡಿ: FRBM Act ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಲಾದ budget documents ಕೇವಲ ಇವೆರಡು — Macro-Economic Framework Statement ಮತ್ತು Medium-Term Fiscal Policy cum Fiscal Policy Strategy Statement.*	Q1	MTP 2024-Aug	3.2, p. 7.54
3.5.7	Fiscal deficit, fiscal framework ನ ಪ್ರಮುಖ operational target (debt ಅನ್ನು anchor ಆಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು).	Q4	MTP 2024-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.8	Department of Expenditure (Ministry of Finance), central government ನಲ್ಲಿ public financial management system ಮತ್ತು state finances ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ (Finance Commission ಮತ್ತು Pay Commission ಶಿಫಾರಸುಗಳು, audit observations, central government accounts) ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ nodal department.	Q3, Q6	PYQ 2025-May; MTP 2024-Dec S1	3.4, p. 7.58
3.5.9	Consolidated Fund of India (Article 266): ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ revenues, ಪಡೆದ loans ಮತ್ತು loans ನ ಮರುಪಾವತಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಹಣ ಇದಕ್ಕೆ ಜಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ government expenditure ಇದರಿಂದಲೇ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ — Parliament appropriate ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ; ಇದಕ್ಕೆ revenue ಮತ್ತು capital divisions ಇವೆ.	Q2; MQ Consolidated Fund of: Q1	PYQ 2024-Sep; Model Q	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.65
3.5.10	'Charged' expenditure — ಉದಾ. President ಮತ್ತು ಅವರ ಕಚೇರಿಯ, Judges of the Supreme Court ನ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ (high-ranking constitutional personnel) emoluments ಮತ್ತು allowances (ಹಾಗೂ public debt ಮೇಲಿನ interest) — Consolidated Fund of India ಮೇಲೆ charge ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು Parliament ನ vote ಗೆ ಒಳಪಡುವುದಿಲ್ಲ.	Q16; MQ Consolidated Fund of: Q2	MTP 2026-Apr S1; Model Q	3.2, p. 7.54
3.5.11	Contingency Fund of India: ತುರ್ತು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು (urgent unforeseen expenditure) ಪೂರ್ವ ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಅನುಮೋದನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಭರಿಸಲು advances ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ President ನ ವಿಲೇವಾರಿಗೆ ಇಡಲಾಗಿದೆ; ಈ advances ಅನ್ನು ನಂತರ Consolidated Fund ಇಂದ recoupment ಗಾಗಿ Parliament ಗೆ ವರದಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. (ಇದರ corpus ಅನ್ನು Parliament ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.)	MQ Contingency Fund of: Q1, Q2	Model Q ×2	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.65
3.5.12	Public Account (Article 266; SM ಹೇಳುವುದು 266(1)): government banker ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ fund flows ಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ — ಉದಾ. provident funds ಮತ್ತು small savings; ಈ ಹಣ depositors ಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಮತ್ತು ಇದರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ Parliamentary approval ಬೇಕಿಲ್ಲ.	MQ Public Account: Q1, Q2 (+ 3.2 Q4)	PYQ 2025-Sep; Model Q ×2	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.65
3.5.13	*ವಿಷಯ 3.4 ನೋಡಿ: Fiscal deficit = Total expenditure − (Revenue receipts + Capital receipts excluding borrowing) = Revenue deficit + Capital expenditure − Capital receipts excluding borrowing (17,000 − 12,000 = 5,000; 5,000 + 45,000 − 42,500 = 7,500).*	Q7, Q8	PYQ 2025-Sep, 2026-May	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.63
3.5.14	Effective revenue deficit = Revenue deficit − capital assets ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ನೀಡುವ grants (Grants for creation of capital assets).	Q11	MTP 2025-Aug S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.15	*ವಿಷಯ 3.1 ನೋಡಿ: Guillotine — ಬಾಕಿ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ demands for grants ಅನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೇ vote ಗೆ ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ.*	Q12	MTP 2025-Aug S2	3.2, p. 7.55
3.5.16	*ವಿಷಯ 3.1 ನೋಡಿ: outcome budget, budgetary allocations ಅನ್ನು performance (output ಮತ್ತು outcome) targets ಜೊತೆ ಜೋಡಿಸುತ್ತದೆ.*	Q14	MTP 2025-Aug S2	3.5 (Budget concepts — budget ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು), p. 7.64

ಘಟಕ 4: Fiscal Policy

SM ಅಧ್ಯಾಯ 7, ಘಟಕ 4, ಪುಟಗಳು 7.72 – 7.85

ವಿಷಯ 4.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)

15 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 7 · RTP – · MTP 9

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.1.1	Fiscal policy ಎಂದರೆ government ನ (Finance Ministry ಯ, RBI ಯದಲ್ಲ) ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ policy; ಇದರಡಿ ಅದು ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು aggregate demand, output ಹಾಗೂ employment ಮಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಲು taxation, public expenditure ಮತ್ತು public borrowing ಅನ್ನು ಬಳಸುತ್ತದೆ; government ನ taxation ಮತ್ತು expenditure policies ಒಟ್ಟಾಗಿ ಅದರ fiscal policy.	Q1, Q5, Q6, Q9, Q15 (+ 4.4 Q12)	PYQ 2020-Nov, 2023-Dec, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1 (×2), 2025-Jan S2, 2025-Aug S1	4.1, p. 7.72
4.1.2	Fiscal policy ಯ ಸಾಧನಗಳು (tools): taxes, government expenditure, public debt ಮತ್ತು government budget (budgetary tools: taxation ಸೇರಿದಂತೆ public revenue, public expenditure, public debt ಮತ್ತು deficit financing). Interest rates, money supply ಮತ್ತು inflation targeting ಇವು monetary tools.	Q3, Q4	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Aug	4.1, p. 7.72; 4.4, p. 7.76
4.1.3	Fiscal policy ಒಂದು demand-side policy; full employment ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವ economy ಗೆ fiscal policy ರೂಪದ government ಕ್ರಮದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ.	Q11	PYQ 2025-May	4.1, p. 7.72
4.1.4	*ವಿಷಯ 4.2 ನೋಡಿ: ಸಾಮಾನ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು — full employment, price stability, ವೇಗವರ್ಧಿತ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ (accelerated economic development), ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ (equitable distribution of income and wealth) (export/import promotion ಅಲ್ಲ).*	Q14	PYQ 2026-Jan	4.2, p. 7.73
4.1.5	*ವಿಷಯ 4.4 ನೋಡಿ: progressive taxation ಮತ್ತು ಗುರಿನಿರ್ದಿಷ್ಟ (targeted) welfare spending ಮೂಲಕ fiscal policy ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.*	Q12	MTP 2025-Aug S2	4.4.6, p. 7.80

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.1.6	*ವಿಷಯ 3.4 ನೋಡಿ: revenue ಅಥವಾ capital expenditure ನಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಏರಿಕೆ (ಒಟ್ಟು expenditure, borrowing ಅಲ್ಲದ receipts ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು) fiscal deficit ಅನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸುತ್ತದೆ.*	Q7	MTP 2024-Dec S1	3.5 (Budget concepts), p. 7.63 (ಘಟಕ 3)
4.1.7	Deficit budget ಅನ್ನು borrowing ಮೂಲಕ ಅಥವಾ monetisation (ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಹಣದ ಸೃಷ್ಟಿ) ಮೂಲಕ finance ಮಾಡಬಹುದು; monetisation (deficit financing) ಮಾತ್ರ money supply ಗೆ ನೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ — ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಮಾಡುವ borrowing aggregate demand ಅನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತದೆ.	Q8	MTP 2024-Dec S1	4.4.1, p. 7.77; 4.4.3, p. 7.78
4.1.8	ಹೆಚ್ಚಿದ government borrowing ಭವಿಷ್ಯದ ಪೀಳಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಶಾಶ್ವತ ಹೊರೆ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ debts ಮರುಪಾವತಿಸಬೇಕು (ಹೆಚ್ಚಿನ taxes ಮತ್ತು debt-servicing); ಸಾಲದ ಹಣವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಕವಾಗಿ ಬಳಸದಿದ್ದರೆ, debt ಅನ್ನು service ಮಾಡಲು surpluses ಸಾಲುವುದಿಲ್ಲ.	Q10	MTP 2025-Apr S1	4.4.7, p. 7.82
4.1.9	ಭಾರತದಲ್ಲಿ fiscal federalism ಅನ್ನು Finance Commission (Article 280) ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ — fiscal federalism ನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ (constitutional body).	Q2	PYQ 2024-Jun	ಘಟಕ 1, 1.5 ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು (Centre and State Finance), pp. 7.12 – 7.13
4.1.10	Fiscal reforms (1991) ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದವು: ಸ್ಥಿರ ಮತ್ತು ಪಾರದರ್ಶಕ tax structure, ಉತ್ತಮ tax compliance, government expenditure ಗೆ ಕಡಿವಾಣ, subsidies ಕಡಿತ, disinvestment ಮತ್ತು private sector ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ.	Q13	PYQ 2025-Sep	SM Chapter 10, 10.4.1, pp. 10.10 – 10.11

ವಿಷಯ 4.2 Fiscal Policy ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು (Objectives of Fiscal Policy)

9 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP 1 · MTP 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.2.1	Fiscal policy ಯ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮಾನ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು: full employment ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ; price stability ನಿರ್ವಹಣೆ; ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ದರದ ವೇಗವರ್ಧನೆ; ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ (ಆದ್ಯತೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ — developed nations ನಲ್ಲಿ stability ಮತ್ತು equality; developing ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ growth, employment ಮತ್ತು equity).	Q8 (+ 4.1 Q14)	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-Dec S1	4.2, p. 7.73

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.2.2	GDP = C + I + G + NX: government G ಅನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು taxes, transfers ಹಾಗೂ expenditure ಮೂಲಕ C, I ಮತ್ತು NX ಮೇಲೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ — ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ government spending, ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ spending ಜೊತೆಗಿನ tax cut, aggregate demand ಅನ್ನು ಬಲಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತದೆ; tax increase ಅದನ್ನು ಎಡಕ್ಕೆ shift ಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q3	MTP 2024-Dec S1	4.2, p. 7.74
4.2.3	*ವಿಷಯ 4.3 ನೋಡಿ: recession ನಲ್ಲಿ counter-cyclical (expansionary) policy — demand ಅನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು taxes ಕಡಿತ ಮತ್ತು/ಅಥವಾ government expenditure ಹೆಚ್ಚಳ.*	Q5, Q6	RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2 (×2)	4.3, pp. 7.74 – 7.75
4.2.4	*ವಿಷಯ 4.3 ನೋಡಿ: contractionary fiscal policy inflationary phase ನಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ — government spending ಕಡಿತ ಮತ್ತು/ಅಥವಾ taxes ಏರಿಕೆ.*	Q1, Q7	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep	4.3, p. 7.75
4.2.5	*ವಿಷಯ 4.3 ನೋಡಿ: deflation ಅಥವಾ ಮಂದಗತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಕಡಿಮೆ ಬಳಕೆ), fiscal policy aggregate spending ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಮೂಲಕ effective demand ನಲ್ಲಿನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುತ್ತದೆ.*	Q2	PYQ 2024-Jun	4.3, pp. 7.75 – 7.76
4.2.6	*ವಿಷಯ 4.3 ನೋಡಿ: pump priming — ಕುಸಿದ (depressed) economy ಗೆ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಸುರಿಯುವ government expenditure (one-shot injection) — ಒಂದು fiscal policy ಕ್ರಮ.*	Q4, Q9	MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 4.3 Fiscal Policy ಯ ವಿಧಗಳು (Types of Fiscal Policy)

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP 1 · MTP 4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.3.1	Expansionary fiscal policy contractionary phase (recession) ನಲ್ಲಿ economy ಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ — 'recessionary gap' ಅನ್ನು ಮುಚ್ಚುತ್ತದೆ — taxes (direct ಮತ್ತು indirect) ಕಡಿತದ ಮೂಲಕ, government expenditure ಹೆಚ್ಚಳದ ಮೂಲಕ, ಅಥವಾ ಎರಡರ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ; ಇದು budget deficits ಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು.	Q6, Q7 (+ 4.2 Q5, 4.2 Q6)	RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2 (×2), 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	4.3 (a), pp. 7.74 – 7.75

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.3.2	Contractionary fiscal policy inflationary phase ನಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ — 'inflationary gap' ಅನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತದೆ — government spending ಇಳಿಕೆ, personal income ಮತ್ತು/ಅಥವಾ business taxes ಏರಿಕೆ, ಅಥವಾ ಎರಡರ ಮೂಲಕ; ಇದರಿಂದ budget deficit ಚಿಕ್ಕದಾಗಬೇಕು ಅಥವಾ surplus ದೊಡ್ಡದಾಗಬೇಕು.	Q4 (+ 4.2 Q1, 4.2 Q7)	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2	4.3 (b), p. 7.75
4.3.3	Inflation ಸಮಯದಲ್ಲಿ, disposable incomes ಅನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿ purchasing power ಅನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕಲು government ತನ್ನ expenditure ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಹೊಸ taxes ವಿಧಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈಗಿರುವ taxes ನ ದರಗಳನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ.	Q1	PYQ 2024-Sep	4.4.1 and 4.4.2, p. 7.77
4.3.4	ಸಾರಾಂಶವಾಗಿ: inflation ನಲ್ಲಿ fiscal policy ಅತಿಯಾದ aggregate spending ಅನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ; deflation ನಲ್ಲಿ aggregate spending ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಮೂಲಕ effective demand ನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುತ್ತದೆ. Recession ಸಮಯದಲ್ಲಿ government expenditure ಏರಿಸುತ್ತದೆ ಅಥವಾ taxes ಕಡಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; deficit budgets ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತವೆ, surplus budgets ಅದನ್ನು ನಿಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.	Q3 (+ 4.2 Q2)	PYQ 2024-Jun, 2026-Jan	4.3, pp. 7.75 – 7.76; Unit 1, 1.5, p. 7.11
4.3.5	Pump priming: private spending ಕೊರತೆಯಾದಾಗ, ಕುಸಿದ (deflationary) economy ಗೆ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಸುರಿಯುವ public spending (one-shot injection) business confidence ಅನ್ನು ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿನ private investment ಅನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ — ಒಂದು fiscal policy ಕ್ರಮ.	Q5 (+ 4.2 Q4, 4.2 Q9)	MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP); ಪದಕೋಶ (Glossary) ಈ ಪದವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತದೆ
4.3.6	Automatic (built-in) stabilisers — ಉದಾ. unemployment benefits ಮತ್ತು progressive income taxes — ಹೊಸ policy ನಿರ್ಧಾರಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ, ಆರ್ಥಿಕ ಏರಿಳಿತಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ government spending ಮತ್ತು taxation ಅನ್ನು ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ಹೊಂದಿಸುತ್ತವೆ.	Q2 (+ 4.4 MQ 1.4.9 Q2)	RTP 2025-Jan; Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ RTP)

ವಿಷಯ 4.4 Fiscal Policy ಯ ಸಾಧನಗಳು (The Instruments of Fiscal Policy)

19 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP 10 · Model Q 7

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.4.1	Government expenditure (current, capital ಮತ್ತು transfer payments) ಆದಾಯ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ: recession ನಲ್ಲಿ public works ನೇರವಾಗಿ ಆದಾಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು multiplier ಮೂಲಕ output ಮತ್ತು employment ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತವೆ (primary employment, secondary ಮತ್ತು tertiary employment ಅನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ); ಅದನ್ನು ಕಡಿತಗೊಳಿಸುವುದು inflationary excess demand ಅನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q4	MTP 2025-Aug S1	4.4.1, pp. 7.76 – 7.77
4.4.2	ಹೆಚ್ಚುವರಿ spending ಗೆ deficit budget ಮೂಲಕ ಹಣ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ — borrowing ಅಥವಾ monetisation (ಹಣ ಮುದ್ರಣ) ಮೂಲಕ — taxes ಏರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಸ್ವಯಂ-ಸೋಲಿನ (self-defeating) ಕ್ರಮ; borrowing ನಿಂದ private spending ನ crowding out ಆಗುವ ಅಪಾಯವಿದೆ.	Q3 (+ 4.1 Q8)	MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1	4.4.1, p. 7.77
4.4.3	Governments ಗೆ taxes ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ revenue ಮೂಲ; ಅವು disposable income ಅನ್ನು, ಆ ಮೂಲಕ aggregate demand ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ — recession ನಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ, inflation ನಲ್ಲಿ ಏರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (ಮತ್ತು ಹೊಸ taxes ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ).	Q8	MTP 2025-Dec S1	4.4.2, p. 7.77
4.4.4	ಸಾಧನವಾಗಿ Budget: balanced budget (expenditure = tax revenue) aggregate demand ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ net ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದಿಲ್ಲ; surplus ಋಣಾತ್ಮಕ (negative) ಮತ್ತು deficit ಧನಾತ್ಮಕ (positive) net ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. Surplus national debt ಅನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ; deficit ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ.	Q6 (+ 4.3 Q3)	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-Aug S1	4.4.4, p. 7.78
4.4.5	Fiscal policy (taxation ಮತ್ತು public spending) ಮರುಹಂಚಿಕೆ (redistribution) ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆ ಕಡಿತಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನ: progressive direct taxes; differential indirect taxes (luxuries ಮೇಲೆ ಭಾರೀ, necessities ಮೇಲೆ ಲಘು ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ); welfare spending — ಬಡತನ ನಿವಾರಣೆ, subsidised ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವಸತಿ, social security, ಇತ್ಯಾದಿ.	MQ 1: Q1; MQ 1.2: Q1; MQ 1.4: Q1 (+ 4.1 Q12)	MTP 2025-Aug S2; Model Q ×3	4.4.6, pp. 7.79 – 7.80
4.4.6	Lags fiscal policy ಯನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ: recognition lag, decision lag, implementation lag ಮತ್ತು impact lag (policy ಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ); lags ಕಾರಣದಿಂದ policy ತಪ್ಪು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದು — recovery ಈಗಾಗಲೇ ಆರಂಭವಾಗಿರುವಾಗ expansion ಶುರುವಾಗಬಹುದು.	Q1, Q2, Q10; MQ 1.4.7: Q2	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-Apr S1, 2026-Apr S1; Model Q	4.4.7, p. 7.81

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.4.7	ಇತರ ಮಿತಿಗಳು: spending ಮತ್ತು taxes ಅನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಬದಲಾಯಿಸುವ ಕಷ್ಟ; defence, social security ಮತ್ತು ಅರ್ಧ ನಿರ್ಮಿತ projects ಮೇಲಿನ spending ಕಡಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ; public works ನ ದೀರ್ಘ gestation; disincentives (supply-side ನೋಟ); deficit financing prices ಅನ್ನು ಸುರುಳಿಯಂತೆ ಏರಿಸುತ್ತದೆ; borrowing ಭವಿಷ್ಯದ ಪೀಳಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊರೆ ಹೇರುತ್ತದೆ; government borrowing interest rates ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ.	Q2, Q5; MQ 1.4.7: Q1	MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1; Model Q	4.4.7, pp. 7.81 – 7.82
4.4.8	Crowding out: ಹೆಚ್ಚಿನ spending ಮತ್ತು/ಅಥವಾ tax cuts ಇಂದ ಉಂಟಾಗುವ deficit ಗೆ government borrowing ಮೂಲಕ ಹಣ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ; ಇದು loanable funds ಅನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ interest rates ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ interest-sensitive private investment ಮತ್ತು consumption ಇಳಿಯುತ್ತವೆ — private spending 'crowded out' ಆಗುತ್ತದೆ; ಆಳವಾದ recession ನಲ್ಲಿ ಇದು ಕಡಿಮೆ ಸಂಭವನೀಯ.	Q5, Q7, Q9	MTP 2025-Aug S1 (×2), 2025-Dec S1	4.4.8, p. 7.82
4.4.9	SM ಪ್ರಕಾರ fiscal deficit ನ ಪರಿಣಾಮಗಳು (implications): private spending ನ crowding out (ಹೆಚ್ಚಿನ interest rates), deficit financing ಇಂದ inflationary price spiral, ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ಪೀಳಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ debt burden.	Q9	MTP 2025-Dec S1	4.4.7 and 4.4.8, p. 7.82
4.4.10	*ವಿಷಯ 4.1 ನೋಡಿ: fiscal policy = public expenditure, taxation ಮತ್ತು public borrowing (subsidies ಮತ್ತು bonds ಸೇರಿವೆ; population control ಸೇರಿಲ್ಲ); monetary policy = money supply ಮತ್ತು interest rates (bank rate, OMO, CRR).*	Q11, Q12; MQ 1.4.9: Q1	PYQ 2026-Sep; MTP 2026-Apr S2; Model Q	4.1, p. 7.72
4.4.11	*ವಿಷಯ 4.3 ನೋಡಿ: automatic stabilisers ಆರ್ಥಿಕ ಏರಿಳಿತಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ government spending ಮತ್ತು taxation ಅನ್ನು ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ಹೊಂದಿಸುತ್ತವೆ.*	MQ 1.4.9: Q2	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)

ಭಾಗ B — ಅಧ್ಯಾಯ 7 One-liner ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)

ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ, Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು SM ಪುಟ ಇರುವ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲು 'ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ' ಮೇಲೆ click ಮಾಡಿ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ICAI ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸುಮಾರು 17% ಅನ್ನು ★★★ ಸಾಲುಗಳೇ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಘಟಕ 1 — Fiscal functions: ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ನೋಟ, ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು (Fiscal Functions: An Overview, Centre and State Finance)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	ಮೂರು macro ಗುರಿಗಳು: economic growth, high employment, stable prices.	★	1.5.7
2	**Musgrave, 'The Theory of Public Finance' (1959): ಹಂಚಿಕೆ (allocation — efficiency), ಮರುಹಂಚಿಕೆ (redistribution — fairness), ಸ್ಥಿರೀಕರಣ (stabilisation — price stability).**	★★★	1.2.1
3	Allocation ಮತ್ತು distribution = micro; stabilisation = macro.	★	1.2.2
4	Allocation: market — price mechanism ಮೂಲಕ (consumer sovereignty, profit motive); State — budget ಮೂಲಕ; ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ.	★★	1.3.1, 1.3.2
5	Market failures = allocation function ಗೆ ತಾರ್ಕಿಕ ಆಧಾರ (rationale).	★	1.3.3
6	Allocation ಸಾಧನಗಳು: ನೇರ ಉತ್ಪಾದನೆ (electricity, public transport), taxes/subsidies, legislation, competition policy, regulation.	★	1.3.4
7	Redistribution 'for whom' ಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತದೆ; expenditure side (subsidised services) + revenue side (progressive tax); BPL ಆಹಾರಧಾನ್ಯಗಳು.	★★	1.4.1, 1.4.2, 1.4.3, 1.4.5
8	ಗುರಿಗಳು: ಆದಾಯ, ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳ ಸಮಾನತೆ; ಕನಿಷ್ಠ ಜೀವನಮಟ್ಟ.	★	1.4.4
9	Equity v. efficiency: ಶ್ರೀಮಂತರ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ taxes = ದುಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ disincentive → deadweight loss. ಆಧುನಿಕ State = welfare state.	★	1.4.6, 1.4.7
10	Stabilisation: Keynesian ತಾರ್ಕಿಕತೆ (rationale); fiscal policy ಯ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯ; stagflation = inflation + unemployment.	★	1.5.1, 1.5.2, 1.5.3
11	ಸಾಧನಗಳು: monetary (money supply, interest rate) + fiscal (spending, taxes). Inflation → spending ಕಡಿತ, taxes ಏರಿಕೆ, money supply ಇಳಿಕೆ.	★	1.5.4, 1.5.5
12	Fiscal federalism (Musgrave): ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳ ನಡುವೆ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸಿನ ವಿಭಜನೆ; Centre → stabilisation ಮತ್ತು redistribution, states → allocation.	★★	1.5.8, 1.5.9
13	Art. 246: union, state ಮತ್ತು concurrent lists. Agricultural income ಮತ್ತು vehicles → states.	★★	1.5.10, 1.5.11
14	Arts. 268–281: ಹಣಕಾಸಿನ ಹಂಚಿಕೆ; 271 surcharge; 275 statutory grants; divisible pool = 2000 ರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ union taxes.	★★	1.5.12, 1.5.13
15	**Art. 280: Finance Commission — tax sharing, grants-in-aid, vertical ಮತ್ತು horizontal equity; NDP = gross tax revenue ಇಂದ cesses, surcharges, non-tax revenue ಕಳೆದ ಮೊತ್ತ.**	★★★	1.5.14, 1.5.15, 1.5.16

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
16	15ನೇ FC (2021-26): states ಗೆ 41%; ಮಾನದಂಡಗಳು — income distance, area, population (2011), demographic performance, forest and ecology, tax and fiscal efforts.	★	1.5.17
17	GST (1 ಜುಲೈ 2017): ಹೆಚ್ಚಿನ indirect taxes ಅನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ (subsumes); union gross tax revenue ನ 35%.	★	1.5.18, 1.5.19
18	Centre: ರಕ್ಷಣೆ (defence), ವಿದೇಶಾಂಗ ವ್ಯವಹಾರಗಳು, money ಮತ್ತು banking; states: police, ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ; local bodies: ನೀರು, ನೈರ್ಮಲ್ಯ.	★	1.5.21
19	SM ನ ಹೊರಗಿನವು: Adam Smith ನ canons (equity), Economic Survey (Finance Ministry), automatic stabilisers, cascading effect.	★★	1.2.3, 1.2.4, 1.5.6, 1.5.20

ಘಟಕ 2 — Market failure ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು Government Intervention (Market Failure/Government Intervention to Correct Market Failure)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Market failure = ಅತಿ- ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ-ಉತ್ಪಾದನೆ (over- or under-production); complete (missing markets) v. partial.	★	2.2.1, 2.2.2
2	ನಾಲ್ಕು ಕಾರಣಗಳು: market power, externalities, public goods, incomplete information.	★★	2.3.1
3	Market power = price ಅನ್ನು marginal cost ಗಿಂತ ಮೇಲೆ ಏರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ.	MQ	2.4.5
4	Externalities = prices ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸದ third-party costs/benefits; ತರಗತಿಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು = negative consumption externality.	★★	2.3.2, 2.2.3, 2.3.3
5	Social Cost = Private Cost + External Cost; negative externality → social optimum ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ output.	★	2.3.4, 2.2.4
6	Samuelson (1954): collective consumption goods (ಸಾಮೂಹಿಕ ಬಳಕೆಯ ಸರಕುಗಳು).	★	2.4.1, 2.1.3
7	Public goods: non-rival, non-excludable, indivisible → free-rider problem → ಕಡಿಮೆ ಪೂರೈಕೆ (under-provision).	★★	2.4.2, 2.4.3, 2.1.2, 2.1.1
8	Information failure → market failure; asymmetric information ಯಾವ ಕಡೆಗಾದರೂ ಇರಬಹುದು.	MQ	2.5.1, 2.5.2
9	Adverse selection (ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು): high-risk buyers insurance ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.	★	2.5.3
10	**Akerlof ನ lemons = ಕಳಪೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ used cars; ಉತ್ತಮ cars ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೊರದೂಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ; buyers ಕೊನೆಗೆ ಕೆಳಮಟ್ಟದ (sub-standard) goods ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.**	★★★	2.5.5, 2.5.6
11	Moral hazard (ಒಪ್ಪಂದದ ನಂತರ): insured driver ಅಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ವಾಹನ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ.	★	2.5.7

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
12	Market power: competition laws, liberalisation, price regulation; natural monopoly = ಒಂದೇ firm ಇದ್ದಾಗ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ cost.	★	2.6.1, 2.6.2
13	Negative externalities: direct controls (command solutions, smoking ನಿಷೇಧ) ಅಥವಾ market-based tools (Pigouvian tax, cap and trade).	★★	2.7.1, 2.7.2, 2.7.4
14	Inelastic demand → tax buyers ಮೇಲೆ shift ಆಗುತ್ತದೆ; elastic → ಹೊರೆ sellers ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು.	★	2.7.3
15	Positive externalities: producer ಅಥವಾ consumer subsidies → ಕಡಿಮೆ cost ಮತ್ತು price.	★★	2.7.5
16	Merit goods: positive externalities, ಕಡಿಮೆ ಬಳಕೆ (under-consumed); regulation, compulsory insurance, RTE Act 2009.	★★	2.8.1, 2.8.2, 2.3.7
17	Demerit goods: free markets ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿ-ಉತ್ಪಾದನೆ (over-produced).	MQ	2.5.8
18	Information failure: labelling, mandatory disclosure (SEBI, mutual-fund disclaimer), advertising ನಿಯಮಗಳು.	★	2.12.1, 2.5.9

ಘಟಕ 3 — Budget ತಯಾರಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, revenue, expenditure ಮತ್ತು public debt (The Process of Budget Making, Revenue, Expenditure and Public Debt)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Budget = ಹಣ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ / ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದ revenues ಮತ್ತು expenditures ನ schedule; govt finances ನ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಗ್ರ ವರದಿ.	MQ	3.1.1
2	Budget = ಆರ್ಥಿಕ ಆದ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಪುನರ್ರಚಿಸುವ policy instrument; ಗುರಿಗಳು: allocation, redistribution, stability, real GDP growth, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಮತೋಲನ (regional balance).	★	3.1.2
3	Ministry of Finance, NITI Aayog ಜೊತೆಗೂಡಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತದೆ; fiscal year 1 ಏಪ್ರಿಲ್ – 31 ಮಾರ್ಚ್.	MQ	3.1.5
4	Art. 112 → 'Annual Financial Statement' (Constitution ಎಲ್ಲಿಯೂ 'budget' ಎಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ).	★	3.1.7
5	ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು: ತಯಾರಿ (Preparation) → ಮಂಡನೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರ (Presentation & enactment) → ಅನುಷ್ಠಾನ (Execution).	★	3.1.6, 3.2.1
6	Documents ತೋರಿಸುವುದು: BE (ಪ್ರಸ್ತುತ + ಮುಂಬರುವ ವರ್ಷ), RE (ಪ್ರಸ್ತುತ ವರ್ಷ), Actuals (ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ).	★	3.1.8
7	Budget speech ಮೊದಲು Lok Sabha ದಲ್ಲಿ; Rajya Sabha ಕೇವಲ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ, demands ಮೇಲೆ vote ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.	★	3.2.2
8	ದಾಖಲೆಗಳು (Documents): AFS · Demands for Grants · Finance Bill · FRBM statements (Macro-Economic Framework; Medium-Term Fiscal Policy cum Fiscal Policy Strategy).	★★	3.2.3, 3.5.6

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
9	CFI ಮೇಲೆ charged, vote ಇಲ್ಲ: President, SC Judges, ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು (constitutional authorities) (ಮತ್ತು debt ಮೇಲಿನ interest).	★	3.5.10
10	Cut motions demands for grants ಅನ್ನು ಕಡಿತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ (economy / policy / grievance).	MQ	3.1.12
11	Finance Bill = tax ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳು; budget ನಂತರ Lok Sabha ದಲ್ಲಿ ಮಂಡನೆ; 75 ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕಾರ; Rajya Sabha 14 ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುತ್ತದೆ.	★	3.1.9, 3.2.4
12	Guillotine: ಸಮಯ ಮುಗಿದ ನಂತರ Speaker ಬಾಕಿ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ demands ಅನ್ನು vote ಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.	★	3.1.11, 3.5.15
13	Receipts: revenue (tax + non-tax; liability ಇಲ್ಲ, asset ಇಳಿಕೆ ಇಲ್ಲ) vs capital (debt + non-debt).	★	3.3.1, 3.2.7
14	Tax ಮೂಲಗಳು: corporation tax, income tax, wealth tax, customs, union excise, GST + compensation cess, UT taxes.	★★	3.3.2, 3.2.6
15	Non-tax: interest, PSEs ನ dividends/profits + RBI surplus, ಇತರ, UT receipts.	★★	3.3.3
16	Non-debt capital = loan recoveries + disinvestment; debt capital = market loans, T-bills, small savings, State PF ಮತ್ತು external debt.	★	3.3.4
17	GST: consumption-based; excise, service tax, VAT ಅನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ (subsumed) (income tax ಅಲ್ಲ); inter-state ಮತ್ತು imports/exports ಮೇಲೆ IGST.	★★	3.3.5
18	ಅನುತ್ಪಾದಕ spending → ದೊಡ್ಡ deficits, ಹೆಚ್ಚಿನ taxes, ಕಡಿಮೆ growth, ದೊಡ್ಡ ಭವಿಷ್ಯದ debt.	★	3.4.1
19	Dept of Expenditure = public financial management ಗೆ nodal department.	★	3.5.8
20	Expenditure ವರ್ಗಗಳು: Centre ನ expenditure vs CSS ಮತ್ತು transfers; revenue vs capital; charged vs voted (Plan/non-Plan ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ).	★	3.4.2, 3.4.3
21	Public debt = CFI ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ debt; PDM = ಗಾತ್ರ, ಸಂಯೋಜನೆ, maturity, interest, redemption.	★★	3.5.1, 3.4.14
22	PDM ಗುರಿಗಳು: ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ದೀರ್ಘಾವಧಿ cost, sustainable debt; ಸ್ತಂಭಗಳು (pillars) — low cost, risk mitigation, market development.	★	3.5.2, 3.4.16
23	RBI (IDMD) → ಆಂತರಿಕ marketable debt; DEA (MoF) → external debt; PDMC 2016.	★★	3.5.3, 3.4.15
24	T-bills = ಅಲ್ಪಾವಧಿ ನಗದು ಅಗತ್ಯಗಳು; WMA = states ಗೆ 3 ತಿಂಗಳವರೆಗಿನ RBI credit.	★	3.5.4, 3.4.13
25	FRBM 2003: deficit ಮತ್ತು debt ಇಳಿಕೆ; inter-generational equity, ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ (long-run) stability, fiscal–monetary ಸಮನ್ವಯ, ಪಾರದರ್ಶಕತೆ (transparency).	★	3.5.5
26	Balanced budget ನಲ್ಲಿ R = E; surplus ನಲ್ಲಿ R > E; deficit ನಲ್ಲಿ R < E.	★	3.4.6
27	Budgetary deficit = ಒಟ್ಟು expenditure − ಒಟ್ಟು receipts (revenue + capital).	★	3.4.7

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
28	Revenue deficit = revenue expenditure − revenue receipts; ಅಂದರೆ revenue receipts ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ revenue expenditure.	★	3.4.8
29	**Fiscal deficit = ಒಟ್ಟು expenditure − borrowing ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ receipts = RD + (CE − non-debt capital receipts) = borrowing requirement (ಸಾಲದ ಅಗತ್ಯ).**	★★★	3.4.9, 3.4.10, 3.5.13
30	Primary deficit = fiscal deficit − net interest liabilities (ನಿವ್ವಳ ಬಡ್ಡಿ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು).	★★	3.4.11
31	Outcome budget allocations ಅನ್ನು output/outcome targets ಜೊತೆ ಜೋಡಿಸುತ್ತದೆ.	★	3.1.10, 3.5.16
32	CFI: ಎಲ್ಲಾ revenues, loans, ಮರುಪಾವತಿಗಳು; Parliament appropriate ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ವೆಚ್ಚ.	★	3.5.9
33	Contingency Fund: President ಬಳಿ, ತುರ್ತು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ, ನಂತರ CFI ಇಂದ recoup.	MQ	3.5.11
34	Public Account: banker ಆಗಿ govt (PF, small savings); Parliamentary approval ಬೇಕಿಲ್ಲ.	★	3.5.12, 3.2.8

ಘಟಕ 4 — Fiscal Policy

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	**Fiscal policy = AD, output, employment ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಲು taxation, public expenditure ಮತ್ತು borrowing ನ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ govt ಬಳಕೆ.**	★★★	4.1.1, 4.4.10
2	Fiscal policy demand-side; full employment ನಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ.	★	4.1.3
3	ಸಾಧನಗಳು: taxes, govt expenditure, public debt, budget (interest rate ಒಂದು monetary ಸಾಧನ).	★	4.1.2
4	ಉದ್ದೇಶಗಳು: full employment, price stability, ವೇಗದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ.	★	4.2.1, 4.1.4
5	GDP = C + I + G + NX: G ನೇರವಾಗಿ; C, I, NX ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ — taxes, transfers, spending ಮೂಲಕ.	★	4.2.2
6	Expansionary (recession, recessionary gap): taxes ಕಡಿತ ಮತ್ತು/ಅಥವಾ spending ಏರಿಕೆ.	★★	4.3.1, 4.2.3
7	Contractionary (inflation, inflationary gap): spending ಕಡಿತ ಮತ್ತು/ಅಥವಾ taxes ಏರಿಕೆ → ಚಿಕ್ಕ deficit.	★★	4.3.2, 4.2.4, 4.3.3
8	Deficit budget ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ, surplus ನಿಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; balanced budget ಗೆ AD ಮೇಲೆ net ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲ.	★★	4.3.4, 4.4.4
9	Pump priming = ಕುಸಿದ economy ಯನ್ನು ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸಲು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಮಾಡುವ (one-shot) public spending.	★★	4.3.5, 4.2.6
10	Govt spending → ಆದಾಯಗಳು + multiplier → output ಮತ್ತು employment; borrowing ಅಥವಾ monetisation ಮೂಲಕ finance.	★★	4.4.1, 4.4.2, 4.1.7
11	Taxes: ಮುಖ್ಯ revenue ಮೂಲ; recession ನಲ್ಲಿ ಕಡಿತ, inflation ನಲ್ಲಿ ಏರಿಕೆ.	★	4.4.3

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
12	Redistribution (ಮರುಹಂಚಿಕೆ): progressive direct taxes, differential indirect taxes, welfare spending.	★	4.4.5, 4.1.5
13	Lags: recognition, decision, implementation, impact (ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಇನ್ನೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ).	★★	4.4.6
14	ಮಿತಿಗಳು: ಸುಲಭವಾಗಿ ಬದಲಿಸಲಾಗದ (rigid) spending, ದೀರ್ಘ gestation, disincentives, price spiral, ಭವಿಷ್ಯದ ಪೀಳಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ debt burden.	★★	4.4.7, 4.1.8
15	Crowding out: govt borrowing → ಹೆಚ್ಚಿನ interest → ಕಡಿಮೆ private investment; ಆಳವಾದ recession ನಲ್ಲಿ ಅಸಂಭವ.	★★	4.4.8, 4.4.9

ಅಧ್ಯಾಯ 8

ಹಣದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ (Money Market)

201 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · 101 one-liners · 53 revision pointers

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners

ಘಟಕ 1: Money Demand ಪರಿಕಲ್ಪನೆ — ಪ್ರಮುಖ theories (The Concept of Money Demand: Important Theories)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 8, ಘಟಕ 1, ಪುಟಗಳು 8.1 – 8.18

ವಿಷಯ 1.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP – · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.1	Money ಎಂದರೆ store of value (ಜನರು ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿ ನಂತರ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ), unit of account (prices ಗೆ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಧಾರ) ಮತ್ತು medium of exchange ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತು; Summary ಭಾಗವು 'common measure of value' ಮತ್ತು 'standard of deferred payments' ಅನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ. ಸುಲಭವಾಗಿ reproduce ಮಾಡಬಹುದಾಗಿರುವುದು (easily reproducible) money ಯ function **ಅಲ್ಲ**.	Q1, Q4	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.1, p. 8.2; Summary, p. 8.16
1.1.2	Money ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ (generally acceptable); durable ಅಥವಾ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬಾಳುವಂತಹದು; ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದದ್ದು (effortlessly recognisable); ನಕಲಿ ಮಾಡಲು ಕಷ್ಟವಾದದ್ದು (difficult to counterfeit), ಅಂದರೆ ಜನರು ಸುಲಭವಾಗಿ reproduce ಮಾಡುವಂತೆ **ಇರಬಾರದು**; ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ವಿರಳ (relatively scarce), ಆದರೆ elasticity of supply ಹೊಂದಿರಬೇಕು; portable ಅಥವಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಬಹುದಾದದ್ದು; uniformity ಹೊಂದಿರಬೇಕು; ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ divisible ಆಗಿರಬೇಕು. 'Perishable' ಮತ್ತು 'easily reproducible' ಇವು ಲಕ್ಷಣಗಳು (characteristics) **ಅಲ್ಲ**.	Q1, Q2, Q3	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan, 2026-May	1.1, pp. 8.3 – 8.4
1.1.3	Fiat money ವಸ್ತುರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯರಹಿತ (materially worthless), ಆದರೆ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಲು ಒಪ್ಪುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ಮೌಲ್ಯವಿದೆ (ಜನರು ನಂಬುವುದರಿಂದಲೇ money ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ); ಅದರ ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ (barter) governments ಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡಿದೆ.	Q5	MTP 2026-Apr S1	1.1, p. 8.3

ವಿಷಯ 1.2 Money ಗೆ Demand (The Demand for Money)

4 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP 1 · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.1	Demand for money ಒಂದು derived demand ಮತ್ತು real balances ಗಾಗಿನ demand, ಅಂದರೆ price level ಗೆ ಹೊಂದಿಸಿದ nominal money, ಏಕೆಂದರೆ ಜನರು real goods ಮತ್ತು services ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತವನ್ನು (command) ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.	Q1	PYQ 2024-Sep	1.2, pp. 8.4 – 8.5
1.2.2	Nominal money demand ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ: income, general price level, rate of interest, real GDP ಮತ್ತು financial innovation ನ ಮಟ್ಟ. ಹೆಚ್ಚಿನ income ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ prices ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ; ಹೆಚ್ಚಿನ interest rate (money ಹೊಂದಿರುವುದರ opportunity cost) ಅದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ interest rate ಇಳಿದಂತೆ money demand ಏರುತ್ತದೆ. Fiscal deficit ನೇರ determinant **ಅಲ್ಲ**.	Q2, Q3	RTP 2025-May; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	1.2, p. 8.5
1.2.3	ಘಟಕ 8.3, ವಿಷಯ 3.3 ನೋಡಿ: saving and investment channel ನಲ್ಲಿ, bank deposits ಮೇಲಿನ ಕಡಿಮೆ interest rates ಕುಟುಂಬಗಳ (households) ಉಳಿತಾಯದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಖರ್ಚು ಮಾಡುವ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ.	Q4	PYQ 2026-Sep	3.3.2, p. 8.46 (Unit 3)

ವಿಷಯ 1.3 Demand for Money ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು (Theories of Demand for Money)

43 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 11 · RTP 1 · MTP 18 · Model Q 20

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.1	Quantity Theory of Money (Irving Fisher, 'The Purchasing Power of Money', 1911): money ಯ ಪ್ರಮಾಣವೇ price level ಅಥವಾ value of money ಯ ಮುಖ್ಯ determinant. ಹೆಚ್ಚು money price level ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ (inflation); V ಮತ್ತು T ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಾಗ P, M ಗೆ ಅನುಪಾತವಾಗಿ ಏರುತ್ತದೆ. Value of money, price level ನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೋಮ ಸಂಬಂಧ (inversely related) ಹೊಂದಿದೆ.	Q7, Q16; MQ 1.1: Q1	PYQ 2026-Jan; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-May S2; Model Q	1.3.1, p. 8.5
1.3.2	Fisher ನ equation of exchange (transaction approach): MV = PT, ಇಲ್ಲಿ M = ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿರುವ money, V = transactions velocity of circulation, P = average price level (P = MV/T) ಮತ್ತು T = ಒಟ್ಟು transactions ನ ಸಂಖ್ಯೆ; ವಿಸ್ತರಿತ ರೂಪ MV + M'V' = PT. V (ಮತ್ತು V') ಅನ್ನು ಸ್ಥಿರ ಎಂದೂ short run ನಲ್ಲಿ T ಅನ್ನು fixed (full employment) ಎಂದೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಇದು quantity theory ಆಗುತ್ತದೆ; ಹೀಗೆ ಇದು money supply ಯನ್ನು price level ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ.	Q22; MQ 1.2.1: Q1, Q2	MTP 2026-Apr S2; Model Q ×2	1.3.1, pp. 8.5 – 8.6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.3	Fisher numericals: MV = PT ಅನ್ನು ಮರುಜೋಡಿಸಿ; ಆಗ V = PT/M, P = MV/T ಮತ್ತು M = PT/V. Units ಅನ್ನು ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ (consistent) ಇಡಿ (₹ crore ÷ transactions ನ ಸಂಖ್ಯೆ ₹ crore ಅನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತದೆ; ₹0.25 crore = ₹25 lakh).	Q23 (+ 2.1 Q1)	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2026-Sep	1.3.1, p. 8.6
1.3.4	Fisher ನ version ನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು transactions ನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು price level ನಿಂದ ಗುಣಿಸಿದ್ದು (PT) demand for money; ಜನರು ಹೆಚ್ಚು transactions ಬಯಸಿದಷ್ಟೂ demand for money ಹೆಚ್ಚು. Demand (PT) supply (MV + M'V') ಗೆ ಸಮ, ಆದರೆ Fisher prices ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಂಶವಾಗಿ money ಯ supply (quantity) ಮೇಲೆ ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದರು.	Q15, Q19; MQ 1.2.3: Q2	MTP 2025-May S2, 2026-Apr S1; Model Q	1.3.1, p. 8.6; 1.5, p. 8.15
1.3.5	Cambridge cash-balance approach (Marshall, Pigou, Robertson, Keynes): Md = kPY, ಇಲ್ಲಿ Md = money balances ಗಾಗಿನ demand, Y = real national income, P = average price level, PY = nominal income ಮತ್ತು k ('Cambridge k') = ಜನರು cash balances ಆಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವ nominal income ನ ಅನುಪಾತ. Demand for money ಒಟ್ಟು money income ನ k ಪಟ್ಟು, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು income ಗೆ ಅನುಪಾತೀಯ (proportional).	Q3, Q9; MQ 1.1: Q2; MQ 1.2.2: Q1, Q2	PYQ 2025-May; MTP 2024-Dec S1; Model Q ×3	1.3.2, p. 8.7
1.3.6	Cambridge version quantity theory ಯ ಗಮನವನ್ನು money demand ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿತು: money ಯನ್ನು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ demand ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ — transactions ಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ತಿನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ store ಆಗಿ (precautionary) ಎರಡಕ್ಕೂ. ಆದ್ದರಿಂದ Cambridge approach ನಲ್ಲಿ value of money, demand for money ಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; ಆದರೆ Fisher ಅದರ supply ಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದರು.	Q4	MTP 2024-Dec S1	1.3.2, pp. 8.6 – 8.7; 1.5, p. 8.15
1.3.7	Cambridge: ಎಷ್ಟು money demand ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಭಾಗಶಃ income ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ ಇತರ ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆ — ಮುಖ್ಯವಾಗಿ wealth ಮತ್ತು interest rates — ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; ಆದರೆ neoclassical theory money demand ಅನ್ನು money income ನ function ಆಗಿ ಮಾತ್ರ ಊಹಿಸಿತು (hypothesised). Interest rate ಅನ್ನು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದವರು Keynes.	MQ 1.2: Q2	Model Q	1.3.2, p. 8.7; 1.5, p. 8.15

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.8	Keynes ನ 'Liquidity Preference Theory' ('The General Theory', 1936): ಜನರು ಮೂರು motives ಗಾಗಿ money ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ — transactions, precautionary ಮತ್ತು speculative. 'investment motive' ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ. Money demand income ನೊಂದಿಗೆ ಏರುತ್ತದೆ (transactions ಮತ್ತು precautionary motives) ಮತ್ತು interest rate ನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೋಮ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ (speculative motive).	MQ 1.1: Q1; MQ 1.2: Q1; MQ 1.2.3: Q1, Q2, Q3	Model Q ×5	1.3.3, p. 8.8
1.3.9	Transactions motive: 'the need for cash for current transactions for personal and business exchange' (ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ವಿನಿಮಯದ ಪ್ರಸ್ತುತ transactions ಗಾಗಿ cash ನ ಅಗತ್ಯ); ಇದು receipts ಮತ್ತು expenditure ನಡುವಿನ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದ (lack of synchronisation) ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ (income motive ಮತ್ತು business motive). ಇದರ ಮೇಲೆ interest rates ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದಿಲ್ಲ; ಇದು income ನ ನೇರ ಅನುಪಾತೀಯ, positive function: Lr = kY (k = transactions ಗಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಗಳಿಕೆಯ ಅನುಪಾತ, Y = ಗಳಿಕೆ).	Q1, Q6, Q14; MQ 1.2.3: Q1	PYQ 2024-Jun, 2026-May; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1; Model Q	1.3.3 (a), p. 8.8
1.3.10	Precautionary motive: ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಊಹಿಸಲಾಗದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು (unforeseen and unpredictable contingencies) ಎದುರಿಸಲು money ಹೊಂದಿರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪ್ರಮಾಣ income ನ ಗಾತ್ರ, ಪ್ರಚಲಿತ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು, ಮತ್ತು optimism ಅಥವಾ pessimism, ದೂರದೃಷ್ಟಿ (farsightedness) ಮುಂತಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಇದು income elastic ಮತ್ತು interest rate ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂವೇದನಾಶೀಲವಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ income ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.2.3: Q1, Q2	Model Q ×2	1.3.3 (b), pp. 8.8 – 8.9
1.3.11	Speculative motive: cash ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಯಾವುದೇ ಆಕರ್ಷಕ investment ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು cash ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಬಯಕೆ, ಅಂದರೆ interest rate (bond prices) ನಲ್ಲಿನ ಭವಿಷ್ಯದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಲಾಭ ಪಡೆಯುವುದು. Interest rates ಏರುತ್ತವೆ (bond prices ಇಳಿಯುತ್ತವೆ) ಎಂದು ಜನರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಅವರು cash ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಆದ್ದರಿಂದ speculative demand ಏರುತ್ತದೆ. Speculative demand ಮತ್ತು interest rate ವಿಲೋಮ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿವೆ.	Q2, Q12; MQ 1.2.3: Q1, Q2	PYQ 2024-Jun, 2026-Jan; Model Q ×2	1.3.3 (c), pp. 8.9 – 8.11

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.3.12	Liquidity trap ಎಂಬುದು monetary policy ಯ ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮ (extreme effect). ಶೂನ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದ short-term interest rate ನಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು bonds ಬದಲಿಗೆ ಪೂರೈಸಿದ ಎಷ್ಟೇ money ಯನ್ನಾದರೂ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು speculative demand perfectly elastic ಆಗುತ್ತದೆ (curve X-axis ಗೆ ಸಮಾನಾಂತರ). ಆಗ money supply ಯಲ್ಲಿನ ಏರಿಕೆ interest rate ಅನ್ನಾಗಲೀ income ಅನ್ನಾಗಲೀ ಬದಲಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ monetary policy ನಿಷ್ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ (ineffective).	Q5, Q10, Q11, Q17, Q18, Q21	PYQ 2024-Jun, 2025-May, 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1, 2025-Aug S2, 2025-Dec S1 (×2), 2026-Apr S2	1.3.3, p. 8.11; Summary, p. 8.17
1.3.13	Keynes 'rate of interest' ಅನ್ನು bonds ಮೇಲಿನ return ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ; SM nominal ಮತ್ತು real interest rates ನಡುವೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.	MQ 1.3: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (Model Q ಮಾತ್ರ); ಹೋಲಿಸಿ: 1.3.3, p. 8.9
1.3.14	Inflation ಮುಖ್ಯವಾಗಿ money supply ಯ ಅತಿಯಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ monetarist (Friedman) ನಿಲುವು. SM ನ ಅತ್ಯಂತ ಹತ್ತಿರದ ಹೇಳಿಕೆ QTM ನದು: money ಯ ಪ್ರಮಾಣವೇ price level ನ ಮುಖ್ಯ determinant.	MQ 1.3.2: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (Model Q ಮಾತ್ರ); ಹೋಲಿಸಿ: 1.3.1, p. 8.5
1.3.15	ಘಟಕ 8.2, ವಿಷಯ 2.7 ನೋಡಿ: required reserve ratio ಇಳಿದಾಗ ಅದೇ reserves ಹೆಚ್ಚು deposits ಅನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ money supply ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.	Q8	MTP 2025-Jan S2	2.7 (b), pp. 8.29 – 8.30 (Unit 2)
1.3.16	*ವಿಷಯ 1.4 ನೋಡಿ: Baumol–Tobin inventory-theoretic approach ಮೌಲ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಎರಡು ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು (money ಮತ್ತು interest-bearing financial asset) ಊಹಿಸುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು transfers ನ cost ಹಾಗೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ interest (interest forgone) ಅನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವಂತೆ money ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.*	Q13, Q20	PYQ 2026-May; MTP 2026-Apr S1	1.4.1, pp. 8.12 – 8.13

ವಿಷಯ 1.4 Demand for Money ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ Post-Keynesian ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು (Post-Keynesian Developments in the Theory of Demand for Money)

19 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 6 · RTP – · MTP 5 · Model Q 9

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.1	Money demand income, price level, interest rate, real GDP ಮತ್ತು financial innovation ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ theories ಅದನ್ನು real income ಗೆ ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ (positively) ಮತ್ತು interest rate ಗೆ ವಿಲೋಮವಾಗಿ (inversely) ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ; real income, interest rates ಮತ್ತು inflation expectations ಅದರ ಗಮನಾರ್ಹ predictors. Money supply, money demand ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.	MQ 1.2: Q1	Model Q	1.2, p. 8.5; 1.5, p. 8.16

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.2	Post-Keynesian theories money ಯ store-of-value (asset) function ಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತವೆ. SM ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ: Baumol–Tobin inventory approach, Friedman ನ restatement of the quantity theory, ಮತ್ತು Tobin ನ demand for money as behaviour toward risk.	MQ 1.3: Q1	Model Q	1.4, p. 8.12
1.4.3	Inventory Theoretic Approach (Baumol 1952, Tobin 1956): real cash balance ಎಂಬುದು transactions ಗಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಒಂದು inventory. ಮೌಲ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಎರಡು ಮಾಧ್ಯಮಗಳಿವೆ — money ಮತ್ತು interest-bearing financial asset — ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಒಂದು fixed cost (ಉದಾ. brokerage) ಇರುತ್ತದೆ. Money ಹೊಂದಿರುವುದರ cost ಅದರ opportunity cost, ಅಂದರೆ interest forgone; ಆದ್ದರಿಂದ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು deposits ನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಣ್ಣ ಮೊತ್ತದ cash ಹಿಂಪಡೆಯುವುದೇ Baumol ನ inventory approach.	Q10; MQ 1.3.1: Q1, Q2 (+ 1.3 Q13)	PYQ 2026-May, 2026-Sep; Model Q ×2	1.4.1, pp. 8.12 – 8.13
1.4.4	Baumol: cost ಅನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವ ಸರಾಸರಿ cash withdrawal C = √(2bY/r) (Square Root Rule), ಮತ್ತು ಜನರು ಒಟ್ಟು cost ಅನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವಂತೆ cash ಮತ್ತು bonds ಅನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅತ್ಯುತ್ತಮ (optimal) ಸರಾಸರಿ money holding, income Y, price level P ಮತ್ತು transaction costs c ಯ positive function, ಮತ್ತು nominal interest rate i ಯ negative function.	Q5, Q8 (+ 1.3 Q20)	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S1	1.4.1, p. 8.13; Summary, p. 8.17
1.4.5	Friedman (1956) demand for money ಯನ್ನು capital assets ಗಾಗಿನ demand ಕುರಿತ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಮಾನ್ಯ theory ಯ ಒಂದು ಅನ್ವಯವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು permanent income (current income ಅಲ್ಲ) ಮತ್ತು assets ಮೇಲಿನ ಸಾಪೇಕ್ಷ returns ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. Nominal money demand ಒಟ್ಟು wealth ನ function; ಇದು price level ನೊಂದಿಗೆ ಧನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ, bonds ಮತ್ತು stocks ಮೇಲಿನ returns ಇಳಿದಾಗ ಏರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು inflation ಇದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q2, Q3, Q7	PYQ 2025-Sep; MTP 2024-Aug S2, 2024-Dec S1, 2025-Aug S1	1.4.2, p. 8.14
1.4.6	Inflation ಮತ್ತು velocity ಕುರಿತ Friedman ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಮೇಲಿನ Model questions SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ; SM ನ Friedman ವಿಭಾಗ money-demand function ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ (ಮೇಲೆ ನೋಡಿ). Key ಪ್ರಕಾರದ ಉತ್ತರಗಳು (keyed answers): (b) inflation ಮುಖ್ಯವಾಗಿ money supply ಯಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ; (c) velocity — ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ, editorial note ನೋಡಿ.	MQ 1.3.2: Q1, Q2	Model Q ×2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.4.7	Tobin, demand for money as behaviour toward risk ('aversion to risk'): ನಿರ್ದಿಷ್ಟ return ನಲ್ಲಿ ಜನರು ಹೆಚ್ಚು risk ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ risk ಅನ್ನು ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಸುರಕ್ಷಿತ money (cash ಮತ್ತು demand deposits: ಬಹುತೇಕ ಶೂನ್ಯ risk, return ಇಲ್ಲ) ಮತ್ತು risky bonds ಹಾಗೂ shares ನಡುವೆ diversify ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. Bonds ಮತ್ತು shares ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಿನ return ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ risk ತರುತ್ತದೆ; money ಸುರಕ್ಷಿತ, liquid asset, ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ risk-averter ನ money holding ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.	Q1, Q9; MQ 1.3.3: Q1, Q2, Q3	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep; Model Q ×3	1.4.3, pp. 8.14 – 8.15; Summary, p. 8.18
1.4.8	Tobin ನ liquidity preference function rate of interest ಅನ್ನು demand for money ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ interest rate ನಲ್ಲಿ ಜನರು ಹೆಚ್ಚು bonds ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ money ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ, ಆದ್ದರಿಂದ asset-demand curve ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಜಾರಾಗಿರುತ್ತದೆ (slopes downwards).	Q4	PYQ 2026-Jan	1.4.3, p. 8.15
1.4.9	SM ನೀಡುವ liquidity trap ನ ನೈಜ-ಜೀವನದ ಉದಾಹರಣೆ Bank of Japan: ಅಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ money ಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು deflation ನ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಡಲಾಯಿತು (hoarded) (10 ವರ್ಷದ yield 0.2 ಪ್ರತಿಶತ). MTP ಉತ್ತರ-ಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ Global Financial Crisis ನೀಡಲಾಗಿದೆ, ಅದು SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.	Q6	MTP 2025-Aug S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಮಾತ್ರ); ಹೋಲಿಸಿ: 1.3.3, p. 8.12

ವಿಷಯ 1.5 ಉಪಸಂಹಾರ (Conclusion)

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 2 · Model Q 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.5.1	Fisher prices ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಂಶವಾಗಿ money ಯ supply ಮೇಲೆ ಗಮನ ಹರಿಸಿದರು, ಮತ್ತು Cambridge approach real income ಗೆ ಎದುರಾಗಿ real money ಗಾಗಿನ demand ಮೇಲೆ ಗಮನ ಹರಿಸಿತು. Keynes, real balances ಗಾಗಿನ demand ನ explanatory variable ಆಗಿ interest rate ಅನ್ನು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದರು.	Q1 (+ 1.3 MQ 1.2 Q2)	MTP 2025-Aug S2, 2025-Dec S1; Model Q	1.5, p. 8.15
1.5.2	Post-Keynesian models real money balances ಅನ್ನು real income ಮತ್ತು interest rates ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲಾ theories real income ನೊಂದಿಗೆ ಧನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು interest rate ನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೋಮ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು real income, interest rates ಹಾಗೂ inflation expectations ಗಮನಾರ್ಹ predictors.	MQ 1.3: Q1 (+ 1.4 MQ 1.2 Q1)	Model Q ×2	1.5, pp. 8.15 – 8.16

ಘಟಕ 2: Money Supply ಪರಿಕಲ್ಪನೆ (The Concept of Money Supply)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 8, ಘಟಕ 2, ಪುಟಗಳು 8.22 – 8.39

ವಿಷಯ 2.1 ಪೀಠಿಕೆ (Introduction)

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP 3 · Model Q 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.1	Money supply ಒಂದು stock: ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ (at a particular point of time) ಪಾವತಿಯ ಸಾಧನವಾಗಿ ಮತ್ತು store of value ಆಗಿ 'public' ಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ money ಯ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ. ಇದು inter-bank deposits ಅನ್ನು ಹೊರಗಿಡುತ್ತದೆ.	MQ 1.1: Q1 (+ 2.4 Q10)	RTP 2025-May; Model Q	Summary, p. 8.37
2.1.2	Economic stability ಗಾಗಿ money supply ಯನ್ನು optimum ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ stock ಅನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ಮತ್ತು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಿ ದೇಶದ monetary ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅದು ಖರ್ಚಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ funds ನ ಸೂಚಕ (indicator) ಆಗುತ್ತದೆ.	MQ 1.2: Q1	Model Q	2.1, p. 8.23; 2.2, pp. 8.24 – 8.25
2.1.3	Broad money ಎಂದರೆ M3 = M1 + banking system ನಲ್ಲಿರುವ time deposits.	Q3	MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	2.1, p. 8.24
2.1.4	ಘಟಕ 8.1, ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: P = MV/T = ₹500 crore × 5 ÷ 10,000 = ₹0.25 crore = ₹25 lakh.	Q1	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep	1.3.1, p. 8.6 (Unit 1)
2.1.5	Call money, certificates of deposit, trade bills ಮತ್ತು commercial paper ಇವೆಲ್ಲವೂ money-market instruments. SM certificates of deposit ಮತ್ತು commercial paper ಅನ್ನು broad-money securities ಆಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.	Q2	MTP 2025-Aug S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಮಾತ್ರ); ಹೋಲಿಸಿ: 1.1, p. 8.4

ವಿಷಯ 2.2 Money Supply ಅಳೆಯುವುದರ ತಾರ್ಕಿಕತೆ (Rationale of Measuring Money Supply)

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP 1 · MTP 1 · Model Q 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.1	Monetary-policy ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ money supply ಅಳೆಯುವುದು ಮುಖ್ಯ: money ಯ stock price stability ಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. Central banks money supply ಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ monetary base ಅನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಮೂಲಕ, price level ಮತ್ತು GDP growth ಅನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು monetary policy ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.	MQ 1.2: Q1; MQ 1.4: Q1; MQ 1.8: Q1	Model Q ×3	2.2, pp. 8.24 – 8.25

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.2	'Public' ಎಂದರೆ money ಯ ಉತ್ಪಾದಕರನ್ನು, ಅಂದರೆ government ಮತ್ತು banking system ಅನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ economic units (households, firms, institutions). Government ಮತ್ತು banking system ಹೊಂದಿರುವ money (central bank ಹೊಂದಿರುವ currency ಸೇರಿ) ಮತ್ತು inter-bank deposits money supply ಯ ಭಾಗವಲ್ಲ.	Q1, Q2	PYQ 2025-Jan; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2	2.1, p. 8.24

ವಿಷಯ 2.3 Money Supply ನ ಮೂಲಗಳು (The Sources of Money Supply)

8 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP 3 · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.1	Central bank ಹೊರಡಿಸುವ currency 'fiat money': sovereign (ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ central bank) ಮಾತ್ರ ಹೊರಡಿಸುವ legal tender; ಇದಕ್ಕೆ supporting reserves ನ ಬೆಂಬಲವಿದೆ ಮತ್ತು ಇದರ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ government ಖಾತರಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. Fiat money ಎಂದರೆ currency notes; gold ಅಥವಾ silver coins ಅಲ್ಲ.	Q1, Q2, Q3	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-Jan	2.3, p. 8.25
2.3.2	Central bank (ಭಾರತದಲ್ಲಿ RBI) money supply ಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮೂಲ. ಅದರ high-powered money (currency ಜೊತೆಗೆ bank reserves) money ಯ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳ ಮೂಲ. Paper currency ಎಂಬುದು representative money; ಅದು 'minimum reserve system' ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಲಾದ debt instrument.	Q5, Q6, Q8	RTP 2025-Jan, 2025-May; MTP 2026-Apr S1	2.3, p. 8.25; 2.5, p. 8.27
2.3.3	ಎರಡನೇ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲ banking system. Banks ಸಾರ್ವಜನಿಕರೊಂದಿಗೆ borrowing ಮತ್ತು lending ಮೂಲಕ money ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತವೆ; ಈ 'credit money' fractional-reserve banking ಅಡಿಯಲ್ಲಿ deposits ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತ.	Q4, Q7 (+ 3.3 Q42)	PYQ 2025-Jan; RTP 2025-May; MTP 2026-Apr S2	2.3, p. 8.25; 2.9, p. 8.34
2.3.4	Crypto currencies ಗಮನಾರ್ಹ ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಗಳನ್ನು (legislative uncertainties) ಎದುರಿಸುತ್ತವೆ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ currency ಎಂದು ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ್ನು money ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ.	(+ 2.5 Q15)	PYQ 2025-Sep	2.3, p. 8.26

ವಿಷಯ 2.4 Money Supply ನ ಮಾಪನ (Measurement of Money Supply)

14 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 10 · RTP 4 · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.1	RBI ನ ನಾಲ್ಕು measures (April 1977 ರಿಂದ, Second Working Group ನ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇರೆಗೆ): • M1 = ಜನರ ಬಳಿಯಿರುವ currency notes ಮತ್ತು coins + banking system ನಲ್ಲಿರುವ demand deposits (current ಮತ್ತು savings) + RBI ನಲ್ಲಿರುವ other deposits • M2 = M1 + post office savings banks ನಲ್ಲಿರುವ savings deposits • M3 = M1 + banking system ನಲ್ಲಿರುವ (net) time deposits (broad money) • M4 = M3 + ಒಟ್ಟು post office deposits (NSCs ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) Time deposits M1 ನಲ್ಲಿ **ಇಲ್ಲ**.	Q1, Q3, Q6, Q9	PYQ 2024-Jun, 2025-May; RTP 2024-Sep, 2025-Jan, 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1	2.4, p. 8.27; Summary, p. 8.38
2.4.2	Money-aggregate numericals: ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ components ಅನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೂಡಿಸಿ. • M1 = ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಬಳಿಯಿರುವ currency ಮತ್ತು coins + demand deposits + RBI ನಲ್ಲಿರುವ other deposits • M3 = M1 + time deposits (post office deposits ಹೊರಗಿಡಲಾಗಿದೆ) • M4 = M3 + ಒಟ್ಟು post office deposits (NSCs ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)	Q4, Q12, Q13, Q14	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep (×3)	2.4, p. 8.27; Illustration 1, pp. 8.35 – 8.36
2.4.3	Currency with the public = notes in circulation + rupee coins ನ ಚಲಾವಣೆ + small coins ನ ಚಲಾವಣೆ − banks ಬಳಿ ಇರುವ cash (notes ಮತ್ತು coins).	Q2, Q5, Q7 (+ 2.9 Q1)	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan, 2025-May, 2026-May; RTP 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1	Illustration 3, p. 8.36
2.4.4	Broad money (M3) ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ: currency, ಎರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗಿನ agreed maturity ಇರುವ deposits, ಮೂರು ತಿಂಗಳವರೆಗಿನ notice ನಲ್ಲಿ redeem ಮಾಡಬಹುದಾದ deposits, repurchase agreements, money market fund shares/units ಮತ್ತು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗಿನ debt securities.	Q8	PYQ 2025-May	2.1, p. 8.24
2.4.5	Money supply ಎಂದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಹೊಂದಿರುವ money ಯ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ, ಅಂದರೆ ಒಂದು ಅವಧಿಯ flow ಅಲ್ಲ, ಒಂದು stock.	Q10	RTP 2025-May	Summary, p. 8.37
2.4.6	*ವಿಷಯ 2.7 ನೋಡಿ: ಸಾರ್ವಜನಿಕರು deposits ಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು currency ಹೊಂದಿದಾಗ money multiplier ಮತ್ತು money supply ಇಳಿಯುತ್ತವೆ.*	Q11	MTP 2026-Apr S1	2.7 (c), p. 8.31

ವಿಷಯ 2.5 Money Supply ನ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು (Determinants of Money Supply)

21 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 13 · RTP – · MTP 9

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.1	Money multiplier ಮೂರು ratios ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ: currency ratio c (ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ), excess-reserves ratio e (banks ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ) ಮತ್ತು required reserve ratio r (central bank ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ). ಆದ್ದರಿಂದ central bank ನ policy ಪ್ರಭಾವ reserve ratio ಮೂಲಕ ಬರುತ್ತದೆ.	Q20	MTP 2026-Apr S2	2.7, p. 8.32
2.5.2	Money multiplier m = money supply ÷ monetary base: monetary base (high-powered money) ನಲ್ಲಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬದಲಾವಣೆಗೆ money supply ಯಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸುವ ratio. ಆದ್ದರಿಂದ M = m × MB.	Q1, Q7	PYQ 2024-Jun; MTP 2024-Dec S1	2.6, p. 8.28
2.5.3	Multiplier numericals: m = M ÷ MB (ಅಥವಾ ΔM ÷ ΔMB) ಮತ್ತು MB = M ÷ m. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, money supply ಯನ್ನು ₹500 crore ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ₹100 crore OMO injection m = 5 ನೀಡುತ್ತದೆ.	Q4, Q11, Q16, Q19	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-May	2.6, p. 8.28
2.5.4	Credit (deposit) multiplier = 1 ÷ required reserve ratio. ಆದ್ದರಿಂದ credit created = initial deposit × 1/RRR, RRR = initial deposit ÷ credit created, ಮತ್ತು ΔMoney supply = (1/R) × ΔReserves.	Q5, Q8, Q12, Q14, Q17	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1	2.9, p. 8.34; Illustration 2, p. 8.36; 2.8, p. 8.33
2.5.5	Monetary base ಅನ್ನು high-powered money, reserve money, base money ಅಥವಾ central bank money ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ; ಇದು currency in circulation + bank reserves ಗೆ ಸಮ. Narrow money (M1) ಬೇರೆಯೇ aggregate. Money supply monetary base ನೊಂದಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ (M = m × H) ಮತ್ತು currency ಹಾಗೂ reserve ratios ನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೋಮವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q6, Q21	MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S2	2.5, p. 8.27; 2.7, p. 8.31; Summary, p. 8.38
2.5.6	Excess reserves = total reserves − required reserves (ER = TR − RR). Excess reserves ಯಾವುದೇ deposits ಅನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ banks ಕಡಿಮೆ excess reserves ಹೊಂದಿದಾಗ multiplier ಮತ್ತು money supply ಏರುತ್ತವೆ.	Q2, Q3, Q10	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1, 2025-Aug S2	2.7 (b), p. 8.30; Summary, p. 8.39
2.5.7	Currency ಮತ್ತು excess reserves ಇದ್ದಾಗ, m = (1 + c)/(r + e + c), ಇಲ್ಲಿ c = C/D ಮತ್ತು e = ER/D. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, r = 0.10, c = 0.5 ಮತ್ತು e = 0.001 ಆದಾಗ, m = 1.5/0.601 = 2.5.	Q9	MTP 2024-Dec S1	2.7, pp. 8.32 – 8.33; Illustration 4, p. 8.37

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.5.8	Currency–deposit ratio ಎಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕದೋ, money multiplier ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು. Time deposit–demand deposit (TD/DD) ratio ಯಲ್ಲಿನ ಏರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚು reserves ಅನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿ multiple deposit expansion ಮತ್ತು monetary expansion ಅನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ.	Q13, Q18	PYQ 2025-May, 2026-Jan	2.7 (c), p. 8.31
2.5.9	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: crypto currencies ಭಾರತದಲ್ಲಿ currency ಎಂದು ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವನ್ನು money ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ.*	Q15	PYQ 2025-Sep	2.3, p. 8.26

ವಿಷಯ 2.6 Money Multiplier ಪರಿಕಲ್ಪನೆ (The Concept of Money Multiplier)

4 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.6.1	Money supply = money multiplier × monetary base (M = m × MB), ಮತ್ತು money ಎಂದರೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಹೊಂದಿರುವ currency ಅಥವಾ bank deposits (M = C + D).	Q1	MTP 2025-Aug S2	2.6, p. 8.28
2.6.2	Simple money multiplier = 1/R (ಉದಾ. R = 10% ಆದರೆ 10; R = 20% ಆದರೆ 5). ಹೆಚ್ಚಿನ reserve ratio ಎಂದರೆ ಚಿಕ್ಕ multiplier; currency ಆಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ money multiply ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಹೆಚ್ಚು currency ಹೊಂದಿದರೆ m ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.	Q3, Q4	MTP 2026-Apr S1, 2026-Apr S2	2.6, pp. 8.28 – 8.29
2.6.3	ಹೆಚ್ಚಿನ money multiplier base money ಯ ಪ್ರತಿ unit ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚು money supply ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ inflation risk ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. Reserve money liquidity ಮತ್ತು price level ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮಾತ್ರ SM ಹೇಳುತ್ತದೆ.	Q2	MTP 2025-Aug S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಮಾತ್ರ); ಹೋಲಿಸಿ: Summary, p. 8.38

ವಿಷಯ 2.7 Supply of Money ಗೆ Money Multiplier ವಿಧಾನ (The Money Multiplier Approach to Supply of Money)

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP 3 · MTP 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.7.1	Reserve ratio: ಹೆಚ್ಚಿನ required reserve ratio banks ಅನ್ನು loans ಕುಗ್ಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ deposits ಮತ್ತು money supply ಇಳಿಯುತ್ತವೆ (money supply ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧನ). CRR ಕಡಿತದಂತಹ ಕಡಿಮೆ ratio ಅದೇ reserves ಹೆಚ್ಚು deposits ಅನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ lending capacity ಮತ್ತು money supply ಏರುತ್ತವೆ.	Q1, Q2, Q3 (+ 1.3 Q8)	RTP 2025-Jan, 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2 (×3), 2025-Apr S1	2.7 (b), pp. 8.29 – 8.30

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.7.2	Currency–deposit ratio c = C/D (ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಹೊಂದಿರುವ currency ÷ bank deposits) ಜನರು banking ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು (banking habits) ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತದೆ. Money multiplier ಮತ್ತು money supply, c ಯೊಂದಿಗೆ negative ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿವೆ.	Q4, Q5 (+ 2.4 Q11)	PYQ 2026-May; RTP 2025-May; MTP 2025-May S2, 2026-Apr S1	2.7 (c), p. 8.31
2.7.3	Excess reserves ಇದ್ದಾಗ money multiplier m = (1 + c)/(r + e + c), ಮತ್ತು M = [(1 + c)/(r + e + c)] × H.	Q6	MTP 2025-Aug S1	2.7, p. 8.32
2.7.4	M = m × MB, reserve money ಮತ್ತು ಒಟ್ಟು money stock ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.	Q7	PYQ 2026-Sep	Summary, p. 8.38

ವಿಷಯ 2.8 Monetary Policy ಮತ್ತು Money Supply

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.8.1	Open market operations: central bank government securities ಅನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದಾಗ high-powered money ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ (injects), ಮತ್ತು ನಂತರ credit creation ನಿಂದ ΔMoney supply = (1/R) × ΔReserves. Open market sale ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ reserves ಮತ್ತು money supply ಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q1, Q2	PYQ 2026-Jan; MTP 2026-Apr S1	2.8, p. 8.33

ವಿಷಯ 2.9 Money Supply ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರಿ ವೆಚ್ಚದ ಪರಿಣಾಮ (Effect of Government Expenditure on Money Supply)

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP 1 · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.9.1	Credit multiplier = 1/RRR, ಆದ್ದರಿಂದ RRR = 1 ÷ credit multiplier (multiplier 4 ಆದರೆ 25%).	Q2	PYQ 2026-May	2.9, p. 8.34
2.9.2	*ವಿಷಯ 2.4 ನೋಡಿ: currency with the public = notes in circulation + rupee coins + small coins − banks ಬಳಿ ಇರುವ cash on hand.*	Q1	PYQ 2026-May; RTP 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1	Illustration 3, p. 8.36

ಘಟಕ 3: Monetary Policy

SM ಅಧ್ಯಾಯ 8, ಘಟಕ 3, ಪುಟಗಳು 8.44 – 8.53

ವಿಷಯ 3.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 3 · Model Q 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.1	RBI ಆರ್ಥಿಕ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು (economic fluctuations) ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮತ್ತು money supply ಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಮೂಲಕ price stability (ಕಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರ inflation) ಸಾಧಿಸಲು monetary policy ಬಳಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದ್ದೇಶ price stability ಮತ್ತು economic growth ನಡುವಿನ ವಿವೇಚನಾಯುತ ಸಮತೋಲನ (judicious balance).	MQ 1.1: Q1 (+ 2.2 MQ 1.8 Q1)	Model Q ×2	3.2, p. 8.45; 3.3.1, p. 8.45
3.1.2	Hawtrey: trade cycle ಒಂದು (ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ) monetary ವಿದ್ಯಮಾನ (phenomenon).	Q1	MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2, 2025-Aug S2	SM ಅಧ್ಯಾಯ 8 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಮಾತ್ರ)

ವಿಷಯ 3.2 Monetary Policy ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ (Monetary Policy Defined)

3 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP 2 · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.2.1	ಭಾರತದಲ್ಲಿ monetary policy ಯನ್ನು RBI ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; ಆರ್ಥಿಕ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು (business cycle) ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮತ್ತು price stability ಸಾಧಿಸಲು ಅದು ಇದನ್ನು ಬಳಸುತ್ತದೆ.	Q1, Q2	PYQ 2021-Dec; MTP 2024-Aug	3.2, p. 8.45
3.2.2	RBI money supply ಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ OMOs ಮೂಲಕ, monetary policy ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಇವು short-term interest rates ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ, ಅವು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ longer-term rates ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ; ಹೀಗೆ monetary policy interest rate ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಮೂಲಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. Rates ಇಳಿಸುವುದು easing; ಏರಿಸುವುದು tightening.	Q3 (+ 3.3 Q33)	RTP 2024-Sep, 2025-Jan; MTP 2025-Dec S1	3.2, p. 8.45; 3.3.2, p. 8.46

ವಿಷಯ 3.3 The Monetary Policy Framework

44 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 19 · RTP 2 · MTP 29

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.3.1	ಉದ್ದೇಶಗಳು (Objectives): RBI Act, 1934 ರ preamble monetary stability ಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದ್ದೇಶ price stability ಮತ್ತು economic growth ನಡುವಿನ judicious balance; ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುರಿಗಳು inflation ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು growth. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತವೆ: growth, productive sectors ಗೆ ಸಮರ್ಪಕ credit flow, ಮಧ್ಯಮ interest-rate structure ಮತ್ತು ದಕ್ಷ government-securities market.	Q9, Q11, Q16	PYQ 2025-Sep; RTP 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2 (×2)	3.3.1, pp. 8.45 – 8.46; Summary, p. 8.51
3.3.2	MTP ನೀಡುವ ಹೆಸರು (label): 'stabilisation objective' ಎಂಬುದು employment ಮತ್ತು growth ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾದ ಉದ್ದೇಶ. Monetary policy growth, price stability, optimum output ಮತ್ತು employment ಅನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮಾತ್ರ SM ಹೇಳುತ್ತದೆ.	Q38	MTP 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (MTP ಮಾತ್ರ); ಹೋಲಿಸಿ: Summary, p. 8.51
3.3.3	SM ನಲ್ಲಿರುವ monetary policy transmission ನ channels: saving and investment channel, cash-flow channel, asset prices and wealth channel ಮತ್ತು exchange rate channel; Summary ಭಾಗವು interest rate, quantum ಮತ್ತು credit channels ಅನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ. 'International trade channel' ಮತ್ತು 'open market channel' channels **ಅಲ್ಲ**.	Q1, Q20	PYQ 2024-Jun, 2026-Jan	3.3.2, pp. 8.46 – 8.48; Summary, p. 8.51
3.3.4	Saving and investment channel: ಕಡಿಮೆ deposit rates ಕುಟುಂಬಗಳ (households) ಉಳಿತಾಯದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಖರ್ಚಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ. ಕಡಿಮೆ lending rates borrowing ಮತ್ತು business investment ಅನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತವೆ.	(+ 1.2 Q4)	PYQ 2026-Sep	3.3.2, pp. 8.46 – 8.47
3.3.5	Monetary-policy instruments ಎಂದರೆ RBI ನ ಸಾಧನಗಳು: CRR, SLR, OMO, bank rate, LAF (repo ಮತ್ತು reverse repo), MSF ಮತ್ತು qualitative tools. Tax rates ಮತ್ತು public expenditure fiscal instruments, monetary ಅಲ್ಲ.	Q8, Q25	RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S1	3.3.3, pp. 8.48 – 8.49
3.3.6	Quantitative tools ಇಡೀ economy ಯ money supply ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ: reserve ratios (CRR, SLR) ಮತ್ತು OMO. Qualitative (selective) tools ನಿರ್ದಿಷ್ಟ sectors ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ: margin requirements, moral suasion, selective credit control ಮತ್ತು MSS. SM bank rate, LAF ಮತ್ತು MSF ಅನ್ನು 'policy rates' ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q14, Q17, Q28	PYQ 2025-May, 2025-Sep; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S1	3.3.3, pp. 8.48 – 8.49

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.3.7	CRR ಎಂದರೆ bank ತನ್ನ NDTL ನ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು RBI ಬಳಿ cash ಆಗಿ ಇಡಬೇಕಾದದ್ದು; ಅದನ್ನು ಸಾಲ ನೀಡಲೂ ಆಗದು, ಅದರ ಮೇಲೆ interest ಗಳಿಸಲೂ ಆಗದು. SLR ಎಂದರೆ liquid assets ನಲ್ಲಿ (gold ಅಥವಾ RBI-approved government securities) ಇಡುವ ಭಾಗ; ಇದು ಕಡಿಮೆ interest ಗಳಿಸುತ್ತದೆ. Reserve ratios ಏರಿಸುವುದು lending ಮತ್ತು inflation ಅನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ; CRR, SLR ಮತ್ತು repo ಎಲ್ಲವೂ bank ನ lending capacity ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ.	Q10, Q31, Q37	MTP 2025-Jan S2, 2025-May S2, 2025-Aug S2, 2026-Apr S2, 2026-Apr S1	3.3.3, p. 8.48; Summary, p. 8.52
3.3.8	CRR numerical: RBI ಬಳಿ ಇಡಬೇಕಾದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ cash = NDTL × CRR ನಲ್ಲಿನ ಏರಿಕೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ₹1,800 crore × (4.5% − 3%) = ₹27 crore.	Q43	PYQ 2026-Sep	Summary, p. 8.52; 3.3.3, p. 8.48
3.3.9	OMO: money supply ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು RBI open market ನಲ್ಲಿ government securities ಅನ್ನು ಖರೀದಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಾರುತ್ತದೆ. ಮಾರಾಟ (sales) liquidity ಯನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಖರೀದಿ (purchases) liquidity ಸೇರಿಸಿ bank reserves ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ foreign capital flows ಇಂದ ಉಂಟಾಗುವ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ liquidity mismatches ಅನ್ನು ತಡೆಯುವುದು, rupee liquidity ಯನ್ನು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಹೊಂದಿಸುವುದು.	Q2, Q12, Q19, Q30	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2	3.3.3, pp. 8.48 – 8.49; Summary, p. 8.53
3.3.10	Margin requirements: RBI collateral ಮೇಲೆ margin ಅನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ margin ಎಂದರೆ ಕಡಿಮೆ borrowing. Moral suasion: ಕೆಲವು sectors ಗೆ ಸಾಲ ನೀಡುವ ಬದಲು government securities ನಲ್ಲಿ money ಇಡುವಂತೆ RBI banks ಅನ್ನು ಮನವೊಲಿಸುತ್ತದೆ. Selective credit control: ಆಯ್ದ industries ಅಥವಾ speculative businesses ಗೆ ಸಾಲ ನೀಡದಿರುವ ಮೂಲಕ credit ಅನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q21, Q23, Q28	PYQ 2026-Jan, 2026-May; MTP 2025-Aug S1	3.3.3, p. 8.49
3.3.11	Bank rate ಎಂದರೆ RBI banks ಗೆ long-term funds ಸಾಲ ನೀಡುವ ದರ ಮತ್ತು bills of exchange ಅನ್ನು ಖರೀದಿಸುವ ಅಥವಾ rediscount ಮಾಡುವ standard rate. CRR ಅಥವಾ SLR ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ವಿಫಲವಾದರೆ ದಂಡವಾಗಿಯೂ (penalty) ಇದನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ bank rate borrowing ಅನ್ನು ದುಬಾರಿಗೊಳಿಸಿ borrowing ಮತ್ತು spending ಅನ್ನು ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; ಕಡಿಮೆ bank rate CRR ಏರಿಕೆಯನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಬಹುದು (offset).	Q3, Q24, Q41 (+ 3.4 Q5)	PYQ 2024-Jun; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2025-Aug S2, 2026-Apr S2	3.3.3, p. 8.49; Summary, p. 8.53
3.3.12	Narasimham Committee ಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಲಾದ Liquidity Adjustment Facility (LAF) repo ಮತ್ತು reverse repo ಮೂಲಕ liquidity ಮತ್ತು money supply ಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತದೆ.	Q7, Q29	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-Aug S1	3.3.3, p. 8.49; Summary, p. 8.52

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.3.13	Repo rate: repurchase agreement ಅಡಿಯಲ್ಲಿ government securities ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ banks RBI ಇಂದ short-term ಸಾಲ ಪಡೆಯುವ ದರ. Reverse repo rate: banks ತಮ್ಮ surplus funds ಅನ್ನು RBI ಬಳಿ ಇಡಲು RBI ಪಾವತಿಸುವ ದರ (banks RBI ಗೆ ಸಾಲ ನೀಡುತ್ತವೆ); ಇದು liquidity ಯನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು banks ಗೆ interest income ತರುತ್ತದೆ. Reverse Repo Rate = Repo Rate − 1.	Q4, Q5, Q15, Q34, Q35	PYQ 2024-Sep, 2025-May; MTP 2024-Dec S1, 2025-Dec S1 (×2)	3.3.3, p. 8.49; Summary, pp. 8.52 – 8.53
3.3.14	MSF rate: repo (LAF) window ಗೆ ಮೀರಿ RBI banks ಗೆ overnight ಸಾಲ ನೀಡುವ penal rate. Banks ತಮ್ಮ SLR securities ಅನ್ನು, ಅವುಗಳ 1% ವರೆಗೆ, ಬಳಸಿಕೊಂಡು (dipping into) ಸಾಲ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. MSF Rate = Repo Rate + 1.	Q6, Q13, Q18, Q32	PYQ 2025-Jan, 2025-May, 2025-Sep; MTP 2025-Aug S2	3.3.3, p. 8.49; Summary, p. 8.53
3.3.15	Market Stabilisation Scheme (MSS): Government of India ತನ್ನ ಸಾಮಾನ್ಯ borrowing ಗೆ ಮೀರಿ RBI ಇಂದ ಸಾಲ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು treasury bills ಅಥವಾ dated securities ಹೊರಡಿಸುತ್ತದೆ. MSS ಹಣ government ನ ಸಾಮಾನ್ಯ expenditure ಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. Treasury bills ಎಂದರೆ RBI ಮೂಲಕ ಹೊರಡಿಸಲಾಗುವ Government of India securities.	Q26, Q27	MTP 2025-Aug S1 (×2)	Summary, p. 8.53
3.3.16	Quantitative easing: central bank financial assets ಖರೀದಿಸುವ ಮೂಲಕ money supply ಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.	Q36	MTP 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
3.3.17	Macro-prudential policy ಕ್ರಮಗಳ (measures) ಗುರಿ systemic risk.	Q40	MTP 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
3.3.18	ಘಟಕ 8.1, ವಿಷಯ 1.3 ನೋಡಿ: liquidity trap ನಲ್ಲಿ monetary policy ನಿಷ್ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ (ineffective) (SM ಇದನ್ನು expansionary policy ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ).	Q39	MTP 2026-Apr S1	1.3.3, p. 8.11 (Unit 1)
3.3.19	ಘಟಕ 8.2, ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: credit (credit money) ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು commercial banks; central bank currency (high-powered money) ಹೊರಡಿಸುತ್ತದೆ.	Q42	MTP 2026-Apr S2	2.3, p. 8.25 (Unit 2)
3.3.20	*ವಿಷಯ 3.2 ನೋಡಿ: short run ನಲ್ಲಿ spending ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಲು monetary policy interest rate ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ.*	Q33	MTP 2025-Dec S1	3.2, p. 8.45
3.3.21	*ವಿಷಯ 3.4 ನೋಡಿ: MPFA ಎಂಬುದು RBI ಗುರಿಯಾಗಿಸಬೇಕಾದ ಗರಿಷ್ಠ ಸಹನೀಯ inflation rate (maximum tolerable inflation rate) ಕುರಿತು Government of India ಮತ್ತು RBI ನಡುವಿನ ಒಪ್ಪಂದ.*	Q22, Q44	PYQ 2026-May, 2026-Sep	3.4, p. 8.50

ವಿಷಯ 3.4 Monetary Policy ನಿರ್ಧಾರಗಳ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ರಚನೆ (The Organisational Structure for Monetary Policy Decisions)

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP – · MTP 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.4.1	Flexible inflation targeting ಅಡಿಯಲ್ಲಿ MPFA (ಗರಿಷ್ಠ ಸಹನೀಯ inflation rate ಕುರಿತ Government of India–RBI ಒಪ್ಪಂದ) ಮತ್ತು MPC ಗೆ ಶಾಸನಬದ್ಧ ಬೆಂಬಲ (statutory backing) ನೀಡಲು RBI Act ಅನ್ನು 27 ಜೂನ್ 2016 ರಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. Government RBI ಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಪ್ರತಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ target ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ: 5 ಆಗಸ್ಟ್ 2016 ರಿಂದ 31 ಮಾರ್ಚ್ 2021 ರವರೆಗೆ 4% CPI inflation, 6% upper ಮತ್ತು 2% lower tolerance limit ನೊಂದಿಗೆ (4% ± 2%).	Q3, Q4, Q7 (+ 3.3 Q22, 3.3 Q44)	PYQ 2026-Jan, 2026-May (×2), 2026-Sep; MTP 2025-Dec S1	3.4, p. 8.50; Summary, p. 8.53
3.4.2	RBI ಪ್ರತಿ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ Monetary Policy Report ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕು; ಅದರಲ್ಲಿ inflation ನ ಮೂಲಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಆರರಿಂದ ಹದಿನೆಂಟು ತಿಂಗಳುಗಳ inflation ಮುನ್ಸೂಚನೆ (forecast) ನೀಡಬೇಕು.	Q1, Q2	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1	3.4, p. 8.50
3.4.3	ಆರು ಸದಸ್ಯರ Monetary Policy Committee (MPC) ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಬಹುಮತದ ಮತದ ಮೂಲಕ, inflation target ಸಾಧಿಸಲು policy (repo) rate ಅನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.	Q6	MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	Summary, p. 8.53
3.4.4	*ವಿಷಯ 3.3 ನೋಡಿ: bank rate ಎಂದರೆ RBI banks ಗೆ long-term funds ಸಾಲ ನೀಡುವ ದರ.*	Q5	MTP 2025-May S2	3.3.3, p. 8.49

ವಿಷಯ 3.5 ಉಪಸಂಹಾರ (Conclusion)

4 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP 1 · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.1	ಭಾರತದಂತಹ emerging market ನಲ್ಲಿನ ಸವಾಲುಗಳು: ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದ (rudimentary) ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕವಲ್ಲದ financial systems ಹಾಗೂ integrated money ಮತ್ತು interbank markets ನ ಕೊರತೆ. Bank rate ಮತ್ತು OMO ಮುಂತಾದ instruments ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡ money, bill ಮತ್ತು securities market ಅಗತ್ಯ.	Q1, Q4	RTP 2025-May; MTP 2025-May S2	3.5, p. 8.51
3.5.2	Explicit inflation targeting ಗೆ central bank ನ operational autonomy ಮತ್ತು fiscal ಹಾಗೂ monetary authorities ನಡುವೆ ಉತ್ತಮ ಸಮನ್ವಯ ಅಗತ್ಯ; ಆದ್ದರಿಂದ inflation ಅನ್ನು monetary ಮತ್ತು fiscal policies ಒಟ್ಟಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತವೆ.	Q2	MTP 2025-May S2	3.5, p. 8.51

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.3	Call money: ತಮ್ಮ cash reserve ratio ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು banks ಪರಸ್ಪರ (overnight) ಸಾಲ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.	Q3	MTP 2025-Aug S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ಭಾಗ B — ಅಧ್ಯಾಯ 8 One-liner ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)

ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ, Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು SM ಪುಟ ಇರುವ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲು 'ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ' ಮೇಲೆ click ಮಾಡಿ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ICAI ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸುಮಾರು 43% ಅನ್ನು ★★★ ಸಾಲುಗಳೇ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಘಟಕ 1 — Money Demand ಪರಿಕಲ್ಪನೆ — ಪ್ರಮುಖ theories (The Concept of Money Demand: Important Theories)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Money ಯ functions: store of value, unit of account, medium of exchange (ಮತ್ತು standard of deferred payments).	★	1.1.1
2	Money ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು: acceptable, durable, recognisable, ನಕಲಿ ಮಾಡಲು ಕಷ್ಟ (hard to counterfeit), scarce, portable, uniform, divisible. Perishable ಅಥವಾ ಸುಲಭವಾಗಿ reproduce ಮಾಡಬಹುದಾದ money ವಿಫಲವಾಗುತ್ತದೆ.	★★	1.1.2
3	Fiat money ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮೌಲ್ಯರಹಿತ; ಜನರು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮೌಲ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ಮೌಲ್ಯವಿದೆ.	★	1.1.3
4	Money demand ಎಂಬುದು real balances ಗಾಗಿನ derived demand (nominal money ÷ price level).	★	1.2.1
5	Determinants: income (+), price level (+), interest rate (−, opportunity cost), real GDP, financial innovation. Fiscal deficit ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ.	★★	1.2.2, 1.4.1
6	**Fisher (1911): MV = PT, ವಿಸ್ತರಿತ ರೂಪ MV + M'V' = PT. V ಮತ್ತು T ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಾಗ P, M ಗೆ ಅನುಪಾತವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.**	★★★	1.3.1, 1.3.2
7	Numericals: V = PT/M ಮತ್ತು P = MV/T. Crore ಮತ್ತು lakh ಪರಿವರ್ತನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರ.	★★	1.3.3
8	Fisher: PT ಎಂದರೆ demand for money, ಮತ್ತು supply of money prices ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. Cambridge: value of money, demand ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.	★★	1.3.4, 1.3.6
9	Cambridge: Md = kPY, ಇಲ್ಲಿ k = cash ಆಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ nominal income ನ ಪಾಲು ಮತ್ತು Y = real national income.	★	1.3.5
10	Keynes (1936), liquidity preference: transactions, precautionary ಮತ್ತು speculative motives. 'investment motive' ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲ.	MQ	1.3.8
11	Transactions motive: Lr = kY; income ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ, interest rate ಅನ್ನು ಅಲ್ಲ.	★★	1.3.9
12	Precautionary motive: ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು (unforeseen contingencies) ಎದುರಿಸಲು; income, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.	MQ	1.3.10
13	Speculative motive: investment ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು; interest rate ನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೋಮ ಸಂಬಂಧ. Rates ಏರುತ್ತವೆ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ cash ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು.	★	1.3.11
14	**Liquidity trap: interest rate 0 ಗೆ ಸಮೀಪ, speculative demand perfectly elastic, curve X-axis ಗೆ ಸಮಾನಾಂತರ, monetary policy ನಿಷ್ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ.**	★★★	1.3.12, 1.4.9

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
15	Post-Keynesian theories money ಯನ್ನು asset (store of value) ಆಗಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ.	MQ	1.4.2
16	Baumol–Tobin inventory approach: ಎರಡು ಮಾಧ್ಯಮಗಳು (money ಮತ್ತು interest-bearing asset); opportunity cost = interest forgone.	★★	1.4.3, 1.3.16
17	Square Root Rule C = √(2bY/r): optimal money holding Y, P ಮತ್ತು c ಯೊಂದಿಗೆ ಏರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು i ಯೊಂದಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	★★	1.4.4
18	Friedman (1956): money ಒಂದು capital asset; permanent income (current income ಅಲ್ಲ); demand P ಯೊಂದಿಗೆ ಏರುತ್ತದೆ.	★★	1.4.5
19	Tobin: risk aversion ಮತ್ತು diversified portfolio. ಹೆಚ್ಚು bonds ಮತ್ತು shares ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ return ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ risk. Liquidity preference curve interest rate ಅನ್ನು money demand ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ.	★★	1.4.7, 1.4.8
20	Money demand ಗೆ interest rate ಅನ್ನು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದವರು Keynes. ಎಲ್ಲಾ theories: + real income, − interest rate.	★	1.5.1, 1.5.2, 1.3.7

ಘಟಕ 2 — Money Supply ಪರಿಕಲ್ಪನೆ (The Concept of Money Supply)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Money supply ಎಂದರೆ ಒಂದು ಸಮಯ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಹೊಂದಿರುವ stock.	★	2.1.1, 2.4.5
2	ಮಾಪನ (measurement) monetary policy ಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ: ಅದು money ಯ stock ಅನ್ನು price stability ಯೊಂದಿಗೆ ತಾಳೆ ನೋಡುತ್ತದೆ.	MQ	2.2.1, 2.1.2
3	'Public' government ಮತ್ತು banking system ಅನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ RBI ಬಳಿಯ currency ಮತ್ತು inter-bank deposits ಅನ್ನು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.	★★	2.2.2
4	Central bank currency ಎಂದರೆ fiat money: reserves ಬೆಂಬಲವಿರುವ ಮತ್ತು government ಖಾತರಿ ನೀಡಿದ legal tender.	★★	2.3.1
5	**ಮೂಲಗಳು (Sources): central bank (high-powered money) ಮತ್ತು banks (deposits ಮೇಲೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವ credit money).**	★★★	2.3.2, 2.3.3
6	Crypto currencies ಭಾರತದಲ್ಲಿ legal currency ಅಲ್ಲ ಮತ್ತು money ಅಲ್ಲ.	★	2.3.4
7	**M1 = C + DD + OD(RBI); M2 = M1 + post office savings deposits; M3 = M1 + time deposits; M4 = M3 + ಒಟ್ಟು post office deposits (NSCs ಹೊರತುಪಡಿಸಿ).**	★★★	2.4.1, 2.1.3
8	Broad money: maturity 2 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ, notice 3 ತಿಂಗಳವರೆಗೆ, debt securities 2 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ.	★	2.4.4
9	**Currency with the public = notes + rupee coins + small coins − banks ಬಳಿಯ cash.**	★★★	2.4.3
10	**M = m × MB, ಮತ್ತು m = M/MB (ΔM/ΔMB).**	★★★	2.5.2, 2.5.3, 2.6.1, 2.7.4
11	**ಸರಳ multiplier (Simple multiplier) = 1/R; credit multiplier = 1/RRR; ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ credit = deposit × 1/RRR.**	★★★	2.6.2, 2.5.4, 2.9.1

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
12	High-powered money = reserve money = base money = currency + bank reserves (M1 ಅಲ್ಲ).	★	2.5.5
13	Excess reserves ER = TR − RR. ಕಡಿಮೆ excess reserves ಎಂದರೆ ದೊಡ್ಡ multiplier.	★★	2.5.6
14	m = (1 + c)/(r + e + c); ಇದನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರು (c), banks (e) ಮತ್ತು central bank (r) ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.	★★	2.5.7, 2.7.3, 2.5.1
15	**Required reserve ratio ಏರಿದರೆ money supply ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; CRR ಕಡಿತ lending capacity ಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.**	★★★	2.7.1
16	**Currency–deposit ratio = banking habits. ಚಿಕ್ಕ ratio ದೊಡ್ಡ multiplier ನೀಡುತ್ತದೆ; ಹೆಚ್ಚು cash ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ money supply ಕಡಿಮೆ.**	★★★	2.7.2, 2.6.2
17	ಹೆಚ್ಚಿನ TD/DD ratio ಹೆಚ್ಚು reserves ಅನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿ monetary expansion ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.	★	2.5.8
18	OMO purchase high-powered money ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ (injects); OMO sale money supply ಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.	★	2.8.1

ಘಟಕ 3 — Monetary Policy

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	RBI ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮತ್ತು price stability ಸಾಧಿಸಲು monetary policy ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; rates ಕಡಿತ easing, ಏರಿಕೆ tightening.	★★	3.2.1, 3.2.2
2	ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದ್ದೇಶ: price stability ಮತ್ತು growth ನಡುವಿನ judicious balance.	★★	3.3.1, 3.1.1
3	Transmission channels: saving and investment, cash-flow, asset prices and wealth, exchange rate. 'Open market' ಮತ್ತು 'international trade' channels ಅಲ್ಲ.	★★	3.3.3, 3.3.4
4	**Quantitative tools: CRR, SLR, OMO. Qualitative tools: margin requirements, moral suasion, selective credit control. Taxes ಮತ್ತು spending fiscal ಸಾಧನಗಳು.**	★★★	3.3.6, 3.3.5, 3.3.10
5	**CRR = RBI ಬಳಿ cash, interest ಇಲ್ಲ. SLR = liquid assets (gold ಅಥವಾ government securities). ಹೆಚ್ಚುವರಿ CRR = NDTL × ΔCRR.**	★★★	3.3.7, 3.3.8
6	OMO: ಖರೀದಿ liquidity ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ, ಮಾರಾಟ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; foreign capital flows ಇಂದ ಉಂಟಾಗುವ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ mismatches ಗೆ ಬಳಕೆ.	★★	3.3.9
7	Bank rate: long-term lending ಮತ್ತು bills ನ rediscounting; CRR/SLR ಕೊರತೆಗೆ penalty; ಹೆಚ್ಚಿನ rate borrowing ಅನ್ನು ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.	★★	3.3.11
8	**LAF (Narasimham Committee) = repo + reverse repo. Reverse repo = repo − 1, ಮತ್ತು ಇದು liquidity ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ (banks RBI ಗೆ ಸಾಲ ನೀಡುತ್ತವೆ).**	★★★	3.3.12, 3.3.13
9	MSF = repo + 1: penal overnight rate, SLR securities ನ 1% ವರೆಗೆ.	★★	3.3.14

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
10	MSS: Government RBI ಇಂದ ಸಾಲ ಪಡೆದು T-bills ಮತ್ತು dated securities ಹೊರಡಿಸುತ್ತದೆ; ಆ ಹಣ ಸಾಮಾನ್ಯ expenditure ಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ.	★	3.3.15
11	RBI Act ತಿದ್ದುಪಡಿ 27 ಜೂನ್ 2016: MPFA (Government of India ಮತ್ತು RBI) ಮತ್ತು MPC.	★★	3.4.1, 3.3.21
12	Inflation target: 4% CPI ± 2% (5 ಆಗಸ್ಟ್ 2016 ರಿಂದ 31 ಮಾರ್ಚ್ 2021), RBI ಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ Government ಪ್ರತಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.	★★	3.4.1
13	ಪ್ರತಿ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ Monetary Policy Report, 6–18 ತಿಂಗಳುಗಳ inflation forecasts ಸಹಿತ.	★	3.4.2
14	MPC (ಆರು ಸದಸ್ಯರು) repo rate ಅನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.	★	3.4.3
15	Emerging-market ಮಿತಿಗಳು: ದುರ್ಬಲ, integrated ಅಲ್ಲದ money markets; fiscal ಮತ್ತು monetary ಸಮನ್ವಯ ಅಗತ್ಯ.	★★	3.5.1, 3.5.2

ಅಧ್ಯಾಯ 9

ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ (International Trade)

257 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · 165 one-liners · 85 revision pointers

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners

ಘಟಕ 1: ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು (Theories of International Trade)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 9, ಘಟಕ 1, ಪುಟಗಳು 9.1 – 9.11

ವಿಷಯ 1.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)

3 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.1	ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು (SM ಪಟ್ಟಿ): economic efficiency ಮತ್ತು growth ಗೆ ಉತ್ತೇಜನ; ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ದಕ್ಷ ಬಳಕೆ (ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ದೇಶೀಯ monopolies); ಹೊಸ markets ಮತ್ತು ಹೊಸ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಲಭ್ಯತೆ ಹಾಗೂ inputs ನ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಖರೀದಿ (competitive sourcing); automation, ತಾಂತ್ರಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು R&D; banking, insurance, logistics ಮತ್ತು consultancy ಯಲ್ಲಿ ನವೀನ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ತೇಜನ; emerging economies ಗೆ output ನ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟ products ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ labour ಹಾಗೂ environmental standards; ವಿಶಾಲವಾದ ಉತ್ಪಾದನಾ ನೆಲೆ (productive base) ಮತ್ತು export diversification; ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ (human resource development); ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಬಲವಾದ ಬಾಂಧವ್ಯ.	Q1	PYQ 2026-Jan	1.1, pp. 9.2 – 9.3
1.1.2	Trade openness ವಿರುದ್ಧದ ವಾದಗಳು (ಆದ್ದರಿಂದ ಎಂದಿಗೂ 'benefits' ಅಲ್ಲ): ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಅಸಮಾನ ಲಾಭಗಳು; ಆರ್ಥಿಕ ಶೋಷಣೆ — ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ corporations ನ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗೆ ಹಿಂದುಳಿದ (underprivileged) ದೇಶಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಳಗಾಗುತ್ತವೆ; ಪರಿಸರ ಹಾನಿ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಬರಿದಾಗುವಿಕೆ; trade cycles ನ ತ್ವರಿತ ಪ್ರಸರಣ; ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದದ ದೇಶಗಳು ವಿದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾಗಿ ಅವಲಂಬಿತವಾಗುವುದು, ಇದು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ (economic autonomy) ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕೆ (political sovereignty) ಧಕ್ಕೆ ತರುತ್ತದೆ; ಅತಿಯಾದ export orientation; ಪಾಲುದಾರ ದೇಶಗಳ trade policies ನಲ್ಲಿ ಪಾರದರ್ಶಕತೆ ಮತ್ತು ಮುನ್ಸೂಚನೀಯತೆಯ (predictability) ಕೊರತೆ.	Q1, Q3	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-May S2	1.1, pp. 9.3 – 9.4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.1.3	*ವಿಷಯ 1.2 ನೋಡಿ: Absolute Advantage theory ಸಾರಿಗೆ ವೆಚ್ಚ (transportation cost) **ಇಲ್ಲ** ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತದೆ (ಇತರ assumptions: ಎರಡು ದೇಶಗಳು, ಎರಡು ಸರಕುಗಳು, labour-cost ಆಧಾರ, labour ದೇಶದೊಳಗೆ ಚಲನಶೀಲ ಆದರೆ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ಚಲನರಹಿತ).*	Q2	PYQ 2026-May	1.2.2, p. 9.5

ವಿಷಯ 1.2 ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು (Important Theories of International Trade)

21 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 8 · RTP 2 · MTP 19

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.1	Mercantilism (ಯುರೋಪ್, 16ನೇ–18ನೇ ಶತಮಾನಗಳು): imports ಗಿಂತ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಭಾರೀ ಪ್ರಮಾಣದ exports ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ — 'massive and aggressive export over import to accumulate wealth' (ಸಂಪತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು imports ಗಿಂತ ಭಾರೀ ಮತ್ತು ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ exports) ಹಾಗೂ ಅನುಕೂಲಕರ balance of payments ಮತ್ತು balance of trade ಪಡೆಯುವುದು; ಅಮೂಲ್ಯ ಲೋಹಗಳನ್ನು (bullion) ತರಲು exports ಅನ್ನು ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ tariffs ಮೂಲಕ imports ಅನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಅದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿತು. ಅದರ ಮಾನದಂಡ balance of trade, ಒಟ್ಟಾರೆ ಕಲ್ಯಾಣ (overall welfare) ಅಲ್ಲ.	Q2, Q6, Q19, Q20	PYQ 2024-Jun; MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2 (×2)	1.2.1, p. 9.4; Summary, p. 9.10
1.2.2	Adam Smith (Economics ನ ಪಿತಾಮಹ): ವ್ಯಾಪಾರ absolute cost advantage ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತ — ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದ ಒಂದು good ಅನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. ಅವರು labour ಅನ್ನು ಏಕೈಕ input ಆಗಿ ಬಳಸಿದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ absolute advantage ಇಲ್ಲದ ರಾಷ್ಟ್ರ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಒಂದು ದೇಶ ತನಗೆ absolute cost advantage ಇರುವ ಸರಕಿನಲ್ಲಿ specialise ಆಗಿ ಅದನ್ನು export ಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q4, Q17	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.2.2, p. 9.5; Summary, p. 9.10
1.2.3	Absolute Advantage theory ಯ assumptions: ಎರಡು ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರ; ಎರಡು-ದೇಶ, ಎರಡು-ಸರಕು ಚೌಕಟ್ಟು (framework); ಸಾರಿಗೆ ವೆಚ್ಚ ಇಲ್ಲ; ಅಗತ್ಯವಿರುವ labour ನ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವೆಚ್ಚಗಳ ಲೆಕ್ಕ; labour ದೇಶದೊಳಗೆ ಚಲನಶೀಲ (mobile) ಆದರೆ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ಚಲನರಹಿತ (immobile); ಪ್ರತಿ ದೇಶಕ್ಕೂ ಒಂದು ಸರಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚ (absolutely lower cost) ಇದ್ದರೆ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.	Q17 (+ 1.1 Q2)	PYQ 2026-May; MTP 2025-Aug S2	1.2.2, p. 9.5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.4	David Ricardo — Theory of Comparative Advantage: ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು absolute costs ಅಲ್ಲ, comparative costs; ಒಂದು ದೇಶ ತನ್ನ absolute advantage ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿರುವ products ಅನ್ನು export ಮಾಡಿ, absolute advantage ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಇರುವವನ್ನು import ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಲಾಭ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ (ಅಂದರೆ absolute disadvantage ಕಡಿಮೆ ಇರುವಲ್ಲಿ export). ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚು ದಕ್ಷವಾದ ದೇಶವೂ ಲಾಭ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ comparative cost ratios ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವಾಗಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಾರ ಉಪಯುಕ್ತ.	Q8, Q12, Q15	PYQ 2025-Jan, 2025-Sep; MTP 2025-May S2	1.2.3, pp. 9.5 – 9.6; Summary, p. 9.10
1.2.5	Ricardo ಅವರ comparative cost theory labour theory of value ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ: labour ಏಕೈಕ factor (one-factor model), ಮತ್ತು comparative advantage ನಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಕಾರ್ಮಿಕರ productive efficiency ಯಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ — ಆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳ ಕಾರಣವನ್ನು theory ವಿವರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಂತರ Haberler opportunity-cost ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನು ಕೇವಲ labour ಮೇಲಿನ ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದರು.	Q3, Q10	RTP 2025-Sep; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	1.2.4 Table 4.1.3, pp. 9.7 – 9.8; Summary, p. 9.10
1.2.6	Classical trade theory (Smith, Ricardo) constant costs ನೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ; Haberler ಇದನ್ನು opportunity-cost ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್‌ನಿರೂಪಿಸಿದರು (opportunity cost = ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಆಯ್ಕೆಯ ಮೌಲ್ಯ), ಆದ್ದರಿಂದ classical model constant opportunity costs ಅನ್ನು ಊಹಿಸುತ್ತದೆ.	Q21	MTP 2026-Apr S2	ಸಾರಾಂಶ (Summary), p. 9.10 ('constant opportunity costs' SM ನ ಪದಗಳಲ್ಲ)
1.2.7	Theory of Comparative Costs normative (ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಲಾಭಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ) ಮತ್ತು factor price differences ಅನ್ನು ಪರಿಗಣನೆಗೆ **ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ**; ಇದು labour theory of value ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತ, money cost ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲ.	Q1, Q11	PYQ 2024-Jun, 2025-May	1.2.4 Table 4.1.3, pp. 9.7 – 9.8
1.2.8	Modern (Heckscher-Ohlin) theory positive (ವ್ಯಾಪಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ); money cost ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತ, ಇದು ಹೆಚ್ಚು ವಾಸ್ತವಿಕ; 2-factor (labour ಮತ್ತು capital) model; ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು inter-regional trade ನ ಕೇವಲ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತದೆ; factors ನ ಸಾಪೇಕ್ಷ prices ಅನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ factor price differences ಅನ್ನು commodity price differences ಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದು labour theory of value ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತ **ಅಲ್ಲ**.	Q13, Q16	PYQ 2026-May; MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	1.2.4 Table 4.1.3, pp. 9.7 – 9.8

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
1.2.9	Heckscher-Ohlin theory (ಸ್ವೀಡನ್‌ನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ Eli Heckscher ಮತ್ತು Bertil Ohlin) = Factor-Endowment Theory = Modern Theory of Trade: comparative advantage ಅನ್ನು factor endowments ನಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ವಿವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (ಎರಡು factors, labour ಮತ್ತು capital); ಒಂದು ದೇಶ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವ factor ಅನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ goods ಅನ್ನು export ಮಾಡುತ್ತದೆ (capital-abundant → capital-intensive goods; labour-abundant → labour-intensive goods) ಮತ್ತು ತನ್ನ ವಿರಳ factor ಅನ್ನು ಬಳಸುವ goods ಅನ್ನು import ಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q5, Q7, Q9, Q18	PYQ 2025-Jan; RTP 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2026-Apr S2	1.2.4, pp. 9.6 – 9.7; Summary, pp. 9.10 – 9.11
1.2.10	Balance of trade ಒಂದು flow concept — ಇದನ್ನು stock ನಂತೆ ಒಂದು ಸಮಯ-ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ (point of time) ಅಲ್ಲ, ಒಂದು ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ (period of time) ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q14	MTP 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ಘಟಕ 2: Trade Policy ಯ ಸಾಧನಗಳು (The Instruments of Trade Policy)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 9, ಘಟಕ 2, ಪುಟಗಳು 9.14 – 9.29

ವಿಷಯ 2.1 ಪೀಠಿಕೆ (Introduction)

3 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP – · Model Q 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.1.1	Trade policy ಎಂದರೆ imports ಮತ್ತು exports ಅನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲು ಸರ್ಕಾರಗಳು ಬಳಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಸಾಧನಗಳು (instruments) — ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇಶೀಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು imports ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು/ಅಥವಾ exports ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು; ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ (trade negotiations) ಅನುಸರಿಸುವ ವಿಧಾನವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ.	MQ 1.1: Q1	Model Q	2.1, p. 9.16; Summary, p. 9.27
2.1.2	Trade policy ಯ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ tariffs ನಂತಹ price-related measures ಮತ್ತು non-price measures ಅಥವಾ non-tariff measures (NTMs) ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.	MQ 1.1: Q2	Model Q	2.1, p. 9.16; Summary, p. 9.27
2.1.3	Protectionism ಎಂದರೆ tariffs, quotas ಮತ್ತು non-tariff trade policy instruments ಮೂಲಕ ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪಾದಕರನ್ನು ವಿದೇಶಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವ ಗುರಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ನೀತಿ; trade liberalisation ಎಂದರೆ trade barriers ಅನ್ನು ಇಳಿಸಿ ದೇಶೀಯ markets ಅನ್ನು ಉಳಿದ ಜಗತ್ತಿನ goods ಮತ್ತು services ಗೆ ತೆರೆಯುವುದು.	Q1; MQ 1.1: Q2	PYQ 2026-Jan; Model Q	2.1, p. 9.15

ವಿಷಯ 2.2 Tariffs

22 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 16 · RTP – · MTP 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.1	Ad valorem tariff = ವ್ಯಾಪಾರವಾಗುವ ಸರಕಿನ ಮೌಲ್ಯದ ನಿಗದಿತ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸುವ duty (ಆಮದಾದ good ನ ಒಂದು unit ನ ಹಣದ ಮೌಲ್ಯದ ಸ್ಥಿರ ಶೇಕಡಾವಾರು). Specific tariff = ಪ್ರತಿ ಭೌತಿಕ unit ಗೆ ಅಥವಾ ತೂಕ/ಅಳತೆಯ ಪ್ರಕಾರ ನಿಗದಿತ ಹಣದ ಮೊತ್ತ — ಇದರ protective value import price ನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೋಮವಾಗಿ (inversely) ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q1, Q9	PYQ 2024-Jun, 2025-May	2.2.1(i)–(ii), pp. 9.16 – 9.17
2.2.2	ಲೆಕ್ಕ (Numerical): ad valorem duty = rate × value, ಆದ್ದರಿಂದ duty price ಗೆ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ — duty ಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ = rate × price ನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ (ಉದಾ. 15% × (₹90 ಲಕ್ಷ − ₹60 ಲಕ್ಷ) = ₹4.50 ಲಕ್ಷ). Specific duty price ನೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.	Q21	PYQ 2026-Sep	2.2.1(ii), p. 9.17
2.2.3	Mixed tariff = **ಒಂದೋ** ad valorem rate **ಅಥವಾ** specific duty — ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚು (ಅಥವಾ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಡಿಮೆ) ಆದಾಯ ತರುತ್ತದೋ ಅದು — ಉದಾ. 5% ad valorem ಅಥವಾ ಪ್ರತಿ ಟನ್‌ಗೆ ₹3,000, ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚೋ ಅದು; ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. Compound tariff = ad valorem **ಜೊತೆಗೆ** specific duty, ಎರಡನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ (ಉದಾ. 5% ad valorem ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿ kg ಗೆ ₹100).	Q6, Q11	PYQ 2025-Jan, 2025-Sep	2.2.1(a), p. 9.17
2.2.4	Technical/Other tariff ಅನ್ನು ಆಮದಾದ goods ನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಒಳಾಂಶಗಳ (specific contents) ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ, ಅಂದರೆ duty ಅದರ ಘಟಕಗಳು (components) ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿತ ವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಪಾವತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ (ಉದಾ. ಪ್ರತಿ solar panel ಮೇಲೆ ₹3,000 ಜೊತೆಗೆ battery ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿ kg ಗೆ ₹50).	Q8, Q14	PYQ 2025-Jan, 2026-May	2.2.1(b), p. 9.17
2.2.5	Tariff Rate Quotas (TRQs) ಎರಡು policy instruments ಅನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುತ್ತವೆ — quotas ಮತ್ತು tariffs: quota ಮಿತಿಯೊಳಗಿನ imports ಕಡಿಮೆ (ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶೂನ್ಯ) tariff ಪಾವತಿಸುತ್ತವೆ; ಪ್ರಮಾಣಾತ್ಮಕ ಮಿತಿ (quantitative threshold) ಮೀರಿದ imports ಗೆ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿನ tariff ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ.	Q13, Q17	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-Aug S2	2.2.1(c), p. 9.17
2.2.6	Preferential tariff: ಪರಸ್ಪರ preferential agreement ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುದಾರ ದೇಶದ goods ಗೆ MFN rate ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ tariff — ಉದಾ. EU ಒಳಗೆ ಶೂನ್ಯ tariff, ಮತ್ತು Canada, Mexico ಹಾಗೂ USA ನಡುವಿನ North American Free Trade Agreement (NAFTA) (ಮೂಲತಃ ಎಲ್ಲ products ಮೇಲೆ ಶೂನ್ಯ); GSP ಏಕಪಕ್ಷೀಯ (unilateral) preference.	Q5	PYQ 2024-Sep	2.2.1(f), p. 9.18

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.7	Bound tariff: WTO ಸದಸ್ಯ ದೇಶವೊಂದು tariff rate ಅನ್ನು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ (ಆ product ಮೇಲಿನ ಗರಿಷ್ಠ duty) ಏರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಬದ್ಧತೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; applied tariff = MFN ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ವಿಧಿಸುವ duty, ಇದು bound level ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರಬಹುದು ಆದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದಿಲ್ಲ.	Q4	PYQ 2024-Sep	2.2.1(g)–(h), p. 9.18
2.2.8	Variable tariff: ಆಮದಾದ ಸರಕಿನ price ಅನ್ನು ಆ ಸರಕಿನ domestic support price ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ duty.	Q15	PYQ 2026-May	2.2.1(e), p. 9.18
2.2.9	Escalated tariff structure: ತಯಾರಿಸಿದ ಸರಕುಗಳ (manufactured goods) imports ಮೇಲಿನ nominal tariff rates, intermediate inputs ಮತ್ತು raw materials ಮೇಲಿನ rates ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು — product value-added chain ನಲ್ಲಿ ಮೇಲೇರಿದಂತೆ tariff ಏರುತ್ತದೆ (ಉದಾ. iron ore ಮೇಲೆ 4%, steel pipes ಮೇಲೆ 12%); ಇದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ exporters ವಿರುದ್ಧ ತಾರತಮ್ಯಕಾರಿ.	Q3, Q7, Q18	PYQ 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	2.2.1(i), pp. 9.18 – 9.19
2.2.10	Prohibitive tariff: ಯಾವುದೇ imports ಒಳಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ tariff.	Q10	PYQ 2025-May	2.2.1(j), p. 9.19
2.2.11	ತಯಾರಕರು ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ goods ಅನ್ನು ತಮ್ಮ ದೇಶೀಯ market ನ ಮಾರಾಟ ಬೆಲೆಗಳಿಗಿಂತ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ಣ ಸರಾಸರಿ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಿಂತ (full average cost) ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರಿದಾಗ dumping ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. Anti-dumping duty ಎಂದರೆ fair market value ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯದೆಂದು ನಂಬಲಾದ ವಿದೇಶಿ imports ಮೇಲಿನ protectionist tariff — ವಿದೇಶಿ firm ನ ಅನ್ಯಾಯದ price advantage ಅನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುವ 'trigger-price' ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ.	Q16, Q19 (+ 2.3 Q7, 2.3 Q10)	PYQ 2025-Sep; RTP 2025-Jan; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2025-Aug S2	2.2.1(l)–(m), p. 9.19
2.2.12	Countervailing duties (CVD) ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವದೇಶಿ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ export subsidies ಮತ್ತು tax concessions ಪಡೆಯುವ exporters ವಿಧಿಸುವ ಕೃತಕವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ prices ಅನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುವ ಗುರಿಯ tariffs, subsidy advantage ಅನ್ನು ನಿಷ್ಪರಿಣಾಮಗೊಳಿಸಲು (ಉದಾ. ASEAN ನಿಂದ ಬರುವ gold jewellery ಮೇಲೆ ಭಾರತದ 12.5% CVD, 2016).	Q12, Q22	PYQ 2026-Jan, 2026-Sep	2.2.1(n), p. 9.20

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.2.13	Tariff ನ ಪರಿಣಾಮಗಳು: ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು exporter ನ market access ಇಳಿಯುತ್ತವೆ; ದೇಶೀಯ ಗ್ರಾಹಕರು consumer surplus ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ (ಹೆಚ್ಚು price, ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣ); ದೇಶೀಯ import substitutes ಗೆ ಉತ್ತೇಜನ; ವಿದೇಶಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು prices ವಿಧಿಸಬಲ್ಲ ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪಾದಕರ ಹಿತ (well-being) ಮತ್ತು producer surplus ಏರುತ್ತವೆ; ಆ industry ಯಲ್ಲಿ output, firms ಮತ್ತು employment ಏರುತ್ತವೆ; comparative advantage ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ (ಉಳಿದ ಜಗತ್ತಿನ ದಕ್ಷ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಹಿನ್ನಡೆ); ಸರ್ಕಾರದ revenue ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.	Q2, Q20	PYQ 2024-Jun; MTP 2026-Apr S1	2.2.2, pp. 9.20 – 9.21

ವಿಷಯ 2.3 Non-Tariff Measures (NTMs)

17 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 11 · RTP 2 · MTP 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.1	NTMs ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ customs tariffs ಹೊರತಾದ, goods ನ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಲ್ಲ policy measures — ಇವು ವ್ಯಾಪಾರವಾಗುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, prices ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತವೆ; tariffs ಕಾಣುವ (visible) barriers, NTMs ಮರೆಯಾದ ಅಥವಾ 'invisible' barriers. Non-tariff barriers (NTBs) ಎಂದರೆ protectionist ಅಥವಾ discriminatory ಉದ್ದೇಶವಿರುವ NTMs ನ ಉಪಗುಂಪು. ಆದ್ದರಿಂದ tariffs — countervailing ಮತ್ತು anti-dumping duties ಸೇರಿದಂತೆ — NTBs ಅಲ್ಲ, ಆದರೆ import quotas ಮತ್ತು technical standards (TBT) NTMs.	Q4, Q15	MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S2	2.3, p. 9.21
2.3.2	Technical measures product-specific ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ — product ನ ಲಕ್ಷಣಗಳು, technical specifications ಮತ್ತು production processes (SPS, TBT). Non-technical measures ವ್ಯಾಪಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ — shipping requirements, custom formalities, trade rules, taxation policies — ಮತ್ತು ಇವು hard (price ಮತ್ತು quantity control), threat (anti-dumping, safeguards) ಅಥವಾ other (trade-related finance ಮತ್ತು investment) measures.	Q11, Q17	PYQ 2026-Jan, 2026-Sep	2.3, p. 9.22

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.3	Sanitary and Phytosanitary (SPS) measures additives, pests, contaminants, toxins ಅಥವಾ ರೋಗಕಾರಕ ಜೀವಿಗಳಿಂದ (disease-causing organisms) ಉಂಟಾಗುವ ಅಪಾಯಗಳಿಂದ ಮಾನವ, ಪ್ರಾಣಿ ಅಥವಾ ಸಸ್ಯ ಜೀವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು biodiversity ಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ (ಉದಾ. avian-flu ಇರುವ ದೇಶಗಳಿಂದ poultry ಮೇಲೆ ನಿಷೇಧ); ಇವು technical measures.	Q5, Q17	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep	2.3.1(I), p. 9.22
2.3.4	Technical Barriers to Trade (TBT) ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಆಹಾರೇತರ ಎರಡೂ ವ್ಯಾಪಾರಿ products ಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ: ಗಾತ್ರ, ಆಕಾರ, design, labelling/marking/packaging, functionality, performance ಮತ್ತು production methods (SPS ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಕುರಿತ ಕಡ್ಡಾಯ standards ಮತ್ತು technical regulations, ಜೊತೆಗೆ conformity assessment (testing, inspection, certification). ಉದಾಹರಣೆಗಳು: food laws, quality standards, industrial standards, organic certification, eco-labelling, marketing ಮತ್ತು label requirements — import quotas TBT **ಅಲ್ಲ**.	Q2, Q9, Q14	PYQ 2024-Sep, 2025-Sep; MTP 2025-Dec S1	2.3.1(II), pp. 9.22 – 9.23
2.3.5	Imports ಮೇಲಿನ non-technical measures (SM ಪಟ್ಟಿ): import quotas; price control (para-tariff) measures; non-automatic licensing ಮತ್ತು prohibitions; financial measures; measures affecting competition; government procurement policies; trade-related investment measures; distribution restrictions; post-sales services ಮೇಲಿನ ನಿರ್ಬಂಧ; administrative procedures; rules of origin; safeguard measures; embargoes. SPS ಒಂದು technical measure, non-technical ಅಲ್ಲ.	Q17	PYQ 2026-Sep	2.3.2, pp. 9.23 – 9.26
2.3.6	Import quota: ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ (ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷ) ಒಂದು good ನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮಾತ್ರ ದೇಶದೊಳಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಸುವ ನೇರ ನಿರ್ಬಂಧ, licences ಮೂಲಕ ಜಾರಿ — ಇದರ ಉದ್ದೇಶ imports ನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುವುದು; ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ revenue ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು licence ಹೊಂದಿರುವವರು 'quota rents' ಗಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಮಾಣ ಮಿತಿಗಳು imports ಗೆ (quotas, prohibitions) ಮತ್ತು exports ಗೆ (export bans, VERs) ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು.	Q3, Q16	RTP 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	2.3.2(i), pp. 9.23 – 9.24; 2.4, p. 9.26 ('quantitative restrictions' ಅನ್ನು SM ನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿಲ್ಲ)
2.3.7	Non-automatic licensing ಮತ್ತು prohibitions ಆಮದು ಮಾಡಬಹುದಾದ goods ನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿವೆ — ಅವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಬರಲಿ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ supplier ನಿಂದ ಬರಲಿ (ಉದಾ. textiles ಕೇವಲ discretionary licence ಮೇಲೆ).	Q12	PYQ 2026-May	2.3.2(iii), p. 9.24

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.3.8	Financial measures foreign exchange ಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಅದರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ಪಾವತಿಯ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು (terms of payment) ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ import ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ — ಉದಾ. ಸರಕು ಬರುವ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಮೊದಲು ಮೌಲ್ಯದ ಒಂದು ಶೇಕಡಾವಾರು ಭಾಗದ ಮುಂಗಡ ಪಾವತಿ, ಅಥವಾ ಕೆಲವು imports ಗೆ foreign exchange ನಿರಾಕರಣೆ.	Q8	PYQ 2025-Sep	2.3.2(iv), p. 9.24
2.3.9	Safeguard measures ಒಂದು product ನ imports ನಲ್ಲಿನ ಏರಿಕೆಯಿಂದ (surge) ಅದರ ದೇಶೀಯ industry ಗೆ ಹಾನಿಯಾದರೆ ಅಥವಾ ಗಂಭೀರ ಹಾನಿಯ ಬೆದರಿಕೆ ಇದ್ದರೆ ಆ imports ಅನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ; ಅವು ಸೀಮಿತ ಅವಧಿಗೆ ಮತ್ತು non-discriminatory ಆಗಿರಬೇಕು.	Q13	PYQ 2026-May	2.3.2(xii), p. 9.26
2.3.10	Embargo: ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದೇಶ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಸರಕುಗಳ import ಅಥವಾ export ಮೇಲೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಥವಾ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ವಿಧಿಸುವ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಷೇಧ (ರಾಜಕೀಯ, ಆರೋಗ್ಯ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ) — trade barrier ನ ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರ ರೂಪ.	Q1, Q6	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan	2.3.2(xiii), p. 9.26
2.3.11	*ವಿಷಯ 2.2 ನೋಡಿ: dumping = ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ home-market price ಅಥವಾ full average cost ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರಾಟ; fair market value ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯ imports ಮೇಲೆ anti-dumping duty ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.*	Q7, Q10	PYQ 2025-Sep; RTP 2025-Jan; MTP 2025-May S2	2.2.1(m), p. 9.19

ವಿಷಯ 2.4 Export ಸಂಬಂಧಿತ ಕ್ರಮಗಳು (Export-Related Measures)

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.1	Voluntary Export Restraints (VERs) ಎಂದರೆ **ರಫ್ತು ಮಾಡುವ** ದೇಶ (exporting country) ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅನೌಪಚಾರಿಕ quota — ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ export ಆಗುವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದು; importer ಜೊತೆಗಿನ ಮಾತುಕತೆಗಳಿಂದ, ಅದನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಪ್ರತೀಕಾರದ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು (retaliatory restraints) ತಪ್ಪಿಸಲು ಇವು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ VERs ಅನ್ನು importing ದೇಶಗಳು ವಿಧಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಅವು ಔಪಚಾರಿಕ ಕಾನೂನುಬದ್ಧ quotas ಕೂಡ ಅಲ್ಲ.	Q2	PYQ 2026-Sep	2.4(iv), pp. 9.26 – 9.27

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
2.4.2	*ವಿಷಯ 2.2 ನೋಡಿ: CVD export subsidies ಅನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಧಿಸುವ ಪರತ್ತುಗಳು — export performance ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ subsidy, export ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಆಮದು goods ಬದಲಿಗೆ ದೇಶೀಯ goods ಬಳಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ subsidy, ಅಥವಾ ಸೀಮಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ subsidy — customs law ನಿಂದ ಬಂದವು, SM ನಿಂದ ಅಲ್ಲ; ICAI ಉತ್ತರ 'all the above'.*	Q1	MTP 2026-Apr S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ಘಟಕ 3: ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾತುಕತೆಗಳು (Trade Negotiations)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 9, ಘಟಕ 3, ಪುಟಗಳು 9.33 – 9.47

ವಿಷಯ 3.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)

1 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.1.1	UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ-ಸ್ನೇಹಿ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕೀಕರಿಸುವುದನ್ನು (development-friendly integration) ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ.	Q1	MTP 2026-Apr S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 3.2 Regional Trade Agreements (RTAs) ನ ವರ್ಗೀಕರಣ (Taxonomy of RTAs)

6 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.2.1	RTAs ಎಂದರೆ ಸದಸ್ಯರ ನಡುವಿನ trade barriers ತಗ್ಗಿಸಲು ರಚಿಸಲಾದ ದೇಶಗಳ ಗುಂಪುಗಳು (ಅವು ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ) — ಎಲ್ಲ ಸಹಿದಾರರಿಗೆ (signatories) ವ್ಯಾಪಾರದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಸರ್ಕಾರಗಳ ನಡುವಿನ ಒಪ್ಪಂದ (treaty); 1 ಫೆಬ್ರವರಿ 2021 ರ ವೇಳೆಗೆ 339 RTAs ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು.	(+ 3.5 Q3)	PYQ 2024-Sep	3.2, p. 9.34
3.2.2	RTA ಗಳ ವಿಧಗಳು: unilateral, bilateral, regional preferential, trading bloc, free-trade area, customs union, common market, economic and monetary union. Bilateral agreements ಎರಡು ದೇಶಗಳು, ಎರಡು blocs ಅಥವಾ ಒಂದು bloc ಮತ್ತು ಒಂದು ದೇಶದ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿ, ಅವುಗಳ ನಡುವಿನ tariffs ಮತ್ತು barriers ಅನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುತ್ತವೆ (ಉದಾ. EU–South Africa FTA; ASEAN–India FTA).	Q1	MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	3.2, pp. 9.34 – 9.35

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.2.3	Multilateral negotiations ಮತ್ತು agreements ಇಡೀ WTO ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ — GATT ಮತ್ತು ಈಗ WTO ನಿರ್ಮಿಸಿದ multilateral trading system; WTO agreements multilateral, ಆದರೆ NAFTA ಮತ್ತು EU ಪ್ರಾದೇಶಿಕ (regional) ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು.	Q3	MTP 2025-Jan S2	3.2, p. 9.36; 3.5.3 ಅಂಶ 16, p. 9.43
3.2.4	Trading bloc: ತಮ್ಮ ನಡುವೆ free trade agreement ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತು ಇತರ ದೇಶಗಳಿಗೆ common external tariff ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾದ ದೇಶಗಳ ಗುಂಪು (ಉದಾ. Arab League, EFTA).	Q4 (+ 3.5 Q2, 3.5 Q5)	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1	3.2, pp. 9.34 – 9.35
3.2.5	Free-trade area: ಸದಸ್ಯರು tariff-free ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ತಮ್ಮದೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ external tariffs ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ (ಉದಾ. ASEAN–India FTA, 2005). Customs union: ಸದಸ್ಯರು ಎಲ್ಲ ಆಂತರಿಕ tariffs ರದ್ದುಪಡಿಸಿ common external tariff ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ — EU (27 ಸದಸ್ಯರು), Gulf Cooperation Council (GCC), MERCOSUR.	Q5 (+ 3.5 Q8)	PYQ 2025-Jan, 2026-May	3.2, p. 9.35
3.2.6	Common market customs union ಅನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಳಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ — output ಮತ್ತು factors of production (labour, capital) ನ ಮುಕ್ತ ಹರಿವು ಹಾಗೂ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿದ (harmonised) ಕಾನೂನುಗಳು; Economic and Monetary Union ಇದಕ್ಕೆ common currency ಮತ್ತು macroeconomic policies ನ ಬಲವಾದ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು (convergence) ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ (ಉದಾ. EU ನ single currency).	Q6	MTP 2025-Aug S1	3.2, pp. 9.35 – 9.36
3.2.7	ಪ್ರಮುಖ exporting industries ಅನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸುವ policies ಆ sector ನಲ್ಲಿ employment ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು exports ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಮೂಲಕ current account balance ಅನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತವೆ.	Q2	MTP 2025-Jan S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 3.3 The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 1 · Model Q 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.3.1	GATT goods ನ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; 47 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ (1948–1994) ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರದ ಬಹುಭಾಗಕ್ಕೆ ಅದು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು, ಮತ್ತು ಅದರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಎಂಟು multilateral 'trade rounds' tariffs ಅನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಗಣನೀಯ trade liberalisation ತಂದವು. GATT ಒಂದು agreement — treaty ಅಲ್ಲ, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ (international organisation) ಅಲ್ಲ.	Q1; MQ 1.3: Q1 (+ 3.4 MQ 1.3 Q2)	MTP 2026-Apr S2; Model Q ×2	3.3, pp. 9.36 – 9.37; Summary, p. 9.46

ವಿಷಯ 3.4 Uruguay Round ಮತ್ತು WTO ಸ್ಥಾಪನೆ (The Uruguay Round and the Establishment of WTO)

10 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP 1 · MTP 1 · Model Q 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.4.1	SM GATT ಅನ್ನು 1948 ರಿಂದ ಎಣಿಸುತ್ತದೆ — ಅದು 47 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ, 1948 ರಿಂದ 1994 ರವರೆಗೆ, ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು.	Q1; MQ 1.3: Q1	PYQ 2024-Jun; Model Q	Summary, p. 9.46
3.4.2	*ವಿಷಯ 3.3 ನೋಡಿ: GATT multilateral trade negotiations ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ trade barriers ಅನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿತು — ಎಂಟು 'trade rounds'.*	MQ 1.3: Q2	Model Q	Summary, p. 9.46
3.4.3	1980 ರ ದಶಕದ ವೇಳೆಗೆ GATT ತನ್ನ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು, ಏಕೆಂದರೆ: ಉದಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ globalisation ಗೆ ಅದು ಹಳತಾಗಿತ್ತು; ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೂಡಿಕೆಗಳು (international investments) ಗಣನೀಯವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದವು; intellectual property rights ಮತ್ತು services ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ; merchandise trade ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮೀರಿ ಬೆಳೆಯಿತು; ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆಗಳ ದುರ್ಬಳಕೆಯಾಯಿತು; ಕೃಷಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ಉದಾರೀಕರಣದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ; institutional structure ಮತ್ತು dispute settlement system ನಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಗಳಿದ್ದವು; ಅದು treaty ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ.	Q4	PYQ 2025-May	3.3, pp. 9.36 – 9.37
3.4.4	Uruguay Round (ಎಂಟನೆಯ, ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ round; 123 ದೇಶಗಳು): ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1986 ರಲ್ಲಿ Uruguay ಯ Punta del Este ನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ 1993 ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿತು (1986–94 ರ round); 15 ಏಪ್ರಿಲ್ 1994 ರಂದು ಸಹಿ ಹಾಕಲಾದ ಇದು 1995 ರಲ್ಲಿ World Trade Organisation ನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.	MQ 1.1: Q1; MQ 1.4: Q1, Q2; MQ 1.5: Q1	MTP 2025-Aug S1; Model Q ×3	3.4, p. 9.37; Summary, p. 9.46
3.4.5	WTO ಎಂದರೆ Uruguay Round ನಿಂದ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲಾದ GATT ಅನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಏಕೈಕ institutional framework — Uruguay Round ನ final act ಅನ್ನು, ಅಂದರೆ GATT ಬದಲಿಗೆ ಬಂದ ಹೊಸ agreements ಸಮೂಹವನ್ನು, ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಇದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.	Q2	RTP 2025-Jan	3.4, p. 9.37; Summary, p. 9.46
3.4.6	*ವಿಷಯ 3.1 ನೋಡಿ: Canada, Mexico ಮತ್ತು United States ನಡುವೆ 2020 ರಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟ USMCA (United States–Mexico–Canada Agreement), NAFTA ದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ (successor).*	Q3	PYQ 2025-May	3.1, pp. 9.33 – 9.34

ವಿಷಯ 3.5 The World Trade Organisation (WTO)

39 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 7 · RTP 1 · MTP 9 · Model Q 23

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.1	*ವಿಷಯ 3.1 ನೋಡಿ: trade negotiations ಎಂದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿರುವ ದೇಶಗಳು ವ್ಯಾಪಾರದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಸಹಕರಿಸುವ ಸಂವಾದಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು — ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಕಡಿಮೆ tariffs ಮೂಲಕ market access ಗಾಗಿ, ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶೀಯ industry ಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಚೌಕಾಸಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಕಾರ್ಯಸೂಚಿ market access ನಿಂದ trade-related intellectual property ವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ.*	MQ 1.1: Q1, Q2	Model Q ×2	3.1, pp. 9.33 – 9.34; 3.4, p. 9.37 (ಕೇವಲ Model Q)
3.5.2	WTO ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯಾಪಾರದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಏಕೈಕ ಜಾಗತಿಕ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ; ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಹರಿವನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ, ಮುಕ್ತವಾಗಿ, ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮುನ್ಸೂಚನೀಯವಾಗಿ (predictably) ಸುಲಭಗೊಳಿಸುವುದು ಇದರ ಪ್ರಧಾನ ಉದ್ದೇಶ, ಮತ್ತು multilateral ಮಾತುಕತೆಗಳು trade barriers ತಗ್ಗಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿವೆ ('freer trade: gradually, through negotiation').	Q11; MQ 1.4: Q1	RTP 2026-Jan; Model Q	3.5, p. 9.37; 3.5.2, p. 9.40
3.5.3	WTO ನ ಆರು ಉದ್ದೇಶಗಳು: ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದು; ಮುಂದಿನ trade liberalisation ಗಾಗಿ ಮಾತುಕತೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ವೇದಿಕೆ ಒದಗಿಸುವುದು; trade disputes ಬಗೆಹರಿಸುವುದು; ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಪಾರದರ್ಶಕತೆ (transparency) ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು; ಇತರ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುವುದು; ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶಗಳು trading system ನಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯಲು ನೆರವಾಗುವುದು. ಗೌಪ್ಯತೆ (secrecy) ಎಂದಿಗೂ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ.	Q9	PYQ 2026-Jan	3.5, p. 9.38
3.5.4	WTO ರಚನೆ: Geneva ದಲ್ಲಿರುವ Secretariat, Director General ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ; ಮೂರು-ಹಂತದ ನಿರ್ಧಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ — Ministerial Conference ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸಂಸ್ಥೆ (ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಸಭೆ ಸೇರುತ್ತದೆ); ನಂತರ General Council (ಇದು Trade Policy Review Body ಮತ್ತು Dispute Settlement Body ಆಗಿಯೂ ಸಭೆ ಸೇರುತ್ತದೆ); ನಂತರ Goods, Services ಮತ್ತು TRIPS Councils.	MQ 1.5: Q2; MQ 1.5.1: Q1	Model Q ×2	3.5.1, p. 9.38
3.5.5	Dispute-panel ನಿರ್ಧಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಮೇಲ್ಮನವಿಗಳು WTO Appellate Body ಗೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ (SM ಕೇವಲ Dispute Settlement Body ಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ).	MQ 1.5.1: Q2	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.6	Most-favoured-nation (MFN): ದೇಶಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ trading partners ನಡುವೆ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ — ಒಬ್ಬರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ರಿಯಾಯಿತಿ ನೀಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ WTO ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ಅದನ್ನೇ ನೀಡಬೇಕು (ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ಷರತ್ತುಗಳು). ಇದು GATT ನ ಮೊದಲ article (ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದು GATT), ಮತ್ತು GATS (Art. 2) ಹಾಗೂ TRIPS (Art. 4) ನಲ್ಲೂ ಇದೆ; FTAs ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ access ಅನುಮತಿತ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು (exceptions).	Q1, Q6, Q10, Q12; MQ 1.3: Q1	PYQ 2024-Jun; MTP 2024-Dec S1, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	3.5.2, p. 9.39
3.5.7	National treatment: ಆಮದಾದ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ goods (ಹಾಗೂ ವಿದೇಶಿ ಮತ್ತು ದೇಶೀಯ services, trademarks, copyrights, patents) market ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ನಂತರ ಸಮಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು; ಆದ್ದರಿಂದ post-sales services ಅನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಕಂಪನಿಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡುವುದು national treatment ನ ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಆದರೆ import ಮೇಲೆ customs duty ವಿಧಿಸುವುದು ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಲ್ಲ.	Q7; MQ (ix) Restriction on: Q1; MQ 1.5.2: Q1	MTP 2024-Dec S1; Model Q ×2	3.5.2, p. 9.39; 2.3.2(ix), p. 9.25
3.5.8	WTO ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ತತ್ತ್ವಗಳು (guiding principles): ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದ ವ್ಯಾಪಾರ (MFN ಮತ್ತು national treatment); ಮಾತುಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಕ್ರಮೇಣ ಮುಕ್ತ ವ್ಯಾಪಾರ (freer trade); binding ಮತ್ತು transparency ಮೂಲಕ predictability; fair competition ಗೆ ಉತ್ತೇಜನ; ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ. 'Special treatment' ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ.	Q15; MQ 1.5.2: Q1	PYQ 2026-Sep; Model Q	3.5.2, pp. 9.39 – 9.41
3.5.9	Trade Policy Review Mechanism (TPRM): Trade Policy Review Body ಯಿಂದ ಸದಸ್ಯರ trade policies ಮತ್ತು practices ನ ನಿಯಮಿತ ಕಣ್ಗಾವಲು (surveillance) ಮತ್ತು ಕಾಲಿಕ ಪರಿಶೀಲನೆ, ಇದು transparency ಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ.	Q13	MTP 2025-Aug S2	3.5.2, p. 9.40; 3.5.3 ಅಂಶ 15, p. 9.43
3.5.10	ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ: ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶಗಳಿಗೆ ದೀರ್ಘ transition periods, ವಿಶೇಷ ನೆರವು ಮತ್ತು trade concessions; least-developed countries ಗಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರು market access ಅನ್ನು ತ್ವರಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ, technical assistance ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು duty-free, quota-free imports ಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.	MQ 1.5.2: Q2	Model Q	3.5.2, p. 9.41

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.11	ಪ್ರಮುಖ WTO agreements: Agriculture; SPS; Textiles and Clothing; TBT; TRIMs; Anti-Dumping; Customs Valuation; Pre-shipment Inspection; Rules of Origin; Import Licensing; Subsidies and Countervailing Measures; Safeguards; GATS; TRIPS; TPRM; Plurilateral Agreements (GATT ಸ್ವತಃ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ) — NAFTA ಒಂದು regional agreement, WTO agreement ಅಲ್ಲ.	MQ 1.5: Q1	Model Q	3.5.3, pp. 9.41 – 9.43
3.5.12	TRIPS = Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: copyright, trademarks, geographical indications, industrial designs, patents ಇತ್ಯಾದಿಗೆ MFN ಮತ್ತು national treatment, ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಜಾರಿಯೊಂದಿಗೆ (protection and enforcement).	Q4	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1	3.5.3 ಅಂಶ 14, p. 9.43
3.5.13	Trade-related investment measures investment ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ — local content requirements (ಉದಾ. automobile components ನ 25% ದೇಶೀಯವಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕು), ಆಮದು components ಮೇಲಿನ ಮಿತಿಗಳು, trade balancing (imports ಅನ್ನು export earnings ನ 75% ಗೆ ಮಿತಿಗೊಳಿಸುವುದು); national treatment ಮತ್ತು quantitative restrictions ನ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೆ (general elimination) ಅಸಂಗತವಾದ measures ಅನ್ನು TRIMs Agreement ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತದೆ.	MQ (vii) Trade-Related Investment: Q1, Q2	Model Q ×2	2.3.2(vii), p. 9.25; 3.5.3 ಅಂಶ 5, p. 9.42
3.5.14	Agreement on Agriculture ಮೂರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ binding commitments ಮೂಲಕ ಕೃಷಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲಿನ GATT ಶಿಸ್ತುಗಳನ್ನು (disciplines) ಬಲಪಡಿಸುತ್ತದೆ: market access, domestic support ಮತ್ತು export subsidies.	Q14	MTP 2026-Apr S2	3.5.3 ಅಂಶ 1, p. 9.42 (ಅನುಮತಿತ support ಕುರಿತ ವಿವರ ಕೇವಲ MTP ಯಲ್ಲಿ)
3.5.15	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: WTO agreements ಅಡಿಯಲ್ಲಿ NTMs ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅನುಮತಿತ; ಆದ್ದರಿಂದ import quotas, price controls, non-automatic licensing, financial measures, measures affecting competition ಮತ್ತು government procurement policies ಅನ್ನು WTO ನಿಯಮಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು; WTO quotas ಅನ್ನು ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.*	MQ (i) Import Quotas:: Q1; MQ (ii) Price Control: Q1; MQ (iii) Non-automatic Licensing: Q1; MQ (iv) Financial Measures:: Q1; MQ (v) Measures Affecting: Q1; MQ (vi) Government Procurement: Q1	Model Q ×6	2.3, p. 9.21; 3.5.2, p. 9.40 (ಕೇವಲ Model Q)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.5.16	*ವಿಷಯ 2.3 ನೋಡಿ: distribution restrictions ಮತ್ತು ದುಬಾರಿ administrative procedures (licences, ವಿಳಂಬಗಳು, red tape) transaction costs ಏರಿಸಿ imports ಅನ್ನು ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ; procedures trade barriers ಆಗದಂತೆ WTO ನ Agreement on Import Licensing Procedures ಅವನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ — ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ (streamlined) procedures ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ ಗಡಿಯಾಚೆಗಿನ ವಹಿವಾಟುಗಳನ್ನು (cross-border transactions) ಸುಗಮಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.*	MQ (viii) Distribution Restrictions:: Q1; MQ (x) Administrative Procedures:: Q1, Q2	Model Q ×3	2.3.2(viii), (x), p. 9.25; 3.5.3 ಅಂಶ 10, p. 9.43
3.5.17	Safeguard measures ಎಂದರೆ imports ನಲ್ಲಿನ ಹಠಾತ್ ಏರಿಕೆ (surge) ದೇಶೀಯ industry ಗೆ ಹಾನಿ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಥವಾ ಗಂಭೀರ ಹಾನಿಯ ಬೆದರಿಕೆ ಒಡ್ಡಿದಾಗ imports ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸುವ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ತುರ್ತು ನಿರ್ಬಂಧಗಳು; Agreement on Safeguards ಇವುಗಳ ಶಿಸ್ತುಗಳನ್ನು (disciplines) ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.	MQ (xii) Safeguard Measures:: Q1	Model Q	2.3.2(xii), p. 9.26; 3.5.3 ಅಂಶ 12, p. 9.43
3.5.18	SM ಪ್ರಕಾರ safeguards ಸೀಮಿತ ಅವಧಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮತ್ತು non-discriminatory ಆಗಿರಬೇಕು; ಅದು ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ (WTO Agreement on Safeguards ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅನುಮತಿಸುತ್ತದೆ, ಇದನ್ನು ಗರಿಷ್ಠ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು).	MQ (xii) Safeguard Measures:: Q2	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
3.5.19	*ವಿಷಯ 3.2 ನೋಡಿ: trading bloc = ತಮ್ಮ ನಡುವೆ FTA ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ common external tariff ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾದ ದೇಶಗಳ ಗುಂಪು; EU ಒಂದು customs union; 1 ಫೆಬ್ರವರಿ 2021 ರಂದು 339 RTAs ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು.*	Q2, Q3, Q5, Q8	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-Jan; MTP 2024-Dec S1	3.2, pp. 9.34 – 9.35

ವಿಷಯ 3.6 The Doha Round

3 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.6.1	Doha Round = Doha Development Agenda: ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧದ (Second World War) ನಂತರದ ಒಂಬತ್ತನೇ round, ನವೆಂಬರ್ 2001 ರಲ್ಲಿ Qatar ನ Doha ದಲ್ಲಿ ನಡೆದ WTO ನ ನಾಲ್ಕನೇ Ministerial Conference ನಲ್ಲಿ ಆರಂಭ; ಇದು 20 ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ (agriculture, services, NAMA, trade facilitation, environment, IP issues) ಮತ್ತು ಇದರ ಅತ್ಯಂತ ವಿವಾದಾತ್ಮಕ ವಿಷಯ agriculture trade.	Q1, Q3	PYQ 2025-May, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S1	3.6, p. 9.44

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.6.2	Doha Development Agenda ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶಗಳ ಕಾಳಜಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, Uruguay Round agreements ಅನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವು ಎದುರಿಸುವ ತೊಂದರೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ.	Q2	MTP 2026-Apr S2	3.5.2, p. 9.41; 3.6, p. 9.44

ವಿಷಯ 3.7 G 20 Economies — ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವುದು (Facilitating Trade)

1 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP –

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
3.7.1	G20 ಸದಸ್ಯರು: Argentina, Australia, Brazil, Canada, China, European Union, France, Germany, India, Indonesia, Italy, Japan, Republic of Korea, Mexico, Russian Federation, Saudi Arabia, South Africa, Türkiye, United Kingdom ಮತ್ತು United States (Tunisia ಸದಸ್ಯ ದೇಶವಲ್ಲ).	Q1	PYQ 2025-Jan	3.7, p. 9.45

ಘಟಕ 4: Exchange Rate ಮತ್ತು ಅದರ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು (Exchange Rate and its Economic Effects)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 9, ಘಟಕ 4, ಪುಟಗಳು 9.50 – 9.66

ವಿಷಯ 4.1 ಪರಿಚಯ (Introduction)

3 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP – · Model Q 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.1.1	Exchange rate ಎಂದರೆ ಒಂದು ದೇಶದ currency ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶದ currency ಯೊಂದಿಗೆ ವಿನಿಮಯವಾಗುವ ದರ.	MQ 1.1: Q1	Model Q	Summary, p. 9.64
4.1.2	ಉಲ್ಲೇಖಿತ ದರದಲ್ಲಿ (quoted rate) ಒಂದು ಮೊತ್ತವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಲು, ಪ್ರತಿ unit ಗೆ ಇರುವ ಇನ್ನೊಂದು currency ಯ units ನಿಂದ ಗುಣಿಸಿ: 1 USD = 0.85 EUR ಆದಾಗ, 100 USD = 100 × 0.85 = 85 EUR.	MQ 1.2: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
4.1.3	*ವಿಷಯ 4.4 ನೋಡಿ: nominal exchange rate ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ದೇಶದ currency ಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶದ currency ಗೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ದರ.*	MQ 1.4: Q1	Model Q	4.4, p. 9.54

ವಿಷಯ 4.2 The Exchange Rate

1 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.2.1	ವಿದೇಶಿ goods, services ಮತ್ತು assets ಖರೀದಿಸುವ US ನಿವಾಸಿಗಳು forex market ಗೆ dollars ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆ (ಅವರಿಗೆ foreign currency ಬೇಕು — SM ನೀಡುವ demand-side ಕಾರಣ 'purchase goods and services from another country'); ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವ US ನಿವಾಸಿಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ, ಪೂರೈಕೆಯಾಗುವ dollars ನ ಪ್ರಮಾಣ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.	Q1	MTP 2025-Dec S1	4.6, pp. 9.56 – 9.57 (US-side ನಿರೂಪಣೆ ಕೇವಲ MTP ಯಲ್ಲಿ)

ವಿಷಯ 4.3 The Exchange Rate Regimes

16 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP 1 · MTP 5 · Model Q 10

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.3.1	Exchange rate regime ಎಂದರೆ ಒಂದು ದೇಶ ವಿದೇಶಿ currencies ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ currency ಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ — ವಿದೇಶಿ currencies ನ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ currency ಯ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ವಿಧಾನ; ಇದರ ಎರಡು ತುದಿಗಳು floating (flexible) ಮತ್ತು fixed regime.	MQ 1.3: Q1	Model Q	4.3, p. 9.52
4.3.2	Floating regime ನಲ್ಲಿ exchange rate market-determined — ಇತರ currencies ಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಂತೆ ಆ currency ಯ demand ಮತ್ತು supply ಯಿಂದ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ; free float ನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಮತ್ತು central banks foreign exchange market ನಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ.	MQ 1.1: Q1	Model Q	4.3, p. 9.52; Summary, p. 9.64
4.3.3	Managed float: rates ಈಗಲೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ float ಆಗುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಲು ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ central bank ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತದೆ — currency ಖರೀದಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಮಾರುವುದು — ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಠಾತ್ ದೊಡ್ಡ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು. RBI ಯ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಭಾರತದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು managed float ಆಗಿಸುತ್ತದೆ (ಸಡಿಲವಾಗಿ 'dirty float' ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ — ಇದು floating regimes ನ ಲಕ್ಷಣ, fixed regimes ನದ್ದಲ್ಲ).	Q2, Q4, Q6; MQ Managed Float Systems: Q1, Q2	MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1, 2026-Apr S1; Model Q ×2	4.3, pp. 9.52 – 9.53 (ಭಾರತದ regime ಮತ್ತು 'dirty float' ಅನ್ನು SM ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲ)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.3.4	Fixed (pegged) exchange rate: ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಯಿಂದ ನಿಗದಿ — ತನ್ನ currency ಯ ಮೌಲ್ಯ ಇನ್ನೊಂದು currency, currencies ನ basket ಅಥವಾ gold ನಂತಹ ಇನ್ನೊಂದು ಮೌಲ್ಯಮಾಪಕದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಎಂದು ಸರ್ಕಾರ ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಆದೇಶಿಸುತ್ತದೆ; central bank forex market ನಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ (foreign currency ಖರೀದಿ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟ) ಸದಾ ಸಿದ್ಧವಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಸಾಕಷ್ಟು foreign exchange reserves ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.	MQ 1.2: Q2; MQ Fixed Exchange Rates: Q1, Q2	Model Q ×3	4.3, p. 9.53; Summary, p. 9.64
4.3.5	Soft peg: exchange rate ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ market ನಿಂದ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ; hard peg: central bank ಸ್ಥಿರ ಮತ್ತು ಬದಲಾಗದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯ IMF ಸದಸ್ಯರು ಬಳಸುವ regime soft peg.	Q1	RTP 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1	ಸಾರಾಂಶ (Summary), p. 9.64 (IMF-ಸದಸ್ಯತ್ವ ಕುರಿತ ಅಂಶ ಕೇವಲ RTP/MTP ಯಲ್ಲಿ)
4.3.6	Crawling peg (ನಿಗದಿತ ಸೂಚಕಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಲಾಗುವ rate) ಮತ್ತು currency board (ದೇಶೀಯ currency ಯನ್ನು ಸ್ಥಿರ ದರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿದೇಶಿ currency ಗೆ peg ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ) SM ನಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸದ ಮಧ್ಯಂತರ regimes.	MQ 1.3: Q2, Q3	Model Q ×2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
4.3.7	Fixed regime ನ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು: currency ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು exchange rate risks ಹಾಗೂ transaction costs ಅನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತದೆ; ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು investment ಅನ್ನು ಬಹಳಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ; exchange rate ಚಲನೆಗಳ ಮೇಲಿನ speculation ನಲ್ಲಿ **ಇಳಿಕೆ**; monetary authority ಮೇಲೆ ಶಿಸ್ತು (ಕಡಿಮೆ inflation); ಸ್ಥಿರತೆ investment ಅನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ; monetary policy ಯ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹತೆಯನ್ನು (credibility) ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ವೆಚ್ಚ (cost): central bank ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಸಾಕಷ್ಟು reserves ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.	Q3	PYQ 2025-Sep	4.3, p. 9.53
4.3.8	Floating regime — ಪ್ರಯೋಜನಗಳು: ಸ್ವತಂತ್ರ monetary policy; exchange rate ಅನ್ನು policy tool ಆಗಿ ಬಳಸಬಹುದು; ಭಾರೀ forex reserves ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಅನನುಕೂಲ: ಅಸ್ಥಿರ (volatile) exchange rates ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಹಿವಾಟುಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ವೆಚ್ಚಗಳಿಗೆ risk premium ಸೇರಿಸುತ್ತವೆ. Fixed = ಸ್ಥಿರತೆ ಮತ್ತು credibility, ಆದರೆ flexibility ಇಲ್ಲ; floating = policy flexibility, ಆದರೆ ಕಡಿಮೆ ಸ್ಥಿರತೆ.	Q5	MTP 2025-Aug S2	4.3, p. 9.54
4.3.9	*ವಿಷಯ 4.7 ನೋಡಿ: ಇನ್ನೊಂದು currency ಅಥವಾ ಇತರ currencies ನ basket ಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು currency ಯ ಮೌಲ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ಅದು appreciate ಆಗುತ್ತದೆ.*	MQ 1.2: Q1	Model Q	4.7, p. 9.57

ವಿಷಯ 4.4 Nominal versus Real Exchange Rates

6 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP – · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.4.1	Nominal exchange rate: ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ದೇಶದ currency ಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶದ currency ಗೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ದರ. Real exchange rate: ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ದೇಶದ goods ಮತ್ತು services ಅನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶದ goods ಮತ್ತು services ಗೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ದರ — ಒಂದು ದೇಶದ ಒಂದು good ಅಥವಾ service ನ 'how many' (ಎಷ್ಟು) ಘಟಕಗಳನ್ನು ವಿದೇಶದ ಅದೇ good ಅಥವಾ service ನ 'one' (ಒಂದು) ಘಟಕಕ್ಕೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದು. Trade flows ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದು real rate, nominal rate ಅಲ್ಲ.	(+ 4.1 MQ 1.4 Q1, 4.5 Q4)	PYQ 2026-Sep; Model Q	4.4, p. 9.54
4.4.2	Real exchange rate = Nominal exchange rate × (Domestic price index ÷ Foreign price index) — nominal rate ಮತ್ತು prices ನ ಅನುಪಾತದ (ratio of prices) ಗುಣಲಬ್ಧ. Nominal rate ಗಾಗಿ ಮರುಜೋಡಿಸಿ: NER = RER × Foreign index ÷ Domestic index (25 × 70/140 = 12.5); ನೇರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ (forwards): 15 × 250/200 = 18.75.	Q2, Q3 (+ 4.6 MQ 1.4 Q1)	PYQ 2026-Jan, 2026-May; Model Q	4.4, p. 9.55
4.4.3	REER = nominal effective exchange rate (ವಿವಿಧ foreign currencies ನ weighted average ಎದುರು domestic currency ಯ ಮೌಲ್ಯ) ಅನ್ನು price deflator ಅಥವಾ index of costs ಇಂದ ಭಾಗಿಸಿದ್ದು, ಅಂದರೆ inflation ಗೆ ಹೊಂದಿಸಿದ (adjusted) NEER; nominal rate ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದರೆ, domestic inflation foreign inflation ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ಮಾತ್ರ REER ಏರುತ್ತದೆ.	Q4, Q5	MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S1	4.4, p. 9.55; Summary, p. 9.65
4.4.4	REER ನಲ್ಲಿ ಏರಿಕೆ (ಹೆಚ್ಚಿನ real exchange rate) ಎಂದರೆ exports ದುಬಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು imports ಅಗ್ಗವಾಗುತ್ತವೆ — trade competitiveness ನಲ್ಲಿ ನಷ್ಟ; ಆದ್ದರಿಂದ exports ಕಡಿಮೆ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು current account, deficit ನತ್ತ ಸಾಗುತ್ತದೆ.	Q1, Q6	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2026-Apr S1	4.4, p. 9.55; 4.9, p. 9.63

ವಿಷಯ 4.5 The Foreign Exchange Market

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP 2 · Model Q 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.5.1	Foreign exchange market ಎಂದರೆ foreign currencies ನ ವಿನಿಮಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ markets ಮತ್ತು institutions ನ ವ್ಯಾಪಕ ಸಮೂಹ — ಇದು over-the-counter, ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಲಾದ (electronically linked) network (ಒಂದು ಭೌತಿಕ ಸ್ಥಳವಲ್ಲ), ಬಹಳ ಕಿರಿದಾದ spreads ಹೊಂದಿದೆ.	MQ 1.5: Q1	Model Q	Summary, p. 9.65

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.5.2	ಹೆಚ್ಚಿನ forex ವಹಿವಾಟುಗಳು foreign currencies ಅನ್ನು US dollars ಗೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ — importer ಅಥವಾ exporter ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರ national currency ಯೂ dollar ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹ; ಆದ್ದರಿಂದ dollar 'vehicle currency'.	Q1, Q2	PYQ 2026-Jan; MTP 2024-Aug	4.5, p. 9.56
4.5.3	ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಾರವಾಗುವ currency pair EUR/USD (dollar ನ vehicle ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ).	MQ 1.5: Q2	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
4.5.4	Foreign currency ಗೆ demand ಇರುವ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ speculation ಮತ್ತು hedging ಸೇರಿವೆ; speculative trading ರಾಜಕೀಯ ಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತು economic indicators ಇಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳ (expectations) ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.	MQ 1.6: Q1	Model Q	4.6, p. 9.57 (expectations ಚಾಲಕ ಅಂಶ — ಕೇವಲ Model Q)
4.5.5	ಭಾರತದಲ್ಲಿ foreign exchange ಅನ್ನು Foreign Exchange Management Act (FEMA), 1999 ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ; ಇದರ ಆಡಳಿತ RBI ಯದು.	Q3	MTP 2026-Apr S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
4.5.6	Direct quote (European) = ಒಂದು unit foreign currency ಗೆ local currency ಯ units (₹65/US$; foreign currency base ಆಗಿರುತ್ತದೆ); indirect quote (American) = ಒಂದು unit local currency ಗೆ foreign currency ಯ units (ಪ್ರತಿ rupee ಗೆ $0.0151; domestic currency base ಆಗಿರುತ್ತದೆ). Cross rate = X–Y ಮತ್ತು X–Z rates ಇಂದ ಪಡೆದ Y ಮತ್ತು Z ನಡುವಿನ rate.	(+ 4.9 Q1, 4.9 Q2)	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep	Summary, p. 9.64
4.5.7	Arbitrage — ಒಂದು asset ನ ವಿವಿಧ dealing places ನಲ್ಲಿನ price ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು risk-less profits ಗಳಿಸುವುದು — ಇದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ currency ಗೆ ಎಲ್ಲಾ markets ನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ exchange rate ಇರುತ್ತದೆ.	(+ 4.9 Q3)	MTP 2024-Dec S1	Summary, p. 9.65
4.5.8	*ವಿಷಯ 4.4 ನೋಡಿ: real exchange rate ಒಂದು ದೇಶದ ಒಂದು good ಅಥವಾ service ನ 'how many' (ಎಷ್ಟು) ಘಟಕಗಳನ್ನು ವಿದೇಶದ ಅದೇ good ಅಥವಾ service ನ 'one' (ಒಂದು) ಘಟಕಕ್ಕೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.*	Q4	PYQ 2026-Sep	4.4, p. 9.54; Summary, p. 9.65

ವಿಷಯ 4.6 Nominal Exchange Rate ನ ನಿರ್ಧಾರ (Determination of Nominal Exchange Rate)

10 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP – · Model Q 10

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.6.1	ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ foreign exchange ನ supply ಮತ್ತು demand, domestic currency ಯ external value ಅನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ; ಕೆಳಮುಖ ಇಳಿಜಾರಿನ demand curve (D$) ಮೇಲ್ಮುಖ ಇಳಿಜಾರಿನ supply curve (S$) ಅನ್ನು ಸಂಧಿಸುವಲ್ಲಿ equilibrium rate. Foreign currency ಗೆ demand: ವಿದೇಶಿ goods ಮತ್ತು services ಖರೀದಿ, unilateral transfers, ವಿದೇಶಕ್ಕೆ investment income ಪಾವತಿಗಳು, ವಿದೇಶಿ financial assets ಖರೀದಿ, ವಿದೇಶಿ bank account ತೆರೆಯುವುದು, real capital ನ ನೇರ ಒಡೆತನ, speculation ಮತ್ತು hedging. Supply: home exports ನ ಖರೀದಿಗಳು, home country ಗೆ transfers, investment income, FDI ಮತ್ತು portfolio investment, bank deposits, speculation.	MQ 1.5: Q1 (+ 4.2 Q1)	MTP 2025-Dec S1; Model Q	4.6, pp. 9.56 – 9.57
4.6.2	*ವಿಷಯ 4.9 ನೋಡಿ: depreciation ಒಂದು ದೇಶದ exports ನ relative price ಅನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ (ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ); appreciation ಅದರ imports ನ relative price ಅನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ (domestic consumers ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕ).*	MQ 1.1: Q1, Q2	Model Q ×2	4.9, p. 9.60
4.6.3	Trade deficit: ಒಂದು ದೇಶದ imports ಅದರ exports ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು.	MQ 1.2: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
4.6.4	*ವಿಷಯ 4.4 ನೋಡಿ: RER = NER × (domestic price ÷ foreign price); US inflation 2% ಮತ್ತು Eurozone inflation 1% ಇದ್ದಾಗ, 0.85 × 1.02/1.01 ≈ 0.858 EUR (ಮುದ್ರಿತ key 0.8685 — Editorial Note ನೋಡಿ).*	MQ 1.4: Q1, Q2	Model Q ×2	4.4, p. 9.55
4.6.5	SM ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹೊರಗೆ: short term ನಲ್ಲಿ relative inflation, relative interest rates ಮತ್ತು trade balances ಎಲ್ಲವೂ nominal rate ಅನ್ನು ಚಲಿಸುತ್ತವೆ; long-term ಪ್ರವೃತ್ತಿ relative inflation rates ಅನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ (purchasing power parity).	MQ 1.6: Q1, Q2	Model Q ×2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
4.6.6	SM ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹೊರಗೆ: ಹೆಚ್ಚಿನ domestic interest rates ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿರತೆ (political stability) foreign capital ಅನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ, domestic currency ಗೆ demand ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು appreciate ಆಗುತ್ತದೆ.	MQ 1.7: Q1, Q2	Model Q ×2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)

ವಿಷಯ 4.7 Exchange Rates ನಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು (Changes in Exchange Rates)

3 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP – · Model Q 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.7.1	ಒಂದು currency ಯ ಮೌಲ್ಯ ಇನ್ನೊಂದು currency ಅಥವಾ currencies ನ basket ಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಏರಿದಾಗ ಅದು appreciate ಆಗುತ್ತದೆ, ಇಳಿದಾಗ depreciate ಆಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು depreciate ಆದಾಗ, ಇನ್ನೊಂದು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ appreciate ಆಗುತ್ತದೆ. Home-currency depreciation = foreign currency ಯ home-currency price ನಲ್ಲಿ ಏರಿಕೆ: $1 = ₹70 → ₹75 (ಅಥವಾ €1 = ₹80 → ₹85) ಎಂದರೆ rupee depreciate ಆಗಿದೆ.	Q1 (+ 4.3 MQ 1.2 Q1)	PYQ 2024-Sep; Model Q	4.7, pp. 9.57 – 9.58
4.7.2	Floating rate ಅಡಿಯಲ್ಲಿ, ಒಂದು currency ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ demand (supply ಬದಲಾಗದೆ) ಅದರ exchange value ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ — ಅದು appreciate ಆಗುತ್ತದೆ; foreign currency ಗೆ demand ನಲ್ಲಿ ಬಲಮುಖ shift home currency ಯನ್ನು depreciate ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು foreign exchange ನ supply ಯಲ್ಲಿ ಬಲಮುಖ shift ಅದನ್ನು appreciate ಮಾಡುತ್ತದೆ.	MQ 1.6: Q1; MQ 1.7: Q1 (+ 4.9 MQ 1.6 Q1)	Model Q ×3	4.7, pp. 9.58 – 9.59

ವಿಷಯ 4.8 Devaluation Vs Depreciation

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP 1 · Model Q 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.8.1	Devaluation: currency ಯ fixed par value ಯ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ (discrete) ಅಧಿಕೃತ ಕೆಳಮುಖ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ (fixed ಅಥವಾ ಬಹುತೇಕ fixed regime); revaluation: ಆ par value ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಧಿಕೃತ ಏರಿಕೆ. Depreciation / appreciation: floating rate ಅಡಿಯಲ್ಲಿ demand ಮತ್ತು supply ಎಂಬ market forces ಇಂದ ಮೌಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ / ಏರಿಕೆ, government ಕ್ರಮದಿಂದ ಅಲ್ಲ.	Q1; MQ 1.8: Q1, Q2	MTP 2024-Dec S1; Model Q ×2	4.8, pp. 9.59 – 9.60
4.8.2	Devaluation ಅಥವಾ revaluation ಒಂದು policy ಕ್ರಮ: monetary authority ಒಂದು reference currency ಅಥವಾ basket ಎದುರು ಹೊಸ fixed rate ಅನ್ನು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ; ನಂತರ ಆ rate ಅನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು central bank foreign currency ಯನ್ನು ಖರೀದಿಸುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಮಾರುತ್ತದೆ.	MQ 1.8: Q3	Model Q	4.8, p. 9.59; 4.3, p. 9.53
4.8.3	*ವಿಷಯ 4.9 ನೋಡಿ: depreciation imports ನ relative price ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ (ಇಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ); ಇದು output expansion ಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ, economic activity ಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು trade balance ಅನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ.*	Q2	PYQ 2026-May	Summary, p. 9.66

ವಿಷಯ 4.9 Exchange Rate ಏರಿಳಿತಗಳು ದೇಶೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀರುವ ಪರಿಣಾಮ (Impacts of Exchange Rate Fluctuation on Domestic Economy)

16 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 5 · RTP 4 · MTP 5 · Model Q 6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.9.1	Depreciation ಒಂದು ದೇಶದ exports ನ relative price ಅನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು imports ನ relative price ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ: ವಿದೇಶೀಯರಿಗೆ ಅದರ exports ಅಗ್ಗ (ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ), ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ imports ದುಬಾರಿ — ಆದ್ದರಿಂದ dollar, euro ಎದುರು depreciate ಆದರೆ, Eurozone ಗೆ US exports ಏರುತ್ತವೆ.	Q6; MQ 1.7: Q1; MQ 1.9: Q1 (+ 4.6 MQ 1.1 Q1)	PYQ 2024-Jun; RTP 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2; Model Q ×3	4.9, p. 9.60
4.9.2	Appreciation exports ನ relative price ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು imports ನದನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ: ವಿದೇಶೀಯರು ಆ ದೇಶದ products ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪಾವತಿಸುತ್ತಾರೆ, domestic consumers ವಿದೇಶಿ products ಗೆ ಕಡಿಮೆ ಪಾವತಿಸುತ್ತಾರೆ — US exchange rate ಏರಿದಾಗ ವಿದೇಶಿ goods ಅಗ್ಗವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು US imports ಹೆಚ್ಚುತ್ತವೆ; revaluation ಕೂಡ ಅದೇ ರೀತಿ imports ನ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತದೆ.	Q5, Q9 (+ 4.6 MQ 1.1 Q2)	MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S2; Model Q	4.9, p. 9.60
4.9.3	Currency ಯ appreciation ಅಥವಾ strong currency, domestic currency ಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯಯುತವಾಗಿಸುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ foreign currency ಗೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಬಹುದು.	Q7	PYQ 2025-May	4.9, p. 9.62
4.9.4	Appreciation exports ನ price ಅನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ exports ನ ಪ್ರಮಾಣ (quantity) ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; ಅಗ್ಗದ imports, import quantity ಯನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತವೆ, aggregate demand ಮತ್ತು growth ಇಳಿಯುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು current account ಹದಗೆಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ತೋರುತ್ತದೆ (elasticities ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ).	Q10	PYQ 2026-Sep	4.9, p. 9.63
4.9.5	Depreciation ವೆಚ್ಚವನ್ನು domestic goods ನತ್ತ ತಿರುಗಿಸುತ್ತದೆ, economic activity ಮತ್ತು output expansion ಅನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು trade balance ಅನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ — ಆದ್ದರಿಂದಲೇ price competitiveness ಮೇಲೆ domestic inflation ನ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅದು ಸರಿದೂಗಿಸಬಲ್ಲದು; ಆದರೆ short run ನಲ್ಲಿ ಅದು consumer price inflation ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ (ದುಬಾರಿ imported goods) ಮತ್ತು imported inputs ಮೂಲಕ cost-push inflation ಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು.	Q8; MQ 1.9: Q2 (+ 4.8 Q2)	PYQ 2026-May; RTP 2025-May; Model Q	4.9, p. 9.61; Summary, p. 9.66

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
4.9.6	Exchange rate volatility (ಹಠಾತ್, ಗಮನಾರ್ಹ ಏರಿಳಿತಗಳು) forecasting ಅನ್ನು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು hedging costs ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ; foreign investors ಅನಿರ್ಧಾರಿತರು ಅಥವಾ ಅತಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯವರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಆದ್ದರಿಂದ FPI ಮತ್ತು FDI inflows ಕುಗ್ಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.	MQ 1.7: Q2; MQ 1.9: Q3	Model Q ×2	4.9, p. 9.62 ('volatility' ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ — ಕೇವಲ Model Q)
4.9.7	Flexible regime ನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವ trade deficit, foreign currency ಗೆ demand ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ domestic currency depreciate ಆಗುತ್ತದೆ (ಮುದ್ರಿತ key 'appreciation' ತಪ್ಪು — Editorial Note ನೋಡಿ).	MQ 1.6: Q1	Model Q	4.7, p. 9.58
4.9.8	Current account deficit: imports (payments) exports (receipts) ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು; ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವ current account deficit, growth ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಅಪಾಯದ ಸಂಕೇತ.	Q4	RTP 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2	4.9, p. 9.61 (ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)
4.9.9	*ವಿಷಯ 4.5 ನೋಡಿ: indirect quote = ಒಂದು unit local currency ಗೆ foreign currency ಯ units; cross rate = ಬೇರೆ ಎರಡು currency pairs ಇಂದ ಪಡೆದ rate; arbitrage ಇಂದ ಎಲ್ಲಾ markets ಒಂದೇ rate ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ.*	Q1, Q2, Q3	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1	Summary, pp. 9.64 – 9.65

ಘಟಕ 5: ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಂಡವಾಳ ಚಲನೆಗಳು (International Capital Movements)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 9, ಘಟಕ 5, ಪುಟಗಳು 9.70 – 9.86

ವಿಷಯ 5.2 Foreign Capital ನ ವಿಧಗಳು (Type of Foreign Capital)

6 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP 1 · MTP 3 · Model Q 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.2.1	International capital movements ಎಂದರೆ financial assets ಮತ್ತು liabilities ನ ಗಡಿಯಾಚೆಗಿನ (cross-border) ಹರಿವುಗಳು; 'foreign capital' ವಿದೇಶದಿಂದ home country ಗೆ ಬರುವ ಯಾವುದೇ capital inflow ಅನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ — ಉದಾ: FDI ಪಡೆಯುವ ದೇಶ.	MQ 1.1: Q1, Q2	Model Q ×2	5.2, p. 9.71 (ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಪದಪ್ರಯೋಗ — ಕೇವಲ Model Q)
5.2.2	Foreign capital ನ ಅಂಶಗಳು (components): (1) foreign aid — bilateral, multilateral (World Bank ನಂತಹ international organisations ನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದ funds), tied ಅಥವಾ untied, grants; (2) borrowings — inter-government loans, international institutions ಇಂದ loans (World Bank, IMF, ADB), soft loans (IDA), external commercial borrowing, trade credit; (3) NRI deposits; (4) investments — FPI ಮತ್ತು FDI.	MQ 1.2: Q1	Model Q	5.2, pp. 9.71 – 9.72

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.2.3	World Bank ಎಂದರೆ International Bank for Reconstruction and Development (IBRD).	Q1	RTP 2025-Jan	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ RTP)
5.2.4	World Bank lending ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಗಳ development lending (IMF lending short-term); MTP key 'medium term loans' ಎಂದು ಮುದ್ರಿಸಿದೆ — Editorial Note ನೋಡಿ.	Q2	MTP 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
5.2.5	Global Depository Receipt ಎಂದರೆ ಒಂದು domestic company ಯ shares ಬದಲಿಗೆ overseas (depository) bank ನೀಡುವ negotiable receipt.	Q3	MTP 2026-Apr S2, 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 5.3 Foreign Direct Investment (FDI)

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 4 · RTP – · MTP 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.3.1	FDI (IMF): long-term relationship ಒಳಗೊಂಡ, ಮತ್ತು ಒಂದು economy ಯ resident entity ಇನ್ನೊಂದು economy ಯಲ್ಲಿರುವ enterprise ನಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ lasting interest ಮತ್ತು control ಅನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ investment — ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ordinary shares ಅಥವಾ voting power ನ ಕನಿಷ್ಠ 10%; investor control ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು management ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಾನೆ.	Q7	MTP 2026-Apr S1	5.3, p. 9.72
5.3.2	FDI ಗೆ ಮೂರು components: equity capital, reinvested earnings ಮತ್ತು other direct capital (intra-company loans) — portfolio investment ಇದರ component **ಅಲ್ಲ**.	Q1	PYQ 2024-Jun	5.3, p. 9.72
5.3.3	Direct investment ನ ಮುಖ್ಯ ರೂಪಗಳು: overseas subsidiaries ಅಥವಾ branches, joint ventures, natural resources ನ ಜಂಟಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ (joint development), companies ನ ಖರೀದಿ ಅಥವಾ ಸೇರ್ಪಡೆ (purchase or annexation); external commercial borrowing ಒಂದು borrowing (debt), ಅದು ಯಾವುದೇ ownership ಅಥವಾ control ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು FDI ಅಲ್ಲ.	Q4	PYQ 2026-May	5.3, p. 9.72; 5.2, p. 9.71

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.3.4	Horizontal FDI: ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅದೇ ಬಗೆಯ business ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ (US cell-phone provider ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದೇ service ನೀಡುವುದು); vertical: ಮುಖ್ಯ business ಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಬೇರೆ ಚಟುವಟಿಕೆ ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ (car maker ಒಂದು parts supplier ಅನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು); conglomerate: ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ business — investor ಗೆ ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆ industry ಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ firm ಜೊತೆ joint venture; two-way: ದೇಶಗಳ ನಡುವಿನ ಪರಸ್ಪರ (reciprocal) investments.	Q2, Q3 (+ 5.9 Q4, 5.9 Q6)	PYQ 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-Jan, 2026-Sep	5.3, p. 9.73
5.3.5	ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ FDI inflows ನ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲ Singapore.	Q5	MTP 2025-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
5.3.6	FDI inflow, capital account balance ಅನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ ಆದರೆ foreign liabilities ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ, Net International Investment Position ಅನ್ನು ಹದಗೆಡಿಸುತ್ತದೆ.	Q6	MTP 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 5.4 Foreign Portfolio Investment (FPI)

10 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP 1 · MTP 1 · Model Q 7

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.4.1	FPI ಎಂದರೆ 'real capital' ಅಲ್ಲ, 'financial capital' ನ ಹರಿವು — capital market ಮೂಲಕ stocks, bonds ಮತ್ತು ಇತರ financial instruments ನಲ್ಲಿ investment; ownership ಅಥವಾ control ಇಲ್ಲ, stake 10% ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ, ಮತ್ತು ಲಾಭದಾಯಕ return (remunerative return) ಪಡೆಯುವುದೇ ಏಕೈಕ ಉದ್ದೇಶ; ಹೆಚ್ಚಿನ returns ನ ಸಾಧ್ಯತೆ ತೋರುವ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಇದು ಹರಿಯುತ್ತದೆ.	Q1; MQ 1.2: Q1; MQ 1.4: Q1, Q3	MTP 2024-Dec S1; Model Q ×3	5.4, pp. 9.73 – 9.74
5.4.2	FDI vs FPI (Table 4.5.1): FDI physical assets ಅನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ, long-term interest ಹೊಂದಿದೆ, ಹಿಂತೆಗೆಯುವುದು ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಕಷ್ಟ, speculative ಅಲ್ಲ, technology transfer ತರುತ್ತದೆ, employment ಮತ್ತು wages ಮೇಲೆ ನೇರ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿ management control ಹೊಂದಿದೆ; FPI ಕೇವಲ financial assets ನಲ್ಲಿ, short-term, ಹಿಂತೆಗೆಯುವುದು ಸುಲಭ, speculative, technology transfer ಇಲ್ಲ, ನೇರ employment ಪರಿಣಾಮ ಇಲ್ಲ, management control ಇಲ್ಲ.	Q2; MQ 1.4: Q2	PYQ 2025-May; Model Q	5.4, p. 9.74
5.4.3	Control ಬಯಸದೆ shares ಖರೀದಿಸುವುದು portfolio investment — ಇದು FDI ನ mode ಅಲ್ಲ (Editorial Note ನೋಡಿ).	MQ 1.6: Q1	Model Q	5.4, p. 9.73

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.4.4	FII = domestic securities ನಲ್ಲಿ foreign institutions ಮಾಡುವ investment — capital market ಅನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ, equity capital ನ ಹರಿವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಮತ್ತು financial innovation ಅನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ portfolio capital.	Q3; MQ 1.2: Q2	RTP 2025-May; Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ RTP)
5.4.5	Capital flight = economic ಅಥವಾ political ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಒಂದು ದೇಶದಿಂದ capital ನ ತ್ವರಿತ outflow (ಮುದ್ರಿತ key ಸಾಮಾನ್ಯ investment flows ಅನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ — Editorial Note ನೋಡಿ).	MQ 1.1: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
5.4.6	ಇತರ ಘಟಕಗಳಿಂದ ಹೊಂದಿಸುವ (matching) items: developing countries ಜಾಗತಿಕ trading system ನಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯಲು ನೆರವಾಗುವುದು = WTO (ಘಟಕ 3); governments ಮತ್ತು central banks forex market ನಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸದಿರುವುದು = free-floating exchange rate system.	Q2	PYQ 2025-May	4.3, p. 9.52; WTO, SM ಘಟಕ 3 ರಲ್ಲಿ

ವಿಷಯ 5.5 Foreign Direct Investment ಗೆ ಕಾರಣಗಳು (Reason for Foreign Direct Investment)

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP 2 · Model Q 4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.5.1	Capital ಅನ್ನು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಅಥವಾ industries ನಡುವೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ, ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ rate of return ನ ನಿರೀಕ್ಷೆ (economic interests ನ ಗರಿಷ್ಠೀಕರಣ); superior management skills ಅಥವಾ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ patent ನಂತಹ firm-specific assets ವಿದೇಶಿ firm ಗೆ host-country firms ಗಿಂತ ಉತ್ತಮ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಲು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ.	MQ 1.1: Q1	Model Q	5.5, pp. 9.74 – 9.75
5.5.2	FDI ಗೆ ಕಾರಣಗಳು: ದೊಡ್ಡ, ವೇಗವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ markets ಅನ್ನು ಗಳಿಸುವುದು; strategic raw materials ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು mineral ಅಥವಾ raw-material ನಿಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ (resource-seeking); ಕಡಿಮೆ relative wages; economies of large-scale operation; risk diversification — ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ, ಹೊಸ markets, resources ಮತ್ತು technologies ಗೆ ಪ್ರವೇಶ.	Q2; MQ 1.3: Q1; MQ 1.5: Q1	MTP 2025-Jan S2; Model Q ×2	5.5, pp. 9.75 – 9.76; Table 4.5.2, pp. 9.76 – 9.77
5.5.3	'Getting behind the tariff wall': blanket bans, ಹೆಚ್ಚಿನ customs duties ಅಥವಾ non-tariff barriers ಇಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ markets ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದನ್ನು FDI ಸುಲಭಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ — ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದರಿಂದ import tariffs ಮತ್ತು quotas ತಪ್ಪುತ್ತವೆ.	MQ 1.5: Q2	Model Q	5.5, p. 9.75

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.5.4	Tax breaks ಮತ್ತು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ salaries ನಂತಹ investment privileges ನ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯಲು ವಿದೇಶಿ corporations ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುವುದು Foreign Direct Investment.	Q1	PYQ 2024-Sep	5.9, pp. 9.82 – 9.83; 5.5, p. 9.76
5.5.5	FDI ಆಕರ್ಷಿಸುವ host-country policies: ಬೆಂಬಲಾತ್ಮಕ tax policies (tax holidays), openness ಮತ್ತು special economic zones ನಂತಹ preferential investment systems, ಸ್ಥಿರ ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲಕರ investment climate, business facilitation (ease of doing business); protectionist import bans FDI ಗೆ ಉತ್ತೇಜನವಲ್ಲ.	Q3	MTP 2025-Dec S1	5.5, p. 9.76; Table 4.5.2, p. 9.77

ವಿಷಯ 5.6 Modes of Foreign Direct Investment (FDI)

8 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP 5 · Model Q 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.6.1	FDI ನ modes: (i) ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ subsidiary ಅಥವಾ associate company ತೆರೆಯುವುದು; (ii) overseas company ಯಲ್ಲಿ equity injection; (iii) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿದೇಶಿ company ಯಲ್ಲಿ controlling interest ಗಳಿಸುವುದು; (iv) mergers and acquisitions; (v) joint venture; (vi) greenfield investment; (vii) brownfield investment.	Q5; MQ 1.3: Q1; MQ 1.6: Q1	MTP 2026-Apr S2; Model Q ×2	5.6, pp. 9.77 – 9.78
5.6.2	Greenfield investment: parent company ಹೊಸದಾಗಿ production ಆರಂಭಿಸಲು ಹೊಸ overseas affiliate ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು (ಹೊಸ assets ನ ಸೃಷ್ಟಿ) — ಉದಾ: ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ exploration ಮತ್ತು production ಗಾಗಿ ONGC ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ONGC Videsh.	Q1, Q4; MQ 1.6: Q2	MTP 2024-Aug, 2026-Apr S1; Model Q	5.6, p. 9.78
5.6.3	Brownfield investment: ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೊಸ infrastructure ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಬದಲು merging, acquiring ಅಥವಾ leasing ಮೂಲಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ infrastructure ಅನ್ನು ಬಳಸುತ್ತದೆ; ಭಾರತದಲ್ಲಿ brownfield airport projects ನಲ್ಲಿ automatic route ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 100% FDI ಗೆ ಅನುಮತಿ ಇದೆ.	Q2, Q3 (+ 5.9 Q3)	PYQ 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Aug S2, 2025-Dec S1	5.6, p. 9.78

ವಿಷಯ 5.7 Foreign Direct Investment ನ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು (Benefits of Foreign Direct Investment)

2 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.7.1	FDI ಒಂದು production base ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ direct employment ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ, ಜೊತೆಗೆ backward ಮತ್ತು forward linkages, ancillary units ಮತ್ತು multiplier effects ಮೂಲಕ indirect employment; ಇದು technological know-how, management skills ಮತ್ತು skill development ತರುತ್ತದೆ.	Q1, Q2	MTP 2025-Jan S2, 2025-Dec S1	5.7, pp. 9.78 – 9.79
5.7.2	ಇತರ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು: competition (cost ಇಳಿಸುವ, quality ಸುಧಾರಿಸುವ innovations, ಕಡಿಮೆ prices), domestic savings ಮೀರಿದ finance, technology spill-overs, foreign markets ಮತ್ತು exports ಗೆ ಉತ್ತಮ ಪ್ರವೇಶ, ಹೊಸ tax revenue, economies of scale, ದುರ್ಬಲಗೊಂಡ domestic monopolies, ಅನುಕೂಲಕರ balance of payments, ಉತ್ತಮ work culture.	(+ 5.8 MQ 1.7 Q1)	Model Q	5.7, pp. 9.78 – 9.80

ವಿಷಯ 5.8 Foreign Direct Investment ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಭಾವ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು (Potential Problems Associated with Foreign Direct Investment)

6 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP – · Model Q 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.8.1	*ವಿಷಯ 5.7 ನೋಡಿ: job creation, technology transfer ಮತ್ತು competition ನಿಂದ ಕಡಿಮೆ prices — ಇವು FDI ಯ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು; capital flight ಮತ್ತು foreign exchange reserves ನ ನಷ್ಟ ಪ್ರಯೋಜನಗಳಲ್ಲ — FDI foreign exchange ಅನ್ನು ತರುತ್ತದೆ.*	MQ 1.7: Q1	Model Q	5.7, pp. 9.78 – 9.80
5.8.2	FDI foreign exchange ತರುತ್ತದೆ, balance of payments ಅನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು host currency ಯ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತದೆ; imported inputs ಮತ್ತು profits ನ repatriation, balance of payments ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ಹೇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು depreciate ಮಾಡುತ್ತವೆ.	MQ 1.1: Q1	Model Q	5.8, p. 9.81
5.8.3	FDI ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು: labour-abundant ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ capital-intensive methods, regional disparity, tax revenue ನಷ್ಟ, crowding-out, balance-of-payments ಮತ್ತು exchange rate ಅಸ್ಥಿರತೆ, low-skill jobs, ವಿಕೃತ production (distorted production), anti-ethical practices, monopoly power, off-shoring, ಕಡಿಮೆ labour ಮತ್ತು environmental standards, security risks, ಹದಗೆಟ್ಟ terms of trade, natural resources ನ ಶೋಷಣೆ, dual economy (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ foreign sector, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದದ domestic sector) ಮತ್ತು sovereignty ನಷ್ಟ.	MQ 1.8: Q4	PYQ 2026-Sep	5.8, pp. 9.80 – 9.82

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.8.4	Tax competition / 'race to the bottom': FDI ಆಕರ್ಷಿಸಲು host governments ಅತಿಯಾದ tax incentives, subsidies ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ standards ಮೂಲಕ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತವೆ; tax holidays ಇಂದ host country tax revenue ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.	MQ 1.8: Q2, Q3	Model Q ×2	5.8, pp. 9.80, 9.82 (ಈ ಪದಗಳು SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)
5.8.5	'Resource curse' (ಈ ಪದ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ): resource-rich ದೇಶಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದು; SM ನ ಸಂಬಂಧಿತ ಆರೋಪಗಳು natural resources ನ ನಿರ್ದಯ ಶೋಷಣೆ (ruthless exploitation) ಮತ್ತು foreign capital ಮೇಲಿನ ಅವಲಂಬನೆ — ಮುದ್ರಿತ key ಕುರಿತು Editorial Note ನೋಡಿ.	MQ 1.8: Q1	Model Q	5.8, pp. 9.80, 9.82 (ಈ ಪದ — ಕೇವಲ Model Q)

ವಿಷಯ 5.9 ಭಾರತದಲ್ಲಿ Foreign Direct Investment (FDI)

9 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 5 · RTP 1 · MTP – · Model Q 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.9.1	FDI, economic growth ನ ಪ್ರಮುಖ ಚಾಲಕ ಮತ್ತು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ non-debt financial resource; FY22 ರಲ್ಲಿ IT, telecommunication ಮತ್ತು automobile, FDI ಯ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ವೀಕೃತ sectors ಆಗಿದ್ದವು (Model Q ಒಟ್ಟಾರೆ ಅಗ್ರ sector ಆಗಿ 'Services' ಅನ್ನು key ಮಾಡಿದೆ).	MQ 1.9: Q1	Model Q	5.9, pp. 9.82 – 9.83
5.9.2	'Make in India' ನ ಉದ್ದೇಶ foreign investment ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ manufacturing ಅನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು.	MQ 1.9: Q2	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
5.9.3	ಭಾರತದಲ್ಲಿ FDI ಅನ್ನು Government ನ FDI Policy ಜೊತೆಗೆ, Foreign Exchange Management Act (FEMA) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ RBI ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.9: Q3	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
5.9.4	Sectoral caps ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗುವ (dated) ಸಂಗತಿಗಳು — ಪ್ರಸ್ತುತ FDI Policy ಪರಿಶೀಲಿಸಿ: telecom 100% ಗೆ ಏರಿಸಲಾಗಿದೆ; food products ನ marketing ಮತ್ತು food e-commerce automatic route ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 100%; 2019 ರ key: private sector banking ನಲ್ಲಿ 49%.	Q1, Q2, Q5	PYQ 2019-May, 2026-May; RTP 2025-Jan	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)
5.9.5	*ವಿಷಯ 5.6 ನೋಡಿ: brownfield airport projects ನಲ್ಲಿ automatic route ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 100% FDI ಗೆ ಅನುಮತಿ ಇದೆ.*	Q3	PYQ 2025-Sep	5.6, p. 9.78
5.9.6	*ವಿಷಯ 5.3 ನೋಡಿ: ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅದೇ ಬಗೆಯ business ಅನ್ನು ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು (ಭಾರತದಲ್ಲಿ US cell-phone provider; Canada ದಲ್ಲಿ ಅದೇ outlets ತೆರೆಯುವ Indian restaurant chain) horizontal direct investment.*	Q4, Q6	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep	5.3, p. 9.73

ವಿಷಯ 5.10 ಭಾರತೀಯ ಕಂಪನಿಗಳ Overseas Direct Investment (Overseas Direct Investment by Indian Companies)

5 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ – · RTP – · MTP – · Model Q 5

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
5.10.1	Overseas direct investment (outbound FDI) = ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ Indian companies ಮಾಡುವ investment; inward FDI ಒಂದು ದೇಶದೊಳಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ, outward FDI ಹೊರಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. Capital controls ನ ಕ್ರಮೇಣ ಸಡಿಲಿಕೆಯಿಂದ (progressive relaxation) ODI ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು — capital controls ಎಂದರೆ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ capital ನ ಹರಿವನ್ನು ಮಿತಿಗೊಳಿಸುವ ನಿಯಂತ್ರಣಗಳು.	MQ 1.1: Q1; MQ 1.6: Q1; MQ 1.10: Q1	Model Q ×3	5.10, p. 9.83; Summary, p. 9.86
5.10.2	RBI, ODI data ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ (September 2022 ರಲ್ಲಿ US$ 1,922.51 million) ಮತ್ತು FEMA ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ODI ಅನ್ನು monitor ಮತ್ತು regulate ಮಾಡುತ್ತದೆ.	MQ 1.10: Q2	Model Q	5.10, p. 9.83 (regulatory ಪಾತ್ರ — ಕೇವಲ Model Q)
5.10.3	SM ನ ODI ಉದಾಹರಣೆಗಳು steel, telecom, energy, IT, pharma ಮತ್ತು retail brands ಅನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ (Tata Steel, Tata Communications, Wipro, ONGC Videsh, Dr Reddy's); Model Q key 'IT and BPO' SM ನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿಲ್ಲ.	MQ 1.10: Q3	Model Q	5.10, pp. 9.83 – 9.85 (ಕೇವಲ Model Q)

ಭಾಗ B — ಅಧ್ಯಾಯ 9 One-liner ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)

ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ, Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು SM ಪುಟ ಇರುವ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲು 'ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ' ಮೇಲೆ click ಮಾಡಿ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ICAI ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸುಮಾರು 22% ಅನ್ನು ★★★ ಸಾಲುಗಳೇ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಘಟಕ 1 — ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು (Theories of International Trade)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	ಪ್ರಯೋಜನಗಳು: efficiency ಮತ್ತು growth, ಹೊಸ markets ಮತ್ತು materials, innovative services, emerging economies ಗೆ quality upgrade.	★	1.1.1
2	Trade ವಿರುದ್ಧ: global corporations ಇಂದ ಹಿಂದುಳಿದ (underprivileged) ದೇಶಗಳ ಶೋಷಣೆ; ಅಪಾಯಕಾರಿ ಅವಲಂಬನೆ; trade-cycle ನ ಪ್ರಸರಣ (transmission).	★	1.1.2
3	**Mercantilism (16ನೇ–18ನೇ ಶತಮಾನ): imports ಗಿಂತ ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ exports → wealth, bullion, favourable BoT; ಹೆಚ್ಚಿನ import tariffs.**	★★★	1.2.1
4	Adam Smith — absolute advantage: ಅದೇ resources ಇಂದ ಹೆಚ್ಚು output; labour ಏಕೈಕ input.	★	1.2.2
5	Absolute advantage assumptions: 2 ದೇಶಗಳು × 2 goods, transport cost ಇಲ್ಲ, labour-cost ಆಧಾರ, ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ labour ಚಲನಶೀಲವಲ್ಲ (immobile).	★	1.2.3, 1.1.3
6	Ricardo — comparative advantage: absolute advantage ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿರುವಲ್ಲಿ export, ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಇರುವಲ್ಲಿ import; ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದರೂ ಲಾಭ.	★★	1.2.4
7	Comparative cost theory: labour theory of value, ಒಂದೇ factor; Haberler → opportunity cost (constant).	★★	1.2.5, 1.2.6
8	Comparative costs = normative, factor prices ಅನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುತ್ತದೆ; Modern = positive, money cost, factor price ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು, inter-regional trade ನ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕರಣ (special case).	★★	1.2.7, 1.2.8
9	**H-O = Factor-Endowment = Modern theory: 2 factors; ಸಮೃದ್ಧ (abundant) factor ಬಳಸುವ goods ಅನ್ನು export ಮಾಡಿ.**	★★★	1.2.9
10	Balance of trade = flow concept (SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ).	★	1.2.10

ಘಟಕ 2 — Trade Policy ಯ ಸಾಧನಗಳು (The Instruments of Trade Policy)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Trade policy = imports/exports ಅನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ instruments; price-related (tariffs) vs non-price (NTMs).	MQ	2.1.1, 2.1.2
2	Protectionism = domestic producers ಅನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು tariffs, quotas, NTMs; liberalisation = barriers ಅನ್ನು ಇಳಿಸುವುದು.	★	2.1.3
3	Specific = ಪ್ರತಿ unit ಗೆ ನಿಗದಿತ ಮೊತ್ತ; ad valorem = value ಯ ನಿಗದಿತ % (duty ಬದಲಾವಣೆ = rate × price ಬದಲಾವಣೆ).	★★	2.2.1, 2.2.2

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
4	Mixed = ad valorem ಅಥವಾ specific, ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚೋ ಅದು; compound = ಎರಡನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ; technical = contents/components ಮೇಲೆ.	★★	2.2.3, 2.2.4
5	TRQ = quota + tariff: quota ಒಳಗೆ ಕಡಿಮೆ tariff, ಮೀರಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು.	★	2.2.5
6	Preferential (NAFTA: USA, Canada, Mexico); bound = ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಗರಿಷ್ಠ ಮಿತಿ (legal ceiling), applied ≤ bound; variable → domestic support price.	★★	2.2.6, 2.2.7, 2.2.8
7	Escalated = raw materials ಗಿಂತ manufactures ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ tariff; prohibitive = ಯಾವುದೇ imports ಒಳಬರುವುದಿಲ್ಲ.	★★	2.2.9, 2.2.10
8	**Dumping = home price ಅಥವಾ full average cost ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ; ADD — fair market value ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯ imports ಮೇಲೆ; CVD export subsidies ಅನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುತ್ತದೆ.**	★★★	2.2.11, 2.2.12, 2.3.11, 2.4.2
9	Tariff ಪರಿಣಾಮಗಳು: consumers surplus ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ; foreign competition ಇಳಿದಂತೆ producers ಲಾಭ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ; revenue ಏರುತ್ತದೆ; comparative advantage ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.	★	2.2.13
10	NTMs = non-tariff, ಅಗೋಚರ (invisible); NTBs = ತಾರತಮ್ಯದ (discriminatory) ಉಪವರ್ಗ; tariffs ಮತ್ತು CVD, NTBs ಅಲ್ಲ.	★	2.3.1
11	Technical = product properties ಮತ್ತು production processes (SPS, TBT); non-technical = trade requirements (hard, threat, other).	★	2.3.2, 2.3.5
12	SPS: ಮಾನವ, ಪ್ರಾಣಿ, ಸಸ್ಯ ಜೀವ ಮತ್ತು biodiversity; TBT: food ಮತ್ತು non-food standards, labels, eco-labels, organic certification — quotas ಅಲ್ಲ.	★★	2.3.3, 2.3.4
13	Import quota = ಭೌತಿಕ ಮಿತಿ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ; government revenue ಇಲ್ಲ; quota rents.	★★	2.3.6
14	Non-automatic licensing ಯಾವುದೇ ಮೂಲದಿಂದ ಬರುವ quantity ಯನ್ನು ಮಿತಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; financial measures = advance payment, forex controls.	★	2.3.7, 2.3.8
15	Safeguards: ತಾತ್ಕಾಲಿಕ, ತಾರತಮ್ಯರಹಿತ (non-discriminatory), import surges ವಿರುದ್ಧ; embargo = ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಷೇಧ, ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರ barrier.	★★	2.3.9, 2.3.10
16	VERs: ಮಾತುಕತೆಯ ನಂತರ exporting country ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅನೌಪಚಾರಿಕ quota.	★	2.4.1

ಘಟಕ 3 — ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾತುಕತೆಗಳು (Trade Negotiations)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	UNCTAD: developing countries ನ development-friendly integration (SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ).	★	3.1.1
2	Trade negotiations: market access vs protection; USMCA (2020) = NAFTA ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ (USA, Mexico, Canada).	★	3.5.1, 3.4.6
3	**RTAs: 1 Feb 2021 ರಂದು 339 ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ; ಎಂಟು ವಿಧಗಳು, unilateral → EMU; bilateral = ಎರಡು ದೇಶಗಳು/blocs.**	★★★	3.2.1, 3.2.2, 3.5.19

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
4	Multilateral = ಸಂಪೂರ್ಣ WTO membership (WTO agreements); NAFTA/EU regional.	★	3.2.3
5	Trading bloc: FTA + common external tariff ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು (Arab League, EFTA).	★★	3.2.4
6	FTA ತನ್ನದೇ external tariffs ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; customs union ಗೆ common external tariff (EU, GCC, MERCOSUR); common market, factor mobility ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ; EMU, common currency ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ.	★★	3.2.5, 3.2.6
7	Export-industry targeting → sector ನಲ್ಲಿ jobs, ಉತ್ತಮ current account (SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ).	★	3.2.7
8	GATT: goods; 1948–1994; ಎಂಟು trade rounds; ಒಂದು agreement, treaty ಅಲ್ಲ.	★	3.3.1, 3.4.1, 3.4.2
9	GATT ಪ್ರಸ್ತುತತೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು: investments, IPR ಮತ್ತು services ಅದರ ಹೊರಗೆ, agriculture ನಲ್ಲಿ ವೈಫಲ್ಯ, ದುರ್ಬಲ institutions ಮತ್ತು dispute settlement, treaty ಅಲ್ಲ.	★	3.4.3
10	Uruguay Round 1986–94 (8ನೇ, 123 ದೇಶಗಳು) → WTO 1995, ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ GATT ಅನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು.	★	3.4.4, 3.4.5
11	WTO ಉದ್ದೇಶ: trade ಸುಗಮವಾಗಿ, ಮುಕ್ತವಾಗಿ, ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ, ನಿರೀಕ್ಷಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ (predictably) ಹರಿಯಬೇಕು; transparency ಸೇರಿದಂತೆ ಆರು objectives — secrecy ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ.	★	3.5.2, 3.5.3
12	ರಚನೆ: DG ಅಡಿಯಲ್ಲಿ Geneva Secretariat; Ministerial Conference (ಉನ್ನತ, ಪ್ರತಿ 2 ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ) → General Council (TPRB, DSB) → Goods, Services, TRIPS Councils.	MQ	3.5.4, 3.5.5
13	MFN: partners ನಡುವೆ ತಾರತಮ್ಯ ಇಲ್ಲ; GATT ನ Article 1.	★★	3.5.6
14	National treatment: market ಒಳಗೆ ಬಂದ ನಂತರ imported goods = local goods; ಮಾರಾಟೋತ್ತರ (post-sales) ನಿರ್ಬಂಧಗಳು ಇದನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುತ್ತವೆ.	★	3.5.7
15	Guiding principles: non-discrimination, freer trade, predictability (binding ಮತ್ತು transparency), fair competition, development ಮತ್ತು reform.	★	3.5.8, 3.5.10
16	TPRM: members ನ trade policies ನ ನಿಯತಕಾಲಿಕ ಪರಿಶೀಲನೆ.	★	3.5.9
17	WTO agreements: AoA (market access, domestic support, export subsidies), SPS, TBT, TRIMs, TRIPS, GATS … — NAFTA ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ.	★★	3.5.11, 3.5.12, 3.5.13, 3.5.14
18	WTO ಅಡಿಯಲ್ಲಿ NTMs: quotas, licensing, procedures ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ (disciplined); safeguards ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ತುರ್ತು ಕ್ರಮಗಳು.	MQ	3.5.15, 3.5.16, 3.5.17, 3.5.18
19	Doha Development Agenda: 9ನೇ round, Doha, Nov 2001; ಅತ್ಯಂತ ವಿವಾದಾತ್ಮಕ = agriculture; developing-country ಕಾಳಜಿಗಳು.	★★	3.6.1, 3.6.2
20	G20: 19 ದೇಶಗಳು + EU (Tunisia ಸದಸ್ಯವಲ್ಲ).	★	3.7.1

ಘಟಕ 4 — Exchange Rate ಮತ್ತು ಅದರ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು (Exchange Rate and its Economic Effects)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Exchange rate = ಒಂದು currency ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ವಿನಿಮಯವಾಗುವ ದರ; quoted rate ಇಂದ ಗುಣಿಸಿ convert ಮಾಡಿ.	MQ	4.1.1, 4.1.2
2	Regime = ಒಂದು ದೇಶ foreign currencies ಎದುರು ತನ್ನ currency ಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ; ಎರಡು ತುದಿಗಳು (extremes): floating (flexible) ಮತ್ತು fixed.	MQ	4.3.1
3	Free float: demand ಮತ್ತು supply ಮೂಲಕ market ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ; governments ಮತ್ತು central banks ಹೊರಗಿರುತ್ತವೆ.	MQ	4.3.2
4	Managed float: rate float ಆಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಲು central bank ಖರೀದಿಸುತ್ತದೆ/ಮಾರುತ್ತದೆ — ಭಾರತ = managed float.	★★	4.3.3
5	Fixed (pegged): government ಒಂದು currency, basket ಅಥವಾ gold ಎದುರು value ಅನ್ನು ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ; central bank ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು reserves ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.	MQ	4.3.4
6	Soft peg (market-led; ಹೆಚ್ಚಿನ IMF members) vs hard peg (fixed, ಬದಲಾಗದ); crawling peg ಮತ್ತು currency board SM ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹೊರಗಿವೆ.	★	4.3.5, 4.3.6
7	Fixed: fluctuation risk ಇಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚು trade ಮತ್ತು investment, ಕಡಿಮೆ speculation, monetary discipline, credibility.	★	4.3.7
8	Floating: independent monetary policy, rate ಒಂದು policy tool, ಬೃಹತ್ reserves ಬೇಕಿಲ್ಲ — ಆದರೆ volatility, uncertainty, risk premium.	★	4.3.8
9	Nominal = currency ಗೆ currency; real = goods ಗೆ goods ('one' ಗೆ 'how many'); trade flows, real rate ಅನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ.	★	4.4.1, 4.5.8, 4.1.3
10	RER = NER × Domestic price index ÷ Foreign price index; NER ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಮರುಜೋಡಿಸಿ.	★	4.4.2, 4.6.4
11	REER = NEER ÷ price deflator; ಏರುತ್ತಿರುವ REER → exports ದುಬಾರಿ, imports ಅಗ್ಗ, competitiveness ನಷ್ಟ, current account deficit.	★★	4.4.3, 4.4.4
12	Forex market: over-the-counter electronic network, ಬಹಳ ಕಿರಿದಾದ spreads; US dollar = vehicle currency; ಭಾರತದಲ್ಲಿ forex ಅನ್ನು FEMA ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.	★★	4.5.1, 4.5.2, 4.5.3, 4.5.5
13	Direct quote (European) = 1 foreign ಗೆ local; indirect (American) = 1 local ಗೆ foreign; ಎರಡು pairs ಇಂದ cross rate; arbitrage rates ಅನ್ನು ಸಮಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.	★★	4.5.6, 4.5.7, 4.9.9
14	D$ ಮತ್ತು S$ ಸಂಧಿಸುವಲ್ಲಿ equilibrium rate; demand: imports, transfers, income payments, assets, speculation ಇಂದ; supply: exports, FDI/FPI inflows ಇಂದ.	★	4.6.1, 4.2.1, 4.5.4
15	SM ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹೊರಗೆ: short run — interest, inflation, trade balance; long run — relative inflation; ಹೆಚ್ಚಿನ interest ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರತೆ → appreciation.	MQ	4.6.5, 4.6.6
16	Appreciation = ಮೌಲ್ಯ ಏರಿಕೆ, depreciation = ಮೌಲ್ಯ ಇಳಿಕೆ; $1 = ₹70 → ₹75 ಎಂದರೆ rupee depreciate ಆಯಿತು, dollar appreciate ಆಯಿತು.	★	4.7.1, 4.3.9

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
17	Currency ಗೆ ಹೆಚ್ಚು demand → ಅದು appreciate ಆಗುತ್ತದೆ; foreign currency ಗೆ ಹೆಚ್ಚು demand (ಉದಾ: ವಿಸ್ತರಿಸಿದ trade deficit) → home currency depreciate ಆಗುತ್ತದೆ.	MQ	4.7.2, 4.9.7
18	Devaluation / revaluation = fixed par value ಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಬದಲಾವಣೆ; depreciation / appreciation = floating ಅಡಿಯಲ್ಲಿ market forces.	★	4.8.1, 4.8.2
19	**Depreciation: exports ಅಗ್ಗ, imports ದುಬಾರಿ → output expansion, ಉತ್ತಮ trade balance, inflation ನಿಂದಾದ competitiveness ನಷ್ಟವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುತ್ತದೆ; ಆದರೆ inflation ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.**	★★★	4.9.1, 4.9.5, 4.8.3, 4.6.2
20	Appreciation: currency ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯಯುತ, ಹೆಚ್ಚು foreign currency ಖರೀದಿಸುತ್ತದೆ; exports ದುಬಾರಿ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ quantity ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; imports ಅಗ್ಗ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವು ಏರುತ್ತವೆ.	★★	4.9.2, 4.9.3, 4.9.4
21	Volatility, FDI ಮತ್ತು FPI ಅನ್ನು ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು hedging costs ಏರಿಸುತ್ತದೆ; trade deficit / CAD = imports, exports ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು.	★	4.9.6, 4.6.3, 4.9.8

ಘಟಕ 5 — ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಂಡವಾಳ ಚಲನೆಗಳು (International Capital Movements)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	Capital movements = financial assets ಮತ್ತು liabilities ನ cross-border ಹರಿವುಗಳು; foreign capital = ಯಾವುದೇ capital inflow.	MQ	5.2.1
2	Foreign capital: aid, borrowings (World Bank/IMF/ADB, IDA soft loans, ECB, trade credit), NRI deposits, FPI ಮತ್ತು FDI.	MQ	5.2.2
3	SM ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹೊರಗೆ: World Bank = IBRD (long-term development loans); GDR = domestic shares ಎದುರು overseas bank ನೀಡುವ receipt.	★★	5.2.3, 5.2.4, 5.2.5
4	FDI (IMF): lasting interest ಮತ್ತು control, ಕನಿಷ್ಠ 10% voting power; components: equity, reinvested earnings, intra-company loans.	★	5.3.1, 5.3.2
5	ECB debt, FDI ಅಲ್ಲ; FDI inflow capital account ಅನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ ಆದರೆ NIIP ಅನ್ನು ಹದಗೆಡಿಸುತ್ತದೆ.	★	5.3.3, 5.3.6
6	Horizontal = ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಅದೇ business; vertical = ಪೂರಕ ಚಟುವಟಿಕೆ; conglomerate = ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ (ಆಗಾಗ್ಗೆ JV); two-way = ಪರಸ್ಪರ (reciprocal).	★★	5.3.4, 5.9.6
7	FPI: stocks/bonds ನಲ್ಲಿ financial capital, 10% ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ, control ಇಲ್ಲ, short-term, speculative, return-seeking.	★	5.4.1, 5.4.3
8	FDI vs FPI: physical vs financial, long vs short, ಕಷ್ಟದ vs ಸುಲಭ exit, technology ಮತ್ತು employment vs ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.	★	5.4.2, 5.4.6
9	SM ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹೊರಗೆ: FII capital market ಮತ್ತು equity flows ಅನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ; capital flight = ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಯ ಕಾರಣ ತ್ವರಿತ outflow.	★	5.4.4, 5.4.5
10	ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ: ಸ್ವದೇಶಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ return; firm-specific assets (management skill, patents).	MQ	5.5.1

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
11	ಕಾರಣಗಳು: markets, resources, ಕಡಿಮೆ wages, scale, diversification, tariff-jumping, tax breaks, SEZs, ಸ್ಥಿರ climate.	★★	5.5.2, 5.5.3, 5.5.4, 5.5.5
12	Modes (ವಿಧಾನಗಳು): subsidiary, equity injection, controlling interest, M&A, joint venture, greenfield, brownfield.	★	5.6.1
13	**Greenfield = ಹೊಸ affiliate, ಹೊಸ assets; brownfield = merger, acquisition ಅಥವಾ lease ಮೂಲಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ infrastructure (brownfield airports ನಲ್ಲಿ 100% automatic).**	★★★	5.6.2, 5.6.3, 5.9.5
14	ಪ್ರಯೋಜನಗಳು: direct ಮತ್ತು indirect employment, technology, competition, savings ಮೀರಿದ finance, exports, tax revenue, BoP.	★	5.7.1, 5.7.2, 5.8.1
15	FDI inflow host currency ಯನ್ನು appreciate ಮಾಡುತ್ತದೆ; imported inputs ಮತ್ತು profit repatriation ಅದನ್ನು depreciate ಮಾಡುತ್ತವೆ.	MQ	5.8.2
16	ಸಮಸ್ಯೆಗಳು: capital-intensive methods, regional disparity, crowding-out, BoP ಅಸ್ಥಿರತೆ, distortions, monopoly, dual economy, sovereignty; tax competition.	★	5.8.3, 5.8.4, 5.8.5
17	ಭಾರತದಲ್ಲಿ FDI: non-debt resource; tax breaks ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ salaries ಅದನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ; RBI/FEMA ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತವೆ; Make in India; sectoral caps dated.	★★	5.9.1, 5.9.2, 5.9.3, 5.9.4, 5.5.4
18	ODI = Indian companies ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುವುದು (outbound FDI), ಸಡಿಲಗೊಂಡ capital controls ಇಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು; RBI data ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ.	MQ	5.10.1, 5.10.2, 5.10.3

ಅಧ್ಯಾಯ 10

ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Indian Economy)

178 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · 113 one-liners · 45 revision pointers

ಭಾಗ A — Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು Study Material ಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ One-liners

ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Indian Economy)

SM ಅಧ್ಯಾಯ 10, ಪುಟಗಳು 10.1 – 10.34

ವಿಷಯ 10.1 ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಸ್ಥಿತಿ: ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಅವಧಿ (Status of Indian Economy: Pre Independence Period (1850-1947))

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 2 · RTP – · MTP 3 · Model Q 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.1.1	AD ಮೊದಲನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಭಾರತವು ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಜಗತ್ತಿನ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ economy ಆಗಿತ್ತು ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ — ಸಮೃದ್ಧ ಮತ್ತು ಸ್ವಾವಲಂಬಿ (prosperous and self-reliant), ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಅದು ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದ ನಗರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.	Q5 (+ 10.2 Q1, 10.2 Q2)	PYQ 2025-May, 2025-Sep, 2026-Sep	10.1, p. 10.1
10.1.2	British ಆಳ್ವಿಕೆ (East India Company 1757–1858; British government 1858–1947) ಭಾರತದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತಲೆಕೆಳಗು ಮಾಡಿತು — ತಯಾರಿಸಿದ ಸರಕುಗಳ (manufactures) ರಫ್ತುದಾರ ದೇಶ raw materials ರಫ್ತುದಾರ ದೇಶವಾಯಿತು; ತಾರತಮ್ಯದ tariffs ಮತ್ತು ಅಗ್ಗದ ಯಂತ್ರನಿರ್ಮಿತ imports ಭಾರತೀಯ ಕರಕುಶಲ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು (handicrafts) ನಾಶಮಾಡಿದವು. ಪರಿಣಾಮಗಳು: ಭಾರೀ ಪ್ರಮಾಣದ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯ ಮೇಲೆ ಬಲವಂತದ ಅವಲಂಬನೆ (ಕೃಷಿಯೇ ಪ್ರಧಾನ ವಲಯ), ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಉಪವಿಭಜನೆ ಮತ್ತು ಛಿದ್ರೀಕರಣ (sub-division and fragmentation of holdings), subsistence farming, ಕಡಿಮೆ productivity ಮತ್ತು ಬಡತನ, zamindari, ಅತಿಯಾದ ಗೇಣಿ, absentee landlordism, ಋಣಭಾರ ಮತ್ತು ಶೋಷಕ ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರು — ಭಾರತೀಯ ಕೃಷಿಯ ಬಹುತೇಕ ಕುಸಿತ. ಹೀಗೆ 1850–1947 ರ economy ಬಡ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಹೊಂದದ (under-developed) economy ಆಗಿತ್ತು, 'prosperous and self-reliant' ಅಲ್ಲ (ಅದು 1ನೇ–17ನೇ ಶತಮಾನದ ವರ್ಣನೆ).	Q5; MQ 1.1: Q2	PYQ 2026-Sep; Model Q	10.1, pp. 10.2 – 10.3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.1.3	British ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯದಲ್ಲಿ cotton ಮತ್ತು jute ಪ್ರಾಬಲ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಏಕಪಕ್ಷೀಯ (lopsided) ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡುಬಂತು: 1850 ಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಕಾರ್ಖಾನೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ; 1930 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ cotton mills ನಲ್ಲಿ 9 ಮಿಲಿಯನ್ spindles ಇದ್ದವು (ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ 5ನೇ ಸ್ಥಾನ); 19ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ಭಾರತೀಯ jute mills ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಅತಿ ದೊಡ್ಡವು; ಕಬ್ಬಿಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ 1814 ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು (1930 ರಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ 8ನೇ ಸ್ಥಾನ); Great Depression ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೊದಲು ಭಾರತ ಜಗತ್ತಿನ 12ನೇ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಕೈಗಾರಿಕೀಕೃತ ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. Producer goods ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಹಿಂದುಳಿದವು; 1946 ರಲ್ಲಿ manufacturing NDP ಯ ಕೇವಲ 7% ಆಗಿತ್ತು; ಕಾರ್ಖಾನೆ ಉದ್ಯೋಗ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೇವಲ 0.4% (1900) ಮತ್ತು 1.4% (1941).	Q1	PYQ 2025-Jan	10.1, p. 10.4; Summary, p. 10.27
10.1.4	1930 ರ ದಶಕದ Great Depression ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕಷ್ಟ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು (SM, Depression ಅನ್ನು ಭಾರತದ 12ನೇ ಸ್ಥಾನದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶ್ರೇಯಾಂಕಕ್ಕೆ ಕಾಲಸೂಚಕವಾಗಿ (date-marker) ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ).	MQ 1.1: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
10.1.5	Economic growth ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ (labour, capital), ಉತ್ತಮ technology ಯಿಂದ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಅಥವಾ ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಗಳಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ — ಕೇವಲ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಗಾತ್ರದ ಹೆಚ್ಚಳ ತಾನಾಗಿಯೇ growth ಗೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ.	Q2	MTP 2025-Jan S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.1.6	Disguised unemployment ಕೃಷಿ ವಲಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ — SM ನ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಥನ (ಕರಕುಶಲ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಭೂಮಿಯತ್ತ ತಳ್ಳಿದ್ದು, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಅತಿಯಾದ ಜನದಟ್ಟಣೆ, ಉಪವಿಭಜನೆ, subsistence farming) ಅದರ ಮೂಲ.	Q3	MTP 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.1.7	Industry ತನ್ನ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ, agro-based industries ಗೆ raw materials ಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ market ಗಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ (ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲವೂ).	Q4	MTP 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 10.2 ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆ: ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ (Indian Economy: Post Independence (1947-1991))

15 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 3 · RTP – · MTP 9 · Model Q 3

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.2.1	*ವಿಷಯ 10.1 ನೋಡಿ: British ಪೂರ್ವ ಭಾರತ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದ ನಗರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧ economy ಆಗಿತ್ತು.*	Q1, Q2	PYQ 2025-May, 2025-Sep	10.1, p. 10.1

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.2.2	*ವಿಷಯ 10.1 ನೋಡಿ: ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಆಧುನಿಕ technology ಮತ್ತು infrastructure ಲಭ್ಯತೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು — producer goods ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದವು ಮತ್ತು ದೇಶದಲ್ಲಿ physical, financial ಮತ್ತು human capital ಕೊರತೆ ಇತ್ತು.*	MQ 1.1: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
10.2.3	State-directed ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ economic planning ಇರುವ Nehruvian model ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿತ್ತು: Planning Commission ಸಮಾಜವಾದಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ (socialistic lines) five-year plans ಮೂಲಕ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿತು; ಇವು ಸಮಾನತೆ (equity) ಮತ್ತು distributive justice ಜೊತೆಗಿನ ತ್ವರಿತ economic growth ಸಾಧಿಸಲು ರೂಪಿತವಾಗಿದ್ದವು (growth with social justice) — ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ planned development ನತ್ತ ಸಾಗಿದ ಹೆಜ್ಜೆ.	Q10, Q11 (+ 10.6 Q8)	RTP 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	10.2, pp. 10.4 – 10.5
10.2.4	Inward-looking strategy: 1958 ರ balance of payments crisis ನಂತರ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬಿಗಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು 1966 ರವರೆಗೆ ಸಮಗ್ರ import controls ಮುಂದುವರಿದವು; ದೇಶೀಯ industry ರಕ್ಷಿಸಲು tariffs, quotas ಮತ್ತು quantitative restrictions ವಿದೇಶಿ goods ಅನ್ನು ಹೊರಗಿಟ್ಟವು (planned economy ಯೊಳಗೆ import substitution).	MQ 1.2: Q1 (+ 10.4 Q13)	MTP 2024-Dec S1; Model Q	10.2, p. 10.5; 10.3, p. 10.8
10.2.5	1950 ರ ದಶಕದ ನೀತಿಗಳಿಗೆ ಎರಡು ತತ್ತ್ವಗಳು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿದ್ದವು: heavy industry ಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ Nehru ಅವರ socialistic society, ಮತ್ತು small-scale ಹಾಗೂ cottage industry ಮತ್ತು village republics ನ Gandhian philosophy. Industrial Policy Resolution 1948, atomic energy, arms and ammunition ಮತ್ತು railways ಮೇಲೆ State ಗೆ monopoly ನೀಡಿತು; IPR 1956 public sector ಅನ್ನು ಅಪಾರವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು.	Q3	PYQ 2026-May	10.2, p. 10.5
10.2.6	'Hindu growth rate' = ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಮೊದಲ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ (1950–80) ಭಾರತದ ಸಾಧಾರಣ ಸರಾಸರಿ ವಾರ್ಷಿಕ GDP growth 3.5 ಶೇಕಡಾ.	Q9, Q12	MTP 2025-Aug S2, 2026-Apr S1	10.2, p. 10.5
10.2.7	Green revolution ಗೆ ಮೊದಲು ಕೃಷಿ strategy institutional model ಅನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿತ್ತು — land reforms, farm cooperatives — R&D ಮತ್ತು ನೀರಾವರಿಯಂತಹ technocratic ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನಲ್ಲ; productivity ಲಾಭಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿದ್ದವು.	Q4	MTP 2025-Apr S1	10.2, p. 10.6

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.2.8	Green revolution (strategy ಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪ್ರಮುಖ ಬದಲಾವಣೆ, 1960 ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯಭಾಗ): 1966 ಮತ್ತು 1967 ರ ಬರಗಳು ಮತ್ತು PL 480 ಆಹಾರ ನೆರವಿನ ನಂತರ ನೀತಿಯು productivity ಹೆಚ್ಚಿಸುವತ್ತ ತಿರುಗಿತು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗೋಧಿಯ (food grains); ಇದನ್ನು ನವೀನ farm technologies ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸಿದವು — high yielding seed varieties ಮತ್ತು ನೀರು, ರಸಗೊಬ್ಬರ, ಕೀಟನಾಶಕಗಳ ತೀವ್ರ ಬಳಕೆ — ಮತ್ತು ಇದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ದಾಟಲು ನೆರವಾಯಿತು (food grains ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ). SM ನಿಖರವಾದ ಆರಂಭ ವರ್ಷವನ್ನು ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ.	Q6, Q8; MQ 1.2: Q2 (+ 10.7 Q2, 10.7 Q10, 10.7 Q22)	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Aug S2; Model Q	10.2, p. 10.6
10.2.9	Interventionist 1960–70 ರ ದಶಕಗಳು: ಕಠಿಣ trade ಮತ್ತು licensing controls ಹಾಗೂ nationalisation ಅಲೆ (private sector ನಿಂದ State ಸಂಪೂರ್ಣ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ ಪಡೆಯುವುದು) — 1969 ರಲ್ಲಿ 14 banks ಮತ್ತು 1980 ರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ 6. 1965–81 ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ growth ನ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಟ್ಟ ಅವಧಿ.	(+ 10.4 Q12)	MTP 2024-Dec S1	10.2, p. 10.6
10.2.10	ಕೈಗಾರಿಕಾ ಹಿನ್ನಡೆ ಮತ್ತು ವೇಗ ಕುಸಿತ (industrial retrogression and deceleration) (1960 ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಿಂದ) ಕಳಪೆ ಕೃಷಿ ಸಾಧನೆ, ಕುಂಠಿತಗೊಂಡ public investment ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ goods ಗೆ ಸಂಕುಚಿತ market ಕಾರಣ. (1965–81 ರ ಕುಸಿತಕ್ಕೆ SM ನೀಡುವ ಕಾರಣಗಳು: licence-raj, autarchic policies, ಮೂರು ಯುದ್ಧಗಳು, ಬರಗಳು ಮತ್ತು 1973 ಹಾಗೂ 1979 ರ oil shocks.)	Q5	MTP 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.2.11	ಜೀವನಮಟ್ಟ (living standards) ಮತ್ತು productivity ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಾಗ, ಕಡಿಮೆ productivity ಯ ಕೃಷಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ಯೋಗವಾಗಿದ್ದಾಗ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾ ತಂತ್ರಗಳು ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದಾಗ ಒಂದು economy underdeveloped ಆಗಿರುತ್ತದೆ.	Q7	MTP 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 10.4 ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು (The Economic Reforms of 1991)

67 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 28 · RTP 2 · MTP 20 · Model Q 19

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.4.1	Early liberalisation: ಸುಧಾರಣೆಯ ಬೀಜಗಳನ್ನು 1980 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ 1985 ರ ನಂತರ ಬಿತ್ತಲಾಯಿತು; 1981–89 ರ ಕ್ರಮಗಳು ('early liberalisation' ಅಥವಾ 'reforms by stealth') industry, trade ಮತ್ತು taxation ಅನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವು, ಮತ್ತು GDP growth 5.7% (Sixth Plan, 1980–85) ಹಾಗೂ 5.8% (Seventh Plan, 1985–90) ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.	Q22	PYQ 2025-May	10.3, p. 10.7

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.4.2	Broad-banding (1980 ರ ದಶಕ): ಹೊಸ licence ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಈಗಿರುವ capacity ಯೊಳಗೆ industry groups ತಮ್ಮ product mix ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದಿತ್ತು — ಉದಾ. trucks ನಿಂದ cars ಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ಬದಲಾವಣೆ.	Q27, Q45	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep	10.3, pp. 10.7 – 10.8
10.4.3	1980 ರ ದಶಕದ ಇತರ ಸುಧಾರಣೆಗಳು: 25 ವಿಶಾಲ ವರ್ಗಗಳ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ delicensing (1985); MRTP asset ಮಿತಿ ₹20 crore ನಿಂದ ₹100 crore ಗೆ ಏರಿಕೆ (1985–86); multipoint excise duties ಬದಲಿಗೆ MODVAT; SEBI non-statutory ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನೆ (12 April 1988); OGL ಪಟ್ಟಿಯ ವಿಸ್ತರಣೆ (April 1990 ರ ವೇಳೆಗೆ 1,329 capital goods items); export incentives; ವಾಸ್ತವಿಕ (realistic) exchange rate; cement ಮತ್ತು aluminium ಮೇಲಿನ price ಮತ್ತು distribution controls ರದ್ದು. Currency demonetisation ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.	Q28	PYQ 2026-Jan	10.3, p. 10.8
10.4.4	MRTP Act, 1969 ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ market power ಹೊಂದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ firms ಅನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿತು (licensing, capacity ಸೇರ್ಪಡೆ, mergers ಮತ್ತು acquisitions ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು); 1991 ರ ನೀತಿ ಅದನ್ನು ಪುನರ್‌ರಚಿಸಿ ಅದರ merger, amalgamation ಮತ್ತು takeover ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿತು.	Q5, Q15	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan	10.2, p. 10.6; 10.4.4, p. 10.12
10.4.5	*ವಿಷಯ 10.2 ನೋಡಿ: import controls ದೇಶೀಯ industry ಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದವು — ದೇಶೀಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶಿ goods ಮೇಲಿನ ಅವಲಂಬನೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು import substitution ನ ಗುರಿ.*	Q13	MTP 2024-Dec S1	10.2, p. 10.5; 10.3, p. 10.8
10.4.6	*ವಿಷಯ 10.2 ನೋಡಿ: nationalisation = private sector ನಿಂದ ಸರ್ಕಾರ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು (1969 ರಲ್ಲಿ 14 banks, 1980 ರಲ್ಲಿ 6).*	Q12	MTP 2024-Dec S1	10.2, p. 10.6
10.4.7	P. V. Narasimha Rao ಸರ್ಕಾರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ 1991 ರ ದಿಟ್ಟ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು.	Q47; MQ 1.4: Q1	PYQ 2026-Sep; Model Q	10.4, p. 10.9
10.4.8	Dr Manmohan Singh (Finance Minister) ಅವರನ್ನು 1991 ರ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಲ್ಪಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ — SM ಕೇವಲ Narasimha Rao ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಹೆಸರಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.3: Q3	MTP 2025-Aug S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.4.9	1991 ರ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಕಾರಣಗಳು (SM ಪಟ್ಟಿ): revenue expenditure ನಿರಂತರವಾಗಿ revenue receipts ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು, fiscal deficit ಅನ್ನು ಭಾರೀ ದೇಶೀಯ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ಸಾಲದಿಂದ ಭರಿಸಿದ್ದು; ಏರುತ್ತಿದ್ದ public debt ಮತ್ತು ಬಡ್ಡಿ ಪಾವತಿಗಳು; 1990 ರ Gulf-war ತೈಲ ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ ಮತ್ತು balance of payments ಮೇಲೆ ತೀವ್ರ ಒತ್ತಡ; ಬಿಗಿಯಾದ import ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೈಗಾರಿಕಾ output ಕುಸಿತ; ಕಠಿಣ ಷರತ್ತುಗಳೊಂದಿಗಿನ IMF ಸಾಲದ ಮೇಲಿನ ಅವಲಂಬನೆ; ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ 'crisis of confidence' ಆಗಿ ಉಬ್ಬಿದ ಅಸ್ಥಿರ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ. ಹೆಚ್ಚಿನ forex reserves ಕಾರಣ **ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ**.	Q3, Q32, Q46; MQ 1.2: Q2	PYQ 2024-Jun, 2026-May, 2026-Sep; Model Q	10.4, pp. 10.9 – 10.10
10.4.10	ತಕ್ಷಣದ ಪ್ರಚೋದಕ balance of payments crisis: foreign exchange reserves ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಸಿದವು — ಕೇವಲ $1.2 billion, ಕೇವಲ ಎರಡು ವಾರಗಳ imports ಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು — 'the major context that triggered economic reforms'; ಸುಧಾರಣೆಯ ಚಾಲನಾ ಶಕ್ತಿ ತೀವ್ರ economic, fiscal ಮತ್ತು BoP ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಬಂದಿತು (ಕೇವಲ stagnation ನಿಂದ ಅಲ್ಲ).	Q39, Q41; MQ 1.3: Q2	MTP 2026-Apr S2, 2026-Apr S1; Model Q	10.4, pp. 10.9 – 10.10
10.4.11	1991 ಒಂದು paradigm shift: Soviet ಪತನ ಮತ್ತು China ದ ಹೊರಮುಖಿ (outward-oriented) ಯಶಸ್ಸಿನ ನಂತರ ಸುಧಾರಣೆಗಳು economy ಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ market orientation ಮತ್ತು external openness ನತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ದವು — markets ಮತ್ತು state ನ ಪಾತ್ರಗಳ ಮರುಚಿಂತನೆ (liberalisation ಮತ್ತು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ).	Q19; MQ 1.2: Q1 (+ 10.6 Q5)	RTP 2025-Jan; MTP 2024-Dec S1; Model Q	10.3, p. 10.9; 10.4, p. 10.10
10.4.12	1991 ರ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ Liberalisation, Privatisation and Globalisation (LPG) ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ — 'socialisation' ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ; liberalisation ಎಂದರೆ decontrol, deregulation ಮತ್ತು business ಮಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಆದರೆ PSUs ನ disinvestment ಎಂದರೆ privatisation.	Q1, Q2; MQ 1.4.1: Q1	PYQ 2022-Dec, 2023-Dec; Model Q	10.4, p. 10.10; 10.4.4, p. 10.13
10.4.13	ಎರಡು ಉದ್ದೇಶಗಳು: (1) ಕೇಂದ್ರೀಯವಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿತ, ಅತಿ ನಿಯಂತ್ರಿತ economy ಯಿಂದ 'market friendly' economy ಯತ್ತ ಮರುದಿಕ್ಕು; (2) fiscal deficit ನಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಕಡಿತದ ಮೂಲಕ macroeconomic stabilisation. ಕ್ರಮಗಳು: (a) inflation ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕೂಲ BoP ವಿರುದ್ಧ short-term stabilisation measures ಮತ್ತು (b) structural rigidities ನಿವಾರಿಸುವ long-term structural reform measures.	Q44; MQ 1.4.1: Q2	MTP 2026-Apr S1; Model Q	10.4, p. 10.10

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.4.14	Fiscal reforms (fiscal deficit ಕಡಿತಕ್ಕಾಗಿ): ಸ್ಥಿರ ಮತ್ತು ಪಾರದರ್ಶಕ tax structure; ಉತ್ತಮ tax compliance; ಸರ್ಕಾರಿ ವೆಚ್ಚ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒತ್ತು; subsidies ಕಡಿತ ಮತ್ತು ರದ್ದು; ಆಯ್ದ PSUs ನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ equity ಯ ಒಂದು ಭಾಗದ disinvestment; private sector ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನ. RBI ಜೊತೆಗಿನ September 1994 ರ ಒಪ್ಪಂದ 1997–98 ರೊಳಗೆ money creation ಮೂಲಕದ deficit financing ಅನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಳಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿತ್ತು.	Q20; MQ 1.4.1: Q3	PYQ 2025-May; Model Q	10.4.1, pp. 10.10 – 10.11
10.4.15	Monetary ಮತ್ತು financial sector reforms — ಗಮನ: ಸರ್ಕಾರಿ banks ನ NPAs ಕಡಿತ, competition ತರುವುದು ಮತ್ತು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, interest rates ನ deregulation. ಕ್ರಮಗಳು: interest rate liberalisation ಮತ್ತು lending ಹಾಗೂ deposit rates ಮೇಲೆ ಕಡಿಮೆ RBI controls; ಹೊಸ private sector banks ಮತ್ತು foreign banks ಜೊತೆ competition; Narasimham Committee Report, 1991 (banking and financial sector) ಪ್ರಕಾರ ಕಡಿಮೆ SLR ಮತ್ತು CRR; ಉದಾರ branch licensing; asset classification, income disclosure ಮತ್ತು bad-debt provisioning ಕುರಿತ prudential norms. Banks ನಲ್ಲಿ foreign investment ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದು ಗಮನದ ವಿಷಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.	Q26, Q29, Q31; MQ 1.4.2: Q1, Q2	PYQ 2025-Sep, 2026-Jan, 2026-May; Model Q ×2	10.4.2, p. 10.11
10.4.16	ಸುಧಾರಣಾಪೂರ್ವ banking ನ ಲಕ್ಷಣಗಳು: administered interest rates, ಹೆಚ್ಚಿನ reserve requirements, credit flow ಮೇಲೆ quantitative restrictions ಮತ್ತು ಭಾರೀ directed (priority-sector) lending — ಆದ್ದರಿಂದ 'very little lendable resources for the priority sector' ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.	Q34	MTP 2025-May S2	10.4.2, p. 10.11 (ಸುಧಾರಣಾಪೂರ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ; SM ನಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಲ್ಲ)
10.4.17	Liquidity Adjustment Facility (LAF) repo ಮತ್ತು reverse repo operations ಮೂಲಕ banks ಗೆ liquidity ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.4.2: Q3	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
10.4.18	1988 ರಲ್ಲಿ (non-statutory) ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ SEBI ಗೆ 1992 ರಲ್ಲಿ capital market ನ ಸ್ವತಂತ್ರ regulator ಆಗಿ statutory ಮಾನ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಯಿತು — ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ (mobilisation) ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ದಕ್ಷ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ನೆರವಾಗಲು.	Q17; MQ 1.4.3: Q1	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-May S2; Model Q	10.4.3, p. 10.12
10.4.19	Depository system securities ನ electronic (dematerialised) ಹಿಡುವಳಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.	MQ 1.4.3: Q2	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.4.20	24 July 1991 ರಂದು ಘೋಷಿಸಲಾದ New Industrial Policy industry ಯನ್ನು ಗಣನೀಯವಾಗಿ deregulate ಮಾಡಿ 'Licence Raj' ಅನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿತು: 18 ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ licensing ತೆಗೆದುಹಾಕಲಾಯಿತು (ಈಗ 5 — arms and ammunition, atomic substances, narcotic drugs and hazardous chemicals, alcoholic drinks, cigarettes and cigars); small-scale items ಅನ್ನು de-reserve ಮಾಡಲಾಯಿತು; public sector ಅನ್ನು ಸಂಕುಚಿತಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು — ಇವೆಲ್ಲವೂ private sector ನ ಉದಾರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಲು.	Q9, Q35, Q38, Q40; MQ 1.4: Q2	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2; Model Q	10.4.4, p. 10.12
10.4.21	ವ್ಯೂಹಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಭದ್ರತಾ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ public sector reservation ಅನ್ನು ಎಂಟು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು; ನಂತರ ಎರಡು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿವೆ — railway transport ಮತ್ತು atomic energy.	Q30; MQ 1.4.4: Q1	PYQ 2026-Jan; Model Q	10.4.4, p. 10.12
10.4.22	ದಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಸಮಂಜಸ ಆದಾಯದ (reasonable returns) ಗುರಿಯೊಂದಿಗೆ public sector enterprises ನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ equity ಯ disinvestment, ಜೊತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ, professional management ಮತ್ತು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ budgetary support.	Q42	MTP 2026-Apr S1	10.4.4, p. 10.13
10.4.23	Foreign investment: 51 ಶೇಕಡಾವರೆಗೆ FDI ಗೆ automatic approval, ನಂತರ reserved ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಣೆ; FDI ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷಿದ್ಧ — retail trade, atomic energy, lottery business, ಮತ್ತು betting and gambling. Globalisation strategy = ಹೆಚ್ಚಿನ foreign equity ಮಿತಿಗಳು, tariff ಕಡಿತ ಮತ್ತು rupee convertibility.	Q18, Q43; MQ 1.4.4: Q2	PYQ 2025-Jan; MTP 2026-Apr S1; Model Q	10.4.4, pp. 10.12 – 10.13
10.4.24	Trade policy reforms: imports ಮತ್ತು exports ಮೇಲಿನ quantitative restrictions ತೆರವು; tariffs ನ ಹಂತಹಂತದ ಕಡಿತ ಮತ್ತು ಸರಳೀಕರಣದೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು outward-oriented regime; import licensing ತೆಗೆದುಹಾಕುವಿಕೆ (positive OGL list ಬದಲಿಗೆ negative list); export duties ರದ್ದು. Peak tariff 355% (1990–91) → 85% (1993–94) → 50% (1995–96) → 10% (2007–08).	Q21; MQ 1.3: Q1; MQ 1.4.5: Q2	PYQ 2025-May; Model Q ×2	10.4.4 – 10.4.5, p. 10.13
10.4.25	Exchange rate: July 1991 ರಲ್ಲಿ dollar ಎದುರು rupee ಯನ್ನು 18–19% devalue ಮಾಡಲಾಯಿತು; March 1992 ರಲ್ಲಿ dual exchange rate; March 1993 ರಲ್ಲಿ ಏಕೀಕರಿಸಿ float ಆಗಲು ಅನುಮತಿ — 1993 ರಿಂದ managed floating; 1994 ರಿಂದ current account ನಲ್ಲಿ rupee convertible.	Q16, Q33, Q43	PYQ 2025-Jan; RTP 2025-May; MTP 2026-Apr S1	10.4.4 – 10.4.5, pp. 10.13 – 10.14

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.4.26	SEZs ಅನ್ನು tax incentives ಮತ್ತು duty exemptions ಮೂಲಕ ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	MQ 1.4.5: Q1	Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ Model Q)
10.4.27	ವಾಸ್ತವಿಕ (depreciated) exchange rate exports ಅನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ: 1985–86 ರಿಂದ 1989–90 ರವರೆಗೆ rupee ಯ REER ಸುಮಾರು 30% depreciate ಆಯಿತು; ಇದು exports ಗೆ ನೆರವಾಗಿ forex ಒತ್ತಡವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿತು.	MQ 1.6: Q1	Model Q	10.3, p. 10.8
10.4.28	*ವಿಷಯ 10.7 ನೋಡಿ: automatic route ಅಡಿಯಲ್ಲಿ food products ನ marketing ಮತ್ತು food product e-commerce ನಲ್ಲಿ 100% FDI ಗೆ ಅನುಮತಿ ಇದೆ.*	Q4	PYQ 2024-Jun	10.7.1, p. 10.19
10.4.29	*ವಿಷಯ 10.7 ನೋಡಿ: 'Make in India' (2014) investment ಮತ್ತು manufacturing ಅನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ — ಹೆಚ್ಚಿನ investment aggregate demand ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.*	Q8	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	10.7.2, p. 10.22
10.4.30	*ವಿಷಯ 10.7 ನೋಡಿ: DPIIT = Department for Promotion of Industry and Internal Trade.*	Q10	PYQ 2024-Sep	10.7.2, p. 10.22
10.4.31	*ವಿಷಯ 10.7 ನೋಡಿ: FIPB ಅನ್ನು May 2017 ರಲ್ಲಿ ರದ್ದುಪಡಿಸಿ ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ Foreign Investment Facilitation Portal (FIF) ತರಲಾಯಿತು; RoDTEP (2021) MEIS ನ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯಿತು.*	Q23, Q24, Q25	PYQ 2025-May (×2), 2025-Sep	10.7.2, pp. 10.23 – 10.24
10.4.32	GST ಅನ್ನು Constitution (101st Amendment) Act, 2016 ಮೂಲಕ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು; Supreme Court ನ May 2022 ರ ತೀರ್ಪು GST ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು Union ಮತ್ತು State legislatures ಗೆ 'equal, simultaneous and unique powers' ಇವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿತು. (SM ಕೇವಲ 1 July 2017 ರಂದು GST ಜಾರಿಯಾದುದನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ, p. 10.22.)	Q11, Q14	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ/MTP)
10.4.33	ಅಧ್ಯಾಯ 10 ರಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದ public finance ಅಂಶಗಳು: ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ statutory grants-in-aid Article 275 ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ; Finance Commission, Union taxes ನ ಹಂಚಿಕೆ (devolution) ಮತ್ತು grants-in-aid ಅನ್ನು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತದೆ ('trade tax' ಅಲ್ಲ); 16ನೇ Finance Commission ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು Dr Arvind Panagariya.	Q6, Q36, Q37	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1 (×2)	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.4.34	Government ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ನಿಷ್ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೊಸ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಗಂಭೀರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಾಗ government failure ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.	Q7	MTP 2024-Aug	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 10.5 ಸುಧಾರಣೋತ್ತರ GDP ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರಗಳು (GDP Growth Rates Post 1991 Reforms)

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 1 · RTP – · MTP 2 · Model Q 4

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.5.1	GDP growth rate ಅನ್ನು economic growth ನ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ಸೂಚಕ (indicator) ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (ಆದ್ದರಿಂದ ಉತ್ತರ key ಯಲ್ಲಿ 'gross production' ಅನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸೂಚಕ ಎಂದು ನೀಡಲಾಗಿದೆ).	Q3	MTP 2025-May S2	10.5, p. 10.15
10.5.2	ಸುಧಾರಣೆಗಳು ವೇಗಗೊಂಡ growth ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ competitiveness ತಂದವು: ವಿಶ್ವ economy ಯೊಂದಿಗೆ ಏಕೀಕರಣ, market orientation, ತೀವ್ರವಾಗಿ ಏರಿದ private investment, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ವಲಯಗಳು (auto components, telecom, software, pharma), ಸ್ಥಿರ FDI, ಸುಮಾರು ಎಂಟು ತಿಂಗಳ imports ಗೆ ಸಮನಾದ forex reserves, ಕಡಿಮೆಯಾದ ಬಡತನ — pandemic ವರ್ಷ 2020 ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಸರಾಸರಿ GDP growth ಶ್ಲಾಘನೀಯ.	MQ 1.4: Q1	Model Q	10.4, pp. 10.14 – 10.15; Summary, p. 10.31
10.5.3	Table 10.1 (GDP growth, 1991–2021): ಕನಿಷ್ಠ 1991 (1.06%) ಮತ್ತು 2020 (–6.60%); ಗರಿಷ್ಠ 1999 (8.85%), ನಂತರ 2021 (8.68%) ಮತ್ತು 2010 (8.50%). ಸರಾಸರಿ 1991–2000 ≈ 5.6%; 1992–2001 ≈ 6.0%; 2001–2010 ≈ 6.8%.	MQ 1.4.6: Q1, Q2	Model Q ×2	10.5, Table 10.1, p. 10.15
10.5.4	Average growth ವಿಧಾನ: n ವರ್ಷಗಳ ಸರಾಸರಿ = ಮೊತ್ತ ÷ n, ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಣೆಯಾದ ವರ್ಷ = (n × ಸರಾಸರಿ) – ತಿಳಿದಿರುವ ವರ್ಷಗಳ ಮೊತ್ತ (ಮುದ್ರಿತ working: x + 7.9 + 8.5 = 3 × 8.2 = 24.6, ಆದ್ದರಿಂದ x = 8.2%).	Q1	PYQ 2024-Jun	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ PYQ)
10.5.5	ಭಾರತದಲ್ಲಿ inflation ಅನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ Consumer Price Index (CPI) ಮೂಲಕ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q2; MQ 1.6: Q1	MTP 2024-Dec S1; Model Q	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ವಿಷಯ 10.6 NITI Aayog: ಭಾರತದ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಒಂದು ದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆ (NITI Aayog: A Bold Step for Transforming India)

18 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 7 · RTP 3 · MTP 12

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.6.1	1 January 2015 ರಂದು Planning Commission (ಸುಮಾರು ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು) ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ National Institution for Transforming India (NITI) Aayog ಬಂದಿತು — 'spur innovative thinking by objective experts' ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಮೂಲಕ 'co-operative federalism' ಉತ್ತೇಜಿಸಲು; ಅದು ಸರ್ಕಾರದ 'Think Tank' ಮತ್ತು 'directional and policy dynamo' ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.	Q2, Q16, Q17	PYQ 2024-Sep; MTP 2026-Apr S2, 2026-Apr S1	10.6, p. 10.16

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.6.2	NITI Aayog ನ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ plans ರೂಪಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲಿನ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವ mechanisms ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೇರಿದೆ (ಜೊತೆಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಮತ್ತು cooperative federalism ಪೋಷಣೆ).	Q1	PYQ 2024-Jun	10.6, p. 10.16
10.6.3	NITI ಯ ಪಾತ್ರ ಸೀಮಿತ: ಅದು national (five-year) plans ರೂಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ, expenditure ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ state plans ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು budgeting ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿದೆ — ಆದ್ದರಿಂದ five-year plans ರೂಪಿಸುವುದಾಗಲೀ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ financial resources ಹಂಚುವುದಾಗಲೀ ಅದರ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ.	Q4, Q11	RTP 2025-May; MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1	10.6, p. 10.18
10.6.4	NDAP (National Data and Analytics Platform) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ data ಗೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ.	Q3, Q7	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan	10.6, p. 10.17
10.6.5	Electric vehicles: E-Amrit, electric vehicles ಕುರಿತ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿಗೆ one-stop ತಾಣ; Shoonya ಅಭಿಯಾನ electric vehicles ಬಳಕೆಯನ್ನು ತ್ವರಿತಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಗಾಳಿಯ ಗುಣಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ.	Q9, Q10 (+ 10.7 Q1)	PYQ 2024-Jun, 2025-May, 2026-Jan	10.6, p. 10.17
10.6.6	'LiFE' (Lifestyle for Environment) ಪ್ರಸ್ತುತ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ 'use-and-dispose' economy ಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಹೊಂದಿದೆ — ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನಶೈಲಿ ಆಯ್ಕೆಗಳು. (SM 'Life' ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.)	Q12, Q14	MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	10.6, p. 10.17
10.6.7	'Methanol Economy' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಭಾರತದ oil import bill ಮತ್ತು GHG emissions ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ, ಹಾಗೂ coal reserves ಮತ್ತು municipal solid waste (industrial waste ಅಲ್ಲ) ಅನ್ನು methanol ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ.	Q13 (+ 10.7 Q11)	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	10.6, p. 10.18
10.6.8	NITI Aayog ನ ಏಳು ಪ್ರಮುಖ initiatives: LiFE, NDAP, Shoonya, E-Amrit, India Policy Insights (IPI), Methanol Economy, Transforming India's Gold Market. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ start-up ecosystem ಸೃಷ್ಟಿ ಒಂದು farm-sector ಕ್ರಮ, NITI initiative ಅಲ್ಲ.	Q15, Q18	PYQ 2026-Sep; MTP 2025-Dec S1	10.6, pp. 10.17 – 10.18
10.6.9	Atal Tinkering Labs, NITI Aayog ನ ಒಂದು initiative (Atal Innovation Mission).	Q6	MTP 2024-Dec S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.6.10	*ವಿಷಯ 10.4 ನೋಡಿ: New Economic Policy liberalisation ಮೂಲಕ economy ಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿತು — ಕಡಿಮೆ tariffs, deregulation, private ಮತ್ತು foreign players ಗೆ markets ತೆರೆಯುವುದು — ಆದ್ದರಿಂದ A ಮತ್ತು R ಎರಡೂ ಸತ್ಯ, ಮತ್ತು R, A ಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.*	Q5	MTP 2024-Dec S1	10.4, p. 10.10
10.6.11	*ವಿಷಯ 10.2 ನೋಡಿ: five-year plans ಸಮಾನತೆ (equity) ಮತ್ತು distributive justice ಜೊತೆಗಿನ ತ್ವರಿತ growth ಗುರಿ ಹೊಂದಿದ್ದವು (ಸಮತೋಲಿತ, ನ್ಯಾಯಯುತ growth).*	Q8	RTP 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	10.2, pp. 10.4 – 10.5

ವಿಷಯ 10.7 ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸ್ಥಿತಿ: ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಅವಲೋಕನ (The current state of the Indian Economy: A brief overview)

57 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 36 · RTP 4 · MTP 23

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.7.1	Primary sector = ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಅದರ allied sectors (ಜಾನುವಾರು, ಹೈನುಗಾರಿಕೆ, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ) — ಜೀವನೋಪಾಯದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಮೂಲ; ಭಾರತ ಹಾಲು, ಬೇಳೆಕಾಳುಗಳು, jute ಮತ್ತು ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಜಗತ್ತಿನ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಉತ್ಪಾದಕ, ಆದ್ದರಿಂದ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆ ಒಂದು primary-sector ಚಟುವಟಿಕೆ.	Q18	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-Apr S1	10.7.1, p. 10.18
10.7.2	ಭಾರತದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ 47 ಶೇಕಡಾ ನೇರವಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; 2021–22 ರಲ್ಲಿ agriculture and allied GVA ಪಾಲು 18.8%; food grains ಉತ್ಪಾದನೆ 315.7 ಮಿಲಿಯನ್ ಟನ್ (2021–22).	Q24	PYQ 2025-May	10.7.1, p. 10.19
10.7.3	ಎಲ್ಲ 23 mandated crops ಗೆ MSP ಅನ್ನು all-India weighted average cost of production ನ 1.5 ಪಟ್ಟು (ಒಂದೂವರೆ ಪಟ್ಟು) ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	Q16, Q33	PYQ 2025-Jan, 2026-Jan	10.7.1, pp. 10.19 – 10.20
10.7.4	Food Corporation of India (FCI) food grains ನ buffer stock ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ; MSP ಗೆ Cabinet Committee on Economic Affairs ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.	Q12, Q13	MTP 2024-Dec S1 (×2)	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.7.5	APEDA = Agricultural and Processed Food Products Export Development Authority, agri-products ನ export promotion ಇದರ ಹೊಣೆ; ಭಾರತ ಅಗ್ರ ಹತ್ತು agri-exporters ನಲ್ಲಿ ಒಂದು.	Q4	PYQ 2024-Jun	10.7.1, p. 10.19

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.7.6	FDI liberalisation: automatic route ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 100% FDI — food products ನ marketing ಮತ್ತು food e-commerce ನಲ್ಲಿ, telecommunication services ನಲ್ಲಿ (ಎಲ್ಲ services ಮತ್ತು infrastructure providers) ಹಾಗೂ coal sale and mining ನಲ್ಲಿ; insurance FDI ಮಿತಿ 49% ರಿಂದ 74% ಕ್ಕೆ ಏರಿಕೆ. Telecom ಈಗ public sector monopoly ಅಲ್ಲ — railway transport ಮತ್ತು atomic energy ಮಾತ್ರ reserved ಆಗಿ ಉಳಿದಿವೆ.	Q47 (+ 10.4 Q4)	PYQ 2024-Jun; MTP 2025-Dec S1	10.7.1, p. 10.19; 10.7.2, p. 10.23; 10.7.3, p. 10.26; 10.4.4, p. 10.12
10.7.7	Farm measures (SM ಪಟ್ಟಿ): PM KISAN — ರೈತರಿಗೆ income support; Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana — ಬೆಳೆ ನಷ್ಟ ಅಥವಾ ಹಾನಿ ಅನುಭವಿಸುವ ರೈತರಿಗೆ insurance; Paramparagat Krishi Vikas Yojana — organic farming ಮತ್ತು soil health; Per Drop More Crop — farm ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ water use efficiency; Kisan Rail — farm produce logistics ನಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ; ಜೊತೆಗೆ MSP, Soil Health Cards, Agri Infrastructure Fund, FPOs, Micro Irrigation Fund.	Q7, Q25, Q27, Q29, Q34	PYQ 2024-Sep, 2025-May, 2025-Sep (×2), 2026-May; MTP 2025-Aug S1	10.7.1, p. 10.20
10.7.8	E-NAM, ಈಗಿರುವ APMC mandis ಅನ್ನು ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ agricultural commodities ಗೆ ಏಕೀಕೃತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ market ಸೃಷ್ಟಿಸುವ pan-India electronic trading portal.	Q5, Q23, Q36, Q45	PYQ 2024-Jun, 2026-May; RTP 2025-Jan; MTP 2025-Aug S2	10.7.1, p. 10.20
10.7.9	ಕೃಷಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು: ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಛಿದ್ರ ಹಿಡುವಳಿಗಳು, ಕಡಿಮೆ farm productivity ಮತ್ತು subsistence farming ಅತ್ಯಲ್ಪ marketable surplus ಉಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ದೇಶೀಯ ಹಾಗೂ export markets ನಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ರೈತರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತವೆ; ಜೊತೆಗೆ ಹೊಸ technologies ನ ಕಳಪೆ ಅಳವಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಮುಂಗಾರಿನ (monsoons) ಮೇಲಿನ ಭಾರೀ ಅವಲಂಬನೆ.	Q6, Q20	PYQ 2024-Jun; MTP 2025-Jan S2	10.7.1, pp. 10.20 – 10.21
10.7.10	ಭಾರತೀಯ ಕೃಷಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ (rain-fed) (ಸುಮಾರು ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗದ ಪ್ರದೇಶ), ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಮಾರು 80% ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ತಪ್ಪು.	Q42	MTP 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.7.11	Index of Eight Core Industries (ICI) — Coal, Crude Oil, Natural Gas, Refinery Products, Fertilisers, Steel, Cement ಮತ್ತು Electricity — IIP ಯಲ್ಲಿನ items ನ weight ನ 40.27% ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; information and communication ಒಂದು core industry ಅಲ್ಲ.	Q32, Q37	PYQ 2026-Jan, 2026-May	10.7.2, p. 10.22
10.7.12	Manufacturing Purchasing Managers' Index (PMI) 55.4 ರಲ್ಲಿತ್ತು (31 January 2023); ಭಾರತದ Global Innovation Index ಶ್ರೇಯಾಂಕ 2015 ರ 81ನೇ ಸ್ಥಾನದಿಂದ 2022 ರಲ್ಲಿ 40ನೇ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸುಧಾರಿಸಿತು.	(+ 10.8 Q4, 10.8 Q5)	PYQ 2025-May, 2025-Sep	10.7.2, pp. 10.22, 10.24

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.7.13	DPIIT (Department for Promotion of Industry and Internal Trade) industrial policy ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ strategies ಅನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.	(+ 10.4 Q10)	PYQ 2024-Sep	10.7.2, p. 10.22
10.7.14	'Make in India' (2014), ಒಂದು 'Vocal for Local' initiative, investment ಅನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ, innovation ಪೋಷಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಭಾರತವನ್ನು manufacturing, design ಮತ್ತು innovation ನ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸುತ್ತದೆ; 'Make in India 2.0' 27 ವಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ — 15 manufacturing ಮತ್ತು 12 service ವಲಯಗಳು.	Q14, Q31 (+ 10.4 Q8)	PYQ 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1, 2025-Dec S1	10.7.2, p. 10.22
10.7.15	Ease of Doing Business: World Bank ನ Doing Business Report 2020 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ 63ನೇ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯಿತು (2019 ರಲ್ಲಿ 77ನೇ), 14 ಸ್ಥಾನಗಳ ಜಿಗಿತ.	Q43	MTP 2025-May S2	10.7.2, p. 10.22
10.7.16	PM Gati Shakti National Master Plan, multimodal infrastructure ನ ಸಮಗ್ರ planning ಗಾಗಿ data ಆಧಾರಿತ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ logistics cost ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.	Q3, Q54	PYQ 2024-Jun, 2026-Sep	10.7.2, p. 10.23
10.7.17	Production Linked Incentive (PLI) Scheme (March 2020, 14 ಪ್ರಮುಖ ವಲಯಗಳು) ಭಾರತದ manufacturing ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು export competitiveness ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ತಯಾರಕರಿಗೆ incentives ನೀಡುತ್ತದೆ; ಈಗ white goods ಗೂ (air conditioners ಮತ್ತು LED lights) ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗಿದೆ.	Q26, Q56	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep	10.7.2, p. 10.23
10.7.18	FAME-India (Faster Adoption and Manufacturing of Hybrid and Electric Vehicles) electric ಮತ್ತು hybrid vehicle technology ಯ manufacturing ಹಾಗೂ ಅದರ ಸುಸ್ಥಿರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ.	Q15	PYQ 2025-Jan	10.7.2, p. 10.23
10.7.19	'Udyami Bharat' Micro, Small and Medium Enterprises (MSMEs) ನ ಸಬಲೀಕರಣದ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ.	Q8, Q35	PYQ 2024-Sep, 2026-May	10.7.2, p. 10.23
10.7.20	ಸಣ್ಣ businesses ಗೆ financial ಮತ್ತು technical ನೆರವು ಒದಗಿಸುವ ಮೂಲಕ small-scale industries ಅನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (MNCs ಗೆ subsidy ನೀಡುವ ಅಥವಾ labour laws ರದ್ದುಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲ).	Q19	MTP 2025-Jan S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.7.21	PM MITRA (PM Mega Integrated Textile Region and Apparel) ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ technology ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು textiles ನಲ್ಲಿ FDI ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ investment ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ವಿಶ್ವದರ್ಜೆಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ infrastructure ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.	Q17, Q55	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep	10.7.2, p. 10.23

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.7.22	FIPB ಅನ್ನು May 2017 ರಲ್ಲಿ ರದ್ದುಪಡಿಸಿ ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ Foreign Investment Facilitation Portal (FIF) ತರಲಾಯಿತು; RoDTEP (Remission of Duties and Taxes on Export Products, 2021) MEIS ನ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯಿತು — exports ಮೇಲಿನ ಅಡಗಿದ central, state ಮತ್ತು local duties ಅನ್ನು ಮರುಪಾವತಿ (rebate) ಮಾಡುತ್ತದೆ.	(+ 10.4 Q23, 10.4 Q24, 10.4 Q25)	PYQ 2025-May (×2), 2025-Sep	10.7.2, pp. 10.23 – 10.24
10.7.23	Start-up India Programme ದೇಶದಲ್ಲಿ ideas ಮತ್ತು innovation ಗೆ facilitator ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.	Q57	PYQ 2026-Sep	10.7.2, p. 10.24
10.7.24	ECLGS = Emergency Credit Line Guarantee Scheme, ಸಂಪೂರ್ಣ guarantee ಇರುವ emergency credit line.	Q39	PYQ 2026-May	10.7.2, p. 10.24
10.7.25	National Manufacturing Policy, 2025 ರೊಳಗೆ GDP ಯಲ್ಲಿ manufacturing ಪಾಲನ್ನು 25 ಶೇಕಡಾಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ.	Q28	PYQ 2025-Sep	10.7.2, p. 10.24
10.7.26	ಭಾರತದ growth ಪಥದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ: secondary sector ಅನ್ನು ದಾಟಿ, ಕೃಷಿಯಿಂದ ನೇರವಾಗಿ services sector ಗೆ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ.	(+ 10.8 Q6)	PYQ 2026-Jan	10.7.3, p. 10.25
10.7.27	Services (NIC 2008, Box 2) ಒಳಗೊಂಡಿರುವವು: trade ಮತ್ತು vehicle repair, transportation ಮತ್ತು storage, accommodation ಮತ್ತು food, information ಮತ್ತು communication, finance ಮತ್ತು insurance, real estate, professional ಮತ್ತು technical, administrative support, public administration ಮತ್ತು defence, education, health ಮತ್ತು social work, arts ಮತ್ತು recreation. Construction (ಉದಾ. ಅಣೆಕಟ್ಟಿನ ನಿರ್ಮಾಣ) ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ — ಅದು industrial (secondary) ಚಟುವಟಿಕೆ.	Q9, Q40	PYQ 2024-Sep; RTP 2025-May	10.7.3, pp. 10.25 – 10.26
10.7.28	Services sector ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ವಲಯ (ಭಾರತದ GVA ಯ 53.89%), ಅತಿ ವೇಗವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ವಲಯ ಮತ್ತು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು labour productivity ಹೊಂದಿದೆ; ಸುಧಾರಣೆಗಳ ನಂತರ knowledge-based ಮತ್ತು IT services growth ಅನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿವೆ.	Q21, Q38, Q46, Q51 (+ 10.8 Q1)	PYQ 2024-Jun, 2026-May; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2, 2026-Apr S1	10.7.3, p. 10.26
10.7.29	Services sector, FDI inflows ಅನ್ನು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಪಡೆಯುವ ವಲಯ — ಒಟ್ಟು FDI equity inflows ನ 60 ಶೇಕಡಾಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು.	Q30	PYQ 2026-Jan	10.7.3, p. 10.26
10.7.30	Services exports (software, business ಮತ್ತು travel services; ಅಗ್ರ 10 WTO service exporters ನಲ್ಲಿ ಭಾರತ) ಪ್ರಮುಖ forex ಗಳಿಕೆಯ ಮೂಲ — ದೃಢವಾದ IT ಮತ್ತು financial services demand, services trade surplus ಅನ್ನು GDP ಯ ಸುಮಾರು 3.7% ರಲ್ಲಿ ಉಳಿಸುತ್ತದೆ.	Q44	RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	10.7.3, p. 10.26; 10.4, p. 10.14

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.7.31	Structural constraint: growth ಇದ್ದರೂ economy ಹೆಚ್ಚಿನ fiscal deficit, ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಸಮಾನತೆಗಳು, inflation ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ public debt ನಿಂದ (FY21/22 ರಲ್ಲಿ GDP ಯ 86%) ನಿರ್ಬಂಧಿತವಾಗಿದೆ — ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಸಮಾನತೆ ಮುಂದುವರಿದ ಬಡತನವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.	Q49 (+ 10.8 Q3)	MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S1	Summary, p. 10.31; 10.4, p. 10.15
10.7.32	ದುಡಿಯುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಸುಮಾರು 23 ಶೇಕಡಾ service sector ನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.	Q41	MTP 2025-May S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.7.33	Demographic dividend ಪಡೆಯಲು ಭಾರತ skill development ಅನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಬೇಕು.	Q48	MTP 2026-Apr S2	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.7.34	ತ್ವರಿತ GDP growth ಇದ್ದರೂ, ಇತರ emerging economies ಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಭಾರತದ per capita GDP ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ.	Q50	MTP 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.7.35	GDP base year ನ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ GDP ಮಾಪನದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಒಂದು structural reform.	Q52	MTP 2026-Apr S1	SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ (ಕೇವಲ MTP)
10.7.36	*ವಿಷಯ 10.6 ನೋಡಿ: E-Amrit, electric vehicles ಕುರಿತ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿಗೆ one-stop ತಾಣ.*	Q1	PYQ 2024-Jun	10.6, p. 10.17
10.7.37	*ವಿಷಯ 10.6 ನೋಡಿ: Methanol Economy, coal reserves ಮತ್ತು municipal solid waste (industrial waste ಅಲ್ಲ) ಅನ್ನು methanol ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ.*	Q11	PYQ 2024-Sep	10.6, p. 10.18
10.7.38	*ವಿಷಯ 10.2 ನೋಡಿ: food grain (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗೋಧಿ) ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು green revolution, high yielding seed varieties ಮತ್ತು ನೀರು, ರಸಗೊಬ್ಬರ ಹಾಗೂ ಕೀಟನಾಶಕಗಳ ತೀವ್ರ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿತು.*	Q2, Q10, Q22	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	10.2, p. 10.6
10.7.39	*ವಿಷಯ 10.8 ನೋಡಿ: Russia-Ukraine ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಭಾರತ ಹೆಚ್ಚಿನ crude oil ಮತ್ತು commodity prices, ನಿರಂತರ ಜಾಗತಿಕ supply ಅಡಚಣೆಗಳು, ಬಿಗಿಯಾದ financial conditions ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ದೇಶೀಯ inflationary ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿತು.*	Q53	PYQ 2026-Sep	10.8, p. 10.27

ವಿಷಯ 10.8 ಉಪಸಂಹಾರ (Conclusion)

7 Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು · ಆವರ್ತನ PYQ 5 · RTP – · MTP 2

ಉಲ್ಲೇಖ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ One-liner	Scanner ಪ್ರಶ್ನೆ	ಯಾವಾಗ ಕೇಳಲಾಗಿದೆ	SM ಮೂಲ
10.8.1	World Bank ನ India Development Update (IDU), November 2022: Russia-Ukraine ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಭಾರತ ಹೆಚ್ಚಿನ crude oil ಮತ್ತು commodity prices, ನಿರಂತರ ಜಾಗತಿಕ supply ಅಡಚಣೆಗಳು, ಬಿಗಿಯಾದ financial conditions ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ದೇಶೀಯ inflationary ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿತು; ಆದರೂ 2022–23 ರ July–September ನಲ್ಲಿ real GDP 6.3% ಬೆಳೆಯಿತು ಮತ್ತು ತನ್ನ ದೊಡ್ಡ ದೇಶೀಯ market ಕಾರಣದಿಂದ ಭಾರತ ಇತರ emerging markets ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸುರಕ್ಷಿತ (insulated) ಮತ್ತು ಪುಟಿದೇಳುವ (resilient) ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ.	Q2 (+ 10.7 Q53)	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep	10.8, p. 10.27
10.8.2	*ವಿಷಯ 10.7 ನೋಡಿ: ಭಾರತದ GVA ಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುವುದು tertiary (services) sector (53.89%).*	Q1	PYQ 2024-Jun	10.7.3, p. 10.26
10.8.3	*ವಿಷಯ 10.7 ನೋಡಿ: ಭಾರತ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕೃಷಿಯಿಂದ ನೇರವಾಗಿ services sector ಗೆ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗೊಂಡಿತು.*	Q6	PYQ 2026-Jan	10.7.3, p. 10.25
10.8.4	*ವಿಷಯ 10.7 ನೋಡಿ: PMI = Purchasing Managers' Index; 2022 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತದ GII ಶ್ರೇಯಾಂಕ 40ನೇ (2015 ರಲ್ಲಿ 81ನೇ).*	Q4, Q5	PYQ 2025-May, 2025-Sep	10.7.2, pp. 10.22, 10.24
10.8.5	*ವಿಷಯ 10.7 ನೋಡಿ: income ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಸಮಾನತೆ, growth ಇದ್ದರೂ ಬಡತನ ಮುಂದುವರಿಯುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.*	Q3	MTP 2025-Jan S2	Summary, p. 10.31
10.8.6	Foreign exchange reserves, foreign exchange ನ net inflows ನೊಂದಿಗೆ ಏರುತ್ತವೆ (FDI, portfolio flows, services surplus); ಭಾರತ ಸುಮಾರು ಎಂಟು ತಿಂಗಳ import cover ಗೆ ಸಮನಾದ reserves ಹೊಂದಿದೆ.	Q7	MTP 2025-Dec S1	10.4, p. 10.14 (ಕಾರಣ SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ)

ಭಾಗ B — ಅಧ್ಯಾಯ 10 One-liner ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಪಟ್ಟಿ (Revision Sheet)

ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, Study Material ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ, Scanner ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು SM ಪುಟ ಇರುವ ಭಾಗ A ಸಾಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲು 'ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ' ಮೇಲೆ click ಮಾಡಿ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ICAI ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸುಮಾರು 43% ಅನ್ನು ★★★ ಸಾಲುಗಳೇ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಘಟಕ — ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Indian Economy)

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
1	AD 1ನೇ–17ನೇ ಶತಮಾನ: ಅತಿ ದೊಡ್ಡ economy, ಸಮೃದ್ಧ ಮತ್ತು ಸ್ವಾವಲಂಬಿ; ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ಹಳ್ಳಿಗಳು + ವಾಣಿಜ್ಯ ನಗರಗಳು.	★★	10.1.1
2	British ಆಳ್ವಿಕೆ: ಭಾರತ raw materials ರಫ್ತುದಾರವಾಯಿತು; ತಾರತಮ್ಯದ tariffs ಕರಕುಶಲ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದವು → ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಜನದಟ್ಟಣೆ, subsistence farming, zamindari, ಕೃಷಿಯ ಕುಸಿತ.	★	10.1.2
3	ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಏಕಪಕ್ಷೀಯ (lopsided) — cotton ಮತ್ತು jute; producer goods ಹಿಂದುಳಿದವು; manufacturing NDP ಯ ~7% (1946).	★	10.1.3
4	**Nehruvian model: Planning Commission, five-year plans, equity ಮತ್ತು distributive justice ಜೊತೆಗಿನ growth.**	★★★	10.2.3
5	1950 ರ ದಶಕದ ತತ್ತ್ವಗಳು: Nehru (heavy industry) vs Gandhian (small-scale, cottage, village republics).	★	10.2.5
6	IPR 1948: atomic energy, arms and ammunition, railways ಮೇಲೆ State monopoly; IPR 1956 public sector ಅನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು.	★	10.2.5
7	1958 BoP crisis → 1966 ರವರೆಗೆ import controls; protection/import substitution.	★	10.2.4, 10.4.5
8	Hindu growth rate = 3.5% (1950–80 ಅವಧಿ).	★	10.2.6
9	**1965 ಕ್ಕೂ ಮೊದಲಿನ farm strategy institutional (land reforms, cooperatives); green revolution 1960 ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯಭಾಗ: HYV seeds, ನೀರು, ರಸಗೊಬ್ಬರ, ಕೀಟನಾಶಕಗಳು; ಗೋಧಿ.**	★★★	10.2.7, 10.2.8
10	Nationalisation: 1969 ರಲ್ಲಿ 14 banks + 1980 ರಲ್ಲಿ 6; MRTP Act 1969 ದೊಡ್ಡ market power ಇರುವ ದೊಡ್ಡ firms ಅನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿತು.	★★	10.2.9, 10.4.4
11	1965–81 ಅತ್ಯಂತ ಕೆಟ್ಟ growth ಅವಧಿ: licence-raj, autarchic policies, ಮೂರು ಯುದ್ಧಗಳು, ಬರಗಳು, 1973 ಮತ್ತು 1979 ರ oil shocks.	★	10.2.9, 10.2.10
12	Early liberalisation 1980 ರ ದಶಕ (1985 ರ ನಂತರ), 'reforms by stealth'; growth 5.7% / 5.8%.	★	10.4.1
13	1980 ರ ದಶಕ: 25 ವರ್ಗಗಳ delicensing; broad-banding (trucks ↔ cars, ಹೊಸ licence ಬೇಕಿಲ್ಲ); MRTP ಮಿತಿ ₹20 → ₹100 crore; MODVAT; SEBI 12 April 1988 (non-statutory).	★★	10.4.2, 10.4.3
14	REER ~30% depreciate ಆಯಿತು (1985–86 ರಿಂದ 1989–90) → exports ವಿಸ್ತರಿಸಿದವು.	MQ	10.4.27

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
15	1991 ರ ಸುಧಾರಣೆಗಳು P. V. Narasimha Rao ಸರ್ಕಾರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ (ಶಿಲ್ಪಿ Dr Manmohan Singh — SM ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ).	★	10.4.7, 10.4.8
16	ಕಾರಣಗಳು: ಸಾಲದಿಂದ ಭರಿಸಿದ fiscal deficits, ಬಡ್ಡಿ ಹೊರೆ, Gulf-war oil shock, IMF ಷರತ್ತುಗಳು, 'crisis of confidence'.	★★	10.4.9
17	ಪ್ರಚೋದಕ: BoP crisis — forex reserves $1.2 bn, ಕೇವಲ ಎರಡು ವಾರಗಳ imports ಗೆ ಸಾಕು.	★	10.4.10
18	Market orientation ಮತ್ತು external openness ನತ್ತ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ; LPG (socialisation ಅಲ್ಲ).	★★	10.4.11, 10.4.12
19	ಅವಳಿ ಉದ್ದೇಶಗಳು: market-friendly ಮರುದಿಕ್ಕು + ಕಡಿಮೆ fiscal deficit ಮೂಲಕ stabilisation; ಕ್ರಮಗಳು = stabilisation (short-term) + structural (long-term).	★	10.4.13
20	Fiscal reforms: ಪಾರದರ್ಶಕ taxes, tax compliance, ವೆಚ್ಚ ನಿಯಂತ್ರಣ, subsidies ಕಡಿತ, disinvestment, private ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ.	★	10.4.14
21	Monetary/financial: interest rate deregulation, private banks, ಕಡಿಮೆ SLR/CRR (Narasimham Committee 1991), branch licensing, prudential norms.	★★	10.4.15
22	ಸುಧಾರಣಾಪೂರ್ವ banking: administered interest rates, ಹೆಚ್ಚಿನ reserve requirements, credit ನಿರ್ಬಂಧಗಳು.	★	10.4.16
23	SEBI: 1988 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ, 1992 ರಲ್ಲಿ statutory ಮಾನ್ಯತೆ.	★	10.4.18
24	New Industrial Policy 24 July 1991: Licence Raj ಅಂತ್ಯ (18 → 5 licensed ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು); public sector → railway transport + atomic energy.	★★	10.4.20, 10.4.21
25	1991: MRTP merger/takeover ನಿಬಂಧನೆಗಳು ರದ್ದು; SSI items de-reserve; PSU equity ಯ disinvestment (= privatisation, liberalisation ಅಲ್ಲ).	★★	10.4.4, 10.4.22, 10.4.12
26	51% ವರೆಗೆ FDI ಗೆ automatic approval; FDI ನಿಷೇಧ ಕೇವಲ retail trade, atomic energy, lottery, betting & gambling ನಲ್ಲಿ.	★	10.4.23
27	Trade: QRs ತೆರವು, import licensing ರದ್ದು, tariffs 355% → 10%.	★	10.4.24
28	Rupee 18–19% devalue (July 1991); 1993 ರಿಂದ managed float; 1994 ರಿಂದ current-account convertible.	★★	10.4.25
29	**ಸುಧಾರಣೋತ್ತರ ಲಾಭಗಳು: ~8 ತಿಂಗಳ imports ಗೆ forex cushion; services trade surplus GDP ಯ ~3.7%; ಆದರೆ public debt GDP ಯ 86% (FY21/22) ಮತ್ತು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಸಮಾನತೆ.**	★★★	10.5.2, 10.7.30, 10.7.31, 10.8.6
30	ಸುಧಾರಣೋತ್ತರ GDP growth 2020 (−6.6%) ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಶ್ಲಾಘನೀಯ; ಗರಿಷ್ಠ 1999 (8.85%); GDP growth rate = ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ growth indicator.	★	10.5.1, 10.5.2, 10.5.3
31	1 January 2015 ರಂದು Planning Commission ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ NITI Aayog — think tank, co-operative federalism.	★★	10.6.1

#	One-liner	ಮಹತ್ವ	ಭಾಗ A ಉಲ್ಲೇಖ
32	NITI: ಹಳ್ಳಿ ಮಟ್ಟದ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ plans ಮೇಲ್ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವಿಕೆ; five-year plans ಇಲ್ಲ, budgeting/fund allocation ಇಲ್ಲ.	★★	10.6.2, 10.6.3
33	**NITI initiatives: LiFE, NDAP (ಸರ್ಕಾರಿ data), Shoonya (EVs ಮೂಲಕ ಗಾಳಿಯ ಗುಣಮಟ್ಟ), E-Amrit (EV ಮಾಹಿತಿ), IPI, Methanol Economy, Gold Market.**	★★★	10.6.4, 10.6.5, 10.6.6, 10.6.7, 10.6.8
34	Primary: ಹಾಲು primary; ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ 47% ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; agri GVA 18.8% (2021–22); food grains 315.7 mn tonnes.	★★	10.7.1, 10.7.2
35	MSP: 23 mandated crops ಗೆ 1.5 × cost of production.	★	10.7.3
36	APEDA = Agricultural and Processed Food Products Export Development Authority; food marketing/e-commerce ಮತ್ತು telecom ನಲ್ಲಿ 100% FDI (automatic).	★★	10.7.5, 10.7.6
37	**Farm schemes: PM KISAN (income), PMFBY (ಬೆಳೆ ನಷ್ಟ), PKVY (organic), PDMC (ನೀರು), Kisan Rail (logistics), E-NAM (APMC mandis ನ ಏಕೀಕೃತ market).**	★★★	10.7.7, 10.7.8
38	ಕೃಷಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು: ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿಗಳು, ಕಡಿಮೆ productivity, subsistence farming, ಕಡಿಮೆ marketable surplus.	★	10.7.9
39	ICI: 8 core industries (coal, crude, gas, refinery, fertilisers, steel, cement, electricity) = IIP ಯ 40.27%; PMI 55.4; GII 40ನೇ (2022).	★★	10.7.11, 10.7.12
40	**ಕೈಗಾರಿಕಾ ನೀತಿ: DPIIT; Make in India 2014 (2.0: 15 mfg + 12 services); EoDB ಶ್ರೇಯಾಂಕ 63 (2020).**	★★★	10.7.13, 10.7.14, 10.7.15
41	**Gati Shakti (multimodal planning), PLI (March 2020, white goods), FAME (EVs), Udyami Bharat (MSMEs), PM MITRA (ಜವಳಿ — textiles).**	★★★	10.7.16, 10.7.17, 10.7.18, 10.7.19, 10.7.21
42	**FIPB → FIF (May 2017); RoDTEP, MEIS ನ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯಿತು (2021); Start-up India; ECLGS; NMP — 2025 ರೊಳಗೆ GDP ಯ 25%.**	★★★	10.7.22, 10.7.23, 10.7.24, 10.7.25
43	**Services: secondary ಅನ್ನು ದಾಟಿತು; GVA ಯ 53.89%; ಅತಿ ವೇಗದ ಬೆಳವಣಿಗೆ; ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು labour productivity; FDI equity ಯ >60%.**	★★★	10.7.26, 10.7.28, 10.7.29
44	Construction ಒಂದು service ಅಲ್ಲ (NIC 2008 Box 2 ಪಟ್ಟಿ).	★	10.7.27
45	IDU (World Bank, November 2022): oil, supply ಅಡಚಣೆಗಳು, ಬಿಗಿ finance, inflation; ಭಾರತ resilient.	★	10.8.1